

-YUSU A -MƆNANYU A NUNU-TEBLI

-Yusu lee la 'a -mƆnanyu ni, -ε mƆ, Nyɩsɩa di
□nu 'a -Hihiu* 'ni -nyi*

¹ -Na 'wio Teofilɩ. 'Kɩ 'lɩ 'na yɩ-hɛcrɩɛn 'kwli, 'n lee -mυ -tebli a pɛpɛ -mυ', -Yusu 'Klɩsυ ni la ni, kɔ, -tɛ ε ni la nyibli a tɔɔɛ, kυɛ la 'lɩ bυ,

² -bυ mu -mumu, -bυ yɛ -nyrɔwɔ -mυ' kɩ, -ε kɔ 'kwli Nyɩsɩa nu la□a, -Yusu a 'mυ 'ε mu la 'lɩ yakɔ 'kwli. 'Tɩ- ε 'mυ la mu, nyibli -mυ', ε -ha la 'lɩ, 'kɩ bυ -hɛ la 'a -mƆnanyu, 'ε lee la □nu lɛ'boɔwin, 'kɩ 'lɩ Nyɩsɩa a -Hihiu* a 'kɩ 'kwli.

³ -Tɛ ε 'kɔ, 'tɩ- ε 'hri 'kɔ, 'kɩ 'lɩ -nyrɔwɩ a -wɩ ni 'hɛn 'kwli, 'kɩ ε 'hri □nu yɛ, 'ε tɔɔ □nu□υ, -ε mƆ, ε 'hri 'kɔ, 'tɩ- tɛ Nyɩsɩa ni nyibli a win a kɩkɔɔɛ, ε nɔ- kɔ -tɩ ε tɔɔ □nu.

⁴ -Nyrɔwɔ □dɔ 'kwli, -tɛ -Yusu ni la 'lɩ 'a -mƆnanyu 'nyi de, -ε -bɩ ε yɩ la □nu 'ni ti, kɛ-ε pɩ la: «A 'ni 'hlɔɔ 'lɩ 'dɩɔ -bυ, -ε mƆ Jrusɛ -mɔ lɛ, kɛɛ, ba -ple Nyɩsɩa a -Hihiu, Nyɩsɩa a 'mυ, ε pυ lɛ, ε di 'a mυ -nyi, □wɩ yɩ, -tɛ 'n nu la 'aan leeɛ.

⁵ Saan -mɔ -bɩ, 'nie, ε nɔ- ε pυ 'a mυ 'lu lɛ, kɛɛ, 'kɩ 'lɩ -nyrɔwɩ gbi 'kwli, Nyɩsɩa di -nyi 'a mυ 'a -Hihiu.»

-Tɛ -Yusu mu la 'lɩ yakɔ 'kwli

⁶ Nyibli -mυ', -υ □gbee 'υ -Yusu 'hɩ, υ -tɩa 'a lɛ'betile, υ wɛn: «Kɔkɔnyɔ o, -a mυ Yisraekυɛ, □bɩ ti -bυ 'yri, 'kɩ -di 'lɩ -a mυ Romakυɛ a 'kɩ bυ

-ha, -ε di□e nu, -a mu nu -do, -a 'mu -aan 'blugba -naa -ni?»

⁷ -ε -bi -Yusu □tu □nu □wɔn, ε wen: «Ti -mu', -ε kɔ 'yri -tebli a 'mu, ε di 'lu -mɔ mu, a 'yi yi -blɛε -ni, ba yi□e, -ε nu□o, -aan 'Baɪ Nyɪsua, nɔ- wa ti a 'mu 'nyre, -te ε nu 'a -hɔhɔa.

⁸ Ti -mu' -kɔ 'yri Nyɪsua a -Hihiu* di 'v 'a mu ke' bi, a di kɔ 'klɪ, 'kɪ ba lee nyibli -tebli a pepe -mu', a 'ye 'kɪ 'v 'na -ta'. Ba na 'na -ti -mɔ le, 'kɪ 'nɛ- Jrusredɪɔ 'kwli, ba mu 'lɪ Sudeblugba kɔ Samaliblugba a pepe kɪ -wɛ, ba bi 'kɔ a pepe kɪ, ba na 'na -ti -mɔ le.»

⁹ -Te ε -yre 'kɪ, -ε -bi ε -twa 'lɪ yakɔ a 'kwlimumuo. 'A -mɔnanyu* yɪ 'v□v -mɔ le ni te, 'nuɲma 'ε -hli □nu□v 'yi kɪ, 'v 'kee 'a 'yiye.

¹⁰ V ni 'lɪ yɔ' a letita 'kwli, ti ni -do a ti 'yri, nyibli ni 'hɔɛn, -v pɔ -tebli pɔɔpɔɪ 'hɔɪ le, v 'hru 'v □nu 'hɔɪ. Nyibli a 'mu, v mɔ Nyɪsua a lɛlenyɔ □nu.

¹¹ Kε- v pɪ □nu yɪ: «Galilekɔɛ, dɛ- kɔ -ti 'a nyra mɔ bu, 'a te 'lɪ yɔ' le 'lɪ? -Yusu mu 'lɪ yakɔ 'kwli. -Te a nu 'a 'yiye, ε nu mumuo, ke- ε di didie nu.»

Nyiblo -mu', -ε bi la 'v Judia a -ta'

¹² -Te dɛ a 'mu, ε -hi, -ε -bi -Yusu a -mɔnanyu* a 'mu, v □ti 'lɪ dɔgba -mu', -ε mɔ olifieti a dɔgba 'lu ni, 'v mu 'lɪ Jrusredɪɔ 'kwli. -Hɔn 'lɪ Jrusredɪɔ 'kwli, -bɔ mu 'lɪ dɔgba a 'mu 'lu, ε -wɛ 'lɪ -kiloyɛ ni -do ni.

¹³ -Te v nyre 'lɪ, -ε -bi v 'ya 'lɪ yɔ'kayu yra, 'v mu 'lɪ -gblo -mu', -ε kɔ 'kwli v yɪ la 'lɪ le 'kukue -ni. Nyibli -ni -tuo a 'mu kɪ, 'waa 'nyre nɔ- -bɔ: Piɛɪ, Saan, Sakɪ, Adre, Filipɔ, Toma, Batelemi, Matie,

Alufe a 'yu Saku, Simo, -ε ni la 'li nyibli -mu', -v 'ye ni -hua la Romakue 'nyi, ko Saku a 'yu Judi.

14 Nubgi ni 'li □nu 'nyi ε -we, v ko Mari, -ε mo -Yusu a 'dii, ko -Yusu a 'diayi nyibepe 'huen-. 'Waa pepe a 'mu, v nu- yi 'li -gblo a 'mu 'kwli ε 'kukue -ni, 'v de Nyisua.

15 -Nyrōwō □du 'kwli, nyibli a -wli ni □hlon-do, nu- 'kukue ε de, 'ki 'v Nyisua a dida -mō. Bu ni 'ki 'v bu, -ε -bi Piel 'du ye', ε wen:

16 «'Diayinu -na, -ti -mu', v 'cru la 'li Nyisuaerien 'kwli, ('ki 'v Judia a -ta') ε ko bu mu 'lu -mō. 'E mo □han-ti, Nyisua a -Hihiu* 'ε naa la 'li bodio Dafidi 'mu, 'ε 'cru la□a, -ε mō, Judia, nō-di la -Yusu 'a yraanyibli yi gba, 'ki 'v 'a kuklo a -ta'.

17 -Te -Yusu -nu, 'ε -ha 'li -a mu, 'ki -ba nu Nyisua a -kvan, ke- ε -nu, 'ε -ha 'li Judia, 'ki bu nu Nyisua a -kvan.

18 -Te Judia a 'mu, ε pu -Yusu 'crekonyibli -ji', 'wliye -mu', v 'pee la□a, ε nō- ε -nu, 'ε -tō -ci, 'ki 'li -ci a 'mu ki, 'ε ble 'li yō', 'ε bi □hlon, 'a 'kwli 'ε -cre, 'a 'ηmi 'ε -gble -tebli 'nyi ε.

19 Nyibli a pepe, -v ni 'ne- Jrusredio 'kwli, de a 'mu, -ε mu 'lu -mō, v 'win ni. E nō- nu□o, -ci a 'mu 'v deε □ne Hakedama, 'ki 'li -Juukuewin 'kwli, ε □hen 'nyre -hlu-ci.

20 'E mō -tee, de v 'cru la, 'ki 'li Nyisua a -wlableerien* 'kwli, ε nō- -bu:

Nyibli bu hie 'v 'a 'kayu bu,

-ε □du 'ni 'tie 'li□i bu.

'Ya 'v 'lu de, de -bi, v 'cru la, ε nō- -bu:

'A -kvan -mu', ε ni la, nyiblo -bi bu nu□o.

21-22 'A -ti o, -a blæe yi, -ba □mɔɔ nyiblo læ, -ε di 'u Judia a -ta' bi. Nyiblo a 'mu, ε blæe yi bu mɔ nyiblodɔ -mu', -ε kɔ -a mu 'hɛn-, -u yi la Kukonyɔ □wien læ kɔe, kɔe 'li ti -mu', -ε kɔ 'yri Saan Batisi pu la -Yusu 'nie 'lu 'yie bu, -bu ye -nyrɔwɔ -mu' ki, -ε kɔ 'yri Nyisva nu la□a, -Yusu 'ε mu la 'li yako 'kwli. Nyiblo a 'mu, ε kɔ -a mu 'hɛn-, -a 'mu ki -bibi -ni, -a 'mu nyibli -lee -ni, -ε mɔ, -a yi□e ni, -Yusu -hɔn 'li 'kukonyibli 'nyi ni, 'ε 'hri 'klɔ.»

23 'Ti- Pielh 'mu -yre mɔ mu, -ε -bi ε wa nyibli ni 'hɛn 'nyre. -ε -bi a 'nyre mɔ Sosefu, 'u dæe □ne Basabasi, -ε -bi a 'nyre 'ε mɔ Matiasi.

24 -Tε u wa 'ki □nu 'nyre læ, -ε -bi u da Nyisva ni, u wen: «Kukonyɔ o, -mɔ yi nyibli a pepe a □wli, tɔɔ ne -a mu nyiblo -bu, -ha 'li, 'ki 'li nyibli ni 'hɛn -bu 'nyi,

25 'ki bu nu -Yusu a -mɔnanyɔ a -kɔan -mu', Judia hie 'u bu, 'ε mu 'li -tε -mu', ε kɔ bu mu 'li.»

26 -Tε u -we Nyisva a dida -mɔ, -ε -bi u pu 'wla, 'wla a 'mu 'ε pu 'li Matiasi a 'nyre. Matiasi a 'mu, ε nɔ- u pu -Yusu a -mɔnanyɔ ni -pu □tu 'u -do a 'mu ki.

2

-Tε Nyisva a -Hihiu nu la didie*

1 ε kɔ la -Juukɔe* a læ'mimle -bi, 'u dæe □ne Patikɔti. -Tε læ'mimle a 'mu, 'a -nyrɔwɔ nyre 'u, -ε -bi -Yusu a nyibli 'kukue læ, 'ki 'u -tε ni -do, 'ki 'li Jrusredɔ 'kwli.

2 'Ki u ni 'u -tε ni -do a 'mu bu, ti ni -do a ti 'yri, -ε -bi u 'win win, 'ε -hɔn 'li yako 'kwli, □wli

yi -te duduobu bu 'ye ni -hi wen. Win a 'mu, e kaa 'li 'kayu a pepe -mu' ble, -e ko bu u 'kukue 'li le.

³ -E -bi u 'ye -tebli -mu' ni, -e 'wi- na a -huhli yi, 'e pu dodoyo, 'e [ti u] 'u [nu] 'lu.

⁴ Ke- e [ti] 'mu, Nyisua a -Hihiu 'e bi 'u nyibli a pepe a 'mu ke', nyibli a 'mu 'u -tua dako a gblegble a win, 'waa 'mumu, u 'yi -yi a puppu. Nyisua a -Hihiu a 'mu, e no- nu[ ], 'u pi win a 'mu.

⁵ -E -bi, 'ki 'li Jrusredio 'kwli, e ko la -Juukue [du], -u yi Nyisua [wien] ke. -Juukue a 'mu, nu- hon la 'li 'blugbi a gblegble ke, -u ni 'ne- 'klo a pepe ki, 'u di Jrusredio 'kwli.

⁶ Nyibli a 'mu, 'ti- u 'mu win a 'mu 'win mo mu, 'waa -huchui ya cigbe, 'u -di, 'u 'kukue le, 'ki 'u -tuo a 'mu ki. E kee 'waa pepe a [wli] le, -koti u yi -Yusu a nyibli 'ni 'ye, 'u pi 'bliwin a gblegble, 'ti- 'a -ne nyiblo, -e di -tuo a 'mu ki, 'e yi 'a dionu a 'bliwin 'win.

⁷ E kee [nu] [wli] le diaki, u wen: «'Bi nyibli -bu, -u yi hle, 'ki 'waa pepe, u ko 'li Galileblugba 'kwli. 'Waa 'bliwin mo -Juukuewin.

⁸ De- ko -ti 'u pi -aan -ne 'bliwin 'li, [a] yi [i] 'win 'li?

⁹ 'Ki 'ne- -a mu 'nyi nyibli ni 'ne-, 'u -hon 'li Patiblugba 'kwli, -u -bi 'u -hon 'li Mediblugba 'kwli, ko Elamu, ko Mesopotami, ko Sude, ko Kapadost, ko Pon, ko Asi,

¹⁰⁻¹¹ ko Flisi, ko Pafili ko Esipublugba 'kwli, ko Libi a 'blugbakotio -mu' 'kwli, -e 'mue Silenidio yre, ko Kletiblugba ko Arabiblugba 'kwli, -u -bi 'u -hon 'li Romudio 'kwli. -U -bi ni 'ne- -a mu 'nyi, 'u mo -Juukue, -u -bi 'yi -Juukue 'pa-, kee, u -he -Juukue. Kee, -aan pepe, -a yi 'ni 'win, -te u pi

-aan 'bliwin, 'v ne Nyɩsua a nunu-tebli gbagbi a -ti -mɔ le.»

¹² Ɛ keɛ 'waa pepe le diaki. 'A -ti, de bu di 'lu -mɔ le -hie, v 'ni 'yeɛ le li. Ke- v pɩpi yre: «De a 'di -bi de a 'mɔ, ɛ ɔhen 'nyre 'li?»

¹³ Keɛ, -v -bi ni 'v, 'v yi -Yusu a nyibli 'caa -ni, v wen: «Nɔ ni ɔnu ni.»

-Ti -bv, Pieli lee dako, 'ki 'li Patikoti a -nyrowo 'kwli

¹⁴ Pieli ko 'a 'bio -Yusu a -mɔnanyɔ* ni -pu ɔtu 'v -do -mɔ' 'hɛn-, 'ti- v 'mɔ -ti a 'mɔ 'win mɔ mu, -ɛ -bi v 'du ye', Pieli 'ɛ 'yɛɛ 'li win, 'ɛ yi 'li nyibli -hɔɔhɔ -mɔ', -v ni 'v -mɔ -hlee -ni, ɛ wen: «'A mɔ -Juukɔɛ*, 'dagbi ko Jrusɛdiɔ a nyibli 'hɛn-, ba pɩ 'mɔ nɔa yi bu, -ti 'n di -mɔ le na, a 'mɔɔv 'win.

¹⁵ 'Ki 'li 'a mɔ 'nyi, -v -bi wen 'ni, nyibli -bu, nɔ -ni ɔnu. Keɛ, ɛ 'yi nɔ 'pa-, ɛ 'ni -nuɔ li ɔnu, -koti 'yɩ, nɔ- 'tiɛ 'ya 'v.

¹⁶ Keɛ, -tebli -bu, -ɛ mi 'lu -mɔ, Nyɩsua a winwɔn-hanyɔ* Sɔeli hla laɔa ni, ti -bu, -ɛ ne, 'a 'yɩ ɔgbɔgbɛ kle. Ke- ɛ pɩ la:

¹⁷ Nyɩsua wen 'ni,

le'boɔti 'yɩ, -tebli -bu,

-ɛ di 'lu -mɔ mu, ɛ nɔ- -bu:

'N di 'na -Hihiu* dako a pepe 'ni -nyi.

'Aan 'yonv di -he 'na win wɔn,

v 'mɔ -tebli 'ye,

'aan kukunyɔ di 'ya yanie,

'ki 'v Nyɩsua a -tebli ki.

¹⁸ 'Na -Hihiu di bi 'v 'na -kvannunyibli a pepe ke', nyɩɛpɩ ko nɔgbi 'hɛn-, v 'mɔ 'na win wɔn -he.

¹⁹ 'N diɛ 'ni nu,

'kɪ 'lɪ ɣɔ' kɔ 'kɪ 'nɛ- -tɔtɔ kɪ,
 a 'mɔ -teblɪ 'ye, -ɛ di 'a mɔ ɔwɪ lɛ -kɛɛ -nɪ.
 A di 'ye -hlɔ, kɔ na-huhli, kɔ nahɪɔn 'hɔɛn-.

20 'Yrɔ di 'nɪ jre, ɔhɔnpɔ di 'nɪ ɔhɪɪ,
 ɔwɪ ɣɪ -hlɔ,

'tɪ- Kɔkɔnyɔ a -nyrɔwɔ 'mɔ 'ɔ nyre,
 -ɛ mɔ -nyrɔwɔ gbagbɔ -mɔ',
 -ɛ kɔ 'kwɪ ɛ di 'ɔ 'a -tɪ 'yɪ 'bɔa -nɪ.

21 Ti a 'mɔ 'yri, -tonyiblo 'bɔ da Kɔkɔnyɔ,
 Kɔkɔnyɔ a 'mɔ, ɛ di ɔe 'nɪ wa.»

22 Kɛ- Piɛɪ pɪ de: «Yisraɛkɔɛ*, ba pɔ 'mɔ nɔa
 ɣɪ bɔ: Nasaɛtɪ a -Yusu, Nyɪsɔa, nɔ- lee 'nɛ ɔe 'a
 mɔ 'nyɪ, 'ɛ naa 'lɪ ɔɪ 'lɪ, 'ɛ nu ɔwɪɪɛkɛɛ-teblɪ a
 gblegble, 'kɪ 'lɪ 'a mɔ 'nyɪ, -ɛ di ɔe nu, a 'mɔ ɔɔ yɪ,
 -ɛ mɔ, Nyɪsɔa, nɔ- lee 'nɛ ɔe 'a mɔ 'nyɪ.

23 Kɛɛ, -Yusu a 'mɔ, ɔ pɔ 'a mɔ ɔɔ -jɪ', 'a naa
 'lɪ Romakɔɛ, -ɔ 'yɪ Nyɪsɔa -yɪ 'lɪ, 'a kɔ 'ɔ ɔɔ tugbe
 'yɪe, -ɛ di ɔe nu, a 'mɔ ɔɔ 'la. Kɛɛ, -teblɪ a 'mɔ,
 Nyɪsɔa a ɔgbetɔ, nɔ- -hɔa la ɔa, nɔ- -hie la ɔa 'lu
 -mɔ lɛ, ti -hi la a ti 'yri, 'tɪ- 'ɛ mu la 'lu -mɔ.

24 -Tɛ -Yusu 'kɔ, Nyɪsɔa -ha 'lɪ ɔɪ 'kɔkɔɔ a 'kɪ
 bɔ, 'ɛ -ha ɔa 'kɔ, -kɔtɪ ɛ 'yɪ 'lɪ ɔɪ 'lɪ -wɛ, 'kɔkɔɔ bɔ
 di ɔe 'kɪ kɪ -kɔɔ -nɪ.

25 'ɛ mɔ -tɛɛ, kɛ- -aan 'baɪ gbagbɔ bodɪɔ Dafɪdɪ
 pɔ la, 'kɪ 'ɔ -Yusu a -ta', ɛ wɛn:
 Kɔkɔnyɔ Nyɪsɔa, 'n ɣɪ ɔɪ 'nɪ 'ye 'a -nɛ ti.

'Kɪ ɛ nɪ 'ɔ 'mɔ 'hɔɪ,
 -ɛ di ɔe nu, 'nɪ ɔha hɔannɔ pie.

26 ɛ nɔ- nu ɔɔ, 'nɪ kɔ plɔ a bleeɛ, kɔ,
 'na win 'ɛ mɔ dɔdɔwin.

'Ye ɔbɪ 'n di 'kɔ, 'nɪ -pie ɔe 'kɪ 'kɔkɔɔ a hɔannɔ,
 -kɔtɪ 'n yɪ ɔe nɪ,

-ɛ mɔ, Nyɪsɔa di nu 'mɔ ɔhaandɛ -mɔ,

27 'nɪ yiꞑe, -ε mɔ, -mɔ Nyɪsua,
 ꞑyɪ 'lɪꞑɪ 'lɪ -wɛ, -bɪ hie 'lɪ 'mɪ 'kuo a 'bli bɪ,
 kɔ, ꞑyɪ 'lɪꞑɪ 'lɪ -wɛ, -bɪ -hɔn 'ɔꞑɔ -mɔ',
 'mɔ -bɪ, -ε mɔ -na nyiblo,
 'na -plahɪ bɪ ꞑhɔɔn 'lɪ 'dabio 'kwli.

28 -Tɔɔ 'mɪ 'hru, 'n kɔ ꞑbɪ na nɪ,
 'tɪ- 'mɪ ꞑhaan'klo kɔ.

'Kɪ 'ɔ 'mɪ 'hɪ, 'kɪ -di 'ɔ nɪ.

ε nɔ- diꞑe nu, 'mɪ dɔdɔ nu dɪakɪ.»

29 -ε -bɪ Piɛlɪ wɛn 'nɪ de: «'Na 'dɪayɪnɪ -na, ba
 kɔ 'a yiyie, -ε mɔ, -tɪ -mɪ', -aan 'baɪ gbagbɪ bodɪɔ
 Dafidɪ hla la, ε 'yɪ la 'a dɪɔnɪ 'nyɛ ꞑhɛn, -ε nuꞑo,
 ε 'kɪ la nɪ, 'ɔ -ha la 'ɔꞑɔ 'ɔ. 'A 'dabio 'tɪε nɪ 'nɛ-
 -aan 'bli.

30 Kɛɛ, Dafidɪ a 'mɪ, ε mɔ la Nyɪsua a
 winwlɔn-hanyɔ ꞑnɪɔ, 'tɪ- 'ε yɪ laꞑa, -ε mɔ, Nyɪsua
 'sɪɪ laꞑa nɪ, -ε mɔ, Dafidɪ a 'mɪ, 'a 'yonɪ a 'yɪ -bɪ
 di -hɛ la bodɪɔ gbagbɪ, -ε mɔ Wanyɔ -mɪ', Nyɪsua
 pɪ la lɛ, ε di la 'a dako yɪ ya.

31 -Tɛ Dafidɪ hla laꞑa, -ε mɔ:
 Nyɪsua, ꞑyɪ 'lɪꞑɪ 'lɪ -wɛ, -bɪ hie 'lɪ 'mɪ
 'kɔkɔnyibli 'nyɪ bɪ,

kɔ, ꞑyɪ 'lɪꞑɪ 'lɪ -wɛ, -bɪ -hɔn 'ɔꞑɔ -mɔ',

'na -plahɪ bɪ ꞑhɔɔn 'lɪ 'dabio 'kwli,

-Tɛ Dafidɪ hla la -tɪ a 'mɪ, -Yusu 'Klɪsɪ bɪ -hɔn 'lɪ
 'kɔkɔnyibli 'nyɪ, bɪ 'hɪ 'klo, nɔ- kɔ -tɪ ε yɪ la 'ye,
 'ε nɛ laꞑa -mɔ lɛ.

32 -Yusu -bɪ, -kɔtɪ 'n nɛ -mɔ lɛ, Nyɪsua -ha 'lɪꞑɪ
 'kɔkɔnyibli 'nyɪ nɪ, 'ε -haꞑa 'klo. Dɛ a 'mɪ, -aan
 pɛpɛ, -ɔ nɪ mɔ, -a 'yeꞑe nɪ, ꞑa hlɛꞑɛ.

33 -Tɛ dɛ a 'mɪ, ε -hi, Nyɪsua nuꞑo nɪ, -Yusu 'ε mu
 'lɪ yakɔ 'kwli, 'ε nɪ 'ɔꞑɔ 'hɪ bɪ, Nyɪsua a ꞑgbɛtɪ
 'ε -nyɪꞑe 'kɪ, 'kɪ bɪ ya -a mɪ 'a -Hihiu yɪ, Nyɪsua

pu la le, e di la -a mu yi ya, 'e mo -tee, -Hihiu a 'mu, 'e ya -a mo□o yi, □wi yi, -te a ni 'a 'yiye -te ti ne -bu.

³⁴ -Te -Yusu -nu, 'e 'hru 'klo, 'e mu 'li yakō 'kwli, Dafidi a 'mu, e 'yi la le -nu. Kee, -Yusu, no- Dafidi □hen 'nyre, -te e pi la le: Kukonyo Nyisua lee 'na Kukonyo ni, e wen: Ni mo 'na diidekibia ki bu, e 'mu□v gba -gbagba,

³⁵ 'mu□v nu, □mu -na yraanyibli bu 'lu ble □tu.»

³⁶ Ke- Pieli pi de, e wen: «'A mu Yisraekue a pepe, 'n yi 'a mu 'ni -lee -ni, -e mo, -Yusu -bu, a ko 'v tugbe 'yie, no- Nyisua nu -aan Kukonyo, ko -aan Wanyo 'huen- -mo.»

³⁷ Nyibli -mu', -v ni 'v, bu 'win -ti a 'mu, -e -bu e -hren 'waa □wli le dakti, 'v -tva Pieli ko -Yusu a -monanyo -bi -mu' a le'betile, v wen: «'Diayuv -na, de- -a di 'ki nu 'li?»

³⁸ -E -bi Pieli □tu □nu □won, e wen: «'A -ne nyiblo 'bu ni 'v, bu hie 'v 'a -ne de 'kuku bu, bu -nyi 'a 'klo a pepe Nyisua, bu -hua□a, 'ki bu pu□v 'nie 'lu, 'ki 'li -Yusu 'Klisu a 'nyre 'kwli, -e di□e nu, Nyisua 'mu 'a de 'kuku a 'mu 'wowa -ni, 'ti- Nyisua 'mu□v 'a -Hihiu -nyi.

³⁹ No- mo de, Nyisua pu la le, e di la nu, 'ki 'v 'a mu ko 'aan 'yonu 'huen- -mo, ko 'ki 'v nyibli -mu' -mo, -v ni 'ne- 'klo a pepe ki, -e □hen 'nyre, nyibli a pepe -bu, Nyisua di da, v 'mu 'a nyibli -he.»

⁴⁰ Pieli na -ti -huohu -mo le, -e di□e nu, v 'mu□v □han-ti pu. Ke- e -pu: «Ba wen, 'ki Nyisua bu wa 'a mu, 'a -bati 'ni □ha 'a mu klo, □wi yi, -te e di nu, e 'mu nyibli -mu', -v ni de 'kuku klo.»

⁴¹ Nyibli -huohu 'ki 'li □nu 'nyi, nu- pu Pieli a win □han-ti, 'ti- nyibli a 'mu, 'v pu □nu 'nie 'lu le.

-Nyrɔwɔ a 'mɔ 'kwli, nyibli, -v bi -Yusu a nyibli kɪ, v -wɛ 'lɪ nyibli a 'miliwɪ nɪ ta nɪ.

⁴² 'A -nɛ ti, nyibli a 'mɔ, v ɔmɔɛɛ lɛ, 'kɪ -Yusu a -mɔnanyɔ bɔ tɔɔ ɔnɔ Nyɪsɔa a -tɪ, 'v yɪ dɛ -mɔ -didi -nɪ, 'v yɪ -Yusu a lɛ'boɔdiidɛ di -wɛ, 'v dɛ Nyɪsɔa.

-Yusu a nyibli a nunuklɔ

⁴³ 'A -nɛ nyiblo 'bɔ nɪ 'v, ɛ yɪ pie Nyɪsɔa, -kɔtɪ 'kɪ Nyɪsɔa nɛɛ 'lɪ 'a -mɔnanyɔ* 'lɪ, 'ɛ nɪ ɔwɪlɛkɛɛ-tɛblɪ -hɔhɔɪ.

⁴⁴ Nyibli a pɛpɛ, -v kuo -Yusu ɔwɪv yɪ, v -mɔɛ nɪ, -tɛblɪ a pɛpɛ, v -kɔ, 'v ɔglɛɛ,

⁴⁵ 'v ple 'waa kɔkɔ-tɛblɪ, 'v -hɛ 'lɪ 'a 'wliyɛ 'lɪ, 'v ɔglɛɛ ɔhɪvɛnyibli lɛ, -v nɪ 'lɪ ɔnɔ 'nyɪ, ɔwɪ yɪ, -tɛ 'waa 'kla-wliyɛ'yɪyɔ ɔti 'mɔ.

⁴⁶ 'A -nɛ -nyrɔwɔ, 'kɪ v yɪ 'lɪ Nyɪsɔa a 'kagbau blɛ 'kukue -nɪ, 'kɪ 'v Nyɪsɔa a dɪdɔ a -ta', 'v yɪ yɪ blɛ -bibi -nɪ -wɛ, 'kɪ 'lɪ 'waa 'kayo blɛ, 'v yɪ -Yusu a lɛ'boɔdiidɛ di, kɔ, 'v yɪ dii-tɛblɪ -mɔ -didi -nɪ, 'kɪ 'lɪ ɔwɪv a 'vɔv'wɔwɛ 'kwli,

⁴⁷ 'v pɪ Nyɪsɔa 'nyrɛ lɛ, dakɔ a pɛpɛ 'v nɔɛ 'waa dɛ, kɔ, 'a -nɛ -nyrɔwɔ, Nyɪsɔa 'ɛ nɪɛ, nyibli -bɪ 'v kue -Yusu ɔwɪv yɪ, nyibli a 'mɔ, 'v yɪ -Yusu a nyibli kɪ bi.

3

Lɛ-yɪrɛnyɔ -mɔ', Pielɪ lee la, 'kɪ 'lɪ -Yusu a 'nyrɛ 'kwli, 'a 'kɔɛ bɔ -wɛ

¹ -Nyrɔwɔ ɔdɔ 'kwli, 'yɪv-hiilɛ a ti 'yɪ, -tɛ Nyɪsɔa a dɪdatɪ nyre 'v, Pielɪ kɔ Saan 'hɛn-, v mi 'lɪ Nyɪsɔa a 'kagbau bɔ, v 'mɔɔ da.

² Nyɩsɩva a 'kagbau a 'mɔ, 'a -yaa kɔ 'maju -bɩ, 'v dɛɛ ɩnɛ Yɩnɔmaju. Nɔ- kɔ yɩ lɛ-yɩyɛnyɔ ɩɔɔ nɩ 'v bɔ, 'ɛ 'yɩ -huan nale nɩ yɩ, kɔɛ la 'lɩ 'a kɔɔlɛ 'yɩɛ bɔ. 'A -nɛ -nyɔɔwɔ, v yɛɩɛ nɩ, 'v ɩtui 'vɩv -tɩtɛ a 'mɔ bɔ, -ɛ diɩɛ nu, nyibli -mɔ', -v pɔɛ 'lɩ Nyɩsɩva a 'kagbau a -yaa 'kwli, ɛ 'mɔ ɩnu 'wli lɛ -hɩa.

³ 'Kɩ ɛ nɩ 'v bɔ, Piɛlɩ kɔ Saan 'hɔɛn-, 'v mi 'lɩ Nyɩsɩva a 'kagbau a -yaa 'kwli pa mɔ. Bɔ 'ye ɩnu, -ɛ -bɩ ɛ -tɩa 'waa 'wliye a -hɩhɩa.

⁴ Piɛlɩ kɔ Saan 'hɔɛn-, 'v ta 'lɩɩ 'yɩ lɛ -tata, -ɛ -bɩ Piɛlɩ wen: «Ta 'nɛ- -a mɔ -mɔ lɛ gbee»,

⁵ lɛ-yɩyɛnyɔ 'ɛ -tɩa 'waa 'yɩye. ɛ nɔ- -mɔ -bɩ, 'a ɩwɔ 'yeɩɛ nɩ, -ɛ mɔ, v di -nyɩɩɛ ɩɔɔdedɛ.

⁶ -ɛ -bɩ kɛ- Piɛlɩ pɩ 'kɩɩ yɩ de, -ɛ mɔ: «'N 'yɩ 'wliye -kɔ. Kɛɛ, dɛ 'n -kɔ, 'n di -mɔɩ 'nɩ -nyɩ: 'Kɩ 'lɩ Nasaletɩ a -Yusu 'Kɩsɩ a 'nyɛ 'kwli, 'n yɩ -mɔ 'nɩ -lee -nɩ, 'du ye', -bɔ na»,

⁷ Piɛlɩ 'ɛ 'ble 'a diɩɔɔdabɔ kɩa, 'ɛ 'duɩɔ ye'. Ti nɩ -do a ti 'yɩɩ, -ɛ -bɩ 'a bɩ kɔ 'a -gblekegbleke 'hɔɛn-, -v 'kɔ mɔ, v kɔ 'kɩ 'klɩ,

⁸ 'ɛ ɩplɩ, 'ɛ nyɩa bɔ, 'tɩ- 'ɛ -tɩa nɩna, ɛ kɔ Piɛlɩ kɔ Saan 'hɔɛn-, 'v pa 'lɩ Nyɩsɩva a 'kagbau a -yaa 'kwli, 'ɛ nɛ, 'ɛ ɩplɩ, kɔ, 'ɛ pɩ Nyɩsɩva 'nyɛ lɛ.

⁹ Nyibli a pɛpɛ -mɔ', -v nɩ 'v, v 'yeɩɛ nɩ, -tɛ ɛ yɩ nɩ nɛ, kɔ, -tɛ ɛ pɩ Nyɩsɩva 'nyɛ lɛ.

¹⁰ -Tɛ v yɩɩɩɩ, -ɛ mɔ, ɛ nɔ- yɩ mɔ 'v Nyɩsɩva a 'kagbau a 'maju ye' ble nɩ, -ɛ -hɩɛ mɔ nyibli 'wli lɛ, -ɛ -bɩ 'waa pɛpɛ, v ta 'v ble, -kɔtɩ 'waa ɩwɩ kɛɛ lɛ, 'kɩ v dɛ a 'mɔ, -ɛ mu 'lu -mɔ a -ta'.

-Tɛ Piɛlɩ yɩ la 'lɩ nyibli -mɔ -hlee -nɩ, 'kɩ 'lɩ Nyɩsɩva a 'kagbau a -yaa 'kwli

11 Nyiblo a 'mu, -ε kɔ 'kɔε -wε, ε 'nɪ -hɔnɔɔ 'u Pieli kɔ Saan 'hɛn- 'huɪ. 'Kɪ u nɪ 'lɪ Nyɪsua a 'kagbau a pupa -mu' bu, u dεε Salomɔ a pupa. Nyibli a pεpε -mu', -u 'wɪn -tɪ a 'mu, ε kεε ɔnu lε, 'u gba 'lɪ cigbε.

12 -Tε Pieli 'ye dako a 'mu, -u -di, -ε -bɪ kε- ε pɪ ɔnu yɪ, ε wen: «'A mu Yisraekɔε, ε 'nɪ 'kεε 'lɪ 'aan ɔwɪ lε, -tε nyiblo -bu a 'kɔε -wε a -tɪ. A 'nɪ 'yee 'lɪɔɪ, -ε mɔ, -aan 'klɪ kɔ -ba kɔ Nyɪsua a nuεε dɪaktɪ a -tɪ, nu- nuɔ, nyiblo -bu, -ε 'yɪ la nale -yɪ, 'ε yɪ kε nale.

13 'Uɔn-, ε 'yɪ 'mu lε -nɪ. Kεε, Nyɪsua -mu', -aan 'bauv Abrahamu, kɔ Yisaki, kɔ Sakɔbu 'hɛn-, u dε la, u kɔ -aan 'bauv -bɪ 'hɛn-, Nyɪsua nɪ -do a 'mu, ε nɔ- -nyi 'a -kɔannunyo -Yusu -tɪ a 'yɪ'buɔva. Ε nɔ- nuɔ, nyiblo -bu a 'kɔε 'ε -wε. -Yusu a 'mu, 'a mu puɔv Romakɔε -jɪ', 'tɪ- 'waa -gɔlɔnɔma Pilatɪ 'ε puɔ ɔne -bati lε, 'tɪ- 'ε pu lε, ε 'muɔv bu tε, kεε, 'a mu -mɔ -bɪ, a puɔv -tɪ 'lu lε, 'a pu lε, -Yusu mɔ -balɔnyiblo ɔnɔ, 'a -tɪ, Pilatɪ 'nɪ 'tεε 'lɪɔɪ bu, bu 'laɔa.

14 Kεε, -Yusu a 'mu, ε -nyi 'a dɔnɔv Nyɪsua nɪ pεpε, 'ε 'sɪi 'u yɪ, 'kɪ 'u Nyɪsua ye'. Kεε, 'a mu -mɔ -bɪ, a 'nɪ -hɔaɔa mɔɔ, 'kɪ Pilatɪ bu tε mɔɔ bu, kεε, -balɔnyiblo ɔɔv, -ε nɪ mɔ ɔjɪ', nɔ- a -hɔa Pilatɪ bu tε mɔ bu, -Yusu 'mu mɔ 'u -balɔnyiblo a 'mu, 'a -ta' bi.

15 Kε- a -nu, 'a 'la -Yusu -mu', -ε -nɪɔe, nyibli 'u kɔε 'klɔ yrayrv -mu', -ε 'ye nɪ -wε 'lɪ. Kεε, Nyɪsua -ha 'lɪɔɪ 'kɔkɔnyibli 'nyɪ nɪ, 'ε -haɔa 'klɔ. -Tε -Yusu 'hrɪ mɔ 'klɔ, -aan 'mumu, -a 'ye mɔɔ nɪ.

16 Nyiblo -bu, a -yɪ, 'tɪ- -ε nyra 'nε- 'a mu ye' bu,

-te -a kuo -Yusu a 'mυ □wlv yι, ε nσ- nu□o, -Yusu a 'mυ 'ε nu□o, 'ε yi 'kι nale. -Yusu a 'mυ, nσ- nu□o, 'tι- nyiblo -bv, 'ε kuo □ne □wlv yι, -Yusu 'ε nu□o, 'a 'kβε 'ε -wε. Ε nσ- a yι 'kι 'ye.

17 -Ε -bι 'kι, 'dɪayɪnv -na, 'n yi□e nι, a kσ 'aan nyibli gbagbι 'hven-, de -mυ', a nu -Yusu -mσ, a 'yι□ι -yι.

18 Kεε, -te a 'la -Yusu, ε □hen 'nyre, -ε mσ, de -mυ', Nyɪsva naa la 'lι 'a winwlvn-hanyv* a pepe wlvn, ε na la -mσ le, de a 'mυ, Nyɪsva nu□o nι, 'ε nyre 'v. Ε nσ- mσ: Wanyσ -mυ', ε pv la le, ε di la 'a dako yι ya, Wanyσ a 'mυ, ε kσ bv 'ye □hven, 'tι- ε 'mυ 'kv.

19 'A -tι o, ba hie 'v 'aan de 'kuku bv, ba -nyi 'aan 'klo a pepe Nyɪsva, -ε di□e nu, ε 'mυ 'aan de 'kuku a 'mυ 'wvwa -nι,

20 'tι- Kvkonyσ Nyɪsva a □gbetv, ε 'mυ□v nu, a 'mυ plo a blele kσ, kσ, ε 'mυ 'a mυ -Yusu yι ya, -ε mσ Wanyσ -mυ', ε -ha la, see la, 'kι 'v 'aan -ta'.

21 -Te ti ne -bv, -Yusu 'tɪe di 'lι yakσ 'kwli bv nι, ε 'mυ□v gba -gbagba, ti -mυ' -kσ 'yri Nyɪsva di -tebli yrayri nu, ε 'mυ 'v nyre. -Tι a 'mυ, Nyɪsva □tu la□a 'a winwlvn-hanyv wlvn, 'v hla la□a, ti -hi la a ti 'yri.

22 'Ε mσ -teε, ke- winwlvn-hanyσ Moise pv la, -ε mσ: Kvkonyσ Nyɪsva di -ha winwlvn-hanyσ, 'kι 'lι -aan dako 'nyi, ε 'mυ 'mυ yι 'wι. -Tι a pepe -mυ', ε di hla, ba pv□v nva yι bv.

23 Nyiblo, 'bv 'ye nι di winwlvn-hanyσ a 'mυ, 'a win nva yι bv nι pv, v bleε yι, bv -ha 'lι□ι dako 'nyi, v 'mυ□v 'la.

24 Kβε la 'lι Nyɪsva a winwlvn-hanyσ Samuelι -mσ bv, kσ winwlvn-hanyv -bι -mυ', -v kβε 'v□v

-mɔ bu, -tebli -bu, -ε mi ke 'lu -mɔ, 'a pεpe, υ hla la□a ni.

²⁵ -Ti -mu', Nyɩsua naa la 'li 'a winwlon-hanyɔ wlon, ε hla la, 'a mu -kɔ -ti 'ε hla la□a. 'Yri -mu', Nyɩsua □tu la, ε kɔ -aan 'bainu 'hɛn-, 'a mu -kɔ -ti, 'ε □tu la 'yri a 'mu. 'E mɔ -tεε, ke- ε pi la Abrahamu yi, -ε mɔ: 'Ki 'n di 'li -na 'yonu a 'yonu 'li -naa -ni, 'mu 'klo -bu, 'a nyibli a pεpe □haande -mɔ nu.

²⁶ 'A mu -mɔ yi-henyibli, -υ kɔ -ti Nyɩsua 'ε -ha 'li 'a -kuannunyɔ -Yusu 'kukonyibli 'nyi, 'ε -ha□a 'klo, -ε di□e nu, ε 'mu 'a mu □haande -mɔ nu. □Haande a 'mu, ε nɔ- mɔ, bu -hεε nε 'a mu, ba hie 'υ 'aan de 'kuku bu.»

4

-Te -Juukve* a nyibli gbagbi yeε la Pielɩ kɔ Saan 'hɛn -ti

¹ Pielɩ kɔ Saan 'hɛn-, -υ mɔ -Yusu a -mɔnanyu*, bu ni 'li dako a -mɔhleeε 'kwli, -ε -bi Nyɩsua a -cɔhlɔnpinyu* a nyibli gbagbi, υ nyre 'υ ni, υ kɔ Nyɩsua a 'kagbau a 'yie□tunyɔ a nyibli gbagbi, kɔ Sadusi□tumu* a nyibli -bi 'hɛn-. (Sadusi□tumu a nyibli a 'mu, υ nu- hle□ε, -ε mɔ, ε 'yi 'li□i 'li -we, 'ki -tonyiblo 'bu 'ku, 'ti- Nyɩsua bu -ha 'li□i 'kukonyibli 'nyi, bu -ha□a 'klo.)

² -Juukve a nyibli gbagbi a 'mu, -υ -di, υ 'yi plo a bleεε -kɔ, -ε nu□o, -Yusu a -mɔnanyu a 'mu, υ tɔε dako ni, -ε mɔ, Nyɩsua -ha 'li -Yusu 'kukonyibli 'nyi ni, 'ε -ha□a 'klo, ε □hen 'nyre, -ε mɔ, ε -we 'li nyiblo bu 'ku ni, Nyɩsua bu -ha 'li□i 'kukonyibli 'nyi ni, bu -ha□a 'klo ni.

3 -Tɛ -Juukɔɛ a nyibli gbagɔ a 'mɔ, ɔ nyre 'kɪ 'ɔ, -ɛ -bɪ ɔ klo -Yusu a -mɔnanyɔ a 'mɔ nɪ. -Tɛ 'tɔ -wɔn a -tɪ, 'ɔ 'yɪ ɔnɔ -bati lɛ -pɔɔ -nɪ, 'ɔ pɔ ɔnɔ ɔjɪ'.

4 Kɛɛ, nyibli -mɔ', -ɔ 'wɪn -Yusu a -tɪ, 'waa -hɔɔhɔ kuo -Yusu ɔwɔ yɪ, 'ɔ bi -Yusu a nyibli kɪ. ɛ nɔ- nuɔ, 'kɪ 'lɪ -Yusu a nyibli a pɛpɛ 'nyɪ, 'ɔ -wɛ kɛ 'lɪ nyɪɛpɔ a 'miliwɪ nɪ ɔhun.

5 -Tɛ -nyre -nyɛ, -ɛ -bɪ -Juukɔɛ a nyibli gbagɔ, kɔ Nyɪsɔa a tetetɔɔnyɔ, -ɔ nɪ 'lɪ Jrusredɪɔ 'kwli 'hɔɛn-, nɔ- 'kukue lɛ, 'kɪ ɔ 'mɔ -Yusu a -mɔnanyɔ -bati lɛ -pɔɔ -nɪ.

6 Nyɪsɔa a -cɔhlɔnpinyɔ a nyiblo gbagɔ, -ɛ mɔ Hani, ɛ nɪ -tuo kɪ -wɛ, ɛ kɔ Kaifɔ, kɔ Saan, kɔ Alesadrɪ, kɔ Hani a 'mɔ, 'a ɔtugba a nyibli -bɪ 'hɔɛn-.

7 -Tɛ 'waa pɛpɛ a 'mɔ, ɔ -wɛ ti kɪ, -ɛ -bɪ ɔ lee nyibli, 'kɪ bɔ ya ɔnɔ -Yusu a -mɔnanyɔ nɪ 'hɔɛn- a 'mɔ yɪ. -Tɛ ɔ nyre 'kɪ 'lɪ ɔnɔ 'nyɪ, -ɛ -bɪ ɔ yɪ ɔnɔ lɛ 'nɪ 'beti -nɪ: «Nyiblo a 'dɪ -bɪ, -ɛ -nyɪ 'a mɔ 'kɪ, kɔ, -ɛ lee nɛ 'a mɔ, -ɛ mɔ, ba nuɔ, lɛ-yɪyrenyɔ -mɔ' bɔ na 'lɪ?»

8 Nyɪsɔa a -Hihɪu* kɔɔ Pielɪ win kɪ pɛpɛ. 'A -tɪ, kɛ- ɛ pɪ, 'ɛ -hɪhɪɛ ɔnɔ klɛ, ɛ wɛn: «'A mɔ dakɔ a ye'nanyɔ, 'a mɔ nyibli gbagɔ,

9 a pɪ kɛ -a mɔ -bati lɛ, 'a yɪ kɛ -a mɔ 'beti -nɪ, 'kɪ 'ɔ ɔhaandɛ -bɔ, -a -nu a -ta', 'kɪ 'ɔ lɛ-yɪyrenyɔ -mɔ. -Tɛ a yɪ -a mɔ lɛ 'beti -nɪ,

10 'a mɔ -bɔ, a kɔ dakɔ a pɛpɛ, -ɔ mɔ Yisraekɔɛ 'hɔɛn-, ba kɔ 'a yiyie, -ɛ mɔ, nyiblo -bɔ, -ɛ nɪ mɔ 'a mɔ ye', -ɛ kɔ 'kɔɛ -wɛ, Nasaletɪ a -Yusu 'Kɪsɔ, ɛ nɔ- kɔ 'kɪ -nuɔ, 'a 'kɔɛ a 'mɔ 'ɛ -wɛ. -Yusu a

'mυ, ε nσ- a kσ 'υ tugβε 'yie, a 'la. Ε nσ- Nyɪsua -ha 'lɪ 'kukunyibli 'nyɪ, ε -ha 'klo.

11 'Kɪ 'lɪ Nyɪsuaɾɪɛn 'kwli, υ 'ɾɪ la -tɪ, 'kɪ 'υ -Yusu a -ta'. -Tɪ a 'mυ, υ 'ɾɪ la, ε nσ- -bυ,

'Katuo -mυ', 'a mυ 'kayopunyυ,
a 'yɪ -hva ba nuu -kvan 'yri,
a pυ bυ,

ε nσ- -hε 'katuo gbagbυ.

Kε- Nyɪsua a win pɪ. 'Katuo a 'mυ, nσ- mσ -Yusu. ('Kayopunyυ -mσ -bɪ, υ nυ- mσ 'a mυ.)»

12 Kε- Piɛɪ pɪ de: «-Yusu nɪ -do, ε nσ- -wε 'lɪ -bυ wa nyibli, 'kɪ 'υ Nyɪsua a -bati a -ta'. 'Kɪ 'nε- 'klo a pεpε -bυ kɪ, Nyɪsua 'yɪ nyiblo ɔɔɔ -ha, 'kɪ -bυ wɔ -a mυ.»

13 -Gbolugbo a nyibli, υ yɪɔɔ 'nɪ 'ye, -ε mσ, Piɛɪ kσ Saan 'hυɛn-, υ 'nɪ -pieɔɔ lɪ hvannυ, 'bυ yɪ -mσ lε nɪ nε, -ε kσ -ta', -gbolugbo a nyibli a 'mυ, υ yɪɔɔ nɪ, -ε mσ, Piɛɪ kσ Saan 'hυɛn-, υ 'yɪ 'ɾɪɛn gbagbυ ɔɔɔ -yɪ, 'tɪ- υ 'yɪ nyibli gbagbɪ 'pa-. De a 'mυ, ε kεε 'waa ɔɔwɪ lε. Kεε, υ yru ɔɔnυ nɪ, 'υ yɪɔɔ, -ε mσ, υ nε mσ -Yusu -mσ.

14 Kεε, υ 'yɪ 'lɪɔɔ 'lɪ -wε, bυ hlaɔɔa, -ε mσ, lε-yɪɾɛnyɔ a 'kυε 'yɪ -wε, -kɔtɪ 'kɪ ε nɪ 'υ ɔɔnυ ye' bυ.

15 -ε -bɪ υ lee Piɛɪ kσ Saan 'hυɛn- nɪ, 'kɪ bυ 'hɾɪ 'lɪ ɔɔnυ 'nyɪ. -Tε υ 'hɾɪ 'lɪ ɔɔnυ 'nyɪ, -ε -bɪ υ -tva 'waa dɪɔnυ a lε'betilε,

16 υ wen: «De a 'dɪ -bɪ -a dɪ nyibli bυ -mσ nu 'lɪ, -ε nuɔɔ, nyibli a pεpε, -υ nɪ 'nε- Jrusɛdɪɔ 'kwli, υ yɪɔɔ nɪ, -ε mσ, Piɛɪ kσ Saan 'hυɛn-, υ nu ɔɔwɪlεkεɛdε gbagbυ. 'Tɪ- -a 'yɪ 'lɪɔɔ 'lɪ -wε, -ba hlaɔɔa, -ε mσ, hɪ ɔɔnɪɔ, υ 'yɪɔɔ -nu.

17 -Ba -hɪvɪ 'lɪ 'yie bʊ, -ba ti ɲɲɔ, -ɛ diɲɲe nu, ʊ 'nɪ ɲɲa -Yusu a -tɪ -mɔ lɛ na de, 'kɪ 'ʊ nyibli ɲɲɔ ye'. ɛ nɔ- diɲɲe nu, dɛ -bʊ, -ɛ mu 'lu -mɔ, 'kɪ ɛ 'yɛ nɪ di 'bɔgba a pɛpɛ kɪ bʊ 'hɛɛn -nɪ.»

18 'Tɪ- ʊ 'mʊ -yrɛ, -ɛ -bɪ ʊ da Piɛɪ kɔ Saan 'hʊɛn-nɪ de, ʊ wɛn: «A 'nɪ 'naa 'lɪ -Yusu a -tɪ -mɔ lɛ de, 'kɪ 'ʊ nyibli ɲɲɔ ye'.»

19 Kɛɛ, Piɛɪ kɔ Saan 'hʊɛn-, ʊ ɲɲtu ɲɲɔ ɲɲwɔn, ʊ wɛn: «'Aan ɲɲgbɛtʊ, ba 'yeɲɲe, 'bʊ mɔ, 'bʊ nɔɔ 'ʊ lɛ, 'kɪ 'ʊ Nyɪsʊa ye', 'kɪ -ba ɲɲtuu 'ʊ 'a mʊ, 'ɛ -hi 'ʊ, -ba ɲɲtuu 'ʊ Nyɪsʊa 'ʊ.

20 Dɛ -bʊ, -a 'ye, ɛ kɔ -tɪ -bʊ, -a 'wɪn, -a 'yɪ 'lɪɲɲɪ 'lɪ -wɛ, -ba ma wien, -ba 'yɪɲɲɪ kɪ -hlee -nɪ.»

21 -Juukʊɛ a nyibli gbagbɪ, ʊ 'nɪ 'yeɲɲe 'hru, bʊ di gba, bʊ di Piɛɪ kɔ Saan 'hʊɛn- ɲɲhʊɛn ɲɲtu, -ɛ nuɲɲɔ, nyibli a pɛpɛ, ʊ pɪ Nyɪsʊa 'nyrɛ lɛ, 'kɪ 'ʊ dɛ -mʊ', -ɛ mu 'lu -mɔ a -ta'. ɛ nɔ- kɔ -tɪ, nyibli gbagbɪ a 'mʊ 'ʊ yɪ nyibli a hʊannʊ pie, 'ʊ yɪ Piɛɪ kɔ Saan 'hʊɛn- -lee -nɪ, -ɛ mɔ: «'Bʊ mɔ, 'ba 'tɪɛ yɪ 'aan nununɲɪ a 'mʊ 'lu -mɔ nɪ gbɛ, -a di ɲɲtu 'a mʊ ɲɲhʊɛn», 'tɪ-, 'ʊ tɛ ɲɲɔ bʊ.

22 Nyiblo a 'mʊ, -ɛ kɔ 'kʊɛ -wɛ, 'kɪ 'lɪ ɲɲwɪlɛkɛɛdɛ 'kwɪlɪ, ɛ kɔ 'yɪ a -wɪl nɪ 'hʊɛn, 'ɛ nɪ dɛ lɛ.

-Tɛ -Yusu a nyibli dɛ la Nyɪsʊa

23 -Tɛ ʊ tɛ 'kɪ Piɛɪ kɔ Saan 'hʊɛn- bʊ, -ɛ -bɪ ʊ mu 'lɪ 'waa 'bio -mɔ, -tebli a pɛpɛ a 'mʊ, Nyɪsʊa a -cɔhlɔnpinyʊ* kɔ nyibli gbagbɪ -bɪ 'hʊɛn-, ʊ lee ɲɲɔ, 'ʊ naɲɲa -mɔ lɛ.

24 -Tɛ ʊ 'wɪn -tɪ a 'mʊ, -ɛ -bɪ ʊ -tʊa Nyɪsʊa a dɪda, 'kɪ 'lɪ 'lulɛ-hihie nɪ -do 'kwɪlɪ, ʊ wɛn: «Kʊkɔnyɔ, -mɔ nu yakɔ kɔ -tʊtʊ, kɔ 'yru 'hʊɛn-, kɔ 'a -nɛ dɛ, -ɛ nɪ 'nɛ- 'klɔ kɪ.

25 -Aan 'baɪ gbagbu bodɔ Dafidɪ, -ɛ mɔ -na -kuannunyɔ, Dafidɪ a 'mʊ, -na -Hihiu* nu la□a ni, 'ɛ hla la□a, -ɛ mɔ:

Dɛ- kɔ -tɪ dakɔ a gblegble -mʊ', -v 'yɪ -Juukʊɛ* 'pa-,

'v 'yaa 'lɪ 'waa dɪɔnʊ,

'tɪ- 'v pɪ yɾʊ,

'v yɪ -tebli -hʊn 'lu -mɔ ɛ -hie,

'kɪ 'v Kʊkɔnyɔ -mɔ 'lɪ?

Kɛɛ, -tebli a 'mʊ, v 'yɪ 'lɪ 'a nunuo 'lɪ -wɛ.

26 -Tʊtʊ -bʊ, 'a 'blʊgbʊnaanyʊ bibi 'yɪ ɛ,

-ɛ di□e nu, v 'mʊ Kʊkɔnyɔ yɪ -wɔn,

ɛ kɔ Wanyɔ -mʊ',

ɛ pʊ la ɛ, ɛ di la ya 'hʊn-.

Kɛ- Dafidɪ pʊ la.

27 'ɛ mɔ -tɛɛ, 'kɪ 'nɛ- 'dɪɔ -bʊ 'kwli, 'kɪn Helɔdɪ kɔ -gulʊnʊma Pʊsɪ Pilatɪ 'hʊn-, v bibi 'yɪ ɛ, v kɔ dakɔ a nyibli -mʊ', -v 'yɪ -Juukʊɛ 'pa-, kɔ Yisraekʊɛ a □tugbi 'hʊn-, 'kɪ bʊ -wɔn -na -kuannunyɔ -Yusu yɪ. ɛ nɔ- -ha 'lɪ, 'kɪ bʊ mɔ Wanyɔ -mʊ', -pʊ la ɛ, -di la ya.

28 Kɛɛ, -tebli ni -do -mʊ', -mɔ 'Klɪkɪnɪnyɪsʊa, -hie la 'lu -mɔ ɛ, kɔ -yɾa la, see la a ti 'yɾi, ɛ ni -do a 'mʊ, ɛ nɔ- v -wɛ 'lɪ bʊ nu.

29 -ɛ -bɪ -tɛ ti nɛ -bʊ, Kʊkɔnyɔ o, 'ye kɛ -tɪ v -hla, v wɛn: -A di □tu 'a mʊ □hʊn. 'A -tɪ o, -a mʊ -bʊ, -v mɔ -na -kuannunyibli, -nyɪ -a mʊ 'klɪ, -a 'nɪ □ha hʊannʊ pie, 'kɪ -ba na -na -tɪ -mɔ ɛ.

30 Nu□o, nyibli bʊ 'ye□e, -ɛ mɔ, -nɪ 'klɪ kɪ. Kɔ, nu□o, nyibli a 'kʊɛ bʊ -wɛ, kɔ, -bʊ nu □wɪlɛkɛɛ-tebli -bɪ, 'kɪ 'lɪ -na 'Yu -Yusu, -nyɪ 'klɪ a 'nyɾɛ 'kwli.»

31 -Tε υ -wε 'kɪ Nyɪsua a dɪda -mɔ, -ε -bɪ -tε -mυ', υ 'kukue wen 'υ lε, 'a -tɔtɔ -tɔa 'hɪhlεlε. -ε -bɪ Nyɪsua a -Hihiu -mυ', -ε nɪ 'υ ɲnυ ke', ε kɔɔ ɲnυ win kɪ pεpε, 'ε nuɲo, -Yusu a nyibli a 'mυ, 'kɪ υ 'yε nɪ pie hɔannυ, 'υ yɪ nyibli Nyɪsua a -tɪ -lee -nɪ.

-Tε -Yusu a nyibli ɲglε 'waa kɔkɔ-tebli

32 -Tonyibli a pεpε -mυ', -υ kuo -Yusu ɲwɪbυ yɪ, ɲhan-tɪ 'υ -hυ, kεε, υ kɔ 'lulε-hihie nɪ -do. 'Kɪ 'lɪ ɲnυ 'nyɪ, nyiblo ɲdɔ 'nɪ -pυɲυ lε, -ε mɔ, ε nɪ -do, ε nɔ- kɔ 'a kɔkɔ-tebli, kεε 'a -nε nyiblo, -tebli a pεpε, ε -kɔ, ε yɪɲɪ 'nɪ ɲgla, ε kɔ 'a 'bɪo a pεpε 'hɔɛn-.

33 -Yusu a -mɔnanyɔ* kɔ 'kɪ dɪakɪ, 'kɪ bυ lee nyibli lε, -ε mɔ, -tε -Yusu 'Kɪsɔ 'kɔ, ε -hɔn 'lɪ 'kɔkɔnyibli 'nyɪ nɪ, 'ε 'hrɪ 'kɔ. -Yusu a nyibli a 'mυ, Nyɪsua nɪ ɲnυ ɲhaandε -mɔ dɪakɪ.

34 'Kɪ 'lɪ ɲnυ 'nyɪ, nyiblo ɲdɔ 'nɪ 'yεɲe lɪ ɲhɪɔɛn, -kɔtɪ 'a -nε nyiblo 'bɔ nɪ 'υ, 'bɔ kɔ -ciɔ kɔ 'kayɔ, ε pleɲe nɪ,

35 'ε gbε 'lɪ 'a 'wliye a 'mυ -Yusu a -mɔnanyɔ -mɔ, -ε dɪɲe nu, υ 'mυɲυ nyibli lε ɲgla, ɲwɪ yɪ, -tε 'waa 'kla-wliye'yɪya ɲti 'mυ.

36 ε kɔ nyiblo ɲdɔ. 'A 'nyrε mɔ Sosefɔ. Lefipɔɲtugba* a nyiblo ɲnɔɔ. 'Kɪ ε kɔ 'lɪ Sipreblɔgba 'kwli, -Yusu a -mɔnanyɔ 'υ ɲtue laɲa Banabasɪnyrε, -ε ɲhɛn 'nyrε, -ε ɲtui 'lɪ nyibli ɲwɪbυ 'kwli blε.

37 Sosefɔ a 'mυ, ε plo 'a -ci -bɪ, 'tɪ-, 'ε gba 'lɪ 'a 'wliye -Yusu a -mɔnanyɔ -mɔ.

5

Ananiası kɔ Safila 'hven-

¹ E kɔ la nyɪbɛyɪ ɔɔɔ. 'A 'nyrɛ mɔ Ananiası. 'A nɔgbɔ a 'nyrɛ mɔ Safila. U nɔ- plo 'waa -ci -bɪ,

² Ananiası 'e ɔɔtu 'wliye a 'kɔtɔɔ -bɪ bɔ, 'e gba 'a dɛ -bɪ -mɔ' -Yusu a -mɔnanyɔ* yɪ. 'A nɔgbɔ yiɔe nɪ, -ɛ mɔ, 'a nyɪbɪɔ ɔɔtu 'wliye a 'mɔ, 'a 'kɔtɔɔ -bɪ bɔ.

³ -Tɛ Ananiası a 'mɔ, ɛ nyre 'kɪ 'ɔ, -ɛ -bɪ Piɛli wɛn: «Ananiası, dɛ- kɔ -tɪ ɔɔnɪ -ha 'kuo -hɔɪn* a nyɪblo gbagbɔ Satan mɛ lɛ, 'e kɔɔ -mɔ win kɪ, 'e nuɔɔ, ɔɔnɪ ni hɪ, 'kɪ 'ɔ Nyɪsɔa a -Hihiu* ye', -ɛ mɔ, 'aan -ci, a plo wɛn, 'a 'wliye a pɛpɛ, nɔ- -bɔ 'lɪ? Kɛɛ, ɔɔtu 'a 'kɔtɔɔ -bɪ bɔ.

⁴ 'Tɪ- ɔɔmɔ -ci a 'mɔ plo mɔ mu, ɔɔbɪ ɛ 'yɪ -mɔ 'pa-, ɔɔyɪɔɪ -kɔ? 'Bɪ -mɔ kɔɔɔ -o. -Tɛ -ploɔɔ, -mɔ kɔ 'a 'wliye -wɛ. ɔɔBɪ ɛ 'yɪɔɪ 'pa-? Dɛ- nuɔɔ, ɔɔnɪ -yɪaɔa, 'kɪ 'lɪ -na ɔɔwɔ kɪ, 'kɪ -bɔ nu hɪɔɔ -bɔ 'lɪ? E 'yɪ -tonyibli 'pa-, ɔɔyɪ ɔɔnɔ hɪ lɛ -nuu -nɪ, kɛɛ, Nyɪsɔa, ɛ nɔ- -nuu hɪ lɛ.»

⁵ -Tɛ Ananiası 'wɪn wuntɔbɔ a 'mɔ, ti nɪ -do a ti 'yɪ, -ɛ -bɪ ɛ bi ɔɔhlɔn, 'e 'kɔ. E nuɔɔ nɪ, nyibli a pɛpɛ -mɔ', -ɔ 'wɪn -tɪ a 'mɔ, ɔ bi hɔannɔ' dɪakɪ.

⁶ Gbloyɔ -mɔ', -ɔ nɪ 'ɔ, ɔ 'hɪnhɪanɔɔ danɔ lɛ, 'ɔ gbaɔa, 'ɔ -ha 'ɔɔɔ 'ɔ.

⁷ -Haawɪ nɪ ta bɔ -hi, -ɛ -bɪ Ananiası a nɔgbɔ nyre 'lɪ 'a 'bio 'nyɪ nɪ. Dɛ -bɔ, -ɛ mu 'lu -mɔ, ɛ 'yɪ 'ɔɔɔ ɔɔdedede 'hɔɪ -yɪi -nɪ.

⁸ -E -bɪ Piɛli 'bɛtiɔe nɪ, ɛ wɛn: «ɔɔBɪ sɛyɪ-sɛyɪ, -tɛ a plo 'aan -ci, 'a 'wliye a pɛpɛ, nɔ- -bɔ?» -E -bɪ ɛ wɛn: «Iin, 'wliye a pɛpɛ, nɔ- ɔɔnɔɔ.»

⁹ -E -bɪ Piɛli wɛn 'nɪ dɛ: «-Bɪ' a -nu, -kɔ -na nyɪbɪɔ 'hven-, 'a -yɪa hɪɔɔ -bɔ, -ɛ dɪɔe nu, a 'mɔ

Nyɪsua a -Hihiu 'yi □te 'lɪ? 'Ye ke, nyibli, -v -ha 'v -na nyɪbɪs 'v, -te ε 'ku, 'kɪ v nɪ 'v □huan.yɪ. -Na 'mumu, -di 'nɪ 'ku -we, v 'mɪ -mɪ □tu mɔ gba.»

¹⁰ Ti nɪ -do a ti 'yri, -ε -bɪ ε bi □hlɔn, 'kɪ 'v Piɛlɪ a 'mumu 'yi □hlɔn, 'ε 'ku, gbloyɔ -nɪ wen, 'v -pa. Bv 'ye□e, -ε mɔ, nuɔba a 'mɪ, ε 'ku nɪ, -ε -bɪ v gba□a nɪ, 'v pɪ 'v□v 'a nyɪbɪs 'hɪ bɪ.

¹¹ 'Cɔε a nyibli a pɛpɛ, kɔ nyibli -bɪ -mɪ', -v 'wɪn, v bi hɔannɪs' dɪakɪ.

-Yusu a -mɔnanyɪ* nu □wɪlɛkɛε-tebli -hɔɔhɪ

¹² -Yusu a -mɔnanyɪ nɪ □wɪlɛkɛε-tebli -hɔɔhɪ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsua a 'nyɪε 'kwɪlɪ. 'Kɪ -Yusu a nyibli a pɛpɛ 'kukue 'lɪ Nyɪsua a 'kagbau a -yaa 'kwɪlɪ ɛ, 'kɪ 'lɪ pɔpa -mɪ', v dɛε Salomɔ a pɔpa.

¹³ Nyibli -mɪ', -v 'yɪ -Yusu □wɪs yɪ -kuo -nɪ, v yɪ piɛ la hɔannɪs, 'kɪ bɪ bi □nɪ kɪ. Kɛε, kɛ- ε nɪ 'mɪ, 'v 'bɔa la 'waa -tɪ 'yi dɪakɪ.

¹⁴ -Tonyibli -hɔɔhɪ, nuɔbɪ kɔ nyɪbɛpɪ, v kuo Kɔkɔnyɔ -Yusu □wɪs yɪ, 'v yɪ -Yusu a nyibli kɪ bi.

¹⁵ Nyibli gbɛ la 'waa 'hɪhɪrennyɪ, 'v piɛ la 'v □nɪ 'safɪ kɔ kɔε 'hɛn- kɪ blɛ, 'kɪ 'lɪ 'hrii wɔn ɛ, -ε dɪ□e nu, ti -mɪ' -kɔ 'yri Piɛlɪ di 'v -hii mɔ di, 'a □gbɛv 'bɪ 'yɪ -v -bɪ ɛ -hɪn, 'a -hiko dadɪ 'mɪ □nɪ ɛ -hɪn.

¹⁶ 'Dɪ -mɪ', -v □glaa 'lɪ Jɪrusɛ ɛ, nu- nyibli -hɛn 'lɪ klɛ, 'v yɛ 'waa 'hɪhɪrennyɪ, kɔ nyibli -mɪ', 'kuo -hɪn* nɪ 'v ke' ɛ, 'waa pɛpɛ a 'mɪ, 'waa 'kɔε 'ε yɪ -wɛ.

-Tɛ -Juukvɛ* a nyibli gbagbɪ □tui la -Yusu a -mɔnanyɪ* □hɪvɛn

¹⁷ -ɛ -bɪ Nyɪsua a -cɔhlɔnpinyɪ* a nyibli gbagbɪ, kɔ nyibli a pɛpɛ -mɪ', -v nɪ 'v□v 'hɪ, -v

mɔ ɔtumu -mʊ', ʊ dɛ Sadustɔtumu* a nyibli, ca 'yii 'lɪ ɔnʊ nɪ, 'kɪ 'ʊ -teblɪ -mʊ', -Yusu a -mɔnanyʊ nɪ a -ta', 'ʊ -yraɔa, 'kɪ bʊ nyra ɔnʊ bʊ,

¹⁸ 'ʊ klɔ -Yusu a -mɔnanyʊ a 'mʊ, 'ʊ pʊ ɔnʊ ɔjɪ'.

¹⁹ Kɛɛ, 'tɔ', 'kɪ Nyɪsʊa a lɛlenyɔ ɔdʊ -ha 'ʊ ɔjɪkayu a 'maji lɛ, 'ɛ 'hrɔɔ ɔnʊ, 'ɛ lee ɔnʊ, ɛ wɛn:

²⁰ «Ba mu 'lɪ Nyɪsʊa a 'kagbau a -yaa 'kwli, -ɛ diɔe nu, 'klɔ yrayrʊ -mʊ', -Yusu -ya, a 'mʊ 'a -tɪ nyibli -lee -nɪ.»

²¹ -Tɪ -mʊ', Nyɪsʊa a lɛlenyɔ -hla, -Yusu a -mɔnanyʊ ɔtuu 'ʊ -tɪ a 'mʊ nɪ. -Nyrajru', 'ʊ mu 'lɪ Nyɪsʊa a 'kagbau a -yaa 'kwli, 'ʊ -tua nyibli a tɔɔlɛ.

-ɛ -bɪ Nyɪsʊa a -cɔhlɔnpinyʊ a nyiblo gbagbʊ, kɔ nyibli -mʊ', -ʊ nɪ 'ʊɔv 'hʊɪ, ʊ nʊ- mɔ -bɪ, ʊ 'kukue -Juukʊɛ a 'blɔgbʊa a nyibli lɛ, 'kɪ 'ʊ 'waa -gbolugbo gbagbʊ a -ta'. -Tɛ ʊ 'kukue 'kɪ lɛ, -ɛ -bɪ ʊ lee Nyɪsʊa a 'kagbau a 'yieɔtunyʊ nɪ, -ɛ mɔ, bʊ bla -Yusu a -mɔnanyʊ, 'kɪ 'lɪ ɔjɪkayu bʊ.

²² Kɛɛ, -tɛ ʊ nyre 'lɪ ɔjɪkayu a 'mʊ bʊ, ʊ 'yɪ 'lɪ ɔnʊ bʊ -yɛɛ -nɪ, 'ʊ ɔhɪan -mɔ, 'ʊ -mu, 'ʊ lee -gbolugbo a nyibli, ʊ wɛn:

²³ «-Tɛ -a nyre 'lɪ, ɔjɪkayu a 'maji 'sii yɪ, 'ɛ kɛ 'ʊ lɛ -tɛɛ, ɔjɪkayu a 'yieɔtunyʊ 'ʊ nɪ 'ʊ 'waa -tuo kɪ blɛ -tɛɛ, 'kɪ 'ʊ 'maji 'yri. Kɛɛ, -tɛ -a -ha 'ʊ 'maji lɛ, -a 'yɪ 'lɪ ɔjɪklapi ɔdʊ bʊ -yɛɛ -nɪ.»

²⁴ Nyɪsʊa a 'kagbau a 'yieɔtunyʊ a nyiblo gbagbʊ, kɔ -cɔhlɔnpinyʊ gbagbɪ 'hʊɛn-, -tɛ ʊ 'wɪn -tɪ a 'mʊ, -ɛ mɔ, -Yusu a -mɔnanyʊ bʊ 'yɪ 'lɪ ɔjɪkayu bʊ -nɪ a -tɪ, dɛ bʊ di 'lu -mɔ lɛ -hie, kɔ, dɛ -bʊ, -ɛ di 'lu -mɔ mu, ʊ 'yɪɔɪ -yɪ.

²⁵ -ɛ -bɪ tɪ nɪ -do a tɪ 'yri, nyiblo ɔdʊ nyre 'ʊ nɪ, ɛ wɛn: «Ba 'ye kɛ, nyibli -mʊ', a pʊ ɔjɪ', -tɛ tɪ nɛ

-bu, 'ki v ni 'li Nyɪsua a 'kagbau bu, 'v tɔɛ nyibli.»

²⁶ -Tɛ v 'wɪn, -ɛ -bɪ Nyɪsua a 'kagbau a 'yieɔtunyɔ a nyiblo gbagbu, kɔ 'a nyibli 'hɛn-, v mu ni, 'v -mia -Yusu a -mɔnanyɔ kle. Kɛɛ, v 'yɪ 'liɔɪ 'klɪke 'kwli -nuu -ni, -ɛ nuɔ, v yɪ pie nyibli a huannɔ, v 'ni ɔha ɔnu 'hi -mɔ ɛ pɔ, 'ki bu 'la ɔnu a -ti.

²⁷ -Tɛ v -mia 'ki ɔnu kle, -ɛ -bɪ 'ki v gba 'li ɔnu -gbolugbo gbagbu yɪ, Nyɪsua a -cɔhlɔnpinyɔ a nyiblo gbagbu 'ɛ -tua 'waa ɛ'betile,

²⁸ ɛ wɛn: «-A lee mɔ 'a mu ni -tɛɛ, -ɛ mɔ, a 'ni 'lee 'li -Yusu a -ti nyiblo ɔɔ. Ba 'ye kɛ dɛ, a -nu. 'Aan tɔɔɛ kaa 'li Jrusɛdɪɔ a pɛpɛ ni, 'ti-, 'a -hɔɛ ba pɔ -a mu -Yusu a 'kɔkɔ-ti 'lu ɛ.»

²⁹ Kɛɛ -ɛ -bɪ Piɛɪ kɔ -Yusu a -mɔnanyɔ -bɪ 'hɛn-, v ɔtu ɔnu ɔwɔn, v wɛn: «Yɪ-henyiblo, -a blɛɛ yɪ, -ba ɔtuu 'v, ɛ nɔ- mɔ Nyɪsua, ɛ 'yɪ -tonyibli 'pa-.

³⁰ -Yusu -bu, a kɔɔ la 'v tugbɛ 'yie, 'ki ɛ 'mu la 'kɔ a -ti, Nyɪsua -bu, -aan 'batɔv dɛ la, nɔ- ha 'liɔɪ 'kɔkɔnyibli 'nyɪ, 'ɛ -haɔa 'kɔ,

³¹ 'ɛ nuɔ, -Yusu a 'mu 'ɛ mu 'vɔv 'hɔɪ, 'ki 'li yakɔ 'kwli, Nyɪsua a 'mu 'ɛ -nyiɔe 'klɪ, 'ki bu mɔ 'luyɪnɪnyɔ kɔ Wanyɔ. Dɛ a 'mu, Nyɪsua nuɔ ni, -ɛ diɔe nu, ɛ 'mu Yisraekɔɛ 'klɪ -nyi, 'ki bu hie 'v 'waa dɛ 'kuku bu, v 'mu 'waa 'kɔ a pɛpɛ Nyɪsua -nyi, Nyɪsua 'mu 'waa -tebli 'kukui a pɛpɛ 'wowla -ni.

³² -Tebli a pɛpɛ, -ɛ mu 'lu -mɔ, -a 'yeɔe ni, ɔa hlɛɔɛ, -a kɔ Nyɪsua a -Hihiu* 'hɛn-. -Hihiu a 'mu, Nyɪsua yɪ -nyiɔe nyibli -mu', -v ɔtui 'vɔv 'v.»

³³ -Tɛ -gbolugbo a nyibli 'wɪn win a 'mu, -ɛ -bɪ v bi yɔv' ɛ dɪaktɪ, v wɛn, bu 'la -Yusu a -mɔnanyɔ.

34 Kεε, 'kɪ 'lɪ ɲɲɔ 'nyɪ, ε kɔ Falisiɲtumu* a nyiblo, 'ε nɪ 'ʊ. 'A 'nyrɛ mɔ Gamaliɛɪɪ. Ε mɔ Nyɪsua a tetetɔɔnyɔ ɲɲɔ. Nyibli ɲtui 'ʊɲɲ nɪ dɪakɪ. Nɔ- 'du ye', 'kɪ 'lɪ -gbolugbo a nyibli 'nyɪ, 'ε lee nyibli, bɔ 'hrɔɔ -Yusu a -mɔnanyɔ, 'kɪ 'lɪ ti gbi 'kwli.

35 -Tɛ ʊ 'hrɔɔ 'kɪ ɲɲɔ, -ε -bɪ kɛ- ε pɪ -gbolugbo yɪ, ε wen: «Yisraekɔɛ, dɛ a di nyibli -bɔ -mɔ nu, ba -hieɲe 'lu -mɔ lɛ -tɛɛ.»

36 Ε wen 'nɪ de: «-Tɛ nyɪbeyu ɲdɔ 'hrɪ la, 'a ti 'yɛɛ kɪ bɔ nɪ hlɔɛ. Nyɪbeyu a 'mɔ, 'a 'nyrɛ mɔ Tedaɪ. Ε wen 'nɪ, ε mɔ la nyiblo gbagbɔ ɲɲɔ, -tonyibli, -ʊ yɪ laɲa ɲwien lɛ kɔɛ, ʊ -wɛ 'lɪ nyibli a -hɔtrɔwɪ nɪ -hɛn nɪ. Kεε, -tɛ nyiblo ɲdɔ 'la laɲa, -ε -bɪ nyibli a pɛpɛ, -ʊ yɪ laɲa ɲwien lɛ kɔɛ, ʊ -gbɛ -teblɪ 'nyɪ lɛ, ɲtumu a 'mɔ 'ε -gbɛ lɛ.

37 -Tɛ Tedaɪ a dɛ -hi, ti -mɔ' -kɔ 'yri ʊ yɪ la 'ʊ nyibli 'ʊ -hree -nɪ, 'kɪ nyɪbeyu ɲdɔ 'hrɪ la de. 'A 'nyrɛ mɔ Judɪa. 'Kɪ ε kɔ 'lɪ Galileblugba 'kwli, 'ε nuɲɔ, nyibli -hɔɔhɔɪ 'ʊ kɔɛɲɛ ɲwien. Kεε, nyibli ɲdɔ 'la laɲa nɪ -wɛ, nyibli a pɛpɛ, -ʊ yɪ laɲa ɲwien lɛ kɔɛ, 'ʊ -gbɛ -teblɪ 'nyɪ lɛ.

38 'A -tɪ ɔ, 'n yɪ 'a mɔ 'nɪ -lee -nɪ, nyibli -bɔ, -a pɪ -bati lɛ, a 'nɪ 'nuo 'lɪ ɲɲɔ ɲdedede ɲdɔ -mɔ. Kεε, ba -ha ɲɲɔ mɛ lɛ, bɔ mu. 'Bɔ mɔ, 'waa nunu-teblɪ kɔ 'waa tɔɔlɛ 'hɔɛn-, 'bɔ mɔ -tonyibli a 'lulɛ-hihie, ʊ di -wɛ bɔ.

39 Kεε, 'bɔ mɔ Nyɪsua, -ε yɪ ɲɲɔ 'kɪ -nyɪ, -ε -bɪ a 'yɪ 'lɪɲɪ 'lɪ -wɛ, ba -wɛ ɲɲɔ bɔ. 'Bɔ mɔ, 'ba yɪ ɲɲɔ yɪ nɪ -wen, -ε -bɪ Nyɪsua a -wen yɪ.»

-Tɪ a 'mɔ, Gamaliɛɪɪ -hla, -gbolugbo a nyibli wenɲɛ kɪ,

40 'ʊ da -Yusu a -mɔnanyɔ de, 'ʊ lee 'sɛyo, 'kɪ

bu bii □nu loko. -Te u -we 'waa bibie -mo, -e -bi u -nyi □nu tete -bi de, u wen: «A 'ni 'too 'li -Yusu a -ti de,» 'ti- 'u te □nu bu.

⁴¹ -Te -Yusu a -monanyu, u yi 'li -gbolugbo a nyibli 'nyi ni -huen, -e -bi u ni dodo, -e nu□o, Nyisua nu □nu □haande -mo. □Haande a 'mu, no- mo bu 'ye □huen, 'ki 'u -Yusu a -ta'.

⁴² 'A -ne -nyrowo, 'ki 'li Nyisua a 'kagbau bu, e ko, 'ki 'li 'waa dionu a -te, u 'cibi 'u, 'u yi nyibli -lee -ni, -e mo, -Yusu, no- mo Wanyo -mu', Nyisua pu la le, e di la ya.

6

U -ha nyibli ni □hlon'huen, -u di -Yusu a -monanyu* -hee -ni

¹ Ti a 'mu 'yi, -e -bi -Yusu a nyibli, u yi bii kle. -Yusu a nyibli a 'mu, u mo la -Juukue*. -U -bi pu Glekuewin. 'Ki u kuu 'li 'blugbi -bi ki, 'ti- 'u di 'bli; 'waa de -mu', -u pu -Juukuewin, u nu- -mo -bi 'ki u ni 'li 'bli. Nyibli -mu', -u pu Glekuewin, u yi 'pule wlon le, 'ki 'u 'waa 'bio -mu', -u pu -Juukuewin a nunuko a -ta', -e nu□o, u wen 'ni, 'a -ne -nyrowo, nyibli 'bu yi didi-tebli ni □gle, u 'ni -ko□o 'li 'waa -ne -tugbanugbi a de -mo.

² E no- ko -ti -Yusu a -monanyu ni -pu □tu 'u 'huen -mu', 'u da -Yusu a nyibli a pepe, 'u 'kukue □nu le, u wen: «E 'yi 'u le -noo -ni, 'ki -a mu -bu, -u mo -Yusu a -monanyu, -ba di 'u 'a -ti a -molenina bu hie, -ba di didi-tebli □gla.

³ 'A -ti, 'diayinu -na, ba ta 'li 'a mu 'nyi le, ba -ha 'li nyibli ni □hlon'huen, -u ko -pli nyibli pu, 'waa 'klo a yunoo a -ti. Bu mo nyibli, Nyisua a

-Hihiu* koo win ki pɛpɛ, 'ti- -v ko ɔto. Nyiblidu a 'mu, nu- -a di didi-tebli a ɔgɔgla -nyi,

⁴ -a mu -mo -bi, -a 'mu ti ko, 'ki -ba da Nyɔsua, ko, 'ki -ba lee ne 'a -ti nyibli le.»

⁵ -Ti a 'mu, -Yusu a nyibli pu 'u bu, e kloo nyibli a pɛpɛ ki. E no- nuɔo, 'u ta 'li 'waa dɔɔnu 'nyi le, 'u -ha 'li nyibli ni ɔhlon'huɛn. Yi-henyiblo, u -ha 'li, e no- mo Etienɛ. E kuo -Yusu ɔwɔɔ yi diaki, Nyɔsua a -Hihiu 'e koo ɔne win ki pɛpɛ, e ko, 'u -ha 'li Filipu ko Plukoolu, ko Nikanoli, ko Timo, ko Pamɔnasɔ, ko Nikola, -e ko 'li Atiosudɔ 'kwli. Nikola a 'mu, e 'yi la -Juukueyu 'pa-, kee, e -he -Juukueyu.

⁶ -Te u wa ɔnu 'nyre, -e -bi u gba ɔnu ni, 'u too ɔnu -Yusu a -mɔnanyu yi, -mɔnanyu a 'mu, 'u da Nyɔsua, 'ki 'u 'waa -ta', 'u pu ɔnu dabu 'lu ble, -e diɛe nu, Nyɔsua 'mu ɔnu ɔhaande -mo nu.

⁷ Ti a 'mu 'yri, Nyɔsua a win 'heɛn bu, 'ki 'li 'blugbi a pɛpɛ ki. De a 'mu, no- nuɔo, -Yusu a nyibli 'u bii kle diaki, 'ki 'li Jrusredɔ 'kwli, ko Nyɔsua a -cohlonpinyu* -huohu 'u kuo -Yusu ɔwɔɔ yi -we.

-Te u klo la Etienɛ

⁸ Nyɔsua ni ɔhaande gbagbu Etienɛ -mo, ko, 'e -nyiɛe 'klɛ, 'ki bu nu ɔwɔlekeɛ-tebli gbagbi, 'ki 'li dako 'nyi.

⁹ -Nyrowo ɔdu 'kwli, nyibli ɔdu, nu- -di, 'u -tua Etienɛ a 'blini a leɔmumuo. Nyibli a 'mu, 'waa de -bi, u yi 'kukue 'li Nyɔsua a 'kayu ɔdu ble. Nyiblidu a 'mu, u deɛ ɔnu buteɔkoyo. 'Waa de -bi -mu', -u ya ɔye, 'ki u -hon 'li Silenidɔ ko Alesadridɔ 'kwli, 'ki -u -bi -hon 'li Silisiblogba

ko Asiblugba 'kwli. U nu- ko Etienu 'huen-, -u pu gble.

¹⁰ Kee, -te bu di 'a wɔn a tutuo nu, u 'yɛɛ -yi, -kɔti tɔ -mu', Nyɛsua a -Hihiu* yɛɛ -nyi, nɔ- ko 'kwli e nee 'li, 'e yi hle.

¹¹ Nyibli a 'mu, -u ya ye, u 'pee nyibli, 'u lee nu, -e mo: «Ke- ba pu nyibli yi: Etienu -bu, -a 'win ni, -e mo, Nyɛsua ko 'a winwɔn-hanyɔ* Moise 'huen-, nu- e yi -ti 'huɛ le ye'.»

¹² Nɔ- e kɛ ye yi, 'u tutuo nyibli ko 'blugba a ye'nanyɔ, ko Nyɛsua a tetetɔnyɔ 'huen-, 'u 'yɛɛ 'u Etienu 'huɛ bu, 'u kloɔ, 'u gba 'liɛ -Juukɛ* a -gbolugbo a nyibli yi, -e diɛ nu, u 'muɔ -bati le puɔ -ni,

¹³ 'u lee nyibli -bi, 'ki bu pu Etienu hi ki, u wen: «Nyiblo -bu, Nyɛsua a 'kagbau ko tete -mu', Nyɛsua -nyi la 'a winwɔn-hanyɔ Moise, nu- e hle -ti 'huɛ le. Nɔ- e 'cibi 'u, e ni.

¹⁴ -A 'win ni, -te e yɛɛ ni hle, -e mo, Nasaleti a -Yusu -bu, e di Nyɛsua a 'kagbau 'ni 'wla, ko, -aan nunukɔ, Moise tɔ la -aan 'bau, -ba 'ciɛɛ.»

¹⁵ Nyibli a pepe -mu', -u ni 'li -gbolugbokayu a 'mu bu, u yi Etienu 'ni 'ye yɛɛ, 'u yɛɛ 'ye, -e mo, 'a yigbakla 'wi- Nyɛsua a lelenyɔ a yigbakla yi.

7

-Te Etienu hlee la 'li -Juukɛ* a ye'nanyɔ -mo

¹ -E -bi Nyɛsua a -cɔhlɔnpinyɔ* gbagbu 'beti Etienu ni, e wen: «Bɛ -ti -bu, u yi -mu -yee -ni, han-ti ni?»

² -E -bi Etienu wen: «'Bau -na, e ko 'dayɔ -na, ba pu 'mu nɔa yi bu. Nyɛsua, -e -ko -ti a 'yi'bubɔa, e nɔ- 'hru la -aan 'ba gbagbu

Abrahamu yi, -te e ni la 'li 'blugba -mu', u dɛɛ Mesopotami 'kwli, 'ti- e 'mu la 'li Haladiɔ 'kwli mu.

³ -E -bi kɛ- Nyɔsua pi la□a yi: -Hɔn 'nɛ- -na 'blugba -bu 'kwli, kɔ, hie 'u -na □tugba bu, 'blugba -mu', -e kɔ ki 'n di 'li -mu 'li -tɔɔ -ni, □mu 'li mu.

⁴ Kɛ- Abrahamu nu la 'li 'a 'blugba, -e mɔ Kalidikuɛ a 'blugba a 'kwli-hɔnhɔɔn, 'e mu la 'li Haladiɔ 'kwli 'ti mɔ, e kɔ 'a 'dukɛ 'hɛn-. 'Ki e ni 'li -niɔ, 'a 'baɪ 'e 'ku. -Tɛ 'a 'baɪ 'ku 'ki, -e -bi Nyɔsua nu□o ni, 'e di 'nɛ- Kanaablugba -bu, a 'ti kɛ 'nɛ- ki.

⁵ Kɛɛ, Nyɔsua 'yi 'nɛ□e 'tiile -nyi, mɔ, e 'yi□t -tutukɔtɔ gbe □du -nyi -wɛ. Kɛɛ, e pu 'li□t ni, 'ki 'u□u -mɔ, -e mɔ, ti 'bu nyre 'u, 'blugba -bu, a ni 'nɛ- ki, e di □nɛ□e 'ni -nyi, 'ti- 'bu 'ku, 'a 'yonu a 'yonu 'mu 'blugba a 'mu win ki -kɔɔ -ni. Ti a 'mu 'yri, Abrahamu 'yɛɛ la 'yu ni kɛɛ.

⁶ -Ti -mu', Nyɔsua lee □nɛ, e nɔ- -bu: 'Ki -na 'yonu di 'li hiapublugba -bi ki 'ti, -e 'yi 'waa 'blugba 'pa-. 'Ki 'li 'blugba a 'mu 'kwli, u di -hɛ □koyo, u 'mu □nu □hiɛn □tu, 'ki 'li 'yri a -hɔtrɔwɪ ni -hɛn 'kwli.

⁷ Kɛɛ, dako -mu', -u kɔ □kode u di nu, 'n di puu □nu -bati lɛ. 'Ni puu □nu -bati lɛ, -e -bi 'na 'yonu a 'mu, u di 'li 'blugba a 'mu 'kwli 'ni -hɔn, u 'mu 'nɛ- di, u 'mu 'nɛ- 'na dida 'cibi -ni.

⁸ Kɛ- Nyɔsua nu 'yri a □tutuo, e kɔ Abrahamu 'hɛn-. 'Yri a 'mu, 'a yruule, nɔ- mɔ nyibeyu a yi'biɛ. E nɔ- kɔ -ti, -te Abrahamu a 'yu Yisaki kɔ la 'wee, e 'bɛ la□a yi, Yisaki -mɔ -bi 'e 'bɛ 'a 'yu Sakɔbu yi, Sakɔbu -mɔ -bi, 'e 'bɛ 'a -nɛ 'yonu ni -pu □tu 'u 'hɛn yɛɛ, -u mɔ -aan -nɛ dako a □tugbi a 'banu gbagbi.

9 -Aan 'bainu a 'mu, u ɔtɔi la 'waa 'diayi Sosefu ca -mo. E no- nuɔo, 'u plo laɔa, -e diɔe nu, e 'mu ɔkode nu, 'ki 'li Esipɔblɔgba 'kwli. Kee, Nyɔsua, no- -heɛ ɔne,

10 'e -ha 'liɔi 'kla-wliye'yiya a pepe 'kwli. -Te Sosefu a 'mu, e ni la 'u 'blɔgba a 'mu a bodɔ ye', Nyɔsua nuɔo ni, bodɔ a 'mu 'e nuɛ laɔa, 'e 'yeɔe, -e mo Sosefu mo ɔtokɔnyɔ ɔnuɔ, e nuɔo ni, Sosefu 'e -he Esipɔblɔgba a pepe a -gulɔnuma, 'e -he bodɔ a 'kayo a pepe a 'yieɔtunyɔ -we.

11 'Ki u ni 'u -nɔni, -e -bi 'kanu bi la 'li Esipɔblɔgba 'kwli ni, e ko Kanaablɔgba 'hɛn-, -te -aan 'bainu ni la 'li. -Aan 'bainu a 'mu, u 'ni 'yeɔe la didide, 'u yi la ɔhɔɛn 'ye, 'kanu a -ti.

12 -E -bi -aan 'bai gbagbu Sakɔbu 'wɔn, -e mo, didide ni 'li Esipɔblɔgba 'kwli, e no- mo bu lee 'li -aan 'bainu. No- mo 'waa yi-hede, 'ki bu bla didide.

13 -Te u gba 'li 'hɛn a 'wɔ, -e -bi Sosefu tɔɔ ne 'a dɔɔnu 'a 'diayinu yi, 'waa 'mumu 'u yru laɔa. Kee- Esipɔblɔgba a bodɔ nu la Sosefu a 'dukuɛ a yiyie.

14 -E -bi Sosefu lee ne 'a 'diayinu ni, 'ki bu bla 'waa 'bai Sakɔbu, ko 'a ɔtugba a nyibli a pepe, -u -we 'li nyibli a (75) -wɔ ni -ta ɔtu 'u -pu ɔtu 'u ɔhun.

15 Kee- Sakɔbu nu 'li Esipɔblɔgba a 'kwlimumuo. 'Ki e 'kuɛ e ko -aan -ne 'bainu -bi 'hɛn-.

16 -Te u 'ku, u gba 'waa 'kukukui ni, 'ki 'li Sisemɔdɔ, -e ni 'ne- Kanaablɔgba 'kwli, 'u ɔtu ɔnu. 'Dabio -mu', Abrahamu -tɔɔ la 'li nyiblo -mu', -e mo Hemo a 'yonu -ji', no- ko 'kwli u pu 'li ɔnu 'li.

17 'Kɪ ʊ nɪ 'ʊ -nɪnɪ, -ɛ -bɪ Sakɔbʊ, -ɛ kɔ 'nyɾɛ -mɔ Yisraɛ, 'a 'yonʊ yɪ 'nɪ wlo, 'kɪ 'lɪ Esipʊblʊgba 'kwli, Yisraɛkʊɛ a 'mʊ, 'ʊ -hɛ dakɔ gbagbʊ. Ti -mʊ' -kɔ 'yri Nyɪsʊa kɔ bʊ nuu 'ʊ dɛ -mʊ', ɛ pʊ la 'lɪ Abrahamʊ, ɛ 'mʊɛ yɾɛ, -ɛ mɔ, bʊ -ha 'lɪ -aan dakɔ ɔkɔdɛ wlɔn.

18 Ti a 'mʊ 'yri, -ɛ -bɪ bodɪɔ yrayɾʊ, nɔ- bi gbata kɪ. Bodɪɔ yrayɾʊ a 'mʊ, ɛ 'yɪ la Sosefʊ -yɪ,

19 'ɛ nu -yɾʊkʊ, 'ɛ kaa nɛ -aan -nɛ 'dʊkʊɛ, 'ɛ ɔtu -aan 'bainʊ ɔhɪʊɛn, kɔ, 'ɛ nɪ 'ʊ ɔnʊ ke', 'ʊ hie 'ʊ 'waa -panɪpli blɛ, ʊ 'mʊ 'kʊ a -tɪ.

20 Ti a 'mʊ 'yri, 'kɪ ʊ kɔɔ 'ʊ Moise. ɛ mɔ 'yɪ ɔnɪɔ, Nyɪsʊa nuɛ -nɪ. 'A 'dii kɔ 'a 'baɪ 'hʊɛn-, ʊ -hliɔɛ nɪ, 'kɪ 'lɪ ɔhɔnɾʊɪ nɪ ta 'kwli, 'kɪ 'lɪ 'waa 'kayʊ bʊ.

21 -Tɛ ti a 'mʊ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ ʊ -haɔa -ta', 'ʊ hie 'ʊɔʊ bʊ. 'Kɪ Esipʊblʊgba a bodɪɔ a 'yɪ nyɾɔyɪ 'yɛ 'ʊɔʊ, 'ɛ gbaɔa naa mɔ, ɔwɪ yɪ 'a ɔgbɛtʊ a 'yɪ.

22 ɛ nɔ- nuɔɔ, -tɛ Moise yɪ nɪ kui, 'ɛ yɪ Esipʊkʊɛ a 'crɪn a pɛpɛ 'nyɪ, kɔ 'waa nunu-tebli a pɛpɛ 'hʊɛn-, 'a 'pʊplewin 'ɛ nɪ 'klɪ kɪ.

23 'Kɪ ɛ nɪ 'lɪ -nɪnɪ, 'ɛ ɔcɛ 'yri a -wli nɪ 'hʊɛn. -Tɛ ɛ kɔ 'yri a -wli nɪ 'hʊɛn, -ɛ -bɪ 'a ɔwli pʊ 'lɪɔ nɪ, 'kɪ bʊ 'yɛ 'a 'dɪayɪnʊ, -ʊ mɔ Yisraɛkʊɛ.

24 -Tɛ ɛ mu 'kɪ -mumu, -ɛ -bɪ ɛ 'yɛ Esipʊkʊɛyɪ ɔdʊ. ɛ nɔ- nii Yisraɛkʊɛyɪ ɔdʊ 'crɛ lɛ, Moise 'ɛ -hɪhɪa ɔnʊ yɾɛ, 'tɪ- 'ɛ pʊ 'a 'dɪayɪ a 'lu a yɾʊ, 'ɛ 'la Esipʊkʊɛyɪ a 'mʊ.

25 Moise -mɔ -bɪ, ɛ wɛn 'nɪ, 'a 'dɪayɪnʊ Yisraɛkʊɛ diɔɛ 'nɪ yɾʊ, -ɛ mɔ, ɛ nɔ- kɔ 'mʊ Nyɪsʊa di 'lɪ -naa -nɪ, ɛ 'mʊ ɔnʊ ɔgblɛ. Kɛɛ, ʊ 'yɪɔ' lɛ -yɾʊ.

26 -Tɛ -nyɾɛ -nyɛ, -ɛ -bɪ Moise yɛɛ 'ʊ -tɛ nɪ -do

a 'mυ Yisraekυε nι 'hυen bυ, 'υ -wen. Ε -hυε bυ nu□o, bυ yuyru win' λε, ε wen: -A 'bio -na, a mο 'dīayunυ □nιo. De- kο 'nōwln a -wen 'lι?

²⁷ Kee, nyiblo -mυ', -ε nι 'a 'bīhtan de -huan -mο', ε 'nyraa 'lι Moise yι, 'tι- 'ε yι□ι -lee -nι: Nyiblo a 'dι -bι nu -mυ -aan ye'nanyo kο -aan -batiponyo -mο 'lι?

²⁸ □Bι -hυε -bυ 'la 'mυ, -te -nu 'tυ, □nι 'la 'tυ Esipokυeyu -mυ'?

²⁹ -Te Moise 'win -tι a 'mυ, -ε -bι ε 'gba ci, 'ε -hōn 'blυ kι, 'ε mu 'lι Madiablugba 'kwli. 'Kι ε 'tι 'lι, 'ε koo 'lι 'yonυ nι 'hυen.

³⁰ 'Kι ε nι 'lι -nιnι, 'ε gba 'yri a -wli nι 'hυen. -Nyrowo □dυ, -ε -bι 'kι ε nι la 'lι -te -mυ', nyiblo □dυ 'yι la 'lι 'tι, 'kι 'υ dugba -mυ', υ deε Sinai 'hυι. 'Kι 'υ -te a 'mυ, 'kι Nyisua a lelenyo 'hru 'υ□υ yι, 'kι 'lι -gbakuo gbe, -ε yι wln 'kwli, 'kι ε nι 'lι.

³¹ -Te Moise 'ye de a 'mυ, -ε -bι ε ta 'υ bυ, 'ε 'yīya 'υ bυ, -ε di□e nu, ε 'mυ□υ λε yru. -ε -bι ε 'win Kυkōnyo Nyisua a win, 'ε pι λε:

³² 'Mο -mο Nyisua -mυ', -na 'bainυ de la, -υ mο Abrahamυ, Yisaki, kο Sakōbυ. -Te ε 'win -tι a 'mυ, -ε -bι hυannυ bi 'lι□ι 'kwli, 'ε 'yι 'kι 'lι□ι 'lι -we, bυ ta 'lι λε de.

³³ -ε -bι, ke- Nyisua pι 'kι□ι yι, ε wen: -He -na 'suin, -koti -tutukuti -mυ', -nyra 'υ kι bυ, 'mο nι -do, 'mο -ko□o.

³⁴ □Hυen -mυ', 'na dako Yisraekυε yι 'ye, 'kι 'lι Esipublugba 'kwli, 'n 'ye□e nι, 'nι 'win 'waa □hienwewin -we, 'tι- 'nι -di, 'mυ □nυ □gble. 'A -tι, pυ 'υ nua bυ. 'N -hυε □bυ lee 'lι -mυ Esipublugba 'kwli.

³⁵ -ε -bι, Moise nι -do -bυ, Yisraekυε hia la yι,

-kɔti 'u pi la lɛ: Nyiblo a 'du -bi nu -mu -aan ye'nanyɔ kɔ -aan -batipɔnyɔ -mɔ 'li? ɛ nu -do a 'mu, nɔ- Nyɔsua -lee -ni, 'ki bu mɔ 'a dako a ye'nanyɔ, kɔ 'a ɔgbɔgbɛnyɔ 'hɛn-. -Tɛ ɛ 'muɔv -lee -ni, 'ki ɛ naa 'li 'a lɛnyɔ 'li, -ɛ ni 'li -gbakuo 'kwli.

³⁶ Moise ni -do a 'mu, ɛ nɔ- naa 'li ɔwɛlɛkɛɛ-tɛbli 'kwli, 'ɛ -ha 'li Yisraekɔɛ 'blɔgba -mu' 'kwli, -ɛ mɔ Esipɔkɔɛ a 'blɔgba, 'ɛ nuɔ, 'u -ta 'Yru-Jɔhɔn, 'ti-, -tɛ u nyre 'li -tutukɔtiɔ -mu' -kɔ ki nyiblo ɔdu 'yi 'li 'ti, 'ki 'li 'yri a -wɛ ni 'hɛn 'kwli, 'ɛ nuu 'li ɔwɛlɛkɛɛ-tɛbli -bi lɛ de.

³⁷ Moise ni -do a 'mu, nɔ- lee Yisraekɔɛ, -ɛ mɔ: Nyɔsua di ya 'a mu winwɔn-hanyɔ* -bi yi. Nɔ- di 'mu yi 'wi. ɛ di mɔ 'aan dako a nyiblo.

³⁸ Moise ni -do a 'mu de, nɔ- ni la 'u -aan dako Yisraekɔɛ 'huɪ, ti -mu' -kɔ 'yri u 'kukue la lɛ, 'ki 'li -tutukɔtiɔ -mu' -kɔ ki nyiblo ɔdu 'yi 'li 'ti. 'Ki -aan 'baɪv ni la 'li 'kɪbɪa -bi ki, Nyɔsua a lɛnyɔ 'ɛ ni la 'li 'kɪbɪa -bi ki -wɛ, 'ki 'li Sinaidɔgba 'lu. Moise, nɔ- ni la 'u 'waa -gbati, Nyɔsua a lɛnyɔ 'ɛ hlee la 'li Moise -mɔ, 'ɛ -nyiɔe Nyɔsua a win, -ɛ diɔe nu, ɛ 'mu -a mɔɔ -tɔɔ -ni.

³⁹ Kɛɛ, -aan 'baɪv 'yiɔi -hua, bu puɔv nua yi bu, 'u -wɛnɔɛ yi. 'Waa ɔwɛlɛ -huɛɔɛ ni, 'ki bu ɔhɪan -mɔ, bu mu 'li Esipɔblɔgba 'kwli.

⁴⁰ -Nyɔwɔ ɔdu, -tɛ Moise 'yi la 'li ɔnu 'nyi -ni, u lee la Moise a 'diayi Ayɔ, u wɛn: Nu -a mu tuyonɔ lɛ, u 'mu -aan nyɔsuaɛ nu, nyibli di 'ble, ɛ 'mu -a mu 'hru -tɔɔ -ni, -kɔti Moise -mu', -ɛ -ha 'li -a mu Esipɔblɔgba 'kwli, dɛ -bu -di 'lu -mɔ mu, 'ki 'uɔv -mɔ, -a 'yiɔi -yi.

⁴¹ Kɛ- u -nu, 'u nu tuyu, -ɛ 'wi- bliyu yi, 'u pi

-cɔhlɔn*, 'kɪ 'v tuyu a 'mɔ yɪ, 'v nu lɛ'mimle, 'kɪ 'v tuyu -mɔ', 'waa ɔgbɛv, v -nu, 'a 'yɪ'buale a -ta'.

42 Kɛɛ, -tɛ v nu dɛ a 'mɔ, -ɛ -bɪ Nyɪsua -ha ɔnɔ 'yɪe -mɔ, kɔ, 'ɛ -ha ɔnɔ mɛ lɛ, 'v -tɔa 'yɪv a dɪda, ɛ kɔ ɔhɔnɔv kɔ nyahro 'hɛn-. -Tɪ -bɔ, v 'cɪɪ la, 'kɪ 'lɪ Nyɪsua a winwɔn-hanyɔ a 'cɪɪɛn 'kwɪ, ɛ nɔ- -bɔ:

Nyɪsua wɛn 'nɪ:

'A mɔ Yisraɛkɔɛ, -tɛ a nu la 'yɪv a -wɪɪ nɪ 'hɛn, 'kɪ 'lɪ -tɔtɔkɔtɪɔ -mɔ' -kɔ kɪ nyɪblo ɔdɔ 'yɪ 'lɪ 'tɪ,

'a yɪ la 'wɪlugba-tɛblɪ a -cɔhlɔn pi, kɛɛ, 'mɔ Nyɪsua, a 'nɪ -pɪɛɛ la 'mɔ.

43 'Ba yɪ la -ta' nɪ -hɛn, dukwɪ -mɔ', -ɛ kɔ 'kwɪ v pɔ 'lɪ tuyu -mɔ' 'lɪ, -ɛ 'wɪ- hɪapɔnyɪsua Molokɪ yɪ, dukwɪ a 'mɔ, nɔ- a 'ble, ɛ kɔ yɪ'wɪdɛ -mɔ', -ɛ 'wɪ- nyahro yɪ, -ɛ mɔ hɪapɔnyɪsua Yrefan.

Tuyonɔ a 'mɔ, a nu ɔnɔ nɪ, -ɛ dɪɛ nu, a 'mɔ ɔnɔ kwɪ yɪ bɔ bla, 'kɪ 'v 'waa 'vɔtuule a -ta'.

Nɔ- kɔ -tɪ, 'mɔɔv nu, v 'mɔ 'lɪ 'a mɔ hɪapɔbɪlugba -bɪ 'kwɪ gba, -ɛ hɔ -mɔ, 'ɛ -hɪ 'v Babilɔnɔbɪlugba 'v.

44 -Tɛ -aan 'baɪv nɪ la 'lɪ -tɛ a 'mɔ, nyɪblo ɔdɔ 'yɪ 'lɪ 'tɪ, v kɔ la 'tapɔkayu, -ɛ mɔ Nyɪsua a 'kayu -mɔ', -ɛ kɔ bɔ v pɔ 'lɪ 'hɪ -mɔ' blɛ, v 'cɪɪ la 'v Nyɪsua a tɛtɛ klɛ. 'Tapɔkayu a 'mɔ, -tɛ Nyɪsua nu 'a blɛpɔpɔ, 'kɪ 'v Moise ye', kɛ- v nu 'a pɔpɔ.

45 'Tapɔkayu a 'mɔ, -aan 'baɪv hɪɛɛ 'waa 'yonɔ lɛ. Tɪ -mɔ' -kɔ 'yɪv Sosue mɔ la 'waa ye'nanyɔ, 'kɪ v gba 'lɪɪ 'bɪlugba -mɔ' 'kwɪ, Nyɪsua

pu la le, e di la □nu -nyi. Ti a 'mu 'yri, 'ku v -wεen la 'u 'blugba a 'mu ki, Nyisua 'e ble la dakɔ a gblegble -mu' le, -u ni la 'li 'blugba a 'mu 'kwli. 'Tapokayu a 'mu, e ni 'li 'blugba a 'mu 'kwli -nini, Dafidi 'e -he Yisraekue a bodio.

⁴⁶ Nyisua ni la Dafidi a 'mu □haan-tebli -huchui -mo. -E -bi Dafidi -hua□a Nyisua ni, 'ku bu pu Nyisua 'kagbau le, -koti e no- mo Nyisua -mu', Dafidi a 'bai gbagbu Sakobu de la -we.

⁴⁷ Kee, 'kayu a 'mu, e 'yi□i 'pa-, e 'yi□i -pu. 'A 'yu Salomo, no- pu□u.

⁴⁸ 'Klikininyisua, e 'yi 'li -tonyibli a pupokayu bu -ni. No- 'a winwlon-hanyo 'cru la, 'ku 'li Nyisuaerien 'kwli. De a 'mu, e no- -bu:

⁴⁹ Kokoonyo Nyisua wen 'ni:

Yako, no- mo 'na bodiogbata,

-tutu 'e mo 'na buktible□tude.

E 'yi 'kayu □du -ko, a di 'mu le -puv -ni,

-e ko bu 'n -we 'li □bu ni 'li.

⁵⁰ □Bi e 'yi 'mo 'pa-, -e 'yi -tebli a pepe -nu?»

⁵¹ Ke- Etien pi de: «A mo nyibli □nuo, -u ku 'lu le, e ko, -u ko □wli □gboklo -ni, 'ti-, -u ko nu □ke, 'ku 'u Nyisua a -ti a 'winwlon a -ta'. A -wen Nyisua a -Hihiu* yi 'a -ne ti. -Te 'aan 'bauv ni la 'mu, ke- a ni 'mu.

⁵² 'Aan 'bauv □tu Nyisua a winwlon-hanyo a pepe □hiven, 'u 'la winwlon-hanyo -mu', -u hle la□a, -e mo, Nyisua di ya 'a mu nyiblo yi, -e 'sii 'u yi, -e mo 'aan Wanyo. Nyiblo a 'mu, no- mo -Yusu. -Yusu a 'mu, no- a nuu 'cre le, 'ti- 'a 'la□a.

⁵³ 'A mu -mu', Nyisua naa 'li a lelenyo 'li, e -nyi 'a tete, a 'yi 'u tete a 'mu 'u □tuu -ni.»

-Te Etienu nu la 'kukuu

⁵⁴ -Juukue* a -gbolugbo a nyibli, -te v 'win -ti a 'mu, Etienu -hla, -e -bi 'waa □wli ko yru'lebibie dtaku.

⁵⁵ Etienu -mo -bi, Nyisva a -Hihiu* koo □ne win ki pepe, 'e te 'li yako 'kwli le, 'e yi Nyisva a -ti a 'yi'bobva 'ye, e ko, 'e yi -Yusu 'ye -we, 'e nyra bu, 'ki 'v Nyisva a diidekibia ki.

⁵⁶ Etienu a 'mu, ke- e pi: «Ba pu 'mu nva yi bu, 'n yi yako 'ni 'ye, 'e -ki wlon, 'ni yi 'li -Yusu 'yee -ni, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'e nyra bu, 'ki 'v Nyisva a diidekibia ki.»

⁵⁷ -Te -Juukue a ye'nanyu 'win -ti a 'mu, -e -bi v ka 'waa nu yre, 'ti-, 'v -tva le□muma le. Ti nu -do a ti 'yri, 'waa pepe a 'mu, v □gbee □ne ki,

⁵⁸ 'v □tu □ne 'di, 'ti- 'v -tva 'a 'hi a biile, -e di□e nu, v 'mu□v 'la. -E -bi nyibli -mu', v lee -ni, 'ki -bu 'la Etienu, v -he 'waa 'luywlawli kle, 'v -nyi□e gblotayu □du, e 'mu□v 'yie □tu. Gblotayu a 'mu, 'a 'nyre mo Solu.

⁵⁹ -Te v pi 'ki□i 'hi -mo le, -e -bi Etienu, e da -Yusu ni, e wen: «Kukonyo -Yusu, 'ble 'na -hihiu kua,»

⁶⁰ 'e bla kwli bu, 'e 'yee 'li win, e wen: «Kukonyo o, de 'kuku -bu, v ni, -hru 'a -ti -mo!» Bu pu 'ki le, -e -bi e mla -hnhlon.

8

¹ -E -bi gblotayu Solu -ni wen, e wen□e ki, 'ki bu 'la Etienu.

-Te Solu □tui la -Yusu a nyibli □hiven

-Nyrowo ni -do a 'mu, -Yusu a nyibli -mu', -v nu 'li Jrusredio 'kwli, v -tva 'waa □hiven a □tutuo. E

nɔ- nu□o, -Yusu a nyibli a pɛpɛ a 'mɔ, 'v 'gba ci lɛ, 'v 'hɛɛn -tebli 'nyi bɔ. -U -bi mu 'lɪ Sudeblɔgba 'kwli, 'waa dɛ -bi 'v mu 'lɪ Samalibɔgba 'kwli. -Yusu a -mɔnanyɔ* nɪ -do, v nɔ- hie 'lɪ Jrusɛ.

² Nyibli -bɔ, -v □tui 'v Nyɪsɔa 'v, v gba Etienɪ, 'v -ha 'v□v 'v, kɔ, 'v yɪ we dɪakɪ, 'kɪ 'v 'a 'kukɔv a -ta'.

³ Sɔlv -mɔ -bi, ɛ □tui 'v 'klɪ, -ɛ dɪ□e nu, ɛ 'mɔ 'cɔɛ a nyibli bɔ -wɛ. ɛ nɛ 'kayo blɛ, 'ɛ kwlɛ -Yusu a nyibli, nɔgbɪ kɔ nyɪbɛpɔ 'hɛn-, 'ɛ pɪ □nɔ □jɛ.

-Tɛ Filipɔ pɪ la □haantitɛ, 'kɪ 'lɪ Samalibɔgba 'kwli

⁴ -Yusu a nyibli -mɔ', -v 'hɛɛn bɔ, v nɛ 'blɔgba kɪ, 'v pɪ nyibli -Yusu a □haantitɛ.

⁵ ɛ kɔ -Yusu a nyiblo □dɔ. 'A 'nyɛ -mɔ Filipɔ. ɛ nɔ- mu 'lɪ Samalibɔgba a 'dɪɔ gbagbɔ 'kwli. Wanyɔ -mɔ', Nyɪsɔa pɔ la lɛ, ɛ dɪ la ya, ɛ nɔ- kɔ -tɪ ɛ yɪ nyibli lɛ -lee -nɪ,

⁶ 'ɛ nɪ □wlɛkɛɛ-tebli. -Tɪ a 'mɔ, Filipɔ yɪ nyibli -hɔɔhɔɪ a 'mɔ -lee -nɪ, v pɪ□ɪ nɔa yɪ bɔ -tɛɛ, -ɛ nu□o, □wlɛkɛɛ-tebli -mɔ', ɛ nɪ, v yɪ 'a -tɪ 'nɪ 'wɪn, kɔ, 'v yɪ□ɪ 'ye.

⁷ □Wlɛkɛɛ-tebli a 'mɔ, -ɛ mi 'lu -mɔ, nɔ- mɔ 'kuo -hɔɪn*, -v nɪ 'v nyibli ke', 'v pɪ -cici lɛ, 'v -hɔɛn □nɔ ke', kɔ, lɛ-yɪɛnyibli -hɔɔhɔɪ kɔ nyibli -mɔ', -v 'yɪ nale -yɪ -tɛɛ, 'waa 'kɔɛ 'ɛ yɪ -wɛ.

⁸ Dɛ a 'mɔ, ɛ nɔ- ni□e, 'v ni dɔdɔ, 'kɪ 'lɪ 'dɪɔ a 'mɔ 'kwli.

⁹ 'Kɪ 'lɪ 'dɪɔ a 'mɔ 'kwli, ɛ kɔ nyiblo □dɔ, 'ɛ nɪ 'lɪ. 'A 'nyɛ mɔ Simɔ. ɛ mɔ -pinanyiblo □nɔ. ɛ -wɛn 'lɪ 'dɪɔ a 'mɔ 'kwli nɪ, 'ɛ nɪ -tebli -mɔ', -ɛ kɛɛ Samalikɔɛ a □wlɪ lɛ. ɛ wɛn, ɛ mɔ nyiblo gbagbɔ □nɔ.

10 Nyibli a pεpe, nyi'ki, kɔ 'yonu 'hɛn-, ɔ pɪɪ nva yi bu. Kε- ɔ pi: «Nyiblo -bu, ε ni 'klɪ ki, -wen Nyɪsua. 'A 'klɪ a 'mɔ, ɔ dεε ɔnε 'klɪ gbagbi.»

11 ɔ pɪɪ nva yi bu dɪaktɪ, -ε nuɔ, kɛε 'lɪ ti blebli 'yie bu, 'a -pinadε kεε 'waa ɔwli lε dɪaktɪ.

12 Kεε, -tε Filipu 'ya 'dɪɔ a 'mɔ 'kwli, -ε -bɪ ε yi nyibli lε 'nɪ -lee -nɪ, -tε Nyɪsua di nyibli a win a kɪkɔɔlε nu, 'ε yi ɔnu -Yusu a -tɪ -lee -nɪ, 'ɔ kuo -tɪ a 'mɔ ɔwlv yi, nuɔgbɪ kɔ nyɪbεpɔ 'hɛn-, 'ε pɔ ɔnu 'nie 'lu lε.

13 Simɔ a 'mɔ, ε kuo -tɪ a 'mɔ ɔwlv yi -wε, 'ɔ pɔɔpɔ 'nie 'lu, 'ε 'cibi 'ɔ Filipu 'hɔɪ, ɔwliεkεε-tebli -mɔ', -ε mi 'lu -mɔ, 'ε yiɪ 'ye, 'ε kεε nε 'a ɔwli lε.

14 -Yusu a -mɔnanyɔ* -mɔ', -ɔ nɪ 'lɪ Jrusre, ɔ 'wɪn nɪ, -ε mɔ, Samalikɔε, ɔ 'ble Nyɪsua a win kva -tεε. ε nɔ- kɔ -tɪ, 'ɔ lee 'lɪ ɔnu Piɛli kɔ Saan 'hɛn- -mɔ.

15 -Tε ɔ nyre 'lɪ, -ε -bɪ ɔ da Nyɪsua nɪ, 'klɪ 'ɔ -Yusu a nyibli a -ta', -ε diɔe nu, ε 'mɔ ɔnu 'a -Hihiu* -nyi.

16 ɔHan-tɪ ɔhɔn, 'ɔ pɔ ɔnu 'nie 'lu, 'klɪ 'lɪ -Yusu a 'nyre 'kwli, kεε, 'klɪ 'lɪ ɔnu 'nyi, Nyɪsua a -Hihiu 'yεε 'ɔ -ε ɔdɔ ke' nɪ bi.

17 ε nɔ- nuɔ, Piɛli kɔ Saan 'hɛn-, 'ɔ pɔ ɔnu dabɔɪ 'lu blε, Nyɪsua a -Hihiu 'ε bi 'ɔ ɔnu ke'.

18 -Tε Simɔ -nɪ wen, ε 'yeɔe, -ε mɔ, -Yusu a -mɔnanyɔ pɔ ɔnu dabɔɪ 'lu blε, 'tɪ- Nyɪsua a -Hihiu 'ε bi 'ɔ nyibli a 'mɔ ke', ε nɔ- mɔ bu ya Piɛli kɔ Saan 'hɛn- 'wliye yi,

19 ε wen: «Ba -nyi 'mɔ 'klɪ a 'mɔ 'a dε, -ε diɔe nu, 'nɪ pɔ nyibli dabɔɪ 'lu blε, Nyɪsua a -Hihiu 'mɔ 'ɔ ɔnu ke' bi.»

20 Κεε, Πιελι □tu□o □wων, ε wen: «-Na 'wliye ko -mu 'huen-, ba -we bu, -te -na 'lule-hihie 'ye□e, -ε mo, nyiblo -we 'li bu nu 'wliye ni, bu -to Nyisua a -Hihiu ni a -ti.

21 'Ki 'u Nyisua a -ti ki, -ko -a mu 'huen-, -a 'yi -pe, -kotu -na □wlv 'yi 'u yi 'sii -ni, 'ki 'u Nyisua ye'.

22 'A -ti, hie 'u -na 'lule-hihie -huan a 'mu bu, -bu da Kvkonyo, -ε di□e nu, 'bu -we 'li□i 'li, ε 'mu -na 'lule-hihie -huan a 'mu, 'a -ti -mo -hru.

23 'N yi□i 'ni 'ye, -ε mo, 'cre 'yii 'li -na □wlv ki, ε ko ca 'huen-, 'ti-, de 'kuku, no- koo -mu win ki pepe.»

24 -ε -bi ke- Simo a 'mu, ε pi Πιελι ko Saan 'huen-yi, ε wen: «'Aan 'mumu, ba da Kvkonyo, 'ki 'u 'mu -mo, -ε di□e nu, -ti a pepe -bu, a -hla, 'a □dedede 'ni □ha 'mu nu.»

25 -Yusu a -monanyu ni 'huen a 'mu, -te u lee nyibli Nyisua a -ti, -ε -bi u □hian -mo, 'u mi Jrusre. -Te u yi ni di, Samaliblogba a 'du -mu', u ne ki, 'ki u pu 'li nyibli Nyisua a □haantitie.

-Te Filipu pu -Yusu a □haantitie Etiopiblogba a nyiblo gbagbu

26 Filipu -mo -bi, ke- Nyisua a lelenyo pu□u yi, -ε mo: «'Hru -mu', -ε -hon 'li Jrusre, -ε mi 'li Gasadto 'kwli, mu 'li□i wlon. Mu 'li 'a □hlon, -tite -mu', nyiblo □du 'yi 'li 'ti.»

27 -Te Filipu 'win -ti a 'mu, -ε -bi ε bi 'hru wlon, 'ε -mu, 'ε ye nyibehian □du ki. Nyibehian a 'mu, ε mo Etiopiblogba a nyiblo gbagbu □nio. Ε mo 'a 'blogba a bodto a 'wli'yie□tunyō □nio. Bodto a 'mu, ε mo nvgba □nio, 'u deε □ne Kadasi. Nyibehian a 'mu, 'ki ε mu la 'li Jrusre, 'ε mu la

Nyɪsua da mɔ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsua a 'kagbau bu. -Tɛ ɛ
-wɛ 'kɪ Nyɪsua a dɪda -mɔ, -ɛ -bɪ ɛ ɔhɪan -mɔ,

28 'ɛ mi 'waa 'bli. 'Kɪ ɛ nɪ 'v 'a -so a -gbɔ kɪ bu,
'ɛ yɪ Nyɪsua a winwɔn-hanyɔ Esai a 'crɪɛn -hre.

29 -ɛ -bɪ kɛ- Nyɪsua a -Hihɪu* pɪ Filipu yɪ, ɛ wen:
«Mu -bu 'yɪya 'v -so-gbɔ -mɪv 'hɪv bu,»

30 'ɛ gba cigbɛ, 'ɛ mu 'v -so-gbɔ a 'mɪv 'hɪv. -Tɛ
ɛ nyre 'kɪ 'v, -ɛ -bɪ ɛ 'wɪn nyɪbɛhɪan a 'mɪv, 'a
-hɪhrewɪn nɪ, 'ɛ yɪ Esai a 'crɪɛn -hre. -ɛ -bɪ Filipu
wen: «Nyɪbɛyɪ o, ɔbɪ dɛ a 'mɪv, -yɪ -hre, -yruɪɔ'e'
lɛ nɪ?»

31 -ɛ -bɪ ɛ ɔtuɔ ɔwɔn, ɛ wen: «'Bɪv mɔ, nyɪblo
ɔdɪv 'bu 'yɪ 'mɔɔ kɛ -hɪhɪa -nɪ, -bɪ' 'n di 'a
lɛyuyruo nu 'lɪ?» ɛ nɔ- mɔ bu lee Filipu, bu 'ya
'lɪɔ -mɔ, 'kɪ 'v 'a -so-gbɔ kɪ.

32 -Tɪ a 'mɪv, ɛ yɪ -hre, 'kɪ 'lɪ Nyɪsvacrɪɛn 'kwɪlɪ,
ɛ nɔ- -bu:

«Nyɪblo a 'mɪv, ɛ 'wɪ- blablɛ yɪ,
v gbɛ 'lɪ 'laalɛ',

kɔ, ɛ 'wɪ- 'blayu yɪ,
-ɛ kɔ -pupui 'bu yɪ nɪ 'cre,
-ɛ 'yɛ nɪ pɪ win.

Nyɪblo a 'mɪv, ɛ 'yɪ -tɪ ɔdɪv -hɪa.

33 V ɔtɪɔ 'lɪɔ nɪ, 'v pɪv ɔnɛ hɪ-batɪ lɛ.

Nyɪblo ɔdɪv 'yɪ 'lɪɔ 'lɪ -wɛ,
bu 'du 'a 'yonv a 'nyrɛ ye' lɛ,

-kɔtɪ v 'laɔa nɪ.

Kɛ- Esai -pɪ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsvacrɪɛn 'kwɪlɪ.»

34 -ɛ -bɪ nyɪblo a 'mɪv, ɛ 'bɛtɪ Filipu nɪ, ɛ wen:
«Lee 'mɪv, 'n nyaa -mɪv lɛ: Esai -bu, ɔbɪ 'a dɪɔnv
ɛ ɔhɛn 'nyrɛ, -v'v-, ɔbɪ nyɪblo -bɪ ɛ ɔhɛn 'nyrɛ?»

³⁵ Winbu a 'mu, ε nɔ- kɔ 'kwli Filipu naa 'li, 'ε puɔv ɔhaantitie -mu', -ε nε -Yusu 'Klisu a -ti -mɔ lε.

³⁶ -Te v gba 'hru 'lu -mɔ -gbagba, -ε -bi v ye 'nie ki. -ε -bi nyiblo gbagbu a 'mu, ε wen: «'Nie, nɔ -bu. ɔBi -we 'li -bu pu 'mu 'nie 'lu ni, -te ti nε -bu?» [

³⁷ -ε -bi Filipu wen: «'Bu mɔ, ɔni kuo -Yusu ɔwlv yi, 'ki 'li -na ɔwlv a pepe ki, -ε -bi 'hru pe 'v bu, 'ki ɔbu pu -mu 'nie 'lu.» -ε -bi ε wen: «'N puɔv ɔhan-ti, -ε mɔ, -Yusu 'Klisu mɔ Nyisva a 'Yu ɔniɔ, 'n kuo ɔnε ɔwlv yi,»]

³⁸ 'ε nyra -so bu, ε kɔ Filipu 'hven-, 'v ɔti 'li 'nie -mɔ, Filipu 'ε puɔv 'nie 'lu.

³⁹ -Te v -hɔn 'li 'nie -mɔ, -ε -bi Nyisva a -Hihiu gba 'li Filipu -tite -bi, nyiblo gbagbu a 'mu 'ε 'kee Filipu a 'yiye. Kee, ke- ε ni 'mu, 'ε gbe 'a 'hru 'lu -mɔ, 'ki 'li dɔdv 'kwli.

⁴⁰ Filipu -ni wen, 'ki ε 'hru 'li 'dɔɔ -mu', v dεε Asɔti 'kwli. Ke- ε ni, 'ε nε 'du kle, 'ε pi nyibli ɔhaantitie -mu', -ε nε -Yusu a -ti -mɔ lε. ε nɔ- ε 'ble kva -bleble, 'ε nyre 'li 'dɔɔ -mu', -ε mɔ Sesali 'kwli.

9

-Te -Yusu a yraanyɔ Solv -he la -Yusu a -mɔnanyɔ

(Nunu-tebli 22.6-16; 26.12-18)

¹ Ti ni -do a 'mu 'yri, Solv -mɔ -bi, dε, ε yi 'lu -mɔ lε -hie, nɔ- mɔ bu -we -Yusu a nyibli a pepe bu.

² Nɔ- nuɔo, 'ε mu 'li Nyisva a -cɔhɔnpinyu* a nyiblo gbagbu -mɔ, ε wen: «'Cru 'cruɔ, 'mu

'lɪ̄t Nyɪsʌa a 'kayo a nyibli gbagbɪ -mɔ gba, -v nu 'lɪ Damasɪdɔ 'kwli, -ɛ dīe nu, v 'mʊ 'mʊ -hɛɛ -nɪ, nyibli -mʊ', nyɪbɛpʊ kɔ nʊgbɪ 'hʊɛn-, -v nu 'v Kʊkɔnyɔ -Yusu a 'hru wlɔn, -a 'mʊ ɪ̄nʊ klɔ, 'mʊ ɪ̄nʊ Jrusɛ ya.»

³ Bʊ bi 'kɪ 'hru wlɔn, ɛ kɔ 'a nyibli 'hʊɛn-, -tɛ ɛ yɪ Damasɪ yrɛ nɪ 'mʊɛ -nɪ, -ɛ -bɪ ti nɪ -do a ti 'yri, -nyrɛ -hɔn 'lɪ yakɔ 'kwli, 'ɛ pʊ 'lɪ̄t ɪ̄gbɛ,

⁴ Sɔlv 'ɛ bi ɪ̄hlɔn, 'ɛ yɪ win 'wɪn, 'ɛ pɪ lɛ: «Sɔlv o, dɛ- kɔ 'mɔ -nɪ lɛ ɪ̄tʊi ɪ̄hʊɛn 'lɪ?»

⁵ -ɛ -bɪ Sɔlv 'betīe nɪ, ɛ wɛn: «Nyiblo a 'dɪ -bɪ -mɔ 'lɪ?» -ɛ -bɪ ɛ wɛn: «'Mɔ -Yusu ɪ̄nɔ, 'mɔ ɪ̄tʊi ɪ̄hʊɛn.

⁶ 'A -tɪ, 'du 'kɪ ye', -bʊ ya 'dɔ. Dɛ, Nyɪsʌa -hʊɛ -bʊ nu, 'kɪ v di 'lɪ -mɔ̄ɔ 'lɪ -lee -nɪ.»

⁷ Nyibli -mʊ', -v kɔ̄ɔ 'hʊɛn- -nɛ 'hru, hʊannʊ a -tɪ, v nyra blɛ -blii. U 'nɪ -pʊ̄v win. U 'wɪn win a 'mʊ nɪ, kɛɛ, v 'nɪ 'yēe nyiblo ɪ̄dʊ.

⁸ Sɔlv -mɔ -bɪ, ɛ 'du ye', 'ɛ ɪ̄wlɛɛ 'yɪ, kɛɛ, ɛ 'nɪ -yrūo lɛ, 'v 'ble 'a dabʊ kʌa, 'v gba 'lɪ̄t Damasɪdɔ 'kwli,

⁹ 'ɛ nu -nyrɔwɪ nɪ ta, 'kɪ bʊ 'yɛ nɪ yru lɛ, bʊ 'yɛ nɪ di dɛ, bʊ 'yɛ nɪ 'na -wɛ.

¹⁰ 'Kɪ 'lɪ Damasɪdɔ a 'mʊ 'kwli, -Yusu a nyiblo nɪ 'lɪ. 'A 'nyrɛ mɔ Ananiastɪ. Ananiastɪ a 'mʊ, ɛ nɔ- -Yusu 'hru yɪ, 'ɛ lee ɪ̄nɛ, ɛ wɛn: «Ananiastɪ o.» -ɛ -bɪ ɛ wɛn: «Kʊkɔnyɔ o, 'mɔ, nɔ- -bʊ -o.»

¹¹ -ɛ -bɪ Kʊkɔnyɔ wɛn: «Mu 'lɪ 'hru -mʊ', v dɛɛ Yɪ'siihru wlɔn, -bʊ pa 'lɪ Judia a -tɛ, -bʊ 'beti nyɪbɛyʊ -mʊ', v dɛɛ Sɔlv a -tɪ. 'Kɪ ɛ kɔ 'lɪ Tastɪ. -Tɛ ti nɛ -bʊ, ɛ dɛ Nyɪsʌa.

¹² 'Kɪ 'lɪ Nyɪsʌa a dɪda 'kwli, ɛ 'yee 'lɪ nyiblo ɪ̄dʊ, ɪ̄wɪ yɪ, 'lɪlɛ'yɪye 'kwli. Nyiblo a 'mʊ, -mɔ

□nɔ, Ananiasɩ. -Mɔ pa 'lɩ Sɔlv a 'mɩ -mɔ, □nɩ pɔ□v dabɩ 'lu bɩ, -ɛ di□e nu, ɛ 'mɩ lɛ yru de.»

13 -ɛ -bɩ Ananiasɩ □tu□o □wɔn, ɛ wɛn: «Kɔkɔnyɔ o, -tonyibli -hɔhɔvɩ lee 'mɩ nɩ, 'crɛ a pɛpɛ -mɩ', ɛ nu nyibli -mɔ, 'kɩ 'lɩ Jrusɛdɩɔ 'kwli.

14 'Tɩ-, didie -bɩ, ɛ -di, Nyɩsva a -cɔhlɔnpinyɩ gbagbɩ, nu- -nyi□e 'kɩ, 'kɩ bɩ klɔ nyibli a pɛpɛ -mɩ', -v dɛ -mɩ.»

15 Kɛɛ, Kɔkɔnyɔ wɛn: «□Nɩ 'pie 'lɩ huannɩ, 'kɩ -bɩ mu 'lɩ 'kayɩ a 'mɩ bɩ, -ɛ nu□o, 'n -ha 'lɩ Sɔlv a 'mɩ nɩ, 'kɩ bɩ na 'na -tɩ -mɔ lɛ, 'kɩ 'v dako -hɔhɔvɩ yɩ, v kɔ 'waa ye'nanyɩ 'hɛn-, ɛ kɔ, -bɩ lee Yisraekvɛ -wɛ.

16 'N di □nɛ□ɛ 'nɩ -tɔɔ -nɩ, -ɛ mɔ, ɛ di 'ye □hɩvɛn dɩakɩ, 'na -tɩ.»

17 -Yusu bɩ pɩ 'kɩ lɛ, -ɛ -bɩ Ananiasɩ mu 'lɩ 'kayɩ a 'mɩ bɩ nɩ. -Tɛ ɛ nyre 'lɩ, 'ɛ pɩ Sɔlv dabɩ 'lu bɩ, ɛ wɛn: «Sɔlv, 'na 'dɩayɩ, Kɔkɔnyɔ -Yusu, -ɛ 'hru mɔ -mɩ yɩ, 'kɩ 'v 'hru -bɩ, -yɛ mɔ wɔn, ɛ nɔ- lee 'nɛ- 'mɩ, -ɛ di□e nu, □mɩ lɛ yru de, ɛ kɔ, Nyɩsva a -Hihɩu* 'mɩ -mɩ win kɩ -kɔɔ -nɩ pɛpɛ.»

18 Tɩ nɩ -do a tɩ 'yri, -tɛblɩ □dɩ, -ɛ 'wɩ- -hrin a 'kɩ yɩ, nɔ- ble 'lɩ Sɔlv 'yɩ lɛ, 'ɛ -tva lɛyuyruo de, 'ɛ 'du ye', Ananiasɩ 'ɛ pɩ□v 'nie 'lu.

19 -Tɛ ɛ pɩ□v 'nie 'lu, -ɛ -bɩ Sɔlv di dɛ, 'tɩ- 'a 'kɩ 'ɛ 'ya 'lɩ.

-Tɛ Sɔlv na la -Yusu a -tɩ -mɔ lɛ, 'kɩ 'lɩ Damasɩdɩɔ 'kwli

-Tɛ dɛ a 'mɩ, ɛ -hi, Sɔlv -hi 'lɩ -nyrɔwɩ gbi, 'kɩ 'lɩ -Yusu a -nagbopɩ* -mɩ', -v nɩ 'lɩ Damasɩdɩɔ 'kwli -mɩ.

20 Ti ni -do a ti 'yri, ε -tva Nyɪsua a -ti a -mɔlɛnɪna, 'kɪ 'lɪ Nyɪsua a 'kayo bu, ε wen: «-Yusu mɔ Nyɪsua a 'Yu ɲɪɔ.»

21 Nyibli a pɛpɛ -mʊ', -v yɪ 'a win 'wɪn, ε kɛɛ 'waa ɲwɪ lɛ, v wen: «Nyibli -mʊ', -v dɛ -Yusu, nʊ- nyiblo -bʊ, ε -hʊɛ bʊ -wɛ mɔ bʊ. 'Tɪ-, ε di ni, -ɛ diɲe nu, ε 'mʊ ɲnʊ klɔ, ε 'mʊ ɲnʊ Nyɪsua a -cɔhɔnpinyu* gbagbi -jɪ' pʊ.»

22 Kɛɛ, 'a -nɛ ti, Sɔlv nɛ Nyɪsua a -ti -mɔ lɛ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsua a 'mʊ a 'klɪ 'kwli, Sɔlv a 'klɪ a 'mʊ 'ɛ yɪ klɛ -bii -ni. -Juukʊɛ* -mʊ', -v ni 'lɪ Damasi, ε yɪ -hre 'v ɲnʊ Nyɪsvacriɛn ye', 'ɛ tʊɛ ɲnʊ, -ɛ mɔ, -Yusu, nɔ- mɔ Wanyɔ -mʊ', Nyɪsua pʊ la lɛ, ε di la ya. -Tɪ, nyibli a 'mʊ, bʊ diɲe klɛ -hɪhɪa -ni, v 'ni 'yeɲe lɪɲɪ.

23 -Nyrɔwɪ gbi bʊ -hi, -ɛ -bɪ -Juukʊɛ a 'mʊ, v -yraɲa ni, 'kɪ bʊ 'la Sɔlv.

24 Kɛɛ, -ti a 'mʊ, v -yra, ε 'wɪn ni, ε kɔ, ε 'wɪn ni -wɛ, -ɛ mɔ, v ɲtui 'dɪɔ a paalɛ a pɛpɛ 'yie, 'tɔ kɔ -nyrɛ, -ɛ diɲe nu, 'bʊ yɪ ni mi, v 'mʊɲv 'la.

25 Nɔ- nuɲɔ, Sɔlv a -nagbopʊ, 'v 'duɲɔ ye', 'v 'yaa 'lɪɲɪ ɲgbi -mʊ' 'lu, -ɛ ɲglaa 'lɪ 'dɪɔ lɛ, 'v pʊ 'lɪɲɪ -tʊgbɔ 'kwli, 'v ɲtɪɔ 'lɪɲɪ ɲgbi a 'mʊ, 'a 'kɪbɪa -bɪ kɪ, 'ɛ mu 'lɪ Jrusɛdɪɔ 'kwli.

-Tɛ Sɔlv nyre la 'lɪ Jrusɛdɪɔ 'kwli

26 -Tɛ Sɔlv nyre 'lɪ Jrusɛdɪɔ 'kwli, -ɛ -bɪ ε ɲmʊɛɲɛ lɛ, 'kɪ bʊ bi 'lɪ -Yusu a -nagbopʊ* 'nyɪ, kɛɛ, 'waa pɛpɛ, v yɪ pie 'a hʊannʊ, -ɛ nuɲɔ, v 'ni -pʊɲv lɪɲɪ ɲhan-tɪ, -ɛ mɔ, -Yusu a seyɪ a -nagbopi ɲnɪɔ.

27 Kɛɛ, -Yusu a -nagbopi -bɪ ni 'v. 'A 'nyrɛ mɔ Banabasi. Nɔ- gbaɲa, 'ɛ tɔɔ ɲnɛ -Yusu a -nagbopʊ

yi. -Te -mu', Solv nu -Yusu a 'yiye, 'ki 'li Damasi a 'hru wlon, e ko, -te -Yusu nu la 'li 'a -mohleele, e no- na□a -mo le. E lee □nu ni -we, -te Solv -nu, 'ki e 'yi hvannv -pie, 'e na -Yusu a -ti -mo le, 'ki 'li Damasi□o 'kwli.

²⁸ Kve 'v -nyrowo a 'mu 'yie bu, -Yusu a nyibli, v 'ble Solv kva -tee, 'bu yi Jrusre wlon le ni ne, e 'ni -pie□e li hvannv, 'e ne -Yusu a -ti -mo le.

²⁹ -Juukve* -mu', -v pi Glekikvewin, e hlee 'li □nu -mo -we, 'e □tu 'v 'kli, -e di□e nu, v 'mu 'a pwpwin □wb yi -kuo -ni. Kee, -Juukve a 'mu, v □mve 'hru le, v 'mu□v 'la.

³⁰ -Te -Yusu a nyibli 'win, -e -bi v gba Solv ni, 'ki 'li Sesalido 'kwli, 'v nu□o, 'e mu 'li Tasido 'kwli.

³¹ Ti a 'mu 'yri, v 'ni □tu□o li 'cve a nyibli □hven, 'ki 'li Sudeblugba ko Galileblugba ko Samaliblugba 'kwli. 'Cve a nyibli a 'mu, v ko 'kli, ko, 'v ko Nyisva a 'v□tuule, Nyisva a -Hihiu* 'e yi □nu -hee -ni, -Yusu a nyibli 'v yi kle -bii -ni.

-Te Pielu nu la □whlekee-tebli, 'ki 'li Lidadi ko Sopedi□o 'kwli

³² -Yusu a -monanyo, -e mo Pielu, e ne 'blugba ki, 'e yi -Yusu anyibli yre -me. -Nyrowo □du 'kwli, e mu la 'li -Yusu a nyibli -mo, -v ni 'li Lidadi□o 'kwli.

³³ 'Ki e ye□e 'li nyiblo □du bu. 'A 'nyre mo Ene. E -yire le. -Te e -yire le, 'a 'yri ni □blen□blen a 'yru, no- -bu. E yi pe bu ni -do.

³⁴ Ke- Pielu pi□i yi, e wen: «Ene, -Yusu 'Klisv, e yi -na 'kve 'ni -wee -ni -we. 'Du ye', bu □hrenti -na kibvpede,» Ene a □gbetu 'e 'du ye'. -E -bi 'a 'kve -we ni.

35 Nyibli a pepe -mu', -v nu 'li Lidadiɔ 'kwli, ε kɔ 'waa de -mu', -v nu 'li 'blugbakutiɔ -mu' 'kwli, v deε Sano, -te v 'ye□e, -ε mɔ, 'a 'kue -we ni, -ε -bi v kuo Nyisva □wlv yi.

36 Ε kɔ nuɔba □du, 'ε ni 'li -Yusu a nyibli -mu' 'nyi, -v nu 'li Sopediɔ 'kwli. 'A 'nyre mɔ Tabita. 'Nyre a 'mu, ε nɔ- mɔ Dɔlukasi, 'ki 'li Glekikuewin 'kwli, -ε □hen 'nyre -Gbele. 'A -ne ti, ε ni la nyibli □haan-tebli 'yi □hlɔn le, 'ti- 'ε yi la □huvennyibli -heε -ni.

37 Ti ni -do a 'mu 'yri, 'kue klo□ɔ ni, 'ε 'ku. -Te v -ple□e, -ε -bi 'ki 'li yɔ'kayu a -gblo -bi 'kwli, 'ki v pu 'li□i bu.

38 -Yusu a -nagbopu* -mu', -v nu 'li Sopediɔ 'kwli, v 'win ni, -ε mɔ, 'ki Pielɔ ni 'li Lidadiɔ 'kwli, -ε 'mve Sope yre. -Te v 'win 'ki, -ε -bi v lee 'li□i nyibli ni 'hven -mɔ, bu nyaa □ne le, bu 'kika -ni, bu di.

39 -Te v nyre 'li, -ε -bi Pielɔ 'du ye', 'ε kue □nu □wien. -Te ε nyre 'li Sope, 'ki v gba 'li□i yɔ'kayu -ni wen a -gblo a 'mu 'kwli, -te -mu', nuɔba a 'mu, ε pe 'v bu, -tugbanugbu 'v □glaa 'li□i le, 'v yi we, 'v tɔɔ □ne 'huvlepu-tebli -mu', Dɔlukasi nii la □nu le, -te ε ni la 'klo.

40 -ε -bi Pielɔ 'hrɔɔ nyibli a pepe ni, 'ε bla kwli bu, 'ε da Nyisva, 'ti- 'ε □hian -mɔ, 'ε -me 'kukuku yi, ε wen: «Tabita, 'du ye',» ti ni -do a ti 'yri, -ε -bi Tabita □wleε 'yii. -Te ε 'ye Pielɔ, -ε -bi ε ni bu,

41 Pielɔ 'ε pu□v dabu yi bu, 'ε 'du□o ye', 'ε da -tugbanugbu kɔ -Yusu a nyibli a pepe, 'ε tɔɔ □nu Dɔlukasi yi, Dɔlukasi a 'mu, 'ε pi -hunhlɔn.

42 De a 'mu, -ε mu 'lu -mɔ, nyibli a pepe -mu', -v nu 'li Sope, v 'win ni, 'waa -hɔhɔv 'v kuo

Kukonyo -Yusu □wlv yv.

⁴³ -Te ε -hi, Pieli -wlen 'li Sope ni. 'Kv 'li nyiblo □dv a -te, 'kv ε 'ti 'li. Nyiblo a 'mv, 'a 'nyre mo Simo. Simo a 'mv, ε nii mamvike -kvan 'yri.

10

-Te Konei da la Pielv

¹ Ε kv la nyibe yv □dv, 'ε ni la 'li Sesalido 'kwli. 'A 'nyre mo Konei. Ε mo Romake a 'seyo a nyiblo gbagbv -bv □no. Ε neε la 'seyo a -wlv ni □hun. 'Seyo□jain -mv', -ε kv 'kwli ε ni la 'li, v δεε la□a Yitaliblogba a 'seyo.

² Nyibe yv a 'mv, 'a 'yrinaabv 'sii 'v yv, ε kv 'a 'kayubvke a pepe 'hven-, 'v □tui 'v Nyisva ni. □Hivennyibli -mv', -v ni 'li -Juuke* 'nyv, ε yv □nv 'ni -heε -ni, 'ti- 'ε 'cibi 'v Nyisva a dida.

³ -Nyrowo □dv a 'yru-hiile', ε ni 'v bv, -ε -bv ε -tva 'lile'yiye, 'ε yru la□a -teε, -ε mo, Nyisva a lelenyo, no- pa 'li□v -mo. -Te lelenyo a 'mv, ε -pa, -ε -bv ε wen: «Konei.»

⁴ -ε -bv hvannv bi 'li Konei 'kwli, 'ε yv□v 'ye gbee, -ε -bv ε wen: «Ε kla ni 'li, Kukonyo?» Nyisva a lelenyo a 'mv 'ε □tu□o □won, ε wen: «-Te -ni □hivennyibli a -heεε, kv, -te -ni Nyisva a dida, Nyisva wen□ε kv, 'ti- 'ε pv -na -ti □wlv -mo.

⁵ -Te ti ne -bv, lee 'li nyibli 'dvo -mv', -ε mo Sope 'kwli, v 'mv Simo da, -ε kv kibvhlanyre mo Pielv.

⁶ Pielv a 'mv, 'kv ε ni 'li nyiblo □dv a -te. Nyiblo a 'mv, 'a 'nyre mo Simo -we, 'ε nii mamvike -kvan 'yri. 'Kv 'li 'yru wien, 'kv a 'kayu ni 'li.»

⁷ -Te Nyisva a lelenyo pv□v titie a 'mv, -ε -bv ε mu ni, Konei 'ε da 'a -kvannunnyibli ni 'hven, ε kv

'a 'seyo a nyiblo -bi. 'Seyotayu a 'mu, 'a 'yrinaabuu
'sii 'u yi -we;

⁸ Konei 'e bi 'u, 'e too □nu -tebli a pepe -mu', -e
mu 'lu -mo, 'ti- 'e lee 'li □nu Sope.

⁹ -Te -nyrowo ni -do -hi, -e -bi u 'mue Sope ye.
'Ki 'li Sope a 'mu 'kwli, 'ki Pielu ni 'li yo'kayu bu.
Yo'kayu a 'mu, 'a 'lu 'wle 'u bu, 'u 'ye 'li□u kle.
-Nyrowo -bu, mu 'u 'yru a bunyrati 'yri, -e -bi 'ki
Pielu 'ya 'li 'kayu a 'mu ki, e 'mu Nyisua da.

¹⁰ Bu yi 'ki Nyisua ni de, -e -bi 'kanu bi 'li□u
'kwli. Bu yi 'ki 'a diide ni pi, -e -bi e yi 'ye 'li le.

¹¹ De -mu', e yi 'ye, e no- mo: yako bu -ki wlon,
de 'e -huen 'li -wlu, 'e 'wi- danu gbagbu yi, 'u mua
'a 'nyi ni -hen bu. No- □tu 'u□u ye'.

¹² 'Ki 'li danu a 'mu 'kwli, mamuu a gblegble,
ko le-jri-tebli, ko nubli 'huen-, u nu- ni 'li.
(Mamuidu a 'mu, dako a pepe yi □nu 'ni di, kee,
-Juukue -mo -bi, e □ha ni, 'ki bu di -tebli a 'mu.
'A -ti, u 'ni -di□e li □nu le.)

¹³ Kee, e 'win win, 'e pi le: «Pielu, 'du ye', -bu
'la mamuu -mu', □mu □nu di.»

¹⁴ Kee, Pielu wen: «'Uun-, Kukonyo o. Mamuu
-mu', u 'yi 'u yi 'sii -ni, 'ki 'u Nyisua ye'. E □ha ni,
'ki -a mu -Juukue -ba di □nu. 'A -ti, 'n 'yi -huan
□nu ni di.»

¹⁵ Ke- win a 'mu, e pi, 'e yi□u -lee -ni de, -e mo:
«De -mu', Nyisua pu le, -e 'sii 'u yi, 'ki -tonyiblo
bu di□e, □ni 'hlaa 'li□u, -e mo, e □ha ni, 'ki bu
di□e.»

¹⁶ De a 'mu, e nu 'lu-momuuwi ni ta, 'ti- danu
a 'mu, 'e □hian -mo, 'e mu 'li yako 'kwli.

-Te Pielu mu la 'li hiaponyiblo □du, -e 'yi

-Juukveyu* 'pa- a 'kayu bu

17 -Tε ε -hi, -ε -bi Pieli yi 'a dionu le 'ni 'beti -ni: «De -bu, 'n 'ye, de a 'di -bi ε □hen 'nyre 'li?» E ni 'li 'lule-hihie a 'mu 'kwli, nyibli -mu', Konei -le, 'u 'ya 'diu, 'u yi le 'beti -ni, -te Simo a 'kayu □gbεε yi. E no- u -nu -nunu, 'u nyre 'li 'kayu a 'mu, 'a □huan.yi,

18 'u 'yεε 'li win, 'u yi 'beti -ni: «□Bi 'ki Simo Pieli ni 'ne- 'kayu -bu bu?»

19 Ti ni -do a 'mu 'yri, Pieli bu 'tε yi 'lu le ni -hie, de -bu, ε 'ye wen, de a 'di -bi bu di 'nyre □hen a -ti, -ε -bi Nyisva a -Hihiu* yi□i 'ni -lee -ni: «'Ye ke nyibli ni ta □mυε -mu 'yie le.

20 'A -ti, 'du ye', -bu □ti 'ne- 'kayu -bu yra. □Ni 'muo 'li ke' le. U ko -mu 'huen- ba mu, -ε nu□o, 'mo -lee 'ne- □nu.»

21 -E -bi Pieli □ti 'li 'kayu a 'mu yra ni, nyibli -mu', -u □mυε□ε le, 'ε mu 'u □nu 'huu, ε wen: «Nyiblo -bu, a □mυε le, 'mo □nuo. E kla ni 'li?»

22 U wen: «'Seyo a nyiblo gbagbu -mu', -ε mo Konei, no- lee 'ne- -a mu -mo. Konei a 'mu, 'a nunuklo 'sii 'u yi, 'ε □tui 'u Nyisva. -Juukε a pεpe nυε ne 'a de ni. No- Nyisva a lelenyu -lee -ni, 'ki -bu di 'li 'a 'diu 'kwli, -ε di□e nu, -ti -mu', -di□e -lee -ni, ε 'mu□u nua yi bu pu.»

23 -Tε u -yre, -ε -bi Pieli paa □nu 'kayu bu, 'ε pu 'waa □to.

-Tε -nyre -nye, -ε -bi u ko Pieli 'huen-, u bi 'hru wlon, 'u -mu. -Tε ε ko □nu 'huen-, u yi ni mi, -ε -bi -Yusu a nyibli -bi -mu', -u ni 'li Sope, u gba □nu 'hru wlon.

24 -Nyrōwi ni 'huen a -nyrōwo, 'ki u nyre 'li Sesali. Konei yi □nu 'ni -ple, ε ko 'a □tugba a

nyibli, kɔ 'a nɪnatumupɔ, ɛ -da 'hʊɛn-.

²⁵ -Tɛ Piɛli pa 'kɪ 'kayu a 'mʊ bʊ, -ɛ -bɪ Kɔnɛɪ 'du ye', 'ɛ muɔo ye' 'bɛ mɔ, 'ɛ blaɔa kwli yɪ bʊ, 'kɪ 'b 'a 'bɔtuule 'kwli.

²⁶ Kɛɛ, Piɛli wen: «'Du ye', ɔnɪ 'blaɔ 'lɪ 'mʊ kwli yɪ bʊ. 'Mɔ -tonyiblo ɔnɪɔ. 'N 'yɪ Nyɪsʊa 'pa-,»

²⁷ Kɔnɛɪ a 'mʊ, 'ɛ 'du ye', ɛ kɔ Piɛli 'hʊɛn-, 'b -tʊa toto a pɔpɔbʊ. U yɪ toto nɪ pɪ, 'b pa 'kayu bʊ, Piɛli 'ɛ yɛɛ 'b nyibli -hʊɔhʊɪ bʊ, -b -wɛ ti kɪ.

²⁸ -ɛ -bɪ kɛ- ɛ pɪ 'kɪ ɔnʊ yɪ, ɛ wen: «Ba kɔ 'a yiyie, -ɛ mɔ, 'mɔ -bʊ, -ɛ mɔ -Juukʊɛyʊ, ɛ ɔŋa nɪ, 'kɪ 'b 'mʊ -mɔ, 'kɪ ɔbʊ 'yɪya 'b nyiblo -bʊ, -ɛ 'yɪ -Juukʊɛyʊ 'pa- 'hʊɪ bʊ. ɛ ɔŋa nɪ -wɛ, 'kɪ ɔbʊ mu 'lɪ 'a -tɛ. Kɛɛ, Nyɪsʊa tɔɔ 'mɔɔ nɪ, -ɛ mɔ, 'nɪ 'hie 'lɪɪ 'lu -mɔ lɛ, -ɛ mɔ, ɛ kɔ nyibli -bɪ, -b 'yɪ 'b yɪ 'sɪi -nɪ, 'kɪ 'b Nyɪsʊa ye', 'kɪ ɔbʊ hlɔɔ ɔnʊ -mɔ lɛ.

²⁹ ɛ nɔ- nuɔo, -tɛ a da 'mʊ, 'nɪ 'yɪ 'b win 'b ɔtu, 'nɪ -di. 'A -tɪ, 'n yɪ 'a mʊ 'nɪ 'beti -nɪ, -ɛ mɔ, ɛ kla nɪ yɔ, -ɛ kɔ 'mɔ a -da 'lɪ?»

³⁰ -ɛ -bɪ Kɔnɛɪ ɔtuɔo ɔwɔn, ɛ wen: «ɛ kɔ 'kɪ -nyrɔwɪ nɪ ta, mu 'b ti nɪ -do -bʊ 'yɪ, -ɛ mɔ 'yɪrʊ-hiile a ti 'yɪ, 'kɪ 'n dɛɛ la 'b Nyɪsʊa, 'kɪ 'nɛ-'na 'kayu bʊ. Ti nɪ -do a 'mʊ 'yɪ, 'kɪ nyiblo 'hɪrʊ 'b 'mʊ ye'. 'A wlawli, ɛ pʊ 'hʊɪ lɛ, ɛ yɪ 'nɪ wɪn. Nyɪsʊa a lɛlenyɔ ɔnɪɔ. ɛ wen:

³¹ Kɔnɛɪ, Nyɪsʊa 'wɪn -na dɪdawɪn nɪ, kɔ, -tɛ -nɪ, ɔnɪ yɪ ɔhɪʊennyibli -hɛɛ -nɪ, Nyɪsʊa wenɔɛ kɪ.

³² 'A -tɪ, lee 'lɪ nyibli 'dɪɔ -mʊ', -ɛ mɔ Sope 'kwli, bʊ da Simɔ, -ɛ kɔ kɪbʊhlanyɛ mɔ Piɛli. Piɛli a 'mʊ, 'kɪ ɛ nɪ 'lɪ nyiblo ɔdʊ a -tɛ. 'A 'nyɛ mɔ Simɔ -wɛ, 'ɛ nii mamʊtkʊɛ -kʊan 'yɪ. 'Kɪ 'a 'kayu nɪ 'lɪ 'yɪrʊ wɪn.

33 Nɔ- nu□o, ti nu -do a ti 'yri, 'nu te mo 'li -mu nyibli -mo, 'ki bu da -mu. 'A -ti, ε nu -teε, -te -nu, □nu -di. -Te ti ne -bu, -aan pepe, -a -we ti ki, ki mo Nyɔsa ye', -ε di□e nu, -ti a pepe -mu', Kukonyɔ pu 'li -mu wlon, □mu -a mo□o -toɔ -ni, -a 'mu 'win.»

Pieli a yi-hewɔ, 'ki bu hla -Yusu a -ti, 'ki 'u nyibli -mu', -v yi -Juukve* 'pa- yi

34 Ke- Pieli pi, 'ki 'u nyibli a 'mu yi, ε wen: «-Te ti ne -bu, 'n yruie le ni, -ε mo, Nyɔsa 'nu 'jra□a li nyibli' le:

35 'A -ne dako □du a nyiblo, 'bu ni 'u, 'bu yi 'u Nyɔsa ni □tui -ni, ko, de -mu', -ε 'sii 'u yi, 'ki 'u Nyɔsa ye', 'bu yi□i ni ni, nɔ- Nyɔsa di ki wen.

36 Nyɔsa ya 'a dako Yisraekve □haantitie yi, 'ε hle□ε, -ε mo, 'ki 'li -Yusu 'Kɔsu 'li, -ε mo -aan pepe a Kukonyɔ, 'ki ε naa 'li, -ε di□e nu, Nyɔsa ko nyibli 'hven-, u 'mu kibuwεenle ko.

37 A yi -tebli a pepe -mu', -ε mu 'lu -mo, 'ki 'li Galileblɔgba ko Sudeblɔgba 'kwli, kve la 'li ti -mu' 'yie bu, -ε ko 'yri Saan Batisi hlee la 'u Nyɔsa a -ti, ε ko, -te ε pi la nyibli 'nie 'lu le.

38 A yi□e ni, -ε mo, Nasaleti a -Yusu, nɔ- Nyɔsa -nyi 'a -Hihiu* ko 'a 'klɔ 'hven-, 'a yi□e -we, -ε mo, -Yusu na 'du kle, nyibli a pepe -mu', -u ni 'li 'kuo -hɔn* a nyiblo gbagbu a 'klɔ bu, -Yusu a 'mu, 'ε nu□o, 'waa 'kve 'ε -we, -kɔti Nyɔsa ni 'u□u -mo.

39 -A mu -bu, -u mo -Yusu a -monanyu, -a 'ye -tebli a pepe -mu', ε nuu 'li Jrusredɔ 'kwli ni, ε ko 'ki 'li -Juukve a 'blɔgbɔ a pepe ki. 'Ki 'li Jrusredɔ 'kwli, 'ki u koɔ 'li□i tugbe 'yie, -ε di□e nu, ε 'mu 'ku a -ti.

⁴⁰ Κεε, -τε ε 'ku, -nyrɔwɪ nɪ ta a -nyrɔwɔ, 'ki Nyɪsua -ha 'lɪɪ 'kukɔnyibli 'nyi, 'ε -haɪa 'kɔ, 'ε nuɪo, -Yusu 'ε 'hru nε -a mu yi.

⁴¹ Ε 'yi Yisraekvε a pεpε 'pa-, ε 'yi ɪnu yi 'hru -ni, κεε, -a mu nɪ -do -bu, Nyɪsua -ha la 'li, kvε la 'li bu, 'ki -ba -hε nyibli -mu', -v di -tebli a pεpε -mu', -ε mu 'lu -mɔ 'ye, -a mu nɪ -do a 'mu, -a mu ε 'hru yi. -Te Nyɪsua -ha 'lɪɪ 'kukɔnyibli 'nyi, ε -haɪa 'kɔ, ε kɔ -a mu 'hven-, -a dii 'v dε -te nɪ -do.

⁴² Ε lee nε -a mu nɪ, 'ki -ba pu dako ɪhaantitie, -ε nε 'a -ti -mɔ lε, ε kɔ, ε lee nε -a mu nɪ -wε, 'ki -ba lee nyibli, -ε mɔ, ε nɔ- Nyɪsua wa 'nyre, 'ki bu di 'klɔnyibli kɔ 'kukɔnyibli -bati lε puɔ mɔ.

⁴³ Nyɪsua a winwɔn-hanyu* a pεpε, v hla -Yusu a -ti nɪ. U hle laɪa nɪ, -ε mɔ, 'a -nε nyiblo 'bu nɪ 'v, 'bu kuo -Yusu a 'mu ɪwɔ yi, 'ki Nyɪsua di 'li -Yusu 'li -naa -ni, ε 'mu nyiblo a 'mu a nunu-tebli 'kukui 'wɔwla -ni.»

Nyibli -mu', -v 'yi -Juukvε* 'pa-, Nyɪsua yi -nyi ɪnu 'a -Hihiu* -wε

⁴⁴ Pieli nɪ 'li win a puɔɔ 'kwli, nyibli -mu', -v puɪv nva yi bu, Nyɪsua a -Hihiu 'ε ɪti 'v ɪnu ki.

⁴⁵ -Yusu a nyibli -mu', -v kɔ Pieli 'hven-, -v -di, -v mɔ -Juukvε, ε κεε 'waa ɪwɪ lε diaki, 'ki nyibli -mu', -v 'yi -Juukvε 'pa-, Nyɪsua bu di ɪnu 'a -Hihiu -nyi,

⁴⁶ -ε nuɪo, v yi 'nɪ 'wɪn, -te v pu win -mu', v 'yi -yi, 'v 'bve Nyɪsua a -ti 'yi.

⁴⁷ Κε- Pieli pu de, ε wen: «Nyibli -bu, Nyɪsua -nyi ɪnu 'a -Hihiu nɪ, ɪwɪ yi -te nɪ -do, ε nu -a mu 'a -Hihiu a -nyinyie. 'A -ti, ε 'yi yi -bleε -ni,

'kɪ nyiblo bu pu ɛ, -ɛ mɔ, v 'nɪ 'pɔv 'lɪ ɔnv 'nie 'lu.»

⁴⁸ -ɛ -bɪ ɛ wɛn de: «-Ba pu ɔnv 'nie 'lu, 'kɪ 'lɪ -Yusu 'Kɪsɔ a 'nyɛ 'kwli,» 'v pu ɔnv 'nie 'lu. -Tɛ ɛ -hi, -ɛ -bɪ v wɛn: «Piɛli, -a -hɔɛɔɛ nɪ, -bu -hii mɔ -a mu -nyɔwɪ gbi 'hɔɪ, 'tɪ- ɔmv mu.»

11

-Tɛ Piɛli nyɛ 'lɪ Jrusɛdɔ 'kwli, 'ɛ na -mɔ ɛ, 'kɪ 'v -Yusu a -mɔnanyɔ yɪ, -tɛ Nyɪsɔa -nu, 'ɛ -nyi 'a -Hihiu* nyibli -mv', -v 'yɪ -Juukɔɛ* 'pa-

¹ -Yusu a -mɔnanyɔ, kɔ -Yusu a nyibli -bɪ 'hɔɛn-, -v nɪ 'lɪ Sudeblɔgba 'kwli, v 'wɪn nɪ, -ɛ mɔ, nyibli -mv', -v 'yɪ -Juukɔɛ 'pa-, v 'ble Nyɪsɔa a win kɔa -wɛ.

² -Tɛ Piɛli ɔhɪan -mɔ, ɛ di Jrusɛdɔ 'kwli, 'kɪ 'lɪ Sudeblɔgba 'kwli, -ɛ -bɪ -Yusu a nyibli -mv', -v mɔ -Juukɔɛ, v -tɔa 'a 'nyɛ a didie nɪ,

³ v wɛn: «Nyibli -mv', -v 'yɪ -Juukɔɛ 'pa-, -v 'yɪ yɪ 'bɛ, nu- kɔ -tɛ -pa 'lɪ, v kɔ -mv 'hɔɛn-, 'a di dɛ. Dɛ- 'lɪ?»

⁴ Bu pu 'kɪ ɛ, -ɛ -bɪ Piɛli -tɔa -tebli a pepɛ -mv', -ɛ mu 'lu -mɔ a -tɪ a -mɔlɛnɪna,

⁵ ɛ wɛn: «'Kɪ 'n nɪ la 'lɪ Sope, 'nɪ dɛ la Nyɪsɔa. 'N nɪ 'lɪ Nyɪsɔa a dida 'kwli, 'nɪ 'ye dɛ, 'kɪ 'lɪ ɛ'yɪye 'kwli, 'ɛ 'hɪɪ 'v 'mv ye', dɛ a 'mv 'ɛ ɔtɪ 'v 'mv ye', 'ɛ 'wɪ- danɔ gbagbɔ yɪ, -ɛ kɔ 'nyɪ nɪ -hɛn, v mɔa bu. Nɔ- -hɔn 'lɪ yakɔ 'kwli, 'ɛ di 'v 'mv ye'.

⁶ -Tɛ 'n mu 'lɪɔ 'kwli ɛ ta mɔ, 'n 'ye 'lɪ mamɔ a gblegble, 'wan bu a mamɔ, ɛ-jri-tebli, kɔ nɔbli -wɛ,

⁷ 'nɪ 'wɪn win. Kɛ- ɛ pɪ 'mʊ yɪ: Pɪɛlɪ, 'du ye', 'la mamʊ -bʊ, ɲmʊ ɲnʊ dɪ.

⁸ Kɛɛ, -ɛ -bɪ 'wɛn: 'ʊbɪn-, Kʊkɔnyɔ ɔ, mamʊ -bʊ, -a mʊ -Juukʊɛ, ɛ ɲɲa nɪ, 'kɪ -ba dɪ ɲnʊ. 'A dɛ 'yɪ -hʊan 'v 'na mɛ kɪ nɪ bɪ.

⁹ -ɛ -bɪ 'n 'wɪn win a 'mʊ nɪ de, 'ɛ -hɔn 'lɪ yakɔ 'kwɪlɪ, ɛ wɛn: Dɛ -mʊ', Nyɪsʊa pʊ lɛ, -ɛ 'sɪi 'v yɪ, 'kɪ -tonyiblo bʊ dɪ, ɲnɪ 'pʊʊ 'lɪ lɛ, -ɛ mɔ, ɛ ɲɲa nɪ, 'kɪ -tonyiblo bʊ dɪɲe.

¹⁰ Dɛ a 'mʊ, ɛ nu 'a 'wɪ nɪ ta, 'tɪ- -tebli a pɛpɛ a 'mʊ, 'ɛ ɲɲɪan -mɔ, 'ɛ mu 'lɪ yakɔ 'kwɪlɪ.

¹¹ Tɪ nɪ -do a tɪ 'yɪɪ, 'kayu -bʊ, -ɛ kɔ bʊ 'n nɪ la 'lɪ, -ɛ -bɪ nyibli nɪ ta nyɪɛ 'lɪ nɪ. Nyibli a 'mʊ, 'kɪ v -hɔn 'lɪ Sɛsalɪ, 'v lee 'nɛ- ɲnʊ 'mʊ -mɔ.

¹² -ɛ -bɪ Nyɪsʊa a -Hihiu lee 'mʊ nɪ, ɛ wɛn: ɲNɪ 'muo 'lɪ ke' lɛ, v kɔ -mʊ 'hʊɛn- ba mu. -Yusu a nyibli nɪ ɲhlon-do -bʊ, -v nɪ 'nɛ- -a mʊ 'nyɪ, nu-gba la 'mʊ 'hru wɪɔn, 'kɪ 'lɪ Sɛsalɪ. -Tɛ -a nyɪɛ la 'lɪ, -ɛ -bɪ 'kɪ -a pa 'lɪ nyɪbeyu -mʊ', v dɛɛ Kɔnɛɪ a -tɛ,

¹³ Kɔnɛɪ a 'mʊ, 'ɛ lee nɛ -a mʊ, -ɛ mɔ, ɛ 'ye Nyɪsʊa a lɛlɛnyɔ, 'kɪ 'lɪ 'a 'kayu bʊ. 'Kɪ Nyɪsʊa a lɛlɛnyɔ a 'mʊ, ɛ nyɪɛ 'vɲv ye' bʊ, 'ɛ yɪɲɪ -lee -nɪ, -ɛ mɔ: Lee 'lɪ nyibli Sopedɪɔ 'kwɪlɪ, bʊ mu Simɔ da, -ɛ kɔ kɪbʊhlanyɛ mɔ Pɪɛlɪ.

¹⁴ -Tɪ -mʊ', ɛ dɪ -mʊ -lee -nɪ, nɔ- dɪɲe nu, Nyɪsʊa 'mʊ -mʊ wa, -kɔ -na 'kayubʊkʊɛ 'hʊɛn-.

¹⁵ Bʊ pʊ 'kɪ lɛ, -ɛ -bɪ 'n -tʊa la Nyɪsʊa a -tɪ a -mɔlɛnɪna, 'kɪ 'v Kɔnɛɪ kɔ 'a 'kayubʊkʊɛ 'hʊɛn-yɪ, Nyɪsʊa a -Hihiu 'ɛ bɪ 'v ɲnʊ ke', ɲwɪ yɪ, -tɛ nɪ -do ɛ nu la 'v -aan ke'bibie, yɪ-hɛ-nyɪɛ a tɪ 'yɪɪ.

¹⁶ Tɪ nɪ -do a tɪ 'yɪɪ, -tɪ -mʊ', Kʊkɔnyɔ -Yusu hla la, ɛ bɪ la 'lɪ 'mʊ 'kwɪlɪ. Kɛ- ɛ pʊ la: Saan -mɔ -bɪ,

ε πυ λα 'α μυ 'νιε 'λυ λε, κεε, Νυτσα -μο -βι, 'α -Hihiu, νο- ε δι 'α μυ -nyi.

17 'Ε μο ρhan-tι, Κονει κο 'α 'kayubukue 'huen-, -υ 'γι -Juukue 'pa-, -τε υ kuo la Kukonyo -Yusu 'Klɪsυ ρwλυ γι, -ε -βι Νυτσα -nyi ρnu 'α -Hihiu nu -do -mu', ε -nyi la -α μυ νι, -τε -α kuo la ρa ρwλυ γι. 'N 'γι la 'lɪ ρι 'lɪ -we, ρbu -won la Νυτσα γι, 'ki bu -nyi la ρnu 'α -Hihiu.»

18 -Τε -Yusu α -monanyυ 'wɪn la 'ki Pielɪ α win α 'mu, -ε -βι υ 'kee la 'α -τι α yeεε νι, 'υ -tua Νυτσα α 'nyrelepuyυ, υ wen: «'Ε μο ρhan-tι, nyibli -bu, -υ 'γι -Juukue 'pa-, Νυτσα -nyi ρnu 'klɪ -we, 'ki bu -hie 'υ 'waa -tebli 'kukui bu, bu -nyi 'waa dɪɔnu Νυτσα, -ε δι ρe nu, Νυτσα α α 'mu, ε 'mu ρnu 'kɔ yrayrυ -nyi.»

'Cve -mu', -ε νι 'li Atɪɔsɪdɪɔ 'kwli

19 Ti -mu' -ko 'yri υ 'laa la 'υ Etienɪ, 'ki υ -tua la -Yusu α nyibli α ρhɪwen α ρtutuo. Ε νο- nu ρo, -Yusu α nyibli 'υ 'heen 'blɔgbɪ ki bu. -U -βι νι 'li ρnu 'nyi, 'υ mu -mumu, 'υ nyre 'li Fenisibɔgba, ko Sipreblɔgba, ko Atɪɔsɪdɪɔ 'kwli. Κεε, -Juukue* νι -do, υ nu- υ γι Νυτσα α -τι -lee -ni.

20 Κεε, ε κο -Yusu α nyibli -βι, 'υ κο 'li Sipreblɔgba, ko Silenɪdɪɔ 'kwli. Nu- mu 'li Atɪɔsɪ, 'υ mu 'li nyibli -mu', -υ 'γι -Juukue 'pa- 'hɪ, 'υ mu ρnu ρhaantitie πυ μο, -ε νε Kukonyo -Yusu α -τι -μο λε,

21 Kukonyo 'ε γι ρnu -heε -ni dɪakɪ, 'ε τoϔ ρnu 'α 'klɪ α kɪnɪu, 'ε nu ρo, nyibli -hɔɔhɔ 'υ kuo ρne ρwλυ γι, ko, 'υ -nyi ρe 'waa 'kɔ α pepe.

22 -Τι α 'mu, Jrusre α 'cve α nyibli 'wɪn νι. Νο- nu ρo, 'υ -ha 'li Banabasɪ, 'υ lee 'lɪ ρι Atɪɔsɪ.

23 -Te ε nyre 'li, -ε -bi ε 'ye□e ni, -ε mɔ, Nyɩsua nu -Yusu a nyibli □haandε -mɔ diaki, 'a -ti, ε -tua dɔdɔ a nunuo, ε kɔ, 'ε -nyi 'waa pεpε 'kli, 'ki bu 'cibi 'v Kɔkɔnyɔ a □wlv a yikuole, 'ki 'li 'waa □wlv a pεpε ki.

24 Ε mɔ □han-ti, Banabasɩ a 'mυ, ε mɔ □haan-nyiblo □niɔ, ε kɔ, Nyɩsua a -Hihiu* kɔɔ □nε win ki pεpε, 'ε kuo Kɔkɔnyɔ □wlv yi diaki, nyibli -hɔɔhɔi 'v -nyi 'waa □wlv Kɔkɔnyɔ.

25 Ti a 'mυ 'yri, -ε -bi Banabasɩ mu 'li Tasɩdɔ 'kwli, 'ε bla Pɔlv.

26 -Te ε yεε 'li□i bu, -ε -bi ε gba 'li□i Atiɔsɩdɔ 'kwli. 'Ki 'li 'dɔ a 'mυ 'kwli, 'v -hii 'li 'yru 'mumu, 'ki 'li -Yusu a nyibli 'nyi, 'v tɔɔ nyibli -hɔɔhɔi, -te 'v di -Yusu a □wlv a yikuole nu. 'Ki 'li Atiɔsɩ a 'mυ, -Yusu a -nagbopυ*, 'ki 'v -tua 'li □nv -Yusu a nyibli a daale. Ε mɔ la 'a yi-hede □niɔ, 'ki bu daa la □nv 'nyredv a 'mυ.

27 Ti a 'mυ 'yri, Nyɩsua a winwlvn-hanyυ* □dv, nv- -hɔn 'li Jrusε, 'v mu 'li Atiɔsɩ.

28 -ε -bi a 'nyre mɔ Agabusɩ. Agabusɩ a 'mυ, nɔ- 'du ye', Nyɩsua a -Hihiu 'ε nu□o, 'ε hla□a, -ε mɔ, ti □dv 'yi 'li -hie, 'kanυ gbagbv 'mυ □ti, 'ki 'nε- -tutv a pεpε ki. 'Ε mɔ □han-ti, 'kanυ a 'mυ 'ε □ti, ti -mυ' -kɔ 'yri Klodɩ mɔ la Romakυε a 'kɩn gbagbv.

29 'Kanυ a 'mυ, 'a -ti, -Yusu a -nagbopυ -mυ', -v ni 'li Atiɔsɩ, 'v -yra□a ni, 'ki bu -hεε -Yusu a nyibli -mυ', -v ni 'li Sudeblvgba 'kwli. Ε nɔ- kɔ -ti 'a -nε nyiblo 'bv ni 'v, 'a -nε dε, ε -wε 'li bu ya, 'ε yε□ε,

30 'v 'kukue -nyinyi-tebli a 'mυ lε, 'v -nyi□e Banabasɩ kɔ Solv 'hυen-, 'ki bu gba□a Sudeblvgba a 'cυε a ye'nanyυ yi.

12

-Te v 'la la Saki, kɔ, -te v pu la Pieli □ji'

¹ Ti ni -do a 'mu 'yri, -ε -bi 'kuun Helodɔ -tua -Yusu a nyibli -bi □hɔvɛn a □tutuo, 'ki 'li Jrusɛ,

² 'ε lee nɛ 'a 'seyo, 'ki bu nu -tvanɛ, bu 'la Saki, -ε mɔ Saan a 'diayɪ.

³ -Te ε 'ye□e, -ε mɔ, dɛ a 'mu, ε -nu, ε kwɛɛ -Juukvɛ* a nyibli gbagbi ki, -ε -bi ε lee nɛ 'a 'seyo ni de, 'ki bu klo Pieli, v 'mu□v □ji' pu. Ti a 'mu, ε mɔ la -Juukvɛ a lɛ'mimle, -ε mɔ Paki a ti □nuɔ la.

⁴ Pieli bu ni 'ki 'li □ji', -ε -bi 'kuun Helodɔ lee nɛ 'a 'seyo ni -pu □tu 'v □hlon-do, bu nu dui ni -hɛn, bu -hie □gbɛ, bu □tu Pieli 'yie, -ε di□e nu, Paki 'bu -hi, ε 'mu□v -bati lɛ -puv -ni, 'ki 'v nyibli a pɛpɛ yɪ, nyibli a 'mu, v 'mu□v hla, -ε mɔ, ε kɔ bu 'ku.

⁵ 'Ki Pieli ni 'li □jukayu bu, 'v □tui□e 'yie. Ti ni -do a 'mu 'yri, -Yusu a nyibli -mɔ -bi, v nyɛɛ Nyɪsva lɛ, 'ki bu -hɛɛ Pieli.

-Te Nyɪsva a lɛlenyɔ -ha la Pieli □ji'

⁶ -Nyɔwɔ -mu', -ε kɔ 'kwli 'kuun Helodɔ di la Pieli -bati lɛ -puv -ni, 'ki 'v nyibli yɪ, 'ti- -nyɔwɔ a 'mu, ε 'mu 'v nyre, 'a 'tɔ, 'ki 'li □jukayu bu, Pieli ni 'li 'seyo ni 'hɔvɛn -gbati, 'v nu 'cuun, 'v mva nɛ 'a dabɔ 'seyotayo ni 'hɔvɛn a 'mu, 'waa dabɔ yɪ bu, 'ε pɛ 'li □nu 'nyɪ bu, 'ε yɪ ηme, 'ki 'li □jukayu a 'mu a paalɛ', 'seyo -bi ni 'v, 'v □tui □jukayu 'yie.

⁷ Ti ni -do a ti 'yri, Nyɪsva a lɛlenyɔ 'hru 'li □jukayu a 'mu bu, -nyɛ 'ε 'bɛɛ 'li, Nyɪsva a lɛlenyɔ a 'mu, 'ε -hɛn Pieli a □mɔyɛ lɛ, 'ε -ha□a ηmena', ε wɛn: «'Kika -ni, -bu 'du ye'.» Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bi 'cuun ble 'li□ɪ dabɔ lɛ.

8 -E -bi ε wen 'ni de: «Pv -tebli 'hvi le, ε ko, -bu pv 'suin,» Pielh 'ε pv -tebli 'hvi le. -E -bi Nyisva a lelenyo wen: «Pv -na kveti ki, -bu kvε 'mu □wien,»

9 Pielh 'ε kvε□ε □wien, 'v 'hri 'li □jikayu bu. Kee, ε 'yι□ι □han-ti -pv, de a 'mu, Nyisva a lelenyo -nu, bu di seyι a -ti' pa. 'A □wlv -mo -bi, ε wen, ε yι 'yee 'li le.

10 Yι-heseyo -mu', -v □tui -yaa 'yie, v -hi □nu le, 'v -hi 'hven a 'seyo le -we, 'ti- 'v nyre 'v -yaa a 'mu, 'a 'maju 'yri, -ε mo 'plumaju, -ε ko 'yri v neε 'v, 'v yι 'li 'diw 'kwli bi. -Te v nyre 'v, -ε -bi 'maju a 'mu, ε ni -do ε -hon 'v -wlu, 'v 'hri, 'v bi 'li 'hru wlon, 'v mi. Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bi Nyisva a lelenyo -hon 'v Pielh 'hvi ni.

11 -E -bi □wlv dii Pielh -mo, ε wen: «E 'yι 'lile'yie 'pa-, 'ni 'ye□e 'li le. De -bu, 'n yι 'ye, ε mo □han-ti □nu. Kvkonyo Nyisva te 'a lelenyo bu, 'ε □gble 'mu, 'ε -ha 'li 'mu 'kūn Helodt a 'kl bu, ε ko -Juukvε* a 'cre a pepe -mu', v -hvε bu nu wen 'mu 'yι □hlon le.»

12 -Te Pielh -hie 'lu le, -ε -bi 'ki ε mu 'li Mari a -te, -ε mo Saan a 'dii, Saan -mu', -ε ko kvbhlanyre -mo Maki. 'Ki 'li 'kayu a 'mu bu, 'ki nyibli -hvohvi 'kukue 'li le, 'ki 'v Nyisva a dida a -ta'.

13 -Te Pielh nyre 'v -yaa a 'mu, 'a 'maju 'yri, -ε -bi ε -tva 'maju a bibile, -kvannunvga □dv, 'ε mu 'v 'maju 'yri. Nvgha a 'mu, 'a 'nyre mo Rodi. Nv- 'beti -ni, -ε mo: «Nyv- ni 'v 'li?»

14 -E -bi ε yru Pielh a win ni. Dvdv a -ti, ε 'yι 'v 'maju 'v -ha, 'ε gba 'li cigbe 'kayu bu, ε wen: «Pielh di ni. 'Ki ε ni 'v 'maju 'yri,»

15 nyibli 'v lee □ne, v wen: «□Bι -na 'lu -hon

'u 'hru wlon, □nu hle -tu a 'mu?» -E -bi ke- e pu de: «□Han-ti 'n pu 'li, Piel □nu.» -E -bi u wen: «'Uon-, Piel a -hihiu, no- □ye, -kotu u 'la□a nu a 'gbe.»

16 Ti nu -do a 'mu 'yri, Piel -mo -bi, e 'tie yu 'maju -bibi -nu. -Te u -ha 'u 'maju 'u, 'u 'ye□e, -e mo, Piel □nu. -E -bi 'waa □wlu kee le,

17 Piel 'e nu 'a dabu, 'e lee □nu, -e mo, bu ma wien, 'e -tua -molenina, -te Kukonyo nu 'li 'a □jukayu a bu-hihia. -E -bi e wen 'nu: «Ba mu, ba lee Saki ko 'diayinu -bi 'huen-» -Te e -yre, -e -bi e 'hri nu, 'e -hon 'li Jrusre 'kwli, 'e mu 'li -tite -bi.

18 -Te -nyre -nye, -e -bi □gbugblole bi 'li 'seyo 'nyu, 'u yu 'waa dioun le 'beti -nu: «-Bi' Piel mu yu 'li?»

19 'kun Helodi 'e lee 'seyo -bi, 'ki bu □mu□□ le, 'u □mu□□ le -mu□mu, 'u 'yu□u 'ye, Helodi 'e da 'seyo -mu', -u □tui 'tu Piel 'yie, 'ki 'li □jukayu bu, 'e pu□ □nu -bati le, e wen: «A ko ba 'ku,» 'e mo □han-ti, 'u 'la □nu. -Te e -hi, -e -bi 'kun Helodi a 'mumu, e -hon 'li Sudeblugba 'kwli, 'e mu 'li Sesali. 'Ki 'li 'di□ a 'mu 'kwli, e -hii 'li ti -huohu.

-Te 'kun Helodi nu la 'koku

20 Nyibli -mu', -u nu 'li Tildio ko Sidodio 'kwli, 'kun Helodi a 'mu, e pu □nu yru le diaki. 'A -ti, e -hue bu gba 'li □nu tu -mo. E no- nu□o, 'du nu 'huen a 'mu, 'a nyibli 'u bibi 'yi le, 'u mu□o 'ye mo, 'ki 'li Sesali, -e di□e nu, e ko □nu 'huen-, u 'mu ki bu -wesen -nu, -kotu 'ki dii-tebli -huohu -huen 'li Helodi a 'blugba 'kwli le. E ko 'seyotayu gbagbu □du. 'A 'nyre mo Blatusi. No- □tui 'kun Helodi a 'kayu 'yie. Nyibe yu a 'mu, no- u mu 'li -mo, 'u

nyaa □ne le, 'ki bu -hεε □nu, -ε di□e nu, υ ko 'kun 'hven-, υ 'mu kibuwεenle ko. -Te υ hla□a, -ε -bi ε wen ni, 'υ mu 'li 'kun Helodu -mo, υ wen: «-A -hυε□ε ni, -ko -a mu 'hven-, -ba wεen ki bu.»

21 -Te υ 'ye□e, -ε -bi ε wa -nyrɔwɔ 'nyre, -ε ko 'kwli ε di 'li □nu -mo -hlee -ni. -Te -nyrɔwɔ a 'mu, ε nyre 'ki 'υ, -ε -bi ε pu 'a 'kun wlawlu ni, 'ε ni bu, 'ki 'li 'a 'kungbata 'kwli, 'ε -twa hihle.

22 -ε -bi nyibli wen: «Nyisua, -ε yi hle, ε 'yi -tonyiblo 'pa-.»

23 Ti ni -do a ti 'yri, Nyisua a lelenyɔ nu□o ni, 'kve 'ε klo□o, -ε nu□o, ε 'yi nyibli -lee -ni, -ε mo, bu 'kee ne 'a -ti a 'yi'buale, Nyisua, nɔ- ko -ti bu 'bba 'yi. Hennu di□e -didi, 'ε 'ku.

24 Ti a 'mu 'yri, Nyisua a -ti 'hεen la bu, 'ki 'li 'blugba a pepe 'kwli, 'ε nu□o, nyibli -huohu, 'υ kuo -Yusu □wlu yi.

25 -Te Banabasi ko Polu 'hven-, υ -yra -kvan 'lu, 'ki 'li Jrusredɔ 'kwli, -ε -bi υ □hian -mo, 'υ mu 'li Atiɔsi. -Te υ yi ni mi, υ gba nyibeyu □du. 'A 'nyre mo Saan, 'a kibuhlanyre mo Maki.

Polu a yi-hedagba, 13-14

13

Nyisua wen 'ni, Solu (-ε mo Polu) ko Banabasi 'hven-, bu gba -Yusu a -ti, 'ki 'li dakɔ a gblegble -mo

1 'Ki 'li -Yusu a nyibli -mu', -υ ni 'li Atiɔsi 'nyi, ε ko nyibli -bi, 'υ pi nyibli -Yusu a □haantitie, -υ -bi 'υ tve 'waa 'bio -Yusu a nyibli. Nyibli a 'mu, υ nu- mo Banabasi, ko Simeɔ, -ε ko kibuhlanyre -mo Nyiryugbu, ko Lusiusi, -ε ko 'li Sileni, ε ko

Manae, -ε κῶ 'kɪn Helɔdɪ 'hʊen-, ʊ naa 'lɪ 'kayu nɪ -do bʊ, ε κῶ Sɔlv 'hʊen-.

² -Nyrɔwɔ ɔdʊ 'kwli, bʊ yɪ 'cʊε nɪ pʊε, bʊ yɪ nɪ ɔci*, 'kɪ 'ʊ Nyɪsʊa a dɪda a -ta', 'kɪ Nyɪsʊa a -Hihiu* hlee 'lɪ ɔnʊ -mɔ, ε wen: «Ba pʊ Banabastɪ κῶ Sɔlv 'hʊen- 'kɪbɪa kɪ, -ε dɪɔe nu, -kʊan -bʊ, -kɔtɪ 'nɪ pʊ lɛ ba pʊ ɔnʊ 'kɪbɪa kɪ, ʊ 'mʊɔv nu.»

³ -Tɛ ʊ 'wɪn windʊ a 'mʊ, -ε -bɪ ʊ ɔtui 'ʊ 'kɪ, 'ʊ yɪ ɔci, 'ʊ dɛ Nyɪsʊa, 'ʊ pʊ Banabastɪ κῶ Sɔlv dabʊɪ 'lu blɛ, 'tɪ- 'ʊ tɛ ɔnʊ bʊ, 'kɪ bʊ mu Nyɪsʊa a -kʊan nu.

-Tɛ Banabastɪ κῶ Sɔlv 'hʊen-, ʊ nyre 'lɪ Sipreblɔgba 'kwli

⁴⁻⁵ Kɛ- Nyɪsʊa a -Hihiu* nu Banabastɪ κῶ Sɔlv 'hʊen- a leelɛ, 'kɪ bʊ bɪ 'hru wlɔn. Saan Makɪ, -ε yɪ ɔnʊ -hɛɛ -nɪ, ε κῶ ɔnʊ 'hʊen-, ʊ nʊ- -mu. ʊ mu 'lɪ Selesidɔ 'kwli. 'Kɪ ʊ -ha 'ʊ 'mʊ, 'ʊ mu 'lɪ 'blɔgba -mʊ', ʊ dɛε Sipre, 'nɪε ɔglaa 'lɪ lɛ 'kwli. -Tɛ ʊ nyre 'lɪ Salaminɪdɔ 'kwli, -ε -bɪ ʊ mu 'lɪ Nyɪsʊa a 'kayu bʊ, -tɛ -mʊ', -Juukʊε* yɪ 'ʊ lɛ 'kukue -nɪ, 'ʊ hla Nyɪsʊa a -tɪ.

⁶ -Tɛ ε -hɪ, -ε -bɪ ʊ 'bɛ 'blɔgba a pɛpɛ a 'mʊ 'kwli ɔtɪɔ, 'ʊ nyre 'lɪ Pafɔstɪ. 'Kɪ ʊ yɛɛ 'lɪ -pinanyɔ bʊ. 'A 'nyre mɔ Baljesu, Glɛkɪkʊε 'ʊ dɛε ɔnɛ Elimasɪ. -Juukʊɛyɪ ɔnɪɔ. ε dɛε nɛ 'a dɪɔnʊ winwlɔn-hanyɔ*.

⁷ ε nɔ- mɔ 'blɔgba a 'mʊ a -gʊlʊnʊma a nɪnatumu. -Gʊlʊnʊma a 'mʊ, 'a 'nyre mɔ Sɛgʊsɪ Polusɪ. ε mɔ nyɪbɛyɪ ɔnɪɔ, 'ɛ κῶ 'sɛsɪ. ε nɔ- da Banabastɪ κῶ Sɔlv 'hʊen-, ε 'mʊ Nyɪsʊa a -tɪ 'wɪn a -tɪ.

8 Κεε, -pinanyo Elimasi -ni wen, ε -twa 'waa yi-wunwon, 'ε pi 'li 'kli λε, -ε di□e nu, -gulbnuma a 'mu, ε 'ni □ha -Yusu □wlv yi -kuo -ni.

9 -Te Solv, υ δεε Polv, ε 'ye δε a 'mu, Nyisva a -Hihiu koo □ne win ki pepe, 'ε -twa -pinanyo a 'mu a 'yie-hrvule,

10 -ε -bi ε wen: «Suv-, -yrukukonyo, 'crekonyo, □wi 'kuo -hvin* a nyiblo gbagbu a 'yu yi. -Mo -mu', -ε yraa -ti a -tee, -mo -he Nyisva a win kle λε. Ti a 'di -bi -ko 'yri -di 'kee -ni 'li?»

11 'Ye κε, Nyisva di pov -mu yrv λε. -Na 'yii di 'ni 'do. □Yi 'li□ 'li -we, -bu yru λε, ε 'mu ti gba.» Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bi 'a 'yii 'do ni, 'ε 'kee leyuyruo, 'ε ni 'li halv 'nyi, 'ε □hien -mo λε, 'ε dudve λε, 'ε □mve nyibli λε, -υ di 'a dabv kva 'ble, -υ di□e -naa -ni.

12 Δε a 'mu, -ε mu 'lu -mo, -te -gulbnuma 'ye□e, -ε -bi Nyisva a win, ko 'a 'kli 'hven-, υ -hren 'a □wlv λε, 'ε kuo -Yusu □wlv yi.

-Te Polv ko Banabasi 'hven-, υ mu la 'li Atiosi, -ε ni 'li Pisisidiblogba 'kwli

13 -Te ε -hi, -ε -bi Polv ko 'a 'bio 'hven-, υ -ha 'li 'mu Pafosi, 'υ mu 'li Pisisido 'kwli, -ε ni 'li Pafiliblogba 'kwli. -Te υ nyre 'li, -ε -bi Saan Maki -ni wen, ε hie 'li □nv bv, 'ε -me kle, 'ε mu 'li Jrusε.

14 Polv ko Banabasi -mo -bi, υ 'tie gbε 'waa 'dagba 'lu -mo, 'υ nyre 'li Atiosi, -ε ni 'li Pisisidiblogba 'kwli. -Te -Juukve* a -wuwle-nyrowo* nyre 'υ, -ε -bi υ mu 'li Nyisva a 'kayu bv, 'υ ni bv.

15 Nyiblo □dv, no- -hre Moise a 'crun a 'kutio -bi, ε ko Nyisva a winwlon-hanyu* a 'crun a 'keti

-bi -we. -Te ε -we 'a -hihre -mɔ, -ε -bi Nyɪsua a 'kayu a ye'nanyɔ te 'b ɲnu nyiblo 'hɔɪ, ɔ wen: «'Diayɪnɔ -na, 'ba kɔ ɲtɔwin gbi, -bɔ pɔ nyibli 'klɪ yra lɛ, a -we 'lɪ ba pɔ win nɪ,»

16 Pɔɔ 'ε 'du ye', 'ε nu dabɔ, -ε diɲe nu, nyibli 'mɔɲ nɔa yɪ bɔ pɔ, ε wen: «'A mɔ 'diayɪnɔ Yisraekɔɛ, kɔ 'a mɔ hiapɔnyibli, -ɔ nɪ 'lɪ ɲnu 'nyɪ, -ɔ de Nyɪsua -we, ba pɔ 'mɔ nɔa yɪ bɔ.

17 Nyɪsua -mɔ', -a mɔ Yisraekɔɛ, -a de, nɔ- -ha 'lɪ -aan 'baɪnɔ 'lɪ, 'tɪ- ti -mɔ', -ε kɔ 'yri -aan dako nɪ la 'lɪ dako -bi a 'bli, -ε mɔ Esipɔblɔgba 'kwli, Nyɪsua a 'mɔ, nɔ- nuɲo, 'ɔ -he dako gbagbɔ, 'tɪ- 'ε -ha 'lɪ ɲnu 'blɔgba a 'mɔ 'kwli, 'kɪ 'lɪ 'klɪke 'kwli.

18 -Te ɔ nu la 'yri a -wli nɪ 'hɔɛn, 'kɪ 'lɪ -tɔtɔkɔtɔ -mɔ', -ε kɔ kɪ nyiblo ɲdu 'yɪ 'lɪ 'ti, ε nɔ- kikle ɲnu lɛ,

19 'ε -we dako nɪ ɲhlon'hɔɛn bɔ, 'kɪ 'lɪ Kanaablɔgba 'kwli, 'tɪ-, 'ε -ha 'lɪ 'waa 'blɔgba a 'mɔ, 'ε -nyiɲe Yisraekɔɛ, ɔ 'mɔɲ kɔ.

20 Kɔɛ 'lɪ ti -mɔ', -ε kɔ 'yri -aan 'baɪnɔ mu la 'lɪ Esipɔblɔgba 'kwli 'yie bɔ, -bɔ mu -mumu, -bɔ ye ti -mɔ', -ε kɔ 'yri Nyɪsua -nyi ɲnu Kanaablɔgba a pɛpɛ, ε -we 'lɪ 'yri a (450) -hɔtrɔwɪ nɪ -hɛn nɪ lɛ 'yri a -wli nɪ 'hɔɛn ɲtu 'ɔ -pu.

'Kɪ 'lɪ ti a pɛpɛ a 'mɔ 'kwli, ε -nyi ɲnu -batipɔnyɔ, 'ɔ mɔ 'waa ye'nanyɔ, 'ε gbaɲa -gbagba, 'ε ye Nyɪsua a winwlon-hanyɔ Samuɛlɪ a ti kɪ.

21 Samuɛlɪ a 'mɔ, 'a ti 'yri, 'kɪ ɔ -hɔa 'ɔ bodɔɔ, Nyɪsua 'ε -ha Saulɪ, 'kɪ bɔ mɔ 'waa bodɔɔ. Saulɪ a 'mɔ, ε mɔ Kist a 'yɪ ɲnɔɔ, 'ε kɔ 'lɪ Besame a ɲtugba 'kwli. ε nu bodɔɔde, 'kɪ 'lɪ 'yri a -wli nɪ 'hɔɛn 'kwli,

22 'ti- Nyɪsua 'ε -ha□a bodiɔde a 'mυ ki, 'ε pυ 'υ Dafidi. Ke- Nyɪsua -pυ, 'ki 'υ Dafidi a 'mυ, 'a -ta', ε wen: Dafidi, -ε mɔ Yisai a 'yu, nɔ- mɔ 'na □wlu a nyiblo. 'A -ne de, 'n -hυe bυ nu, ε di□e 'ni nu.

23 'Ki 'li Dafidi a 'yonυ a 'yonυ 'nyi, 'ki Nyɪsua -ha 'li Yisraekυe a Wanyɔ, □wi yi, -te ε nu la 'a hihla. Wanyɔ a 'mυ, ε nɔ- mɔ -Yusu.

24 'Ti- ε 'mυ -kvan -wlu □tu mɔ mu, Saan, nɔ- yi Yisraekυe Nyɪsua a -ti -lee -ni, ε wen: Ba hie 'υ -tebli 'kukui, a ni bυ, ba -nyi 'aan 'kɔ a pepe Nyɪsua, 'mυ 'a mυ 'nie 'lu ε pυ.

25 'Ti- Saan a 'mυ, ε 'mυ 'a -kvan 'lu -yra mɔ mu, -ε -bi ke- ε pi nyibli yi, ε wen: 'N 'yi nyiblo -bυ 'pa-, 'aan □wli pυ ε, 'n -mɔ, -ε mɔ Wanyɔ -mυ', Nyɪsua pυ la ε, ε di la ya. Kee, ba 'ye ke, 'bυ mɔ, 'ni -yra 'na -kvan 'lu, 'ti- Wanyɔ a 'mυ, ε 'mυ di. 'Mɔ -bυ, a yi 'ye, 'n 'cimi ni diaki, 'ki □bυ nu 'a -kvan 'cimiε gbe □dυ.»

26 Ke- Pɔlv pi de: «'Diayinυ -na, 'a mυ -Juukυe, -υ mɔ -aan 'bai gbagbυ Abrahamυ a 'yonυ a 'yonυ, ε kɔ 'a mυ -mυ', -υ 'yi -Juukυe 'pa-, kee, -υ de Nyɪsua -we, -aan pepe, -a mυ kɔ Nyɪsua a titie -mυ', -ε hle□e, -te Nyɪsua a 'mυ, ε ni -aan wɔwa.

27 Ε mɔ □han-ti, Jrusredɔ a nyibli, ε kɔ 'waa ye'nanyυ 'hυen-, υ 'yi□i' ε -yru, nyiblo a 'di -bi -Yusu pa 'mυ, ε kɔ, Nyɪsua a winwlon-hanyɔ a win -mυ', υ yi -hre 'a -ne -wuwle-nyrɔwɔ, 'ki 'li Nyɪsua a 'kayo ble, υ 'yi□i' ε -yru. Kee, ti -mυ' -kɔ 'yri υ 'la la -Yusu, -ε -bi -ti -mυ', Nyɪsua a winwlon-hanyɔ hla la, ti -hi la a ti 'yri, ε mu la 'lu -mɔ.

28 □Han-ti □niɔ, -Yusu 'yi □dedede -nu, -bυ bleε

'kukub yɪ, kɛɛ, ʊ -hvaŋa Pilatɪ nɪ, 'kɪ bu 'la -Yusu.

²⁹ -Tɛ ʊ nu la -tebli a pɛpɛ -mʊ', -kotɪ Nyɪsvacriɛn hla la, -ɛ kɔ -bu mu la 'lu -mɔ, -ɛ -bɪ ʊ -ha la 'ʊʊ tugbɛ 'yie nɪ, 'ʊ pʊ la 'lɪʊ 'dabio 'kwli.

³⁰ Kɛɛ, Nyɪsva -ha la 'lɪʊ 'kukunyibli 'nyɪ nɪ, 'ɛ -haŋa 'klo.

³¹ -Tɛ -Yusu 'hri 'klo, -ɛ -bɪ 'kɪ 'lɪ -nyrɔwɪ -hʊɔhʊ 'kwli, ɛ 'hri 'a nyibli -mʊ' yrɛ, -ʊ kɔʊ 'hʊɛn-, -ʊ -hɔn la 'lɪ Galileblɔgba 'kwli, -ʊ mu la 'lɪ Jrusɛ. Nyibli a 'mʊ, -tebli a pɛpɛ, -Yusu -nu, ʊ 'yeʊ nɪ. ʊ nu- yɪ kɛ 'a -tɪ Yisraɛkʊɛ -lee -nɪ.

³²⁻³³ 'N kɔ Banabasɪ 'hʊɛn-, 'a mu -a ya ŋhaantitie yɪ. ŋhaantitie a 'mʊ, ɛ nɔ- mɔ: Nyɪsva -ha 'lɪ -Yusu 'kukunyibli 'nyɪ nɪ, 'ɛ -haŋa 'klo. Dɛ a 'mʊ, Nyɪsva pʊ la 'lɪʊ nɪ, 'kɪ 'ʊ -aan 'bainʊ -mɔ, -ɛ mɔ, ɛ di laŋa 'nɪ nu, 'ɛ mɔ -tɛɛ, 'ɛ nuʊ, 'kɪ 'ʊ -a mu -mɔ, -a mu -bu, -ʊ mɔ 'bainʊ a 'mʊ, 'waa 'yonʊ a 'yonʊ. Nyɪsva bu di 'lɪ -Yusu 'kukunyibli 'nyɪ -ha, bu diʊ 'klo -ha, nɔ- kɔ -tɪ ʊ 'cɪ la -wɛ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsva a -wlablɛcriɛn* a 'hʊɛn a -wladʊ 'kwli. Kɛ- ɛ pɪ:

Nyɪsva wɛn 'nɪ:

-Mɔ 'na 'Yu ŋnɔ.

Kʊɛ kɛ mɔ -nyrɔwɔ -bu 'yie bu,

'mɔ -mɔ -na 'Baɪ.

³⁴ Nyɪsva hla laŋa nɪ, -ɛ mɔ, ɛ di 'lɪʊ 'kukunyibli 'nyɪ 'nɪ -ha, ɛ 'mʊʊ 'klo -ha, -ɛ diʊ nu, 'a -plahʊ 'nɪ ŋha ŋhɔn, 'ʊ 'cɪ laŋa, 'kɪ 'lɪ Nyɪsvacriɛn 'kwli, -ɛ mɔ:

'Mɔ Nyɪsva, 'n pʊ 'lɪʊ nɪ,

'kɪ 'ʊ Dafidɪ -mɔ,

-ɛ mɔ, 'n di nu 'a mu ŋhaan-tebli -mɔ.

ɛ mɔ ŋhan-tɪ, dɛ a 'mʊ, 'n diʊ 'nɪ nu.

35 Nɔ- kɔ -ti 'v 'crɪ la□a de, 'kɪ 'lɪ Nyɪsua a
-wlablɛcrɪɛn 'kwli, -ɛ mɔ:

Nyɪsua o, □yɪ 'lɪ□ɪ 'lɪ -wɛ

-bɔ -hɔn 'v□v -mɔ,

'kɪ -na nyiblo bɔ □hɔɔn 'lɪ 'dabio 'kwli.

36 ɛ 'yɪ Dafidɪ a 'mɔ a -ti 'pa-, ɛ 'nɪ -hla□a lɪ□ɪ,
-ɛ nu□o, -tɛ Dafidɪ a 'mɔ, ɛ -yra la -kɔan -mɔ' 'lɪ,
Nyɪsua pɔ lɛ, bɔ nu la, -ɛ -bɪ ɛ 'kɔ la nɪ, 'v -ha la
'v□v, 'v pɔ la 'v□v 'a 'bainv 'hɔɪ bɔ, 'a -plahɔɪ 'ɛ
□hɔɔn la 'lɪ 'dabio 'kwli.

37 Kɛɛ, nyiblo -mɔ', -ɛ mɔ -Yusu, Nyɪsua -ha
'lɪ 'kɔkɔnyibli 'nyɪ nɪ, ɛ -ha 'kɔ, -Yusu a 'mɔ, 'a
-plahɔɪ 'yɪ 'lɪ 'dabio 'kwli □hɔɔn -nɪ.

38 'A -ti, 'diayɪnv -na, ba kɔ 'a yiyie, -ɛ mɔ, -Yusu
a 'mɔ, ɛ nɔ- Nyɪsua naa 'lɪ, -tebli 'kukui -mɔ', -a
-nu, 'ɛ yɪ□ɪ 'wɔwla -nɪ.

39 'A -nɛ nyiblo 'bɔ nɪ 'v, 'bɔ kɔo -Yusu □wlv yɪ,
Nyɪsua kɔ bɔ □gbɛ□ɛ, 'kɪ 'v 'a -tebli 'kukui, ɛ -nu
a -ta'. Tete -mɔ', Nyɪsua -nyɪ la Moise, ɛ 'yɪ la 'lɪ
nyiblo □dɔ a □gbɔgbɛ -wɛ.

40 'A -ti, ba □tu 'aan dɪɔnv 'yie, -ɛ di□ɛ nu, -ti
-mɔ', Nyɪsua a winwɔn-hanyɔ hla la, ɛ 'nɪ □ha 'a
mɔ nu. -Tɪ a 'mɔ, ɛ nɔ- -bɔ:

41 'A mɔ -mɔ', -v yraa -ti a -tɛɛ,

bɔ maa nɛ 'a mɔ wɔn lɛ, ɛ kɔ, ba -wɛ bɔ,

-ɛ nu□o, 'aan ti 'yri, 'n di nu -tebli,

-tebli a 'mɔ, a 'nɪ -pɔ□v wen□ɛ □han-tɪ nɪ,

'ye □bu nyiblo □dɔ na wen□ɛ -mɔ lɛ,

'kɪ 'v 'a mɔ ye'.»

42 -Tɛ Pɔlv -yrɛ, v yɪ 'lɪ Nyɪsua a 'kayu bɔ nɪ
-hɔɛn, -ɛ -bɪ nyibli lee Pɔlv kɔ Banabasɪ 'hɔɛn-
nɪ, 'kɪ bɔ di 'lɪ de, -wuwle-nyrɔwɔ -bɪ -mɔ', -ɛ di
'lɪ di, -ti -mɔ', v -hla, v 'mɔ□v -mɔ lɛ na de.

⁴³ -TE -gbolugbo -we 'li, -ε -bi -Juukue -huohui, ε kɔ nyibli -mu', -v -he -Juukue, v kue Pɔlv kɔ Banabasi 'huen- □wien, v 'mu toto pu. U ni 'huen a 'mu, v pi □nu □to', 'ki □haande -mu', Nyisva nu □nu -mɔ, 'ki 'li daduke 'kwli, v 'ni 'hiaa 'li□i ki.

Nyisva lee la Pɔlv ni -we, 'ki bu gba la 'li 'a -ti dako -mu', -v yi -Juukue* 'pa- -mɔ

⁴⁴ -TE -wuwle-nyrɔwɔ* -ni wen, ε nyre 'ki 'v, -ε -bi 'diɔ a nyibli a pepe -we ti ki, v 'mu Nyisva a win 'win.

⁴⁵ -TE -Juukue a nyibli gbagbi 'ye□e, -ε mɔ, nyibli -huohui, nu- pi Pɔlv nua yi bu, -ε -bi v □tui ca, 'v -wen Pɔlv yi, 'v -he□e 'yri le.

⁴⁶ Kee, Pɔlv kɔ Banabasi 'huen-, v 'ni -pie□e huannu, ke- v pi □nu yi: «E nɔɔ 'v le, 'ki 'a mu -Juukue, ba mɔ yi-henyibli, -bu 'win Nyisva a win. Kee, -te a pu le, a 'ni -hua□a li□i, 'ki ba kɔ 'klo yrayru -mu', -ε 'ye ni -we 'li, 'a -ti, nyibli -mu', -v 'yi -Juukue 'pa-, v nu- kɔ -mɔ -a di 'ki 'li mu, -a 'mu □nu -ti a 'mu -lee -ni,

⁴⁷ -ε nu□o, de Kukonyɔ lee ne -a mu, -ba nu, ε nɔ- -bu:

Kukonyɔ wen 'ni:

'N nu□o ni, □ni mɔ -nyre,

'ki 'v dako -mu',

-v 'yi -Juukue 'pa- -mɔ,

-ε di□e nu, 'mu 'li -mu 'li -naa -ni,

nyibli -bu, -v 'heen 'klo a pepe -bu ki bu,

'mu □nu wa.»

⁴⁸ Nyibli -bu, -v 'yi -Juukue 'pa-, -te v 'win -ti a 'mu, -ε -bi v ni dɔdu, 'v pu Kukonyɔ 'nyre le, 'a win a -ti, 'ti- nyibli a pepe -mu', Nyisva -ha 'li,

'ki bu ko 'klo yrayru -mu', -ε 'ye ni -we 'li, 'u kuo -Yusu □wlb yi.

⁴⁹ -ε -bi Kukonyo a win 'heen 'blugba a pepe ki bu.

⁵⁰ Kee, 'dio a nugbi -mu', 'yie yi 'ye -tee, ko, -u de Nyisua, u ko 'dio a ye'nanyu 'huen-, nu-Juukue a nyibli gbagbi bi 'li ke', 'ki bu bla Polu ko Banabasi 'huen- le, 'ki 'li 'waa 'dio 'kwli, 'e mo -tee, 'u □tu □nu 'dio.

⁵¹ -Te u □tu 'ki 'dio, -ε -bi Polu ko Banabasi 'huen, u bubla 'waa bu ni, -ε di□e nu, 'waa 'dio a 'pupu 'mu □nu bu le -hon, u 'mu□u nyibli -tso -ni, -ε mo, 'bu mo, Nyisua a yru 'bu klo nyibli gbagbi a 'mu, 'waa □gbetu nu□o 'waa di□nu -mo. -Te ε -hi, -ε -bi 'ki u mu 'li Yikoni□o 'kwli.

⁵² -Yusu a nyibli -mu', Polunu hie 'li Ati□o□o 'kwli bu, u ni do□u diaki, ko, Nyisua a -Hihiu* 'e ko□ □nu win ki pepe.

14

-Te Polu ko Banabasi 'huen-, u mu la 'li Yikoni□o 'kwli

¹ Nyisua a 'kayu -mu', -ε ni 'li Yikoni□o 'kwli, 'ki Polu ko Banabasi 'huen-, u pa 'li, 'u ne -Yusu a -ti -mo le. -Te u ni 'a hihla, ε nu□o ni, -Juukue -hu□hu*, ko nyibli -mu', -u yi -Juukue 'pa-, 'u kuo -Yusu □wlb yi.

² Kee, -Juukue -mu', -u 'yi -Yusu □wlb yi -kuo -ni, 'waa 'puplewin nu□o ni, nyibli -mu', -u 'yi -Juukue 'pa-, 'u yraa -Yusu a nyibli.

³ Kee, Polu ko Banabasi 'huen-, u -wlen 'li Yikoni ni. Hwanno 'ni -nu□o li □nu, 'u kuo -Yusu □wlb yi, 'ki -Yusu a 'mu bu □tu □nu 'yie, 'u yi

nyibli le -lee -ni, -te -Yusu ni nyibli a □haandε a -mɔnunuɔ, 'kɪ 'lɪ dadɔke 'kwli, -Yusu 'ε -nyi □nu 'klɪ, 'kɪ bɔ nu □wɪlɛkɛε-tebli. □Wɪlɛkɛε-tebli a 'mɔ 'kwli, 'kɪ ε naa 'lɪ, 'ε tɔε nyibli, -ε mɔ, -tɪ -mɔ', ɔ hlε, ε mɔ □han-tɪ □nɪɔ.

⁴ 'Dɪɔ a 'mɔ, 'a nyibli 'bε □tɪɔ. 'Kɪ -ɔ -bɪ pɛε 'lɪ -Juukɔε -mɔ, -ɔ -bɪ 'ɔ pɛε 'lɪ -Yusu a nyibli -mɔ.

⁵ -Juukɔε kɔ nyibli -mɔ', -ɔ 'yɪ -Juukɔε 'pa-, ɔ kɔ 'waa nyibli gbagbɪ 'hɛn-, ɔ -yra□a nɪ, 'kɪ bɔ □tu Pɔlv kɔ Banabasɪ 'hɛn- □hɛn, ε kɔ, bɔ pɔ □nu 'hɪ -mɔ lε, -ε di□e nu, ɔ 'mɔ □nu 'la.

⁶ -Tε Pɔlvɔn 'wɪn, -ε -bɪ ɔ gba cigbε, 'bɔ mu 'lɪ Likaɔnɪblɔgba a 'dɪ -mɔ' 'kwli, -ɔ mɔ Lisɪtrɪ kɔ Debɪ 'hɛn-, ε kɔ 'dɪ -mɔ', -ε □glaa 'lɪ □nu.

⁷ 'Kɪ 'lɪ 'dɪ a 'mɔ 'kwli, 'kɪ ɔ pɪ 'lɪ □haantitɪ, -ε nε -Yusu a -tɪ -mɔ lε.

-Tε Pɔlv kɔ Banabasɪ 'hɛn-, ɔ mu la 'lɪ Lisɪtrɪɔ 'kwli

⁸ 'Kɪ 'lɪ Lisɪtrɪɔ 'kwli, Pɔlv kɔ Banabasɪ 'hɛn-, ɔ yεε 'lɪ nyiblo □dɔ bɔ. 'A bɪ -yɪyε lε. Kɔε 'lɪ 'a kɔlε 'yie bɔ, 'a bɪ 'yɪ 'klɪ -kɔ. ε 'yɪ -hɔn nɪ nε.

⁹ Nyɪsɔa a -tɪ -mɔ', Pɔlv nε -mɔ lε, nɔ- ε pɔ nɔa yɪ bɔ, Pɔlv 'ε -tɔa 'a 'yɪyε gbee, 'ε 'yε□e, -ε mɔ, ε kuo -Yusu □wɪlɔ yɪ, -ε mɔ, -Yusu a 'mɔ, ε -wε 'lɪ bɔ nu□o nɪ, 'a 'kɔε bɔ -wε.

¹⁰ -ε -bɪ Pɔlv 'yaa 'lɪ win, ε wen: «'Du ye', -bɔ nyra bɔ,» nyiblo a 'mɔ 'ε □plu, 'ε -tɔa nɪna.

¹¹ Dε a 'mɔ, Pɔlv -nu, -tε nyibli 'yε□e, -ε -bɪ ɔ -tɔa lε□mɔmale, kε- ɔ pɪ, 'kɪ 'lɪ 'waa 'bliwin 'kwli, -ε mɔ likaɔnikɔwin, ɔ wen: «'Kuo, nɔ-hε -tonyibli, 'ɔ di 'nε- -a mɔ 'nyɪ,»

12 nyibli a 'mu, 'u -nyi Banabasi Seisinye, -e mo 'waa 'kuo a nyiblo gbagbu, 'u -nyi Polu Hemesinye, -e mo 'waa 'kuo a hihlenyo, -e nu□o, Polu, no- mo u ni 'hwen a 'mu, 'waa hihlenyo.

13 'Ki 'li 'di□ a paale', 'ki 'kayu □du ni 'u. E no- ko bu u dæe 'li 'ku -mu', -e ko 'nye mo Seisi. Seisi a 'mu a -cohlunpinyo*, no- ya blobi, e 'ba 'flaba -mo ble, 'u gba 'li□i Seisi a 'kayu ye', e ko nyibli 'hwen- 'u -hwe bu pi blo a 'mu, 'a -cohlun*, 'ki 'u -Yusu a -monanyu Polu ko Banabasi 'hwen- ye'.

14 -Te -Yusu a -monanyu a 'mu, u yru de a 'mu, -e mi 'lu -mo, -e -bi u cira 'waa wlawli le, -e nu□o, de a 'mu, e kee 'waa □wli le, ko, 'e 'yi 'waa plo -blee -ni. No- mo bu bi 'li nyibli 'nyi, bu 'yaa 'li win, ti ni -do a ti 'yri,

15 u wen: «Dako -na, de a 'di -bi a ni, -e ni 'mu le 'li? -A mu -bu, -a mo -tonyibli □ni□, □wi yi, -te a ni 'mu, -a 'yi 'kuo 'pa-. Nyisua a □haantitie -mu', -e ne -Yusu a -ti -mo le, no- -a ya 'a mu yi. Ba hie 'u 'kuo a dida bu. E 'ni -hæ□□e li 'a mu. Ba □hian -mo, 'Klohienyisua, no- ba da, -e nu□o, e no- nu yak□, ko -tutu, ko 'yru, ko 'a -ne □dedede, -e ni 'ne- 'klo ki.

16 Ti -hi la a ti 'yri, Nyisua -ha la dako a pepe me le, 'ki bu kwe 'waa □gbetu a 'lule-hihie □wien le.

17 Kee, 'a -ne ti, □haan-tebli, e ni, no- pi□i □gbo' le, -e mo, e ni 'klo. No- ni□e, 'nu 'e yi di, 'ti- □a yi -tebli 'ce, 'e yi -a mu didi-tebli -nyi, ko, 'e yi -a mu plo a bleele -nyi.»

18 □Haan-ti □hon, -Yusu a nyibli 'u nu 'puple le, kee, e 'yakla ni, 'ki bu ka nyibli a 'mu yi, -u -hwe -bu pie □nu -cohlun.

19 -Tε δε α 'mu, ε -hi, -ε -bi -Juukβε* -hon 'li Atioσi, -ε ni 'li Pisidiblogba 'kwli, kσ 'ki 'li Yikσnidio 'kwli, 'u di Lisitri. -Juukβε α 'mu, u nu- hlee 'li nyibli α 'mu -mσ, 'ki bu □tu -Yusu α -monanyu □hιven. -Tε nyibli α 'mu, u 'win 'waa win, -ε -bi u -tua Pσlv α 'hi α -molepυpυv, -ε di□e nu, u 'mu□v 'la. -Tε u bi 'ki□i 'hi, -ε -bi u nu- -mσ -bi, u wen 'ni, ε 'ku ni, 'u -jri□e le, 'u □tio □ne 'dio, 'ti- 'u hie 'li□i bu.

20 -Yusu α nyibli -mσ -bi, -te u □glaa 'li□i le, -ε -bi 'kl bi 'li□i yra, 'ε 'du ye', 'ε 'ya 'dio. -Tε -nyre -nye, -ε -bi ε kσ Banabasι 'hven-, u mu 'li 'dio -mu', u δεε Debi 'kwli.

-Tε Pσlv kσ Banabasι 'hven-, u □hιan -mσ, u mu 'li Atioσi, -ε ni 'li Siliblogba 'kwli

21 -Tε u nyre 'li Debidio 'kwli, u pu -Yusu α □haantitie, 'u nu□o, nyibli -hσσhι 'u -he -Yusu α -nagbopv*. -Tε ε -hi, -ε -bi u □hιan -mσ, 'u mu 'li Pisidiblogba α 'diu -mu', -u mσ Lisitri, kσ Yikσni, kσ Atioσi.

22 'A -ne 'dio -kσ ki u yi 'u nyre, u kσ bu □tu 'li -Yusu α nyibli □wlv 'kwli bu, ε kσ, bu -nyi □nu □to, 'ki bu 'cibi 'u -Yusu α □wlv α yikuole. Ke- u pi □nu yi: «-A kσ -ba 'ye □hιven diaki, 'ti- -a 'mu plo α bleele kσ, ti -mu', -ε kσ 'yri Nyisva di 'a mu win ki -kσ -ni pepe, 'ki 'li 'klo yrayrv 'kwli.»

23 'Cβε α pepe, u na ble, u □tu 'u 'cβε α ye'nanyu ble, 'u yi □ci*, 'u δε Nyisva, 'u □tu 'li □nu Kukonyo -Yusu, u kuo □wlv yi -ji' ble.

24 -Tε ε -hi, -ε -bi u 'βε Pisidiblogba □tio, 'u mu 'li Pafiliblogba 'kwli.

25 -Tε u nyre 'li Pesidio 'kwli, u na Nyisva α -ti -mσ le, 'ti- 'u mu 'li Atalidio 'kwli.

²⁶ 'Kɪ ʊ -ha 'ʊ 'mɪ, 'ʊ mu Atiɔsɪ. 'Kɪ 'lɪ Atiɔsɪ a 'mɪ 'kwɪli, 'kɪ ʊ ɔtuu la 'lɪ Pɔɫɔnɔ Nyɪsɔa -jɪ' bɔ, ε 'mɪ ɔnɔ 'yie ɔtu, 'kɪ 'ʊ -kɔan -bɔ, ʊ -wε -mɔ a -ta'.

²⁷ -Tε ʊ nyre 'kɪ 'lɪ Atiɔsɪ -nɪ wɛn, ʊ 'kukue 'cɔε a nyibli a pɛpɛ lɛ, -tebli a pɛpɛ -mɪ', Nyɪsɔa naa 'lɪ ɔnɔ 'lɪ, ε -nu, nɔ- kɔ -tɪ ʊ lee ɔnɔ, ε kɔ, -tɛ ε -nu, 'ε -ha 'hru, 'kɪ nyibli -mɪ', -ʊ 'yɪ -Juukɔε* 'pa-, bɔ kuo -Yusu ɔwɔ yɪ -wε.

²⁸ 'Kɪ 'lɪ -Yusu a nyibli -mɪ' 'nyɪ, -ʊ nɪ 'lɪ 'dɪɔ a 'mɪ 'kwɪli, ʊ -hii 'lɪ tɪ -hɔɔhɔɪ.

15

Nyibli -mɪ', -ʊ 'yɪ -Juukɔε* 'pa-, ɔbɪ 'bɔ kuo -Yusu ɔwɔ yɪ, ʊ blɛε yɪ, bɔ ɔtuu 'ʊ -Juukɔε a tete 'yakɪ 'ʊ?

¹ Ti nɪ -do a 'mɪ 'yri, nyibli -bɪ, nɔ- -hɔn 'lɪ Jrusɛ, 'ʊ di Atiɔsɪ, 'ʊ -tɔa -Yusu a nyibli a tɔɔlɛ, ʊ wɛn: «Nyɪsɔa 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -wε, bɔ wa 'a mɪ, 'bɔ mɔ, 'bɔ 'yɪ 'a mɪ yɪ 'bɛ, ɔwɪ yɪ, -tɛ Moise a tete ni 'a hɪhla.»

² Kεε, tɔɔwin a 'mɪ, Pɔɫɔ kɔ Banabasɪ 'hɔn-, ʊ 'yɪɔɪ kɪ -wɛn, ʊ kɔ nyibli a 'mɪ 'hɔn-, 'ʊ pɔ 'a gbɛɛ dɪakɪ. Dɛ a 'mɪ, ε nɔ- nuɔ, 'cɔε a nyibli 'ʊ -yɪɔɪ, 'kɪ Pɔɫɔ kɔ Banabasɪ kɔ Atiɔsɪ a 'cɔε a nyibli -bɪ 'hɔn-, bɔ mu Jrusɛ, -ε dɪɔɛ nu, ʊ 'mɪ -tɪ a 'mɪ hɪla, ʊ kɔ -Yusu a -mɔnanyɔ, kɔ Jrusɛ a 'cɔε a ye'nanyɔ 'hɔn-.

³ -Tε ʊ -yɪɔɪ 'kɪ -tɪ a 'mɪ, -ε -bɪ 'cɔε a nyibli gba ɔnɔ 'hru wɔn, Pɔɫɔnɔ 'ʊ 'bɛ Fenisibɔgba kɔ Samalibɔgba ɔtɪɔ. 'A -nɛ -tɪtɛ, ʊ yɪ 'ʊ nyre, ʊ nɛɔɛ -mɔ lɛ, -tɛ dakɔ a gbɛgbɛ -mɪ', -ʊ 'yɪ -Juukɔε 'pa-, ʊ -nu, 'ʊ hie 'ʊ 'waa -tebli 'kukui bɔ,

'u kuo -Yusu □wlv yi. De a 'mu, -Yusu a nyibli a pεpe -mu', -u yi 'win, ε nii □nu dɔɔv.

⁴ -Te v nyre 'li Jrusre, -ε -bi 'cve a nyibli, kɔ -Yusu a -mɔnanyv, kɔ 'cve a ye'nanyv, v 'ble □nu kva -teε, Pɔlvnv 'v lee □nu -tebli a pεpe -mu', Nyɩsva naa 'li □nu, ε -nu.

⁵ Kee, Falisi□tumu* a nyibli -bi -mu', -v -he la -Yusu a nyibli, v 'du ye', v wen: «Nyibli -mu', -v 'yi -Juukve 'pa-, 'bv kuo -Yusu □wlv yi, v bleε yi, bv 'be yre, ε kɔ, bv □tuu 'v -Juukve a tete a pεpe 'v, 'ti- Nyɩsva 'mu □nu wa.»

⁶ -Yusu a -mɔnanyv, kɔ 'cve a ye'nanyv, v nv- 'kukue le, 'v mu -ti a 'mu le pɔpɔ mɔ,

⁷ 'v pɔpɔ□v' le -pɔpɔ, Pieli 'ε 'du ye', ε wen: «'Diayinv -na, a yi□e ni, -ε mɔ, Nyɩsva -ha 'li 'mu ni, 'a ti -wlen 'v bv, 'ki □bv pɔ 'a □haantitie nyibli -mu', -v 'yi -Juukve 'pa-, -ε di□e nu, v 'mu 'win, v 'mu -Yusu □wlv yi -kuo -ni.

⁸ 'Ti- Nyɩsva -bv, -ε yi nyibli a □wlv, nɔ- -nyi □nu 'a -Hihiu*, -te ni -do ε -nu, 'ε -nyi -a mɔ□ɔ -we, -ε di□e nu, ε 'mu -a mɔ□ɔ -tɔɔ -ni, -ε mɔ, ε wen 'waa de ki.

⁹ -A mv -bv, -v mɔ -Juukve, ε kɔ nyibli -bv, -v 'yi -Juukve 'pa-, Nyɩsva 'ni 'jra□a li nyibli' le. -A mɔ de ni -do, 'ki 'v□v ye'. ε nu□o ni, nyibli -mu', -v 'yi -Juukve 'pa-, 'waa □wlv 'v 'sii 'v yi, 'ki 'v□v ye', -ε nu□o, v kuo -Yusu □wlv yi.

¹⁰ 'A -ti, de- kɔ Nyɩsva a yi-wɔnwɔn 'li, 'a yi nyibli -mu', -v kuo -Yusu □wlv yi 'benv hle, 'benvɔv -mu', -aan -ne 'bainv kɔ -a mv 'hven-, -a 'yi 'li 'bible 'li -we.

¹¹ -A mv -mɔ -bi, -a pɔ□v □han-ti, -ε mɔ, Nyɩsva wa -a mv ni, -kɔti -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu nu -a mv

□haande -mɔ, 'kɪ 'lɪ dadɔke 'kwli. 'Waa 'mumu, kɛ- nɪ -do, ɛ nu 'waa wɔwa.»

12 Piɛlɪ bɔ pɔ 'kɪ lɛ, -ɛ -bɪ -gbolugbo a nyibli a pɛpɛ nu □blii, 'v pɔ Banabasɪ kɔ Pɔlv 'hɛn- nɔa yɪ bɔ, 'v bi 'v, 'v na □wlɪlɛkɛɛ-tebli a pɛpɛ -mɔ', -ɛ mu 'lu -mɔ a -tɪ -mɔ lɛ, Nyɪsɔa naa 'lɪ □nɔ 'lɪ, ɛ -nu, 'kɪ 'lɪ nyibli -mɔ' 'nyɪ, -v 'yɪ -Juukɔɛ 'pa-.

13 -Tɛ v -wɛ 'pɔplɛ -mɔ, -ɛ -bɪ Saktɪ □tu □nɔ □wɔn, ɛ wen: «'Dɪayɪnɔ -na, ba pɔ 'mɔ nɔa yɪ bɔ.

14 Simɔ Piɛlɪ na□a -mɔ lɛ, -tɛ Nyɪsɔa -nu, 'ɛ kɔ 'lɪ dakɔ -mɔ', -v 'yɪ -Juukɔɛ 'pa- a dɛ -mɔ. Nɔ- kɔ 'nyɪ ɛ -ha 'lɪ nyibli, 'ɛ nu □nɔ 'a nyibli -mɔ.

15 -Tɪ nɪ -do a 'mɔ, nɔ- Nyɪsɔa a winwlɔn-hanyɔ* hla la, ti -hi la a ti 'yɪ. -Tɪ a 'mɔ, v 'crɪ la 'lɪ Nyɪsɔacrɪɛn 'kwli, ɛ nɔ- -bɔ:

16 Kɔkɔnyɔ Nyɪsɔa wen 'nɪ,
Bodɔ Dafidɪ a 'dɪɔ 'wlɛ nɪ.
'Bɔ -hi, -ɛ -bɪ 'n di 'lɪ 'nɪ di de,
bodɔ Dafidɪ a 'dɪɔ a 'mɔ, -ɛ 'wlɛ,
'mɔ□v pɔ mɔ di de.

17 Dɛ a 'mɔ, ɛ di□ɛ 'nɪ nu, nyibli -bɪ,
-v 'yɪ 'na dakɔ a nyibli 'pa-,

v 'mɔ 'mɔ lɛ □mɔɔ,
-v mɔ dakɔ a gblegble a nyibli -mɔ', 'n -da,
'kɪ bɔ -hɛ 'na dakɔ.

18 Kɛ- Kɔkɔnyɔ Nyɪsɔa -pɔ.

Nɔ- -yɪra -tebli a 'mɔ,
kɔɛ la 'lɪ -tɛ ɛ 'yɛ la 'klɔ nɪ ni 'yie bɔ.»

19 Saktɪ wen 'nɪ de: «'N -hɔɛ□ɛ nɪ, nyibli -mɔ', -v 'yɪ -Juukɔɛ 'pa-, 'bɔ mɔ, 'bɔ kuo -Yusu □wlv yɪ, -a 'nɪ 'tuo 'lɪ □nɔ □hɔɛn, kɔ, -a 'nɪ 'hlɛɛ 'lɪ □nɔ -Juukɔɛ a tete 'yaklɪ.

²⁰ KEE, -ba 'cru □nu -mɔ, -a 'mu □nu -lee -ni, -ε mɔ, υ 'ni 'die 'li 'wlugba-tebli -mu', υ pie 'kuo, kɔ, υ 'ni 'nuo 'li 'a -nε 'lawlude □du, kɔ, υ 'ni 'die 'li mamu -mu', υ 'yi mlanu bu 'be, ε kɔ, υ 'ni 'naa 'li -hlu,

²¹ -kɔti kuvε la 'li -aan 'banu a ti 'yie bu, tete a 'mu, Nyɩsua -nyi la Moise, 'ki 'li 'a -nε 'diɔ □du 'kwli, -wuwle-nyrɔwɔ* a ti 'bu nyre 'u, nyibli yi□u 'ni -hre, 'ki 'li Nyɩsua a 'kayo ble.»

'Crien, υ gba la -Yusu a nyibli -mu', -υ 'yi -Juukve* 'pa- yi

²² 'Ti- υ 'mu -yre mɔ mu, -ε -bu -Yusu a -mɔnanyu, kɔ 'cve a ye'nanyu, kɔ 'cve a nyibli a pepe, υ -yra□a ni, 'ki bu -ha 'li nyibli 'waa diɔnu 'nyi, nyibli a 'mu, υ kɔ Pɔlu kɔ Banabasi 'hven-, υ 'mu □nu le, 'ki 'li Atiɔsi. Nyibli a 'mu, υ -ha 'li, υ nu- mɔ Judu, υ deε Basabasi -we, kɔ Silasi 'hven-. U mɔ nyibli □nu, -Yusu a nyibli □tui 'u.

²³ U lee □nu ni, 'ki bu gba -Yusu a nyibli, -υ ni 'li Atiɔsi 'crien yi. 'Crien a 'mu, 'a win, nɔ- -bu:

«-A mu -Yusu a -mɔnanyu, kɔ 'cve a ye'nanyu, ε kɔ -Yusu a nyibli a pepe 'hven-, -a 'beti 'a mu, 'a mu 'diayinu -mu', -υ 'yi -Juukve 'pa-, -υ ni 'li Atiɔsidu, kɔ Siliblugba a pepe, kɔ Silisiblugba 'kwli.

²⁴ -A 'win ni, -ε mɔ, nyibli □du, nu- -hɔn 'nε- -a mu 'nyi, 'u mu 'a mu tɔɔ mɔ. 'Waa tɔɔwin a 'mu, ε -ha 'a mu 'ku, 'ε nu□o, 'aan □wlu 'u 'mυε bu. Ba kɔ 'a yiyie, -ε mɔ, ε 'yi -a mu 'pa-, -a 'yi □nu -lee -ni, bu di 'a mu tɔɔ mɔ.

²⁵ ε nɔ- nu□o, -aan pepe, □a -yra□a, 'ki -ba -ha nyibli, -a 'mu 'li □nu 'a mu -mɔ le, υ kɔ -aan nuenyu Banabasi kɔ Pɔlu 'hven-.

26 Ʋ ni 'hʋen a 'mʋ, ʋ 'yɪ hʋannʋ -pie, 'kɪ bʋ 'kʋ, -aan Kʋkɔnyɔ -Yusu 'Kɪsʋ a -kʋan a -tɪ.

27 Nyibli a 'mʋ, -a -ha, nʋ- mɔ Judɪ kɔ Silasɪ 'hʋen-. -Tɪ -bʋ, -a 'crɪ 'nɛ- 'crɪen -bʋ 'kwli, ɛ nɔ- ʋ di 'a mʋ kle -hɪhɪa -nɪ -tɛɛ.

28 Nyɪsʋa a -Hihiu* kɔ -a mʋ 'hʋen-, -a 'yeɲe ni, -ɛ mɔ, ɛ nɔɔ 'ʋ lɛ, 'kɪ -a 'nɪ 'hlɛɛ 'lɪ 'a mʋ 'bɛnʋ, -ɛ mɔ -Juukʋɛ a tete 'yakɪ. Kɛɛ, dɛ -a -hʋɛ 'a mʋ, ɛ nɔ- mɔ:

29 A 'nɪ 'die 'lɪ 'wɪlugba-tebli -mʋ', ʋ pie 'kuo, kɔ, a 'nɪ 'naa 'lɪ -hlʋ, kɔ, a 'nɪ 'die 'lɪ mamʋɪ -mʋ', ʋ 'yɪ mlanʋ bʋ 'bɛ, kɔ, a 'nɪ 'nuo 'lɪ 'a -nɛ 'lawɪudɛ ɲdʋ. 'Ba yɪ nɪna lɛ nɪ nɪ, -ɛ -bɪ ɛ nu -tɛɛ. 'A -tɪ o, -a 'betɪ 'a mʋ -tɛɛ.»

30 -Tɛ ʋ -nyi ɲnʋ 'crɪen a 'mʋ, -ɛ -bɪ ʋ -ha ɲnʋ mɛ lɛ, 'ʋ mu Atɪɔsɪ. -Tɛ ʋ nyre 'lɪ, -ɛ -bɪ ʋ 'kukue -Yusu a nyibli a pɛpɛ lɛ, 'ʋ -nyi ɲnʋ 'crɪen a 'mʋ,

31 'ʋ -hreɲe, 'kɪ 'ʋ nyibli a pɛpɛ ye'. -Tɛ ʋ yɪɲɪ nɪ -hre, 'a win nɪ ɲnʋ dɔdʋ, -kɔtɪ ɛ pɪ ɲnʋ 'klɪ yra lɛ.

32 Judɪ kɔ Silasɪ 'hʋen-, -ʋ mɔ Nyɪsʋa a winwɪlɔn-hanyʋ*, ʋ hlee 'lɪ -Yusu a nyibli -mʋ' -mɔ -tɛɛ, -ɛ diɲe nu, ʋ 'mʋ ɲnʋ 'klɪ -nyi, kɔ, ʋ 'mʋ 'lɪ ɲnʋ ɲwɪb 'kwli bʋ ɲtu.

33-34 Ʋ -hii 'lɪ tɪ -hʋɔhʋɪ, 'tɪ- -Yusu a nyibli -mʋ', -ʋ nɪ 'lɪ Atɪɔsɪ, 'ʋ gba ɲnʋ wɪlu, ʋ wen: «Nyɪsʋa bʋ nɪ 'ʋ 'a mʋ -mɔ,» 'ʋ -ha ɲnʋ mɛ lɛ, 'ʋ -mɛ kle, 'ʋ mu 'lɪ Jrusɛdɪɔ 'kwli de.

35 Kɛɛ, Pɔɪb kɔ Banabasɪ 'hʋen-, ʋ nʋ- -mɔ -bɪ, ʋ 'yɪ kle -mɛ. 'Kɪ 'lɪ Atɪɔsɪ, 'kɪ ʋ kɔ nyibli -bɪ 'hʋen-, ʋ 'nɪ 'lɪ bʋ, 'ʋ hɪɛ Nyɪsʋa a -tɪ, -ɛ nɛ Kʋkɔnyɔ -Yusu a -tɪ -mɔ lɛ.

Pɔɪb a 'hʋen a 'dagba, 15.36-18.22

Pɔlv kɔ Silasɩ 'hven-, nv- gbe Nyisva a -ti dakɔ yɩ

³⁶ -Tɛ -nyrɔwɩ -hɔɔhɩ -hi, -ɛ -bɩ Pɔlv lee Banabasɩ nɩ, ɛ wen: «'N -hɔɛɔɛ nɩ, 'du a pɛpɛ -mɔ', -a na la kɩ, ɔa na la Nyisva a -ti -mɔ lɛ, -ɛ hɛ Kɔkɔnyɔ -Yusu a -ti, -ba mu -Yusu a nyibli yɩ -mɛ, -a 'mɔɔv 'ye, -tɛ ɛ nɩ 'mɔ, 'kɩ 'lɩ ɔnv -mɔ.»

³⁷ -ɛ -bɩ Banabasɩ wen nɩ, ɛ wen: «'N -hɔɛɔɛ nɩ, ɔba yɩ nɩ mi, -ba gba Saan Makɩ.»

³⁸ Kɛɛ, Pɔlv -mɔ -bɩ, ɛ 'nɩ -hɔaɔa lɩ Saan Makɩ a gbɔgba, -kɔti ɛ wen 'nɩ, -tɛ v mu la 'dagba', ɛ hie la 'lɩ ɔnv Pafilɩblɔgba 'kwli bɔ, ɛ kɔ ɔnv 'hven-, v 'yɩ la -kvan 'lu -yra.

³⁹ V hlaɔa -hlahla, v 'yɩ win' lɛ 'wɩnwɩn -nɩ, 'v -gbɔgbɛ lɛ. Banabasɩ, nɔ- gba Makɩ, 'v -ha 'lɩ 'mɩ, 'v mu 'lɩ Sipreblɔgba 'kwli.

⁴⁰ Pɔlv -mɔ -bɩ, nɔ- gba Silasɩ, -Yusu a nyibli 'v da Nyisva, 'kɩ bɔ -hɛɛ ɔnv, 'tɩ- 'v -mu.

⁴¹ -Tɛ v yɩ nɩ mi, -ɛ -bɩ v 'bɛ 'blɔgbɩ -mɔ', -v mɔ Silɩblɔgba kɔ Silisɩblɔgba 'hven- ɔtiɔ. 'A -nɛ -tɩtɛ, v yɩ 'v nyre, v kɔ bɔ -nyi 'cɔɛ a nyibli 'klɩ, -ɛ diɔɛ nu, v 'mɔ 'v -Yusu a ɔwɩv a yɩkuolɛ 'cibi -nɩ.

16

-Tɛ Timote bi la Pɔlv kɔ Silasɩ 'hven- kɩ

¹ -Tɛ Pɔlv kɔ Silasɩ 'hven-, v yɩ nɩ mi, v nyre 'lɩ Dɛbɩdɩɔ 'kwli. -Tɛ v -hi, v nyre 'lɩ Lisɩtrɩdɩɔ 'kwli. 'Kɩ v yɛɛ 'v -Yusu a nyiblo ɔdv bɔ. 'A 'nyre mɔ Timote. 'A 'dii mɔ -Juukɔɛyrɔwɩv* ɔnɩɔ, 'ɛ -hɛ la -Yusu a nyiblo. 'A 'baɩ mɔ Glɛkɩkɔɛyɩ ɔnɩɔ.

² -Yusu a nyibli -mɔ', -v nɩ 'lɩ Lisɩtrɩdɩɔ, kɔ Yikɔnɩdɩɔ 'kwli, v hɛ Timote a ɔhaan-tɩ dɩakɩ.

³ Pɔlv -hveꝑe ni, 'ki bu -he 'a -mɔnanyɔ. E nɔ-nuꝑo, 'e gbaꝑa, 'v -mu. -Te v -mu 'ki, -e -bi Pɔlv 'beꝑe* yi, ꝑwi yi, -te -Juukve a tete -bi ni 'a hihla. E nuꝑo ni, -e diꝑe nu, -Juukve -mu', -v ni 'li 'du a 'mv 'kwli, e 'mv 'v ꝑnv 'v ꝑtuu -ni, -kɔti 'waa pɛpɛ, v yiꝑe ni, -e mɔ, 'a 'bai mɔ Glekikveyu ꝑniɔ, 'e 'yi 'a 'yu yi 'be.

⁴ 'Du a pɛpɛ -mu', v ne 'kwli le, v yi -Yusu a nyibli 'ni -lee -ni, -ti -mu', -Yusu a -mɔnanyv kɔ 'cve a ye'nanyv 'hven-, -v ni 'li Jrusre, v pv 'li, 'v yi ꝑnv -lee -ni, -e mɔ, bu ꝑtuu 'vꝑv 'v.

⁵ -Yusu a nyibli a 'kl 'ye 'li ni, 'ki bu kuo -Yusu ꝑwlv yi, 'ti -Yusu a nyibli a 'mv, 'v yi kle -bii -ni 'a -ne -nyrowɔ.

'Ki 'li Trvasiɔ 'kwli, 'ki Nyisva hlee 'li Pɔlv -mɔ, 'ki bu mu 'li Masedvaniblvga 'kwli

⁶ Nyisva a -Hihiu* 'yi Pɔlvnɔ me le -ha, 'ki bu hla Nyisva a -ti, 'ki 'li Asiblvga 'kwli. E nɔ-nuꝑo, 'v 'bee 'li 'blvgb -mu' 'kwli ꝑtiɔ, -v mɔ Flisi kɔ Galati.

⁷ -Te v nyre 'li Misiblvga 'hvi, -e -bi v -hveꝑe ni, bu mu 'li Bitiniblvga 'kwli, kee, Nyisva a -Hihiu 'yi de a 'mv ki -wen.

⁸ E nɔ-nuꝑo, 'v 'bee 'li Misiblvga 'kwli ꝑtiɔ, 'v mu 'li Trvasi a 'wafi yi.

⁹ -Te v pa 'li 'tolwɔ 'kwli, -e -bi Nyisva nuꝑo ni, Pɔlv 'e 'ye nyiblo ꝑdv, -e 'wi -te nyiblo 'ye ni 'ya wen yanie. Nyiblo a 'mv, 'ki e kɔ 'li Masedvaniblvga 'kwli, 'e nyraꝑa yi bu, 'e nyee ꝑne le, e wen: «Pɔlv, di 'ne- -aan -ne Masedvaniblvga 'kwli, ꝑmu -a mv -hee ni.»

Luku -bv, -ε 'cru 'crien -bv, nɔ- bi Pɔlvnu ki, 'v -mu

¹⁰ -Tε Pɔlv 'ye nyiblo a 'mυ, -ε -bι -a yru□o' lε, -ε mɔ, Kɔkɔnyɔ, nɔ- da -a mυ, 'kι -ba mu 'lι 'bɔvgba a 'mυ 'kwli, -a 'mυ 'a □haantitie pυ, 'kι 'v 'bɔvgba a 'mυ a nyibli yι.

-Tε Lidi kuo -Yusu □wlv yι, 'kι 'lι Filipudɔ 'kwli

¹¹ Nɔ- nu□o, □a -ha 'lι 'mυ Trvasi, □a mu 'lι Samotrasibvgba 'kwli, 'nie □glaa 'lι lε. -Tε -nyre -nyε, -ε -bι 'kι -a mu 'lι Neapolisɔdɔ 'kwli. 'Kι 'mυ □tu 'v -a mυ bυ.

¹² 'Kι -a -ha 'v bυ, □a mu 'lι Filipudɔ 'kwli. Filipudɔ a 'mυ, ε mɔ Masedvanibvgba a 'kɔbɔ -bι a 'dɔ gbagbυ □nɔ. 'Kι 'lι 'dɔ a 'mυ 'kwli, Romakve -hυv 'lι nι. -A -hi 'lι -nyrɔwɔ -hυɔhυ.

¹³ -Juukve* a -wuwle-nyrɔwɔ* 'kwli, -ε -bι -a □ti 'dɔ, □a mu 'lι 'nie wien. -A mυ -mɔ -bι, -a wen 'nι, 'kι 'lι -tɔte a 'mυ, -a di yεε 'lι -tuo bυ, -ε kɔ kɔ -Juukve dεε 'v Nyɔva. -Tε -a 'ye 'kι -tuo a 'mυ, -ε -bι -a yεε 'v nυgbɔ bυ, 'v 'kukue lε, □a nι bυ, □a hlee 'lι □nυ -mɔ.

¹⁴ 'Kι 'lι □nυ 'nyɔ, nυgba □dυ nι 'lι. 'A 'nyre mɔ Lidi. 'Kι ε kɔ 'lι Tiatilɔ; 'ε ple dati 'yaklɔ, -v pɔ □die. Lidi a 'mυ, ε 'yɔ la -Juukveyrɔwlv, kεε, ε -hε -Juukve a nyiblo, 'ε dε Nyɔva. -Tε -a hle -Yusu a -tɔ, -ε -bι ε pυ -a mυ nva yɔ bυ, Kɔkɔnyɔ 'ε -hren 'a □wlv lε, -tɔ -mυ', Pɔlv -hla, 'ε 'ble□e kva,

¹⁵ 'ε -hva 'nie a 'lupɔpɔv, ε kɔ 'a 'kayubukve 'hven-, 'v pυ □nυ 'nie 'lυ lε. -Tε ε -hi, -ε -bι ε nyεε nε -a mυ lε, ε wen: «'Bυ mɔ, 'ba 'ye□e, -ε mɔ, 'n kuo Kɔkɔnyɔ -Yusu □wlv yɔ, -ε -bι ba di 'lι 'na 'kayu bυ, a 'mυ 'lι bυ nι,» 'ε nι 'v -a mυ ke', □a -wen.

-Te v pu la Pɔlv kɔ Silasɩ 'hven ɔji', 'kɩ 'li Filipudɔ 'kwli

¹⁶ -Nyrɔwɔ ɔɖu, -te -a mi 'li Nyɩsua a daale', -ε -bɩ -a kɔ 'yu nyrɔyu ɔɖu 'hven-, -a ɔɣmee ni. 'Ku -hvan* ni 'vɔv ke'. 'Ku -hvan a 'mu, ε nɔ- niɔe, -tebli, -ε di 'lu -mɔ mu, 'kɩ 'v nyibli -mɔ', 'ε neɔe -mɔ le. De a 'mu, ε niɔe ni, 'a kɔkɔnyibli 'v yɩ 'wli -hɔɔhɔ 'ye.

¹⁷ 'Yu nyrɔyu a 'mu, ε nɔ- ne -a mu ke' le, -a kɔ Pɔlv 'hven-, 'ε 'yεε 'li win, ε wen: «Nyibli -bɩ, v mɔ 'Kɩkɩnyɩsua a -kɔannunyibli ɔniɔ. Nu- yɩ 'a mu -lee -ni, -te Nyɩsua di 'aan wɔwa nu.»

¹⁸ Nɔ- ε 'cibi 'v nunuo. -Te ε gba -nyrɔwɩ gbi, -ε -bɩ Pɔlv bi yrv', 'ε ɔɣɩan -mɔ, 'ε ɔmaa 'ku -hvan a 'mu 'yi, ε wen: «'Kɩ 'li -Yusu 'Kɩsɩ a 'nyre 'kwli, 'n yɩ -mu 'ni -lee -ni, -bɩ -hɔn 'vɔv ke',» ti ni -do a ti 'yri, -ε -bɩ ε -hɔn 'vɔv ke'.

¹⁹ -Te 'yu nyrɔyu a 'mu, 'a kɔkɔnyibli 'yeɔe, -ε mɔ, v di 'kee 'wli a 'yiye, -ε -bɩ v kɔ Pɔlv kɔ Silasɩ 'hven- ni, 'v gba 'li ɔnv 'dika, 'kɩ 'v -batipɔnyɔ ye',

²⁰ 'v yεε ɔnv -ti, 'kɩ 'v Romakɩε a ye'nanyɩ yɩ, v wen: «Nyibli -bɩ, v pɩ 'ne- -aan 'dɔɔ ɔgbugblole 'kwli. V mɔ -Juukɩε* ɔniɔ.

²¹ -A mu -bɩ, -v mɔ Romakɩε, v tɩε ne -a mu 'waa 'blinɩli, -aan tete pu le, -a 'ni 'blee 'li kɩa, kɔ, -a 'ni 'nuo 'li.»

²² Nyibli -mu', -v ni 'v, v pɩ ɔnv yrv le -we, Romakɩε a ye'nanyɩ a 'mu, 'b lee 'waa 'seyo, bu -he ɔnv wlawli, 'ti- bu bii ɔnv lɔkɔ.

²³ -Te v -we 'waa bibie -mɔ, -ε -bɩ v pu ɔnv ɔji', 'v lee ɔjikayu a 'yieɔtunyɔ, bu ɔtu ɔnv 'yie -teε.

²⁴ -Te ɔjikayu a 'yieɔtunyɔ a 'mu, ε 'wɩn, -ε -bɩ ɔjikayu a -gblo -mu', -ε 'bɔɔ 'li le, 'kɩ v pu 'li ɔnv

'li, 'u pu 'li □nu tugbekutu, -ε ko 'huu bui' le, -ε di□e nu, u 'mu □huen 'ye.

25 Mu 'u 'to -heyri' 'yie, -ε -bi Pɔlu ko Silasi 'huen-, u -tua Nyɔsua a dida, 'u yi -wla ble, 'ku 'u 'a 'nyre a lepɔpɔu a -ta', □juklapu -bi -mu', -u nu 'u, u pu □nu nua yi bu.

26 U nu 'li Nyɔsua a -ti a 'yi'buale 'kwli, -ε -bi -tutu -tua 'hihlele, -tutu a 'hihlele a 'mu 'ε bubla □jukayu bu. Ti nu -do a ti 'yri, -ε -bi 'maji a pɛpɛ, u □gbugba le, 'ε □ga wlon le, □juklapu a pɛpɛ, 'waa 'cun □wɔwleε le.

27 -ε -bi □jukayu a 'yie□tunyo □wleε 'yii, 'ε 'ye□e, -ε mo, □jukayu a 'maji a pɛpɛ □ga wlon le, -ε -bi ε -ha 'li 'a 'plien bo 'kwli, ε 'mu 'a dɔnu 'la a -ti, -kɔti 'a □wlu 'ye□e ni, -ε mo, □juklapu a pɛpɛ mumu le.

28 Kεε, Pɔlu □maa □ne 'yi, ε wen: «□Nu 'nuo 'li -na dɔnu □dedede -mo, ku mo, -aan pɛpɛ -a nu mo.»

29 No- mo □jukayu a 'yie□tunyo bu -hua 'napi. -Te u -nyi □ne□ε, -ε -bi ε 'gba 'li cigbe -gblo -mu', -ε ko 'kwli Pɔlu ko Silasi 'huen-, u nu 'li, huannu a -ti, 'ε bla □nu kwli yi bu,

30 'ti- 'ε 'hrɔɔ 'li □nu -gblo a 'mu 'kwli, ε wen: «-Bi' 'n di nu, 'ti- Nyɔsua 'mu 'mu wa 'li?»

31 -ε -bi u □tu□o □wɔn, u wen: «Kuo Kɔkɔnyo -Yusu □wlu yi, 'ti- Nyɔsua 'mu -mu wa, -ko -na 'kayubukɔε 'huen-.»

32 □jukayu a 'yie□tunyo a 'mu, ε ko 'a 'kayubukɔε 'huen-, nu- Pɔlu ko Silasi 'huen-, u -tua Nyɔsua a -ti, -ε ne Kɔkɔnyo -Yusu a -ti -mo le a toole.

33 'Tɔlwɔ nu -do a 'mu, □jukayu a 'yie□tunyo a

'mu, 'e gba □nu, 'e -ple 'waa □ji, 'ti- Pɔlv kɔ Silasɩ 'hɛn-, 'v pɔ□v 'nie 'lu, ε kɔ 'a 'kayubukɛ 'hɛn-.

34 -Tɛ ε -hi, -ε -bɩ □jikayu a 'yie□tunyɔ gba 'li □nu 'kayu bu, 'ε -nyi □nu diide. ε kɔ 'a 'kayubukɛ 'hɛn-, 'v ni dɔdɔ dɩakɩ, -tɛ 'v kuo Nyɩsɩa □wlv yɩ a -ti.

35 -Tɛ -nyɛ -nyɛ, -ε -bɩ Romakɛ a ye'nanyɔ tɛ 'li 'waa -kvannunyibli □jikayu a 'yie□tunyɔ -mɔ, 'kɩ bu tɛ Pɔlv kɔ Silasɩ 'hɛn- bu,

36 'ε -mu, 'ε lee Pɔlv, ε wɛn: «Romakɛ a ye'nanyɔ lee nyibli, 'kɩ □bu tɛ 'a mu bu. 'A -ti, a -wɛ 'li ba 'hri ni. Ba mu, 'kɩ 'li plɔ a bleɛɛ 'kwli.»

37 Kɛ- Pɔlv pɩ -kvannunyibli a 'mu yɩ, ε wɛn: «D 'yɩ -a mu -bati lɛ -pɔv -ni, 'v bi -a mu, 'kɩ 'v nyibli ye', 'ti- 'v pɔ -a mu □ji', -a mu -bu, -v mɔ Romakɛ. -Tɛ 'v ni Romakɛ a 'yiye, kɛ- 'v blɛɛ yɩ, bu nu -aan 'yiye. -ε -bɩ -tɛ ti nɛ -bu, 'v -hɛ bu tɛ -a mu bu, 'kɩ 'li -huhlike 'kwli. 'Bu ni 'mu lɛ, -ε -bɩ -a hɩa ni. 'Waa □gbɛv bu di 'li, 'v 'mu -a mu bu tɛ.»

38 -Ti a 'mu, Pɔlv lee -kvannunyibli a 'mu, 'v gba□a 'waa nyibli gbagbi yɩ. -Tɛ 'v 'wɩn, -ε mɔ, Pɔlv kɔ Silasɩ 'hɛn-, 'v mɔ Romakɛ □niɔ, -ε -bɩ 'v 'ta 'v blɛ dɩakɩ,

39 'waa □gbɛv 'v mu 'li □jikayu bu, 'v wɛn: «A kɔ 'v □wɔn,» 'ti- 'v -ha 'li □nu □ji', 'v nyaa □nu lɛ, 'kɩ bu □ti 'dɩɔ.

40 -Tɛ Pɔlv kɔ Silasɩ 'hɛn-, 'v -hɔn 'li □jikayu bu, -ε -bɩ 'kɩ 'v mu 'li Lidi -mɔ. 'Kɩ -Yusu a nyibli 'kukue 'li lɛ, Pɔlv kɔ Silasɩ 'hɛn- 'v pɔ □nu 'kɩ yɩa lɛ, 'kɩ bu 'cibi 'v -Yusu a □wlv a yɩkuolɛ, 'ti- 'v □ti 'dɩɔ, 'v -mu.

17

-Te Pɔlv kɔ Silasɪ 'hʋɛn-, v mu la 'li Tesalonikɪdɔ 'kwli

¹ Pɔlv kɔ Silasɪ 'hʋɛn-, 'kɪ v naa 'li Afipolisɪdɔ kɔ Apolonidɔ 'kwli, 'v nyre 'li Tesalonikɪdɔ 'kwli, ('v pa 'li Jaso -mɔ.) 'Kɪ 'li 'dɔ a 'mʋ 'kwli, 'kɪ Nyɪsʋa a 'kayu nɪ 'li, -ɛ kɔ bʋ -Juukʋɛ*, v yɪ 'li lɛ 'kukue -nɪ, 'a -nɛ ti.

² 'Kɪ Pɔlv mu 'li, 'kɪ 'li -wuwle-nyrɔwɔ* 'kwli, □wɪ yɪ, -tɛ ɛ ni□ɛ lɛ. 'Kɪ 'li -wuwle-nyrɔwɪ nɪ ta 'kwli, nyibli -mʋ', -v nɪ 'v, 'ɛ -hɪhɪa □nʋ Nyɪsʋacrɪɛn klɛ,

³ 'ɛ tɔɔ □nʋ, -ɛ mɔ, Wanyɔ -mʋ', Nyɪsʋa pʋ la lɛ, ɛ di la ya, Wanyɔ a 'mʋ, ɛ kɔ bʋ 'ye □hɪɛn, ɛ 'mʋ 'kʋ, 'tɪ- Nyɪsʋa 'mʋ 'li□ɪ 'kʋkʋnyibli 'nyɪ -ha, ɛ 'mʋ□v 'klɔ -ha. -ɛ -bɪ ɛ wen 'nɪ de: «-Yusu, nɔ-mɔ Wanyɔ a 'mʋ, -kɔtɪ 'n yɪ 'a mʋ -lee -nɪ.»

⁴ 'Kɪ 'li -Juukʋɛ -mʋ' 'nyɪ, -v -bɪ nɪ 'li, -tɪ a 'mʋ, Pɔlv -hla, 'v kuo □nɛ □wlv yɪ, 'v bi Pɔlv kɔ Silasɪ 'hʋɛn- kɪ. Glekɪkʋɛ -hʋɔhʋɪ, -v -hɛ la -Juukʋɛ, 'tɪ-v de Nyɪsʋa, de nɪ -do a 'mʋ, ɛ nɔ- v -nu, ɛ kɔ 'dɔ a nʋgbɪ -hʋɔhʋɪ, nyibli □tui 'v.

⁵ De a 'mʋ, ɛ nu□o nɪ, -Juukʋɛ a nyibli gbagbɪ 'v □tui ca dɪaktɪ, 'v 'tɪ 'crɛkɔnyibli 'hru wlɔn lɛ, 'v nu□o, 'dɔ a nyibli 'v 'kukue lɛ, 'v -tua 'dɔ a □gbugblɔlɛ, 'v mu 'li Jaso a 'kayu bʋ, -tɛ -mʋ', Pɔlv kɔ Silasɪ 'hʋɛn-, v pa 'li. -Tɛ 'dɔ a nyibli nyre 'kɪ 'li, v □mʋɛ Pɔlv kɔ Silasɪ 'hʋɛn- lɛ, -ɛ dɪ□ɛ nu, v 'mʋ 'li □nʋ nyibli yɪ gba.

⁶ Kɛɛ, v 'yɪ 'li □nʋ bʋ -yɛɛ -nɪ. ɛ nɔ- mɔ bʋ klɔ Jaso a 'mʋ, kɔ -Yusu a nyibli -bɪ 'hʋɛn-, 'v gba 'li □nʋ 'dɔ a ye'nanyʋ yɪ, 'v -tua lɛ'gbugbole, v wen:

«Nyibli -bu, v ɔgbugblo 'blugba a pepe -bu ni. -E -bi, kike bu, v nu- 'hru ke 'ne- -a mu -mɔ,

⁷ 'ti- Jaso 'e 'ble ɔnu kua, 'ki 'li 'a 'kayu bu. Nyibli a 'mu, v 'ni ɔtuuɔ 'v Romakɔe a 'kɔn gbagbu a tete 'v. U wen 'ni, 'kɔn -bi ni 'v. 'A 'nyre mɔ -Yusu.»

⁸ -Te v 'wɔn windu a 'mu, yru 'yii 'v nyibli kɔ 'diɔ a ye'nanyɔ 'hɔen- ni.

⁹ -E -bi 'diɔ a ye'nanyɔ a 'mu, v lee Jaso kɔ 'a 'bio -Yusu a nyibli -bi 'hɔen- ni, bu -ha 'wli, -e diɔe nu, v 'mu ɔnu bu te. -Te v -ha 'ki 'wli a 'mu, 'ti- 'v te ɔnu bu.

-Te Pɔlv kɔ Silasɔ 'hɔen-, v mu la 'li Beledɔ 'kwli

¹⁰ -Te 'tɔ -wɔn, -e -bi -Yusu a nyibli a 'mu, v nuɔ ni, Pɔlv kɔ Silasɔ 'hɔen-, 'v mu 'li Beledɔ 'kwli. -Te v nyre 'li, -e -bi 'ki v mu 'li Nyɔsua a 'kayu bu, -te -Juukɔe* yi 'li le 'kukue -ni 'a -ne ti.

¹¹ -Juukɔe -mu', -v ni 'li Bele, -te -mu', Tesalonikidiɔ a nyibli ni 'mu, v 'yi 'mu le -ni. Kee, Nyɔsua a -ti -mu', Pɔlv lee ɔnu, 'waa ɔwli 'bleɔe kua -teɛ. U nuɛ bu pu Pɔlv nua yi bu. 'A -ne -nyrɔwɔ, ke- v ni, 'v te 'li Nyɔsuaɔriɛn 'kwli le, -e diɔe nu, v 'muɔ 'ye, 'bu mɔ, -ti a 'mu, Pɔlv tɔɔ ɔnu, 'bu mɔ ɔhan-ti.

¹² 'Ki 'li -Juukɔe a 'mu 'nyi, 'waa -huɔhuɔ, nu- kuo -Yusu ɔwli yi, 'ki 'li Glekikɔe 'nyi, dekɔnɔgbɔ -huɔhuɔ, kɔ nyɔɔɔ -huɔhuɔ 'v kuo -Yusu ɔwli yi.

¹³ -Te ti gbi -hi, -e -bi -Juukɔe -mu', -v ni 'li Tesaloniki, v 'wɔn ni, -e mɔ, Pɔlv ne Nyɔsua a -ti -mɔ le, 'ki 'li Bele. Nɔ- mɔ bu di Bele, bu hlee 'li nyibli -mɔ, 'ki bu pu Pɔlv yru le.

14 Nɔ nu□o, -Yusu a nyibli 'u gba Pɔlv 'hru wlɔn, 'kɪ 'lɪ 'yru wien. Silasɪ kɔ Timote 'hʊɛn-, u nu-mɔ -bɪ, u 'yɪ -mu. 'Kɪ u 'tɪɛ nɪ 'lɪ Bele.

15 Nyibli -mu', -u gba Pɔlv 'hru wlɔn, u gba□a -gbagba, 'u nyre 'lɪ Atɛnɪdɔ 'kwli, 'tɪ- 'u □hɪan -mɔ, 'u di Bele. -Tɛ u yɪ nɪ di, Pɔlv pʊ □nu titie, 'kɪ bu lee Silasɪ kɔ Timote 'hʊɛn-, bu kʊɛ□ɛ □wien, tɪ nɪ -do a tɪ 'yri, 'bu mɔ, 'hru 'bu pɛ 'u □nu 'yie bu.

-Tɛ Pɔlv nɪ la 'lɪ Atɛnɪdɔ 'kwli

16 'Kɪ Pɔlv nɪ 'lɪ Glɛkɪkʊɛ a 'dɔ -mu', -ɛ mɔ Atɛnɪ 'kwli, 'ɛ yɪ Silasɪ kɔ Timote 'hʊɛn- -ple. 'Kɪ ɛ 'yee 'u tuyonʊ. Tuyonʊ a 'mu, u nu 'hɪ, 'u nu □nu, 'u -hʊv 'lɪ 'dɔ a 'mu 'kwli. -Tɛ Pɔlv 'ye □nu, -ɛ -bɪ ɛ bɪ yru', 'ɛ kɛɛ nɛ 'a □wlv lɛ.

17 'A -nɛ -nyrɔwɔ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsva a 'kayu bu, kɛ-ɛ nɪ, 'ɛ yɪ 'lɪ -Juukʊɛ* -mɔ -hlee -nɪ, ɛ kɔ nyibli -mu', -u -hɛ -Juukʊɛ, 'tɪ-, -u dɛ Nyɪsva, ɛ kɔ, 'a -nɛ nyiblo □dʊ, nu- ɛ yɪ 'lɪ -mɔ -hlee -nɪ, 'kɪ 'lɪ 'dika.

18 ɛ kɔ 'lule-hienyʊ □dʊ, 'u dɛɛ □nu Epikulinyibli, kɔ Sitoinyibli. ɛ kɔ □nu 'hʊɛn-, u nu- yɪ hle. 'Kɪ 'lɪ □nu 'nyɪ, -u -bɪ wɛn 'nɪ: «Winlɛpʊnyɔ -bu, -bɪ' ɛ pɪ 'lɪ?» -U -bɪ nɪ 'u, -tɛ u 'wɪn, -ɛ mɔ, Pɔlv hla -Yusu a -tɪ, kɔ -Yusu kɔ -tonyibli 'hʊɛn- bu -hɔn 'lɪ 'kʊkʊnyibli 'nyɪ a -tɪ, -ɛ -bɪ u wɛn: «ɛ 'wɪ yɪ, dakɔ -bɪ a 'kuo a -tɪ ɛ hɛ.»

19 -ɛ -bɪ u gba□a nɪ, 'kɪ 'lɪ 'dɔ a -gbolugbo yɪ, -u yɪ lɛ 'kukue -nɪ, 'kɪ 'lɪ dʊgba -mu', u dɛɛ Aleopastɪ 'lu, u wɛn: «Tɔɔlɛ -bu, -yɛ 'lɪ, ɛ mɔ tɔɔlɛ yrayru □nɔ, 'kɪ 'u -a mu -mɔ. -A -hʊɛ□ɛ nɪ, -bu yruo nɛ -a mɔ□o lɛ,

20 -kɔtɪ -tebli -bu, -nɛ -mɔ lɛ, ɛ kɛɛ nɛ -aan □wlv lɛ. 'A -tɪ, -a -hʊɛ□ɛ nɪ, -bu nu□o, -ba yru 'a 'mini lɛ, -a 'mu□v yɪ, dɛ ɛ □hɛn 'nyrɛ.»

21 Atenı a nyibli kɔ 'dagbɩ -mʊ', -v 'ti 'lı Atenı, 'a -nɛ ti, kɛ- v ni, 'v yɩ lɛ 'kukue -nɩ, -ɛ diɛ nu, -tɩ yrayɩ -mʊ', v 'wɩn, v 'mʊv 'waa 'bio -lee -nɩ.

22 Nɔ- mɔ Pɔlv bu 'du ye', 'kɩ 'lı ɩnv 'nyi, bu pu lɛ: «'A mʊ Atenıkue, 'n yɩɩ 'nɩ 'ye, -ɛ mɔ, a mɔ nyibli ɩnɔ, -v ɩtui 'v 'kuo a gblegble 'v dɩakɩ.

23 -Tɛ 'n nɛ wɛn 'aan 'dɔ 'kwli lɛ, 'n 'ye 'aan 'kuo a daale a gblegble nɩ, 'nɩ 'ye -cɔhlɔnpiile* -mʊ', -ɛ kɔ ye' v 'crɩ 'v, -ɛ mɔ: -cɔhlɔnpiile -bʊ, -a nuɔ nɩ, 'kɩ 'v Nyɩsɔa -mʊ', -a 'yɩ -yɩ -mɔ. 'A -tɩ, Nyɩsɔa -bʊ, a 'yɩ -yɩ, nɔ- kɔ -tɩ 'n di 'a mʊ -lee -nɩ.

24 Nyɩsɔa a 'mʊ, nɔ- nu 'klɔ -bʊ, ɛ kɔ 'a -nɛ dɛ, -ɛ nɩ 'nɛ- 'klɔ a 'mʊ kɩ. ɛ nɔ- mɔ yakɔ kɔ -tʊtʊ a Kɔkɔnyɔ. 'Kayo -mʊ', -tonyibli -pʊ, ɛ 'yɩɩ 'pa-, Nyɩsɔa 'yɩ 'lıɩ bu -nɩ.

25 ɛ 'nɩ -hɔaɩa ɩɩ -tonyiblo bu pie ɩnɛ -cɔhlɔn*, -kɔtɩ ɛ nɔ- nu -tonyibli, ɛ nɔ- yɩ ɩnv -hɔnhɔn kɔ -tebli a pɛpɛ 'hɔn- -nyi, -ɛ nu -tɛɛ, 'kɩ 'v ɩnv -mɔ.

26 'Kɩ ɛ naa 'lı nyiblo nɩ -do -mʊ', -ɛ mɔ Adamv 'lı, 'ɛ nu 'klɔ -bʊ a dakɔ a pɛpɛ, 'tɩ- 'ɛ ɩtu ɩnv blɛ, 'ɛ -nyi ɩnv bunɩlɛ, 'kɩ 'nɛ- -tʊtʊ a pɛpɛ kɩ. ɛ nɩ -do a 'mʊ, ɛ nɔ- wa dakɔ a 'blɔ-paɔn 'nyɛ lɛ, ɛ kɔ, ti -mʊ', dakɔ a 'mʊ, v di 'v -hɩ.

27 ɛ nu -tebli a pɛpɛ a 'mʊ nɩ, -ɛ diɛ nu, -tonyibli 'mʊv lɛ ɩmʊɔ, 'bʊ yɩɩ lɛ nɩ ɩmʊɛ, v 'mʊv kɩ ye. ɛ mɔ ɩhan-tɩ ɩnɔ, Nyɩsɔa 'yɩ nyiblo ɩdv -mɔ lɛ -hlɔɔ -nɩ,

28 -kɔtɩ kɛ- v -pʊ: Nyɩsɔa, nɔ- niɛ, ɩa pu -hɔnhɔn, ɩa nɩ 'klɔ, ɩa yɩ lɛ -hihie -nɩ. Dɛ nu -do a 'mʊ, ɛ nɔ- 'aan 'crɩn.yinyɔ -bɩ 'crɩ, -ɛ mɔ: -Aan 'mumu, -a mɔ 'a 'yonv ɩnɔ.

²⁹ -Te -a mɔ Nyɪsua a 'yonɔ, -a 'yɪ yɪ -blɛɛ -nɪ, -ba pɔɔɔ ɔhan-tɪ, -ɛ mɔ, Nyɪsua 'wɪ- tuyu yɪ, ɔ nu -gɔɔ, kɔ 'plɪdɛ, kɔ 'hɪɔ, ɔ -nu, 'kɪ 'lɪ -tonyiblo a 'srɛ, kɔ 'a dɔɔɔ a 'lulɛ-hihie 'kwli.

³⁰ Ti -mɔ' -kɔ 'yri -tonyibli 'yɛ la 'ɔ Nyɪsua nɪ -yii -nɪ, 'kɪ ɛ kɔ la ɔwɔ a 'lɪla, 'kɪ 'ɔ ɔnɔ -mɔ. Kɛɛ, -tɛ ti nɛ -bɔ, Nyɪsua yɪ nyibli a pɛpɛ 'nɪ -lee -nɪ, -ɔ nɪ 'ɔ 'a -nɛ -tɪtɛ ɔdɔ, 'kɪ bɔ hie 'ɔ 'waa -tebli 'kukui a pɛpɛ, ɔ ni bɔ, bɔ ɔhɪan -mɔ, bɔ -nyɪ 'waa 'kɔ a pɛpɛ Nyɪsua.

³¹ 'Tɪ-, ɛ wa -nyrɔwɔ 'nyrɛ, -ɛ kɔ 'kwli ɛ di 'ɔ nyibli a pɛpɛ -bati ɛ -pɔɔ -nɪ, 'kɪ 'lɪ 'a yɪ'siile 'kwli. 'Bɔ 'mɔ -bati a 'mɔ pɔ, nyiblo nɪ -do -mɔ', 'a ɔgbɛɔ ɛ wa 'nyrɛ, ɛ nɔ- ɛ di 'lɪ -naa -nɪ. Nyiblo a 'mɔ, nɔ- ɛ -ha 'lɪ 'kɔkɔnyibli 'nyɪ, ɛ -ha 'kɔ. Kɛ- ɛ nu nyibli a tɔɔɛ, -ɛ mɔ, -tebli a 'mɔ, ɛ pɔ 'lɪ, ɛ di ɔe 'nɪ nu.»

³² -Te ɔ 'wɪn -tɪ a 'mɔ, Pɔɔ -hla, -ɛ mɔ, nyiblo bɔ 'kɔ, 'tɪ- bɔ 'hrɪ 'kɔ, -ɛ -bɪ -ɔ -bɪ -tɔa 'a 'caale, -ɔ -bɪ wen: «-A di pɔ -mɔ nɔa yɪ bɔ, -nyrɔwɔ -bɪ 'kwli, -tɪ nɪ -do -bɔ, -na -mɔ ɛ, ɔmɔɔ -mɔ ɛ na de.»

³³ -Te ɔ pɔ 'kɪ ɛ, -ɛ -bɪ ɔ kɔ Pɔɔ 'hɛn-, ɔ -hɪhɛ yɛ.

³⁴ Kɛɛ, 'kɪ 'lɪ ɔnɔ 'nyɪ, ɛ kɔ nyibli -bɪ, 'ɔ bi Pɔɔ kɪ, 'ɔ kuo -Yusu ɔwɔ yɪ. 'Kɪ 'lɪ nyibli a 'mɔ 'nyɪ, -ɛ -bɪ nɪ 'lɪ, 'a 'nyrɛ mɔ Denɪsɪ. ɛ mɔ 'dɔɔ a -gbolugbo a nyiblo -bɪ ɔnɔ. Nɔgba nɪ 'ɔ -wɛ; 'a 'nyrɛ mɔ Damalistɪ, kɔ, nyibli -hɔhɔ -bɪ nɪ 'ɔ, 'ɔ kuo -Yusu ɔwɔ yɪ.

18

-Te Pɔɔ mu la 'lɪ Koletɪdɔ 'kwli

1 -Te ε -hi, -ε -bi Pɔlv -hɔn 'li Atenɪ nɪ, 'ε mu 'li Koletɪ.

2 'Kɪ ε γεε 'li -Juukvɛyɪ* ɔdv bu. 'A 'nyre mɔ Akilasɪ. 'Blɔgba -mɔ', -ε mɔ Pɔn, 'kɪ ε kɔ 'li. Ε kɔ 'a nɔgba Plisilɪ 'hɔn-, υ nɔ- 'tɪε -hɔn 'li Rɔmɔdɪɔ 'kwli, -ε nɪ 'li Yitaliblɔgba 'kwli, -ε nuɔ, 'kɪn gbagbɔ Klodɪ, ε lee -Juukvɛ a pɛpɛ nɪ, 'kɪ bu -hɔn 'li Rɔmɔdɪɔ 'kwli. Akilasɪ kɔ Plisilɪ a 'mɔ -mɔ, 'kɪ Pɔlv mu 'li.

3 U kɔ Pɔlv 'hɔn-, υ yi -kvantu nɪ -do. U 'gble 'tapɔkayo, 'υ pleɔe. 'Kɪ Pɔlv nɪ 'li ɔnv -mɔ, 'υ nii 'υ -tɛ nɪ -do -kvan.

4 'A -nɛ -wuwle-nyrɔwɔ*, Pɔlv kɔ bu na Nyɪsva a -tɪ -mɔ lɛ, 'kɪ 'li Nyɪsva a 'kayu bu, 'ε ɔmvɛɔe lɛ, 'kɪ -Juukvɛ kɔ Glɛkɪkvɛ 'hɔn-, bu kuo -Yusu ɔwlv yɪ.

5 -Te ti -hɔhɔvɪ -hi, -ε -bi Silasɪ kɔ Timote 'hɔn-, υ -hɔn 'li Masedvanɪblɔgba 'kwli nɪ, 'υ mu 'li Koletɪ. -Te υ nyre 'li Koletɪ, -ε -bi Pɔlv 'kee -kvan a nunuo nɪ, 'bu 'yɪ Nyɪsva a -tɪ nɪ -do a -mɔlenɪna 'pa-, 'ε -hɪhɪε -Juukvɛ klɛ, -ε mɔ, -Yusu, nɔ- mɔ Wanyɔ -mɔ', Nyɪsva pɔ la lɛ, ε di la ya.

6 Kεε, Nyɪsva a -tɪ a 'mɔ, ε hlɛ, -Juukvɛ 'nɪ -hɔvɔa li 'a 'winwɪn, 'υ -hɛɔe 'yri lɛ. Ε nɔ- nuɔ, Pɔlv 'ε nyra ɔnv yɪ bu, 'ε bubla 'a wlawli, -ε diɔe nu, 'pupu 'mɔ ble, -ε -bi ε wen: «'Bɔ mɔ, 'ba hlɔɔ Nyɪsva -mɔ lɛ, ε 'yɪ 'mɔ 'pa-, 'n 'yɪɔɪ -nu. 'Aan ɔgbɛtɔ, 'a mɔ -nuɔ. Kεε, kvɛ 'kɪ mɔ bu, nyibli -mɔ', -υ 'yɪ -Juukvɛ 'pa-, nɔ- kɔ -mɔ 'n di 'li mu, 'mɔ ɔnv Nyɪsva a -tɪ -lee -nɪ,»

7 Pɔlv 'ε -hɔn 'li ɔnv 'nyɪ, 'ε mu 'li Glɛkɪkvɛyɪ ɔdv a -tɛ. Nyiblo a 'mɔ, 'a 'nyre mɔ Titusɪ Jutusɪ, 'ε 'cibi 'υ Nyɪsva a dɪda. 'Kɪ 'a 'kayu nɪ 'υ Nyɪsva

a 'kayu, -ε κὸ βυ -Juukβε γι la 'lι λε 'kukue -nι 'hυι. Titusi Jutusi a 'mu, ε nὸ- κὸ -τε Pὸλυ hlεε 'lι Nyisua a -ti.

⁸ Klipusi, -ε mὸ Nyisua a 'kayu a nyiblo gbagbu, nὸ- 'win Nyisua a -ti, 'ε kuo Kὸkὸnyo -Yusu □wlv γι, ε κὸ 'a 'kayubukβε 'hυen-. -Ti a 'mu, Pὸλυ nε -mὸ λε, Koletukβε -hυohυι, nυ- 'win, 'ti- 'υ kuo -Yusu □wlv γι, 'υ pυ □nv 'nie 'lu.

⁹ Ε κὸ 'tolwὸ □dv, Pὸλυ 'ε 'ye Kὸkὸnyo, □wι γι, -τε nyiblo 'ye nι 'ya yanie, 'ε γι Pὸλυ -lee -nι, ε wen: «□Nι 'pie 'lι hυannυ, κεε, 'cibi 'υ 'na -ti a -molenina, □ni 'saa 'lι.

¹⁰ 'Kι 'n nι 'υ -mu ke'. Nyiblo □dv 'γι 'lι□ι 'lι -we, bu klo -mu, bu □tu -mu □hυen, -ε nu□o, nyibli, -υ mὸ 'na nyibli, -υ nι 'ne- 'dιo -bu 'kwli, κεε, -υ 'yεε 'na win nι 'win, υ -hυ nι.» Ke- -Yusu -pυ.

¹¹ Ε nu□o nι, Pὸλυ 'ε -hii 'lι Koletukβε 'nyi 'yrv κὸ □hὸnpυι nι □hlon-do, 'ε tυε □nv Nyisua a win.

¹² Ti -mu', -ε κὸ 'yri Galio mὸ la -gulunuma, 'kι 'lι Akaiblogba 'kwli, 'kι -Juukβε bibi 'υ 'yi λε, 'υ klo Pὸλυ, 'υ gba 'lι□ι Galio a 'mu γι, ε 'mu□υ -bati λε -pυυ -nι,

¹³ 'υ yεε □ne -ti, υ wen: «Nyiblo -bu, ε -hυε□ε nι, nyibli a pepe bu □tuu 'υ Nyisua 'υ. κεε, -τε a 'mu, ε pυ λε, -ba nuu 'υ Nyisua a 'υ□tuule, -aan tete 'nι -pυ□υ λε.»

¹⁴ Pὸλυ 'mu 'kι win pυ, -ε -bι Galio wen: «-Juukβε -na, 'bu mὸ, 'bu mὸ wen -ti 'yakh □dv, 'n di pυ wen 'a mu nυa γι bu.

¹⁵ κεε, -τε ε mὸ 'blini, 'kι 'υ winbυι κὸ 'nyre κὸ 'a mu -Juukβε a tete kι, 'a mu -kὸ 'lι□ι -mὸ. 'N hιa nι, 'kι □bv pυ -teblidυ a 'mu 'a -bati.

¹⁶ Ba mu, ba -hὸn 'ne- -batipυle'.»

17 'Kɪ 'lɪ -tuo a 'mʊ kɪ, 'kɪ nyiblo ɔ̄dʊ nɪ 'v. 'A 'nyre mɔ Sɔtenɪ. ɛ mɔ Nyɪsʊa a 'kayu a nyiblo gbagbʊ ɔ̄nɔ. Nɔ- -Juukʊɛ -klɔ, 'v -tua 'a bibie, 'kɪ 'v -batipʊɛ'. Kɛɛ Galio a 'yie 'yɪ 'lɪ -nɪ.

Pɔlv a ta a 'dagba, 18.23-21.16

-Tɛ Pɔlv hree 'v Atiɔsi, ɛ -mɛ kle

18 -Tɛ ɛ -hi, Pɔlv -wlɛɛn 'lɪ Koletɪ nɪ, 'tɪ- 'ɛ gba -Yusu a nyibli wlu. 'Kɪ 'lɪ Sankledɔ 'kwli, 'kɪ ɛ -ha 'lɪ 'mɪ, 'ɛ mu 'lɪ Silibluɔɔba 'kwli. -Tɛ ɛ yɪ nɪ mi, ɛ kɔ Plisilɪ kɔ Akilasɪ 'hʊɛn-, v nʊ- -mu. Pɔlv ŋmla 'v 'lu lɛ, 'kɪ 'lɪ Sankle, -ɛ diɔ̄e nu, nyibli 'mʊɔ̄v 'ye, -ɛ mɔ, ɛ pʊ 'lɪ dɛ, 'kɪ 'v Nyɪsʊa -mɔ'.

19 -Tɛ v yɪ nɪ mi, v nyre 'lɪ Efesɪdɔ 'kwli, 'kɪ Pɔlv hie 'v Plisilɪ kɔ Akilasɪ 'hʊɛn- bʊ, ɛ nɔ- -mɔ -bɪ, 'ɛ mu 'lɪ Nyɪsʊa a 'kayu bʊ, ɛ kɔ -Juukʊɛ* 'hʊɛn-, v 'mʊ toto pʊ,

20 -Juukʊɛ a 'mʊ, 'v -tua 'a lenyaale, 'kɪ bʊ -hii 'v ɔ̄nʊ -nyrɔwɪ gbi 'hʊɪ, kɛɛ, ɛ 'yɪ -wɛn,

21 'ɛ gba ɔ̄nʊ wlu, ɛ wɛn: «Nyɪsʊa 'bʊ -hʊaɔ̄a, 'kɪ ɔ̄bʊ di kle, -ɛ -bɪ 'n di 'nɪ di,» 'ɛ 'ya 'lɪ 'mɪ 'kwli de, 'ɛ gba 'a 'dagba 'lu -mɔ,

22 'ɛ nyre 'lɪ Sesalɪdɔ 'kwli. -Tɛ ɛ ɔ̄tɪ, -ɛ -bɪ 'kɪ ɛ mu 'lɪ Jrusɛ, 'ɛ mu -Yusu a nyibli, -v nɪ 'lɪ 'ye mɔ. -Tɛ ɛ -hi, -ɛ -bɪ 'kɪ ɛ mu 'lɪ Atiɔsi,

23 'ɛ -hii 'lɪ ti gbi. -ɛ -bɪ ɛ bi 'hru wlɔn de, 'ɛ 'bɛ 'blʊgbɪ -mʊ' ɔ̄tɔ, -v mɔ Galasi kɔ Flisi, -Yusu a nyibli a pɛpɛ -mʊ', -v nɪ 'lɪ 'blʊgbɪ a 'mʊ kɪ, 'ɛ yɪ ɔ̄nʊ 'klɪ -nyi, 'kɪ bʊ 'cibi 'v -Yusu a ɔ̄wlv a yikuole.

-Tɛ Apolɔsi mu la 'lɪ Efesi kɔ Koletɪ

24 ɛ kɔ -Juukʊɛyɪ* ɔ̄dʊ. 'A 'nyre mɔ Apolɔsi. 'Kɪ ɛ kɔ 'lɪ Esipʊblʊɔɔba a 'dɔ -mʊ', -ɛ mɔ Alesadrɪ.

Ɛ mo hihlenyo gbagbu □nuo. Ɛ yi Nyisvacrien nu diaku. No- di la 'li Efesu, 'ki 'li Asiblogba 'kwli.

²⁵ Tɔɔwin -mu', -ε kuε 'u -Yusu ki bu, ε 'nyi la□a nu -tεε. Kee, -ti nu -do -mu', Saan yi la nyibli -lee -ni, -ε kuε 'u -Yusu ki bu, ε ko, -tε Saan a 'mu, ε ni la nyibli a 'nie a 'lulepɔpɔ, ε nu -do a 'mu, ε no-, ε no- -mo -bi, ε yi la.

²⁶ 'Ki 'li Nyisva a 'kayu bu, -tε -Juukue yi 'li le 'kukue -ni, ε 'nu -pie□e li -tu, 'ki bu na -Yusu a -ti -mo le. -Tε ε yi nu hle, Plisili ko Akilas 'hɛn-, u nu -tuɔ ki. -Tε ε -wε win a pɔpɔ -mo, -ε -bi u da□a nu, 'ki 'li 'waa 'kayu bu, dε -mu', ε 'yεε nu 'win, 'ki 'u -Yusu a -ti ki, 'u -hihi □nε□ε kle -tεε.

²⁷ -Tε ε -hi, -ε -bi ε wen: «'N -huε□ε ni, □bu mu 'li Koletu, 'ki 'li Akaiblogba 'kwli.» Ɛ no- nu□o, -Yusu a nyibli -mu', 'u -nyi□e 'ki, 'ti- 'u 'cri 'crien, 'u -nyi □nε□ε, 'ki bu gba□a -Yusu a nyibli -mu' yi, -u nu 'li Akaiblogba 'kwli, -ε di□e nu, u 'mu□u kua 'ble -tεε. -Tε ε nyre 'li, 'ε mo -tεε, 'ε yεε 'u nyibli bu, -u kuo -Yusu □wɔ yi, -ε nu□o, Nyisva nuu la □nu □haande -mo. Ɛ -hεε □nu nu diaku,

²⁸ ε ko -Juukue 'hɛn-, 'u pi gble, 'ki 'u nyibli a pepe ye', 'ε tɔε □nu, -ε mo, u ke ni, 'ε yi Nyisvacrien -hre, 'ki 'u □nu ye', 'ε tɔε □nu□u -tεε, -ε mo, -Yusu, no- mo Wanyo -mu', Nyisva pu la le, ε di la ya.

19

-Tε Pɔɔ mu la 'li Efesidɔ 'kwli

¹ Ti -mu' -ko 'yri Apolɔɔ nu 'li Koletu, 'ki 'li Akaiblogba 'kwli, Pɔɔ -mo -bi, ε naa 'li Asiblogba a 'kutɔ -mu', -ε ko dɔgbɔ ki, 'ε nyre 'li Efesidɔ 'kwli. 'Ki ε yεε 'li -Yusu a nyibli -bi bu,

² 'ε 'beti □nu, ε wen: «□Bι ti -mυ' -kω 'yri a kuo -Yusu □wlv yι, ε -nyi 'a mυ 'a -Hihiu* nι?» -ε -bι υ □tu□o □wɔn, υ wen: «-A 'yι -hvan Nyɪsua a -Hihiu a -tι nι 'win.»

³ -ε -bι Pɔlv 'beti □nu nι de, ε wen: «-Tε υ pυ 'a mυ 'nie 'lu, de a 'dι -bι ε □hen 'nyre, 'kι 'υ 'a mυ -mɔ 'lι?» -ε -bι υ wen: «De -mυ', Saan tɔɔ -nι, 'kι 'υ 'nie a 'lupɔpɔv a -ta', nɔ- -a kuo □wlv yι.»

⁴ -ε -bι ε wen: «Nyibli -mυ', -υ hie 'υ de 'kuku bu, 'tι- -υ -nyi 'waa 'kɔ a pɛpɛ Nyɪsua, nu- Saan pι la 'nie 'lu lɛ. Ke- ε pι la nyibli a 'mυ yι: Bυ kuo nyiblo -mυ', -ε di la 'υ□υ ke' kɔε □wlv yι. Nyiblo a 'mυ, ε nɔ- mɔ -Yusu.»

⁵ -Tε υ 'win win a 'mυ, -ε -bι υ pυ □nu 'nie 'lu, 'kι 'lι Kɔkɔnyɔ -Yusu a 'nyre 'kwli,

⁶ Pɔlv 'ε pυ □nu dabυ 'lu blɛ, Nyɪsua a -Hihiu 'ε bi 'υ □nu ke', nyibli a 'mυ, 'υ -tva win -mυ', -υ 'yι -yι a pɔpɔv, 'υ yι Nyɪsua a win wɔn -hɛ.

⁷ Nyibli a 'mυ, υ -wɛ 'lι nyibli nι -pu □tu 'υ 'hɛn.

⁸ -Tε ε -hi, -ε -bι 'kι Pɔlv pa 'lι Nyɪsua a 'kayu bu. 'Kι 'lι □hɔnpυ nι ta 'kwli, 'a -nɛ -wuwle-nyrɔwɔ*, ε 'nι -pie□e lι hvannυ, 'ε -hιhιε□ε nyibli kɛ, -tɛ Nyɪsua nι 'lι -Yusu a 'lɪnaalɛ, ε nι nyibli a win a kɪkɔɔlɛ. Pɔlv □mυε□ε lɛ, -tι -mυ', ε hlɛ, nyibli bu pυ□υ □han-tι.

⁹ Kɛɛ, 'kι 'lι □nu 'nyi, -υ -bι 'nι -hva□a lι bu kuo -Yusu □wlv yι, 'υ □tui Nyɪsua a □haantitie a 'mυ -tι 'hυ lɛ. ε nɔ- nu□o, Pɔlv 'ε -hɔn 'υ □nu 'hυ lɛ, ε kɔ -Yusu a nyibli 'hɛn-. Kɔε 'υ ti a 'mυ 'yie bu, 'a -nɛ -nyrɔwɔ, ε kɔ bu tɔɔ □nu Nyɪsua a -tι, 'kι 'lι nyɪbeyu □dυ a 'kayu bu. Nyɪbeyu a 'mυ a 'nyre mɔ Tilanusɪ.

10 Ε νο- ε -nu, 'kɪ 'lɪ 'yɪ nɪ 'hʊɛn 'kwli. Ε νο-nu□o, nyibli a pɛpɛ -mʊ', -v nɪ la 'lɪ Asibɫɔgba 'kwli, -Juukʊɛ* kɔ nyibli -mʊ', -v 'yɪ -Juukʊɛ 'pa-, 'v 'wɪn Nyɪsʊa a -tɪ.

-Tɛ Sefa a 'yonv □tɛ la 'kuo -hʊɪn* a lɛbʊbla 'yi

11 'Kɪ Nyɪsʊa nɛɛ 'lɪ Pɔɫʊ 'lɪ, 'ɛ nɪ □wɪlɛkɛɛ-tɛbli gbagbɪ,

12 nyibli 'v gbɛ 'a 'hʊɪɛpʊ-tɛbli kɔ 'a 'paatɪgɛsɛ, 'v pɪ□ɪ 'hʊɪhɾɛnnɪyʊ klɛ, 'hʊɪhɾɛnnɪyʊ a 'mʊ, 'waa 'kʊɛ 'ɛ yɪ -wɛ, ɛ kɔ, nyibli -bʊ, 'kuo -hʊɪn nɪ 'v kɛ' lɛ, 'v -hʊɛn 'v □nʊ kɛ' lɛ.

13-14 Ε kɔ la -Juukʊɛ* □dʊ. ʊ mɔ la 'dɪayɪnʊ nɪ □hɫɔn'hʊɛn □nɪɔ. 'Waa 'baɪ a 'nyɾɛ mɔ Sefa. Nyɪsʊa a -cɔhlʊnpɪnyɔ* gbagbʊ □nɪɔ la. 'A 'yonv nyɪɛpʊ a 'mʊ, v nʊ- nɛ -tɛbli 'nyɪ lɛ, 'v blɛ 'kuo -hʊɪn lɛ, -v nɪ 'v 'hʊɪhɾɛnnɪyʊ kɛ', 'v □tɛ□ɛ 'yi, 'kɪ bʊ nʊ -Yʊsʊ a 'nyɾɛ, bʊ bla 'kuo -hʊɪn lɛ. -Tɪ v yɪ 'kuo -hʊɪn a 'mʊ -lee -nɪ, ɛ nɔ- -bʊ: «-Yʊsʊ -bʊ, -kɔtɪ Pɔɫʊ hlɛ, 'kɪ 'lɪ 'a 'nyɾɛ 'kwli, 'n yɪ 'a mʊ 'nɪ -lee -nɪ, -hɔn 'v nyɪblo -bʊ kɛ'.»

15 -Nyɾɔwɔ □dʊ 'kɪ, -ɛ -bɪ 'ku -hʊan -mʊ', v blɛ lɛ, ɛ □tʊ □nʊ □wɔn, ɛ wɛn: «'N yi -Yʊsʊ nɪ, 'nɪ yi Pɔɫʊ, kɛɛ, 'a mʊ -bʊ, nyibli a 'dɪ -bɪ a -mɔ 'lɪ?»

16 Tɪ nɪ -dɔ a tɪ 'yɪ, -ɛ -bɪ nyɪblo, 'ku -hʊan nɪ 'v kɛ', ɛ bɪ 'lɪ □nʊ 'nyɪ, 'ɛ tɔɔ □nʊ□v, -ɛ mɔ, ɛ nɪ 'klɪ kɪ, 'ɛ -hɪ 'v 'waa pɛpɛ a 'mʊ 'v, 'ɛ -tʊa 'waa -tɛbli a 'yɾɪlɛ'hɪla, kɔ 'ɛ cɪcɾa 'waa wlawh lɛ, nyibli a 'mʊ 'v 'gba cɪ lɛ, 'v -hɔn 'lɪ nyɪblo a 'mʊ, 'a -tɛ.

17 -Tɛ dɛ a 'mʊ, ɛ mu 'lu -mɔ, -Juukʊɛ kɔ nyibli -mʊ', -v 'yɪ -Juukʊɛ 'pa-, -v 'tɪ 'lɪ Efɛsɪ, 'waa pɛpɛ, v 'wɪn nɪ. 'A -tɪ, v yɪ pɪɛ hʊannʊ, 'v 'bʊɛ Kʊkɔnyɔ -Yʊsʊ a 'nyɾɛ 'yi.

18 Nyibli -mυ', -υ kuo -Yusu □wlv yι, 'waa -hυoχυι, υ yι 'li 'nι di, -tebli 'kukui a pepe -mυ', υ -nu, 'υ yι□ι yre -wεen -nι, 'kι 'υ nyibli a pepe ye'.

19 Nyibli -mυ', -υ ni -wιδε, 'waa -hυoχυι ya 'waa 'crυn nι, -ε kα 'kwli υ 'crυ 'li, -te υ di -wι a pυpυυ nu, 'υ pυ□υ 'tα λε, 'kι 'υ nyibli a pepe yι. -Te υ gbugba 'crυn a 'mυ, 'a 'wli -mα λε, ε -we 'li -kuannunyibli a (5000) 'miliwι a -wli nι 'hυen □tu 'υ -pu a 'peεε, 'kι 'li -nyrαwα nι -do 'kwli.

20 -Tebli a 'mυ, -ε mu 'lu -mα, ε nι 'kli kι diakι. Ε nu□o nι, nyibli -mυ', -υ 'wιn Nyιsυa -tι, ε kα, -υ kuo □ne □wlv yι, 'υ bii kle.

-Te -tebliblanυ -mυ', -υ nι 'li Efesi, υ bi yrv' λε

21 -Te -tebli a 'mυ, ε -hi, -ε -bi Pαlv pυ 'li□ι nι, 'kι bυ 'be Masedvanυblυgba kα Akaiblυgba □tια, 'ti- ε 'mυ Jrusre mu. Ε wen: «'Bυ mα, 'nι -mu, 'n kα □bυ nyre 'li Rαmυdια 'kwli.»

22 'ε lee ne 'a -kuannunyibli nι 'hυen, 'kι bυ mu 'li Masedvanυblυgba a 'mυ 'kwli. 'A -kuannunyibli a 'mυ, υ nυ- mα Timote kα Elasi 'hυen-. Kee, ε nα- -mα -bι, ε 'tιe di 'li ti gbi Asiblυgba 'kwli -hi.

23 Ti nι -do a 'mυ 'yri, tααε -mυ', Pαlv tυe nyibli, 'kι 'υ -Yusu a -ta', ε nα- kα -tι □gbugblole gbagbυ 'ε bi 'li Efesιdια 'kwli.

24 'Kι 'li 'dια a 'mυ 'kwli, ε kα 'kagbau □dυ, 'ε nι 'υ. Ε nα- kα bυ nyibli δεε 'li 'waa 'ku -mυ', -ε □tui 'waa 'dια 'yie. 'Ku a 'mυ, 'a 'nyre mα Atemisι. Ε mα nυgba □nια. 'Kι 'li 'dια a 'mυ 'kwli, -tebliblanυ nι 'li, 'ε ble 'plι. 'A 'nyre mα Demetriusι. Ε nα- nι 'sroba, 'ε nι 'kayo 'cιmυ gbi, □wι yι, -te -mυ', Atemisι a 'mυ, 'a 'kagbau nι 'mυ.

Ɛ nu□o ni, -ε di□e nu, ε 'mu□v plo. De a 'mu, ε ni, ε pi 'li□i 'wliye -ji' diaki, ε ko 'a -kuannunyibli 'hven-.

²⁵ Demetriusi a 'mu, ε no- 'kukue 'a -kuannunyibli le, ε ko nyibli -mu', -v ko □nu 'hven-, -v ni -kuantu ni -do, ε wen: «A 'bio -na, 'bi a yi□e ni, -ε mo, -kvan -bu, -a ni, ε no- yi -a mu 'wliye -nyi.

²⁶ Kee, nyiblo -bu, v deε Pɔlv, de -bu, ε hle, a yi 'ni 'win. Ɛ yi nyibli 'ni -lee -ni, -ε mo tuyonu -mu', -tonyibli ni, v 'yi 'kl □dv -ko. -Ti a 'mu, Pɔlv □tui, nyibli -huohvi pu□v □han-ti, 'ki 'ne- Efesi ko Asiblugba a pepe ki.

²⁷ Dedv a 'mu, ε di□e 'ni nu, -aan -ne -kvan 'mu □hlɔn bi. 'Ya 'v 'lu de, -aan -ne 'ku gbagbu -bu, -a de, -ε ko 'nyre -mo Atemisi, 'a 'kagbau a -ti di -heε le, 'ti- Atemisi a 'mu, nyibli a pepe -bu, -v ni 'ne- Asiblugba 'kwli, ko -tutu a pepe ki, v de, ε 'yi 'li□i 'li -we, bu ko -ti a 'yi'buale de.»

²⁸ Nyibli -mu', -v ni -tuo ki, v pu Demetriusi a win □han-ti. Ɛ no- nu□o, 'v bi yrv' le, 'v □mumve le, v wen: «Efesikuε a 'ku Atemisi bu ko -ti a 'yi'buale!»

²⁹ 'Waa le□mumale a 'mu, ε nu□o ni, 'di□ a pepe 'ε -we ti ki, 'v mu 'li -te -mu', v nii 'li -gbolugbo le. Ɛ ko nyibli ni 'hven □dv, nu- ko Pɔlv 'hven-, -v mi 'dagbi' le. 'Waa 'nyre mo Gayusi ko Alitaki. 'Ki v ko 'li Masedvaniblugba 'kwli. Nu- 'di□ a nyibli -klɔ, 'v gba 'li □nu -gbolugbonuule'.

³⁰ Pɔlv -hve bu mu 'li nyibli -huohvi a 'mu -mo, ε 'mu 'li □nu -mo -hlee -ni. Kee, -Yusu a nyibli 'yi de a 'mu ki -wen.

³¹ Ɛ ko Asiblugba a ye'nanyv -huohvi -bi, 'v ni

'u. Nu- mo Polu a nunatumupu. U nu- lee □ne, e 'ni 'muo 'li -gbolugbonuule'.

³² Ti ni -do a 'mu 'yri, nyibli -mu', -u 'kukue le, u pi -cici le diaki. 'Waa -ciciwin a 'mu, e □gla ni. 'Ki 'li □nu 'nyi, nyibli -huohu ni 'li, 'u 'yi□i -yi, de- ko le'kukuele bu di le 'kukue -ni.

³³ 'Ki 'li nyibli -huohu a 'mu 'nyi, -Juukueyu* ni 'li. 'A 'nyre mo Alesadri. De -mu', -e mu 'lu -mo, e no- ko -ti u -hihiε□e kle. E no- 'a 'bio -Juukue pu 'li ye', 'ki bu pu win, Alesadri 'e ni dabu, 'e yi □nu -lee -ni, -e di□e nu, nyibli 'mu wien ma, e 'mu □nu -lee -ni, -e mo, -Juukue 'yi □dedede -nu.

³⁴ Kee, -te u yru□o, -e mo, Alesadri mo -Juukueyu □ni, -e -bi u -tua -cici a lepupu, 'u pi wingblo ni -do. E no- u -nu -nunu, 'e -we 'li -haawi ni 'huen. Ke- u pi: «Efesike a 'ku, -e mo Atemisi, bu ko -ti a 'yi'buale!»

³⁵ -Te u pu -cici le -pupu, -e -bi 'diu a ye'crinyo □tu 'u 'ki, 'e nu□o -nunu, 'u ma wien. Ke- e pi: «Efesike -na, nyibli a pepe yi□e ni, -e mo, -aan 'diu Efesi, no- mo -aan 'ku Atemisi a 'kagbau a 'yie□tuny, e ko 'a tuyu, -e ble 'li yako 'kwli 'huen-.

³⁶ Nyiblo □du 'yi 'li□i 'li -we, bu pu le, -e mo hu □ni. 'A -ti, ba nu gbee, ba -hie 'lu le, a 'ni □ha de -huan □du nu.

³⁷ Nyibli -bu, a -ya, u 'yi □dedede 'yri, 'ki 'li Atemisi a 'kagbau bu, e ko, u 'yi 'ku Atemisi 'yri le -ha.

³⁸ 'Bu mo, Demetriusi ko 'a -kannunuyibli 'huen-, 'bu -hue bu yee nyiblo -ti, bu ko 'a yiyie, -e mo, e ko -nyrowi, -e ko 'kwli u pi 'u -bati le, 'e

ko 'blunaanyu -we, u di -hawi pu. Nyibli a 'mu, nu- u bleε yi bu lee -ni.

³⁹ Bu mo, -ti -bi 'bu ni 'u, -nyrowo -ko 'yri 'duo a nyibli di 'u -bati -puu -ni, -a 'mu□u hla.

⁴⁰ De -bu, -ε mu 'lu -mo a -ti, ε -we 'li bu nu□o ni, 'blunaanyu, -u mo Romakue, bu yeε ne -a mu -ti ni, bu pu le, -a yi 'blugba 'ni □gbugblo -ni, -kotu -a 'yi □dedede -ko, -ba lee 'blunaanyu a 'mu, -ε di □nu kle -hihia -ni, de -ko -ti □a 'kukue mo le.»

⁴¹ -Te ε pu 'ki le, -ε -bi u lee nyibli -mu', -u 'kukue wen le, bu -gbε.

20

-Te Polu mu la 'li Masedvanıblugba ko Glekıblugba 'kwli de

¹ -Te □gbugblolε -we 'li, -ε -bi Polu 'kukue -Yusu a nyibli a pepe le, 'ε -nyi □nu 'klı, 'ti- 'ε gba □nu wlu, 'ε mu 'li Masedvanıblugba 'kwli.

² -Te ε yi 'blu a 'mu □tıo ni 'be, -Yusu a nyibli, -u ni 'li, ε -nyi □nu 'klı. -Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi 'ki ε mu 'li Glekıblugba 'kwli,

³ 'ε nuu 'li □hɔnpui ni ta. -Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi ε -we -mo, 'ki bu gba 'mu, bu mu 'li Silıblugba 'kwli. Kee, ε 'win ni, -ε mo, -Juukue* pu 'lı□ı ni, 'ki bu 'la□a, ('bu mo, 'bu nyre 'li Silıblugba 'kwli.) ε no- nu□o, 'ε -yra□a, 'ki bu naa 'li Masedvanıblugba 'kwli de.

⁴ -Te ε yi 'ki ni mi, nyibli -huohui, nu- gba□a 'hru wlon. 'Waa 'nyre, no- -bu: Pilusu a 'yu Sopate a 'mu, -ε ko 'li Beledıo 'kwli; ko Alitaki, ko Sekudusi, -u ko 'li Tesaloniki, ko Gayusi, -ε

kɔ 'lɪ Dɛbɪdɪɔ 'kwli, ɛ kɔ Timote, kɔ Asibluɔɔba a nyibli nɪ 'hʊɛn, -v mɔ Tisiki kɔ Trofimu.

⁵ Nv- 'nyɛɛ 'hru, 'v mu 'lɪ Trɔvasɪdɪɔ 'kwli, 'v mu 'lɪ -a mʊ -ple mɔ.

⁶ -Aan 'mumu, -Juukʊɛ a lɛ'mimle, -ɛ mɔ Pakɪ, -tɛ ɛ -hi, -ɛ -bɪ -a -ha 'lɪ 'mu Filipɔdɪɔ 'kwli. -Nyɔwɪ nɪ ɔhun bʊ -hi, -ɛ -bɪ -a yɛ ɔnʊ kɪ, 'kɪ 'lɪ Trɔvasɪdɪɔ 'kwli. 'Kɪ -a -hii 'lɪ 'wee 'mumu.

Pɔlv a lɛ'boɔdagba, 'kɪ 'lɪ Trɔvasɪdɪɔ 'kwli

⁷ -Wuwle-nyɔwɔ* a -winse, -a 'kukue ɛ, -a 'mʊ -Yusu a lɛ'boɔdiide di. Pɔlv, nɔ- yɪ 'lɪ -Yusu a nyibli, -v 'kukue ɛ -mɔ -hlee -nɪ. -Tɛ ɛ di 'a 'dagba 'lu -mɔ gba, -nyɛ 'bʊ -nyɛ a -tɪ, ɛ hle -hlehle, 'ɛ yɛ 'tɔ-hɛyri' kɪ.

⁸⁻⁹ 'Kɪ 'lɪ yɔ'kayu ɔdʊ a ta a -gbɔ a -gblo -bɪ 'kwli, 'kɪ -a 'kukue 'lɪ ɛ. 'Kɪ 'lɪ -gblo a 'mʊ 'kwli, 'napɪ -hʊ 'lɪ nɪ. 'Kɪ 'yʊ nyɪbɛhɪan ɔdʊ nɪ 'lɪ 'winde 'yri bʊ. 'A 'nyɛ mɔ Etisɪ. -Tɛ Pɔlv a hihlewin 'tɛ hɪvɛ kɪ bʊ, -ɛ -bɪ Etisɪ a 'mʊ, ɛ bi ɲmena', 'ɛ hlɛɛ 'lɪ ɲmena' bʊ. ɛ nɔ- mɔ bʊ ble 'lɪ 'winde a 'mʊ 'yri, bʊ -hlɪi 'lɪ -patʊ' bʊ. -Tɛ v ɔtɪ, v 'duɔ ye', -ɛ -bɪ v 'yeɔ nɪ, -ɛ mɔ, ɛ 'kʊ nɪ.

¹⁰ -Tɛ Pɔlv ɔtɪ, ɛ ɔjriɔ ye 'lu bʊ, 'ɛ 'duɔ ye', ɛ wen: «'Kla 'nɪ 'yaa 'lɪ 'a mʊ -wliye. ɛ 'tɛ pɪ -hʊnhlʊn,»

¹¹ 'waa pɛpɛ 'v 'ya, 'v di -Yusu a lɛ'boɔdiide. -Tɛ ɛ -hi, -ɛ -bɪ Pɔlv 'tɛ gbɛ win a pʊpʊv 'lu -mɔ, 'ɛ pʊ win -pʊpʊ, 'yɪv 'ɛ 'hri 'lɪ. -Tɛ 'yɪv 'hri 'kɪ 'lɪ, -ɛ -bɪ ɛ mu nɪ.

¹² Nyibli a pɛpɛ -mʊ', -v nɪ 'v, 'waa plɔ ble nɪ, -tɛ Etisɪ -nɪ wen, ɛ -tʊa -hʊnhlʊn a pʊpʊv de. -ɛ -bɪ v 'duɔ ye', 'v gba 'lɪ 'kayu bʊ.

-Te Pɔlv -hɔn la 'lɪ Trvasɪdɪɔ 'kwli, ɛ mu 'lɪ Miletɪdɪɔ 'kwli

¹³ -A mu -mɔ -bɪ, -a -ha 'lɪ 'mu Trvasɪdɪɔ 'kwli, ɔa 'nyɛɛ 'hru, ɔa nyre 'lɪ Asɔsɪdɪɔ 'kwli, Pɔlv -mɔ -bɪ 'ɛ naa buɪ, -ɛ nuɔ, ɛ -yraɔa nɪ, 'kɪ -ba -plee 'lɪɔ Asɔsɪ, -ɛ diɔe nu, ɛ kɔ -a mu 'hɔɛn-, -a 'mu 'lɪ 'muɪ -ha, -a 'mu 'dagba 'lu -mɔ gba.

¹⁴ -Te ɛ yɛ -a mu kɪ, 'kɪ 'lɪ Asɔsɪ, ɛ 'ya 'lɪ -a mu -mɔ, 'kɪ 'lɪ 'muɪ 'kwli, ɔa nyre 'lɪ Mitilenɪdɪɔ 'kwli,

¹⁵ ɔa -hi. -Te -nyre -nyɛ, ɔa na 'v 'nɪdugbo -mu' v dɛɛ Kɪɔsɪ 'hɔɪ. -Te -nyrɔwɔ -bɪ -hi, 'a -nyre -nyɛ, ɔa na 'v 'nɪdugbo -mu', v dɛ Samɔsɪ 'hɔɪ, ɔa -hi. -Nyrɔwɔ nɪ -do bu -hi de, -ɛ -bɪ -a -hi Efɛsɪ lɛ, ɔa nyre 'lɪ Miletɪ.

¹⁶ ɛ mɔ ɔhan-tɪ, Pɔlv pɔ la 'lɪɔ nɪ, -ɛ mɔ, ɛ 'yɪ 'lɪɔ 'lɪ -wɛ bu nyra bu, 'kɪ 'lɪ Efɛsɪ, ɛ 'nɪ ɔha 'lɪ Asɪblɔgba 'kwli tɪ -hɔɔhɔɪ 'lɪ -hɪɪ -nɪ. ɛ 'kɪkɛ nɪ, -ɛ diɔe nu, 'hru 'bu pɛ 'v bu, ɛ 'mu 'lɪ -Juukɔɛ* a lɛ'mimle, v dɛɛ Patɪkɔtɪ Jrusɛ 'yee -nɪ.

-Te Pɔlv hlee la 'lɪ Efɛsɪdɪɔ a 'cvɛ a ye'nanyv -mɔ

¹⁷ -Te -a nyre 'lɪ Miletɪdɪɔ 'kwli, -ɛ -bɪ 'cvɛ a ye'nanyv -mu', -v nɪ 'lɪ Efɛsɪ, Pɔlv gba ɔnv 'crɪɛn yɪ, 'ɛ lee ɔnv, -ɛ mɔ, bu diɔe 'ye, kɪ 'lɪ Miletɪ.

¹⁸ -Te 'cvɛ a ye'nanyv a 'mu, v nyre 'lɪɔ 'hɔɪ, -ɛ -bɪ ɛ wen: «Kɔɛ 'lɪ -nyrɔwɔ -mu', -ɛ kɔ 'yri 'n nyre la 'nɛ- Asɪblɔgba 'kwli 'yie bu, -bu yɛ -nyrɔwɔ -bu kɪ, -tɛ 'n ni la nɪna, a yɪɔe nɪ.

¹⁹ 'N ɔtɪɔ la 'lɪ 'na dɪɔnv nɪ pɛpɛ, 'nɪ ni la Kɔkɔnyɔ a -kvan. 'Kla-wliye'yɪya a gblegble, ɛ kɔ ɔhɔɛn, nv- 'n yɪ la 'ye, -kɔtɪ -Juukɔɛ* a ye'nanyv ɔmvɛ 'na 'lɪla lɛ.

20 -Tebli a pɛpɛ -mʊ', -ɛ kɔ -bʊ -hɛɛ nɛ 'a mʊ, 'kɪ ba kuo -Yusu 'Kɪsʊ ɔwɫʊ yɪ -tɛɛ, 'n 'yɪ huannʊ -pɪɛ, 'nɪ tɔɔ ɔnɛ 'a mʊ 'a pɛpɛ, 'kɪ 'ʊ nyibli a pɛpɛ ye', 'kɪ 'lɪ 'aan dɪɔnʊ a 'kayo blɛ. 'N 'yɪ 'a mʊ ɔdedede 'yɪ kɪ -hlii -nɪ.

21 'N lee -Juukʊɛ nɪ, kɔ nyibli -bɪ -mʊ', -ʊ 'yɪ -Juukʊɛ 'pa-, 'kɪ 'waa -tebli 'kukui, ʊ ni, bʊ hie 'ʊɔʊ bʊ, bʊ -nyɪ 'waa 'kɔ a pɛpɛ Nyɪsʊa, ɛ kɔ, bʊ kuo -aan Kʊkɔnyɔ -Yusu ɔwɫʊ yɪ.

22 -Tɛ ti nɛ -bʊ, Nyɪsʊa a -Hihiu* nɪ 'ʊ 'mʊ ke', 'kɪ ɔbʊ mu 'lɪ Jrusɛ, kɛɛ, dɛ -bʊ, -ɛ di 'lɪ 'mʊ -nuu -nɪ, 'n 'yɪɔɪ -yɪ.

23 Dɛ nɪ -dɔ, 'n -yɪ, ɛ nɔ- mɔ, 'a -nɛ 'dɪɔ -kɔ 'kwli 'n di 'lɪ -naa -nɪ, Nyɪsʊa a -Hihiu yɪ 'mʊ 'nɪ -lee -nɪ, -ɛ mɔ, ɔɪ kɔ ɔhɪvɛn a 'yiye 'hʊɛn-, nʊ- nɪ 'lɪ 'mʊ ye'.

24 'Kɪ 'ʊ 'mʊ -mɔ, 'na -hʊnhlʊn, 'n pɪ, 'nɪ -daaɔa lɪɔɪ dɛ gbagbʊ. Kɛɛ, dɛ -mʊ', -ɛ mɔ dɛ gbagbʊ, 'kɪ 'lɪ 'mʊ 'yɪ, ɛ nɔ- mɔ, -kʊan -bʊ, -aan Kʊkɔnyɔ -Yusu lee 'mʊ, ɔbʊ nu, ɔbʊ -yraɔa 'lu. -Kʊan a 'mʊ, ɛ nɔ- mɔ ɔbʊ pʊ nyibli 'a ɔhaantitɛ, -ɛ hlɛɔɛ, -ɛ mɔ, Nyɪsʊa ni nyibli ɔhaandɛ -mɔ, 'kɪ 'lɪ dadʊke 'kwli.

25 'N na 'aan pɛpɛ yrɛ, 'nɪ lee nɛ 'a mʊ, -tɛ Nyɪsʊa ni nyibli a win a kɪkɔɔlɛ. Kɛɛ, -tɛ ti nɛ -bʊ, 'n yɪɔɛ nɪ, -ɛ mɔ, 'aan nyiblo ɔdʊ 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ, bʊ 'ye 'mʊ de.

26 ɛ nɔ- nuɔɔ, 'nɪ yɪ kɛ 'a mʊ -lee -nɪ, 'kɪ 'lɪ 'a mʊ 'nyɪ, nyiblo 'bʊ nɪ 'ʊ, 'bʊ hlɔɔ Nyɪsʊa -mɔ lɛ, 'bʊ 'wan, ɛ 'yɪ 'mɔ 'pa-, 'n 'yɪɔɪ -nu,

27 -kɔtɪ -tebli a pɛpɛ, Nyɪsʊa -hʊɛ bʊ nu, 'n 'yɪ 'a mʊ 'a ɔdedede 'yɪ kɪ -hlii -nɪ. 'N tɔɔ nɛ 'a mʊ 'a pɛpɛ nɪ.

28 Ba □tu 'aan dɔɔnɔ 'yie, kɔ, nyibli a pɛpɛ -mɔ', Nyɔsua a -Hihiu -nyi 'a mɔ, ba □tu □nɔ 'yie. Ba □tu 'cɔɛ 'yie. 'Kɪ Nyɔsua naa 'lɪ 'a dɔɔnɔ a 'Yu a 'kɔkɔɔ 'kwli, 'ɛ kɔ 'cɔɛ a 'mɔ.

29 'N yi□e nɪ, -ɛ mɔ, 'nɪ -mu, hɪtɔɔnyɔ di 'nɪ di, ɔ 'mɔ nyibli -kaa -nɪ, □wɪ yɪ, -tɛ -jɪo nɪ, 'ɔ yɪ mamɔ bɔ -wɛ.

30 'Tɪ- 'kɪ 'lɪ 'a mɔ 'cɔɛ a ye'nanyɔ 'nyɪ, nyibli di -hɔn 'lɪ -wlu, ɔ 'mɔ hɪ nu. Ʈ di□e 'nɪ nu, -Yusu a nyibli -bɪ 'mɔ □nɔ □wien kɔɛ.

31 'A -tɪ, ba nɪ 'ɔ -pleeɛ', a 'nɪ 'ɲmee 'lɪ. Bɔ bi 'lɪ 'a mɔ 'kwli, -ɛ mɔ, 'kɪ 'lɪ 'yɪ nɪ ta 'kwli, 'tɔ kɔ -nyɛ, 'n 'cibi mɔ 'ɔ, 'nɪ pɪ mɔ 'a mɔ □tɔ' lɛ, 'ɛ kɔ tɪ, 'nɪ yɪ mɔ we 'aan -tɪ.

32 'A -tɪ, 'kɪ 'n pɪ 'lɪ 'a mɔ Nyɔsua -jɪ', ɛ kɔ □haantitɛ -mɔ', -ɛ hɛ□ɛ, -ɛ mɔ, Nyɔsua nɪ nyibli □haandɛ -mɔ, 'kɪ 'lɪ dadɔke 'kwli. Dɛ a 'mɔ, ɛ nɔ- di 'a mɔ -hɛɛ -nɪ. Nyɔsua a □gbɛtɔ, ɛ nɔ- kɔ 'klɪ, -ɛ -wɛ 'lɪ -bɔ nu□o, 'aan □wɔ a yɪkuolɛ bɔ bii kɪ. ɛ nɔ- kɔ 'klɪ, bɔ -nyi 'a mɔ 'klɔ yrayɔ, -ɛ 'yɛ nɪ -wɛ 'lɪ, a kɔ 'a nyibli a pɛpɛ 'hɔɛn-.

33 'N 'yɪ -hɔan nyiblo □dɔ a 'wliye kɔ 'a 'hɔɛpɔ-teblɪ nɪ -hɔɛ.

34 'Aan 'mumu, a yi□e nɪ, -ɛ mɔ, 'na dabɔlu, ɛ nɔ- 'n nii la -kɔan 'yɪ, 'kɪ 'lɪ 'a mɔ 'nyɪ, 'kɪ 'ɔ 'na mlanɪye kɔ 'na 'hɔɛpɔ-teblɪ a -ta', ɛ kɔ nyibli -mɔ', -ɔ kɔ 'mɔ 'hɔɛn-, -ɔ di la 'nɛ- a -ta'.

35 'N ni la -kɔan dɪaktɪ, -ɛ di□e nu, 'mɔ la 'a mɔ□ɔ -tɔɔ -nɪ, -tɛ a di -kɔan a nunuo nu. 'Bɔ mɔ, □ba yɪ -kɔan a nunuo lɛ nɪ nɪ, -ɛ -bɪ -a -wɛ 'lɪ -ba -hɛɛ □hɪɔennyibli nɪ. Win -mɔ', Kɔkɔnyɔ -Yusu -pɔ, ɛ 'nɪ 'hruo 'lɪ 'a mɔ -mɔ. Win a 'mɔ, ɛ nɔ- bɔ: 'Bɔ mɔ, □nɪ yɪ nyibli -teblɪ lɛ nɪ -nyi, -ɛ -bɪ

-kɔ plɔ a bleelɛ, 'ɛ -hi 'v nyibli a 'mɔ, -yɪ -teblɪ lɛ -nyɪ.»

³⁶ -Tɛ ɛ -wɛ 'kɪ win a 'mɔ, 'a pɔpɔɔ -mɔ, -ɛ -bɪ ɛ kɔ ɔnɔ 'hɔɛn-, v bla kwli bɔ, 'ɛ da Nyɪsɔa.

³⁷ 'Waa pɛpɛ a 'mɔ, v nɪ 'lɪ wuwe 'kwli, 'v yɪ Pɔlɔ 'wlɛɛ -nɪ, 'v gbɛɔɛ wlu.

³⁸ Dɛ -nie ɔnɔ nyai, ɛ nɔ- mɔ, Pɔlɔ bɔ pɔ lɛ, v 'yɪ 'lɪɔ 'lɪ -wɛ, bɔ 'yiye -nɪ de. -Tɛ dɛ a 'mɔ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ v gbaɔa 'hru wlɔn, 'kɪ 'v 'mɪ -mɔ', -ɛ diɔɛ gba 'hɔɪ.

21

-Tɛ Pɔlɔ mu la Jrusɛ

¹ -Tɛ v kɔ -a mɔ 'hɔɛn-, -a -hɪhɪɛ yɛɛ, -a -ha 'lɪ 'mɪ, ɔa mu 'lɪ Kɔsɪdɪɔ 'kwli, ɔa -hi. -Tɛ -nyɛɛ -nyɛ, -ɛ -bɪ -a nyɛɛ 'lɪ Rɔdɪdɪɔ 'kwli. 'Kɪ -a -hɔn 'lɪ, ɔa mu 'lɪ Pataladɪɔ 'kwli.

² -Tɛ -a ɔtɪ, 'kɪ -a yɛɛ 'v 'mɪ -bɪ bɔ, -ɛ mi 'lɪ Fenisibluɔɔba 'kwli. Nɔ- mɔ -ba 'ya 'lɪɔ 'kwli, bɔ gba -a mɔ.

³ -Tɛ -a -mu -mumu, 'kɪ -a nyɛɛ 'lɪ Siprebluɔɔba ɔhlɔn. 'Bluɔɔba a 'mɔ, 'yru ɔglaa 'lɪɔ lɛ. -A nɪ 'lɪ 'mɪ 'kwli, ɔa yɪ 'bluɔɔbakɔtɪɔ a 'mɔ 'ye, 'ɛ nɪ 'lɪ -aan kamlakɪɔa kɪ, ɔa -hi, ɔa mi 'lɪ Silibluɔɔba 'kwli, ɔa -mu -mumu, ɔa nyɛɛ 'lɪ Tilɪdɪɔ 'kwli. 'Kɪ 'lɪ 'dɪɔ a 'mɔ 'kwli, 'kɪ 'mɪ ɔtɪɔ 'lɪ -teblɪ -mɔ', -ɛ nɪ 'lɪɔ 'kwli.

⁴ -A mɔ -mɔ -bɪ, -tɛ -a ɔtɪ, 'kɪ -a yɛɛ 'v -Yusu a nyibli bɔ, ɔa -hii 'v ɔnɔ 'wee nɪ -do 'hɔɪ. Nyibli a 'mɔ, nɔ- Nyɪsɔa a -Hihiu* -lee -nɪ, -ɛ mɔ, ɔhɔɛn a 'yiye nɪ 'lɪ Pɔlɔ ye', 'kɪ 'lɪ Jrusɛ. ɛ nɔ- nuɔ, nyibli a 'mɔ, 'v lee Pɔlɔ, -ɛ mɔ, ɛ 'nɪ 'muo 'lɪ Jrusɛ.

⁵ Kεε, -te 'wee a 'mu, ε -yre, -ε -bi -a -we -mo, 'ki -ba gba -aan 'dagba 'lu -mo, 'waa pepe, υ ko 'waa nɔgbɪ ko 'waa 'yonu 'hɔen-, 'u gba -a mu 'hru wlon, □a □ti 'diɔ. -Te -a nyre 'u 'yru wien, -a bla kwli bu, □a da Nyɪsua.

⁶ -Te -a -we Nyɪsua a dida -mo, -ε -bi -a gbɔgba wlu le, -a mu -mo -bi, □a 'ya 'li 'mu -mu' 'kwli, -ε di -a mu gba, υ nu- -mo -bi, 'u □hɪan -mo, 'u mu 'li 'waa 'kayo ble.

⁷ -Te -a -hɔn 'li Tilɪɪɔ 'kwli, 'mu gba -a mu Polemaɪsɪ. 'Ki ε hie 'u -a mu bu, □a ye -aan 'diayɪnu -Yusu a nyibli ki, □a -hi 'u □nu -nyrɔwɔ nu -do 'hɪ.

⁸ -Te -nyre -nye, -a gba buɪ, □a nyre 'li Sesali. -Te -a nyre 'li, 'ki -a pa 'li Filipu a -te. Filipu a 'mu, ε nɔ- pɪ nyibli Nyɪsua a □haantitie. 'Cuε a -kuannunyibli ni □hlon'hɔen -mu', υ -ha la, 'ki 'li Jrusre a 'cuε bu, ε ni la 'li □nu 'nyɪ.

⁹ Filipu a 'mu, ε ko nyrɔyo ni -hen, -u 'yɪ nyɪbepu -ko. Nu- -he Nyɪsua a win wlon.

¹⁰ -A -hii 'u -nyrɔwɪ -hɔhɪ. 'Ki -a ni 'u, -ε -bi Nyɪsua a winwlon-hanyɔ* □ɔɔ di ni, 'ε -hɔn 'li Sudeblɔgba 'kwli. 'A 'nyre mo Agabusɪ.

¹¹ Nɔ- di 'u -a mu 'hɪ, 'ε 'du Polu a 'betɪye ye', 'ε nu□o, 'ε mu a 'a dɪɔnu a bu ko 'a dabu 'hɔen-le, ε wen: «Nyɪsua a -Hihiu wen 'nu: Nyiblo -bu, -ε ko 'betɪye -bu, -te 'n nu 'na dɪɔnu a muale, ke-Juukɔε* a nyibli gbagbi di 'a muale nu, 'ki 'li Jrusredɪɔ 'kwli, 'ti- υ 'mu□u nyibli, -u 'yɪ -Juukɔε 'pa- -ji' pu.»

¹² 'Ti- -a 'mu windu a 'mu 'win mo mu, -a ko Sesalɪɪɔ a nyibli 'hɔen-, -a bibi ki, □a -twa Polu a lenyaale, -ε mo, □bu ε 'yɪ 'li Jrusredɪɔ 'kwli -mu.

13 KEE, ε □tu -a mu □wɔn, ε wen: «De- kɔ □hien a yi we, ε kɔ, de- kɔ 'na □wɔ a pi □hlɔn 'lɪ? 'N -we -mɔ, 'kɪ bu mba 'mu, kɔ, bu pu 'mu □ji'. ε 'yi de ni -do a 'mu 'pa-. 'N -we -mɔ -we, 'kɪ □bu 'ku, 'kɪ 'lɪ Jrusɛdɔ 'kwli, 'na Kɔkɔnyɔ -Yusu a -ti.»

14 -Te ε 'yi -aan □tɔwin kɪ -wen, ε nɔ- mɔ -ba -ha□a mɛ lɛ, □a lee □nɛ: «De -bu, Kɔkɔnyɔ -hɛ, ε nɔ- -bu mu 'lu -mɔ.»

15 -Te -nyrɔwɪ a 'mu, υ -hi, -ε -bɪ -a -tie -aan blɛ, -a 'mu Jrusɛ mu,

16 -Yusu a nyibli -bɪ, -υ ni 'lɪ Sesalɪ, 'υ gba -a mu 'hru wɔn. -Te -a nyre 'lɪ, 'kɪ υ paa 'lɪ -a mu -Yusu a nyiblo □dɔ a -tɛ. Nyɪbɛhɪan a 'mu, 'a 'nyre mɔ Mlasɔ. 'Kɪ ε kɔ 'lɪ Sipreblugba 'kwli. -Te ε -hɛ la -Yusu a -nagbopi*, 'a ti hlɔ kɪ bu.

-Te Pɔlv mu la 'lɪ Sakɪ a -tɛ

17 -Te -a nyre 'lɪ Jrusɛ, -aan 'dɪayɪnɔ -Yusu a nyibli, -a yɛɛ 'lɪ bu, υ 'ble -a mu kwa -tɛɛ, 'kɪ 'lɪ plɔ a bleelɛ 'kwli.

18 -Te -nyrɔwɔ ni -do -hi, -ε -bɪ -a kɔ Pɔlv 'hɛn-, -a mu 'lɪ Sakɪ a -tɛ. 'Kɪ 'cɔɛ a ye'nanyɔ a pɛpɛ 'kukue 'lɪ lɛ.

19 -Te -a nyre 'υ, -ε -bɪ Pɔlv pu 'waa 'wio bu, 'ε bi 'υ, -tɛblɪ a pɛpɛ -mu', Nyɪsua naa 'lɪ□ɪ 'lɪ, ε -nu, 'kɪ 'lɪ nyibli -mu', -υ 'yi -Juukɔɛ* 'pa- 'nyi, ε nɔ- kɔ dodoyo ε na -mɔ lɛ.

20 -Te 'cɔɛ a ye'nanyɔ -mu' -υ ni 'υ, υ 'wɪn -ti a 'mu, Pɔlv -hla, -ε -bɪ υ -tɔa Nyɪsua a 'nyre a lɛpɔpɔ. -ε -bɪ υ yi Pɔlv 'nɪ -lee -nɪ, υ wen: «'Ye kɛ, -aan 'dɪayɪ, -Juukɔɛ a 'miliwɪ -hɔhɔ, nu- kuo -Yusu □wɔ yi, kɛɛ, υ 'tɪɛ □tui 'υ tete -mu', Nyɪsua -nyi la 'a winwɔn-hanyɔ* Moise.

21 U 'wɪn nɪ, -ɛ mɔ, -Juukʊɛ a pɛpɛ -mʊ', -v 'tɪ 'lɪ hɪapʊdakɔ 'nyɪ, -tʊɛ ɲnʊ nɪ, ɲnɪ yɪ ɲnʊ -lee -nɪ, bʊ hie 'v Moise a tete bʊ, ɛ kɔ, v 'nɪ 'bɛɛ 'lɪ 'waa 'yonʊ yɛ, kɔ, v 'nɪ 'kʊɛ 'lɪ -a mʊ -Juukʊɛ, -aan tete ɲwien lɛ.

22 -Bɪ' -a di 'kɪ dɛ a 'mʊ nu 'lɪ, -ɛ nuɲo, v di 'nɪ 'wɪn, -ɛ mɔ, -di nɪ.

23 'A -tɪ 'kɪ o, dɛ -a di -mʊ -lee -nɪ ɛ nɔ- -bʊ nu. Nyɪbɛpʊ nɪ -hɛn nɪ 'nɛ- -a mʊ 'nyɪ, 'v pʊ 'lɪ dɛ, 'kɪ 'v Nyɪsʊa ye'. Dɛ a 'mʊ, 'a -tɪ, v 'tɪɛ ŋmlɛ 'v 'lɪ lɛ nɪ. ɛ mɔ yruulɛ ɲnɔ, -ɛ -tʊɛ ɲnɛ yɪ, -ɛ mɔ, v 'sii 'v yɪ.

24 Gba nyibli a 'mʊ, ba mu 'lɪ Nyɪsʊa a 'kagbau bʊ, v kɔ -mʊ 'hʊɛn-, v 'mʊ 'v 'a mʊ yɪ 'sii -nɪ, 'kɪ 'v Nyɪsʊa ye'. 'Ba nyre 'lɪ, -ɛ -bɪ -ha 'wliye -wɛ, -ɛ diɲɛ nu, v 'mʊ 'v 'aan 'lɪ lɛ ŋmla. 'Bʊ mɔ, ɲnɪ nuɲo, nyibli a pɛpɛ diɲɛ 'nɪ 'ye, -ɛ mɔ, -tɪ a pɛpɛ -mʊ', v na -mɔ lɛ, 'kɪ 'v -mʊ kɪ, ɛ 'yɪ ɲhan-tɪ 'pa-. 'Tɪ-, v diɲɛ 'nɪ 'ye -wɛ, -ɛ mɔ, -na 'mumu, ɲtui 'v Moise a tete nɪ.

25 Kɛɛ, nyibli -mʊ', -v 'yɪ -Juukʊɛ 'pa- 'tɪ- -v kuo -Yusu ɲwɪb yɪ, -tɪ -mʊ', -a -yra, -a 'crɪ ɲnʊ -mɔ, ɛ nɔ- -bʊ: U 'yɪ yɪ -blɛɛ -nɪ, bʊ di 'wɪlɔgbɔ-ɛtblɪ -mʊ', v pie 'kuo, ɛ kɔ, v 'nɪ 'naa 'lɪ -hɪv, ɛ kɔ, v 'yɪ yɪ -blɛɛ -nɪ, bʊ di mamʊɪ -mʊ', v 'yɪ mlanɪ blɛ 'bɛ, ɛ kɔ, v 'yɪ yɪ -blɛɛ -nɪ, bʊ nu 'a -nɛ 'lawɪudɛ ɲdʊ.»

26 -Tɛ v hɪa -tɪ a 'mʊ, -ɛ -bɪ Pɔɪv wɛn nɪ. -Tɛ -nyre -nyɛ, ɛ kɔ nyibli nɪ -hɛn a 'mʊ 'hʊɛn-, v mu 'lɪ Nyɪsʊa a 'kagbau a -yaa 'kwɪ. -Tɛ v nyre 'lɪ, -ɛ -bɪ Pɔɪv nu dɛ -bʊ, ɛ kɔ bʊ nu nɪ, 'kɪ 'v 'waa yɪ 'siile a -ta', 'kɪ 'v Nyɪsʊa ye', 'ɛ pa 'lɪ Nyɪsʊa a 'kagbau bʊ, 'ɛ hɪaɲa, -ɛ mɔ, -nyrɔwɪ nɪ ɲhlon'hʊɛn 'bʊ

-hi, ε di -ha -cōhlun*, ε kō nyibli nū -hen a 'mū 'hūen-, Nyɪsua a -cōhlunpinyu* 'mū□u pi, 'kɪ 'u 'waa yɪ'siile a -ta'.

-Te v klo la Pōlv, 'kɪ 'lɪ Nyɪsua a 'kagbau bv

27 Ε kō -Juukue* □du, nu- -hōn 'lɪ Asibluḡba 'kwli. -Te -nyrōwt nū □hlon'hūen a 'mū, u yɪ □ce mō nū mi, -ε -bɪ -Juukue a 'mū, u 'ye Pōlv nū, 'kɪ 'lɪ Nyɪsua a 'kagbau a -yaa 'kwli. -Te u 'ye□e, -ε -bɪ u nu□o nū, nyibli a pēpe 'mū Pōlv yru lē -pūu -nū. 'E mō -tēε, 'u bi yru' lē, 'u klo Pōlv,

28 'u -tva 'lɪ win a 'yaale, u wen: «'A mū Yisraekue -na, ba dii nē -a mū kɪ! Ba ta 'u lē, ba 'ye nyiblo -bu. Ε nō- yɪ 'lɪ nyibli -mō -hlee -nū, 'ε -hlē -tɪ -hūn lē, 'kɪ 'u 'a -nē -tɪtē □du, 'kɪ 'u -a mū Yisraekue -mō, ε kō, 'kɪ 'u Moise a tete -mō, ε kō, 'kɪ 'u Nyɪsua a 'kagbau -bu -mō, kō, 'ε ya Glēkikue, -u 'yɪ -Juukue 'pa-, 'ε paa 'nē- □nu Nyɪsua a 'kagbau bu. Ε nu□o nū, 'kayu -bu, -ε mō Nyɪsua a 'kayu, ε 'yɪ 'kɪ 'u yɪ 'sii -nū, 'kɪ 'u Nyɪsua ye'.»

29 U hlē□ε nū, -ε nu□o, u 'ye mō Trofimu nū, -ε 'yɪ -Juukueyɪ 'pa-, -tē ε kō Pōlv 'hūen-, u nē mō 'dɪo 'kwli lē. U nu- -mō -bɪ, u daa □nē, -ε mō, Pōlv paa mō 'lɪ□ɪ Nyɪsua a 'kagbau bu nū.

30 -Te 'dɪo a nyibli 'wɪn -tɪ a 'mū, -ε -bɪ u bi yru' lē, 'u 'kukue lē, 'u klo Pōlv, 'u yɪ□ɪ lē -jri, 'u -ha 'lɪ□ɪ Nyɪsua a 'kagbau bu. Nō- mō ti nū -do a ti 'yri, bu ka 'u 'kagbau a 'mū, 'a 'maji lē.

31 U □mūε□ε lē, 'kɪ bu 'la□a. Kēε, Romakue a 'seyo a nyiblo ḡbagbu, -ε nēε 'seyo a 'miliwō nū -do, ε 'wɪn nū, -ε mō, Jrusredɪo a pēpe yɪ 'nū □ḡbugblo -nū.

³² Ε νο- μο τι νι -do a ti 'yri, bu gba 'a -sekepu ko 'a 'seyo 'hven-, 'u gba cigbe, 'u mu 'li nyibli a 'mu 'hvi. -Te nyibli a 'mu, u 'ye 'seyo ko 'waa nyiblo gbagbu 'hven-, -ε -bi u 'kee Pɔlu a bibie ni,

³³ 'seyo a nyiblo gbagbu a 'mu, 'ε 'yɪya 'u Pɔlu 'hvi bu, 'ε kloɔ, 'ti- 'ε lee ne 'a 'seyo, bu nu 'ciun ni 'hven, bu mva ɔne. -Te u -we 'a mvale -mo, -ε -bi ε 'betiɔe ni, nyiblo a 'di -bi ε -mo, ko, de a 'di -bi ε -nu.

³⁴ Kee, 'ki 'li nyibli -mu' 'nyi, -cici ni 'li. -U -bi wen de -bu, -u -bi wen de -bi -bu. 'Waa win 'yi -pe. 'Waa -cici a 'mu, 'a -ti, 'seyo a nyiblo gbagbu a 'mu, ε 'ni -yruo 'waa win le -tee. Ε νο- ko -ti 'ε lee ne 'a 'seyo, bu gba 'li Pɔlu 'kayu -mu', -ε ko bu 'seyo ni 'li.

³⁵ -Te u nyre 'ki 'u 'kayu a 'mu, 'a gblegble ɔhlɔn, -ε -bi 'seyo neε 'liɔi yɔ', -kɔti nyibli bi yru' le dtaki,

³⁶ 'u yiɔi ɔwien le kuε, 'u pi -cici le, u wen: «Ba 'laɔa, ba 'laɔa!»

-Tebli -mu', u nyra la ki bu, 'u yeε la Pɔlu -ti, ε νο- ε -hihiε kle

³⁷ -Te u yi 'li Pɔlu 'seyo a 'kayu -mu' bu ni -puε -ni, -ε -bi ke- ε pi 'waa nyiblo gbagbu yi ε wen: «ɔBi 'n -we 'li ɔbu lee -mu 'na -ti gbi ni?» -ε -bi 'seyo a nyiblo gbagbu 'betiɔe ni, ε wen: «-εεn, -yi Glekikuεwin a pole?»

³⁸ ɔTagbi, ɔyi Esipukuεyu -mu' 'pa-, ti -bu, -ε -hi la, -ε ɔgbugblo la 'blugba -bu, -ε gba la 'li -balonyibli a 'miliwi ni -hen, 'ki 'li -tite -mu', nyibli ɔdu 'yi 'li 'ti?»

³⁹ -ε -bi Pɔlu ɔtuo ɔwɔn, ε wen: «'Uɔn-, ε 'yi 'mo 'pa-. 'Mo -Juukuεyu* ɔniɔ. 'Ki 'n ko 'li Tasi,

'kɪ 'lɪ Silisibluɔgba 'kwli. ɛ mɔ 'dɪɔ gbagbu ɔnuɔ. 'N nyaa -mɔ ɛ, -nyi 'mɔ 'hru, ɔbu hlee 'lɪ nyibli -bu -mɔ.»

⁴⁰ -ɛ -bɪ 'sɛyo a nyiblo gbagbu wen nɪ, 'ɛ -nyi ɔe 'hru, Pɔlv 'ɛ nyra 'v 'kayu a 'mɔ, 'a gblegble kɪ bu, 'ɛ nu dabu, 'ɛ lee nyibli, bu ma wien ɛ. -Tɛ v ma 'kɪ wien, -ɛ -bɪ ɛ -tɔa 'lɪ 'waa -mɔhleɛɛ, 'kɪ 'lɪ -Juukɔɛwin 'kwli, -ɛ mɔ 'waa 'bliwin, ɛ wen:

22

¹ «'Dɪayɪnv -na, 'bainv -na, ba pɔ 'mɔ nva yɪ bu, 'mɔ 'a mɔ kle -hɪhɪa -nɪ, -ɛ mɔ, 'n 'yɪ dɛ -hvan ɔdv -nu.»

² -Tɛ v 'wɪn, -ɛ mɔ, ɛ pɪ -Juukɔɛwin, -ɛ -bɪ v nu -blii. -ɛ -bɪ Pɔlv wen 'nɪ de:

³ «'Mɔ -Juukɔɛyu ɔnuɔ. 'Kɪ 'lɪ Tasi, 'kɪ 'n kɔ 'lɪ, 'kɪ 'lɪ Silisibluɔgba 'kwli. Kɛɛ, 'kɪ 'n kuu 'nɛ- Jrusɛ. Nyiblo -bu, -ɛ tɔɔ 'mɔ, 'a 'nyɛ mɔ Gamaliɛlɪ. ɛ nɔ- tɔɔ la 'mɔ tete a pɛpɛ -mɔ', -aan -nɛ 'bainv -Juukɔɛ ɔtui 'v, -ɛ di ɔe nu, 'mɔ 'v ɔv 'v ɔtuu -nɪ -tɛɛ. -Tɛ a ni, 'aan ɔwɪ 'v -hɔɛ ɔe, 'kɪ ba nu Nyɪsva a -kvan -tɛɛ, kɛ- nɪ -do 'na ɔwɪv ni la 'a -hɔhɔa -wɛ.

⁴ ɛ nɔ- nu ɔo, nyibli -mɔ', -v kuo Kɔkɔnyɔ -Yusu ɔwɪv yɪ, 'nɪ ɔtui la ɔnv ɔhɪvɛn. Nɔgbɪ kɔ nyɪɛpɔ 'hɔvɛn-, 'n kwɛ la ɔnv nɪ, 'nɪ pɪ la ɔnv ɔji' ɛ, kɔ, 'nɪ 'lɛ la ɔnv ɛ.

⁵ -Tɪ -bu, 'n hlɛ, -cɔhlɔnpinyɔ* a nyiblo gbagbu, kɔ 'bluɔgba a ye'nanyɔ 'hɔvɛn-, v -wɛ 'lɪ bu hla ɔa nɪ, -ɛ mɔ, 'n hlɛ -tɪ a -tɛɛ. Tɪ a 'mɔ 'yɪ, v -nyi la 'mɔ 'crɪn, 'kɪ ɔbu gba 'lɪ ɔtɪ -aan 'dɪayɪnv -Juukɔɛ -mɔ, 'kɪ 'lɪ Damasɪdɪɔ 'kwli, -ɛ di ɔe nu, -Juukɔɛ a 'mɔ, v 'mɔ 'mɔ kɪ bi, -a 'mɔ -Yusu a nyibli kɔ. 'Kɪ 'lɪ Damasɪ a 'mɔ, 'kɪ 'n mi la 'lɪ, 'mɔ la -Juukɔɛ

-mu' klo, -v nu 'li, -v kuo -Yusu □wlv yi, 'mu la □nu Jrusre ya, -ε di□e nu, v 'mu la □nu -bati le -pυv -ni.»

-Te Polv nu -Yusu a -mōnanyo a -hihe, ε nō- ε ne -mō le

(Nunu-tebli 9.1-19; 26.12-18)

⁶ «-Te 'n bi 'hru wlon, 'n 'mυe Daması yre, -ε -bu ti nu -do a ti 'yri, mu 'v 'yrv bu nyra bu a ti 'yie, -nyre gbagbu, nō- -hōn 'li yakō 'kwli, 'ε pυ 'li 'mυ □gbε.

⁷ Ti nu -do a ti 'yri, -ε -bu 'n bi □hlon, 'nu 'wln win, 'ε hlee 'li 'mυ -mō. Ke- ε pı: Solv o, dε- kō -ti □ni □tui 'mυ □hυen 'li?

⁸ -ε -bu 'n 'beti ni, 'wen: Nyiblo a 'dı -bı -mō 'li? -ε -bı ε wen: 'Mō Nasaletı a -Yusu □nıo, 'mō □tui □hυen.

⁹ Nyibli -bv, -v kō 'mυ 'hυen-, -a mi la, v 'ye la -nyre a 'mυ ni, keε, nyiblo -mυ', -ε yı la 'li 'mυ -mō -hlee -ni, ε nō- kō win v 'ye ni 'wln la.

¹⁰ ε nō- mō □bv 'beti□e: Kvkonyo o, dε a 'dı -bı -hυe □bv nu 'li? -ε -bı ε wen: 'Du ye', -bv mu 'li Damasıdıo 'kwli. Dε Nyısva -hυe -bv nu, 'kı v di 'li -mō□o 'li -lee -ni.

¹¹ -Te -nyre gbagbu -mυ', -ε 'bεε 'li 'mυ 'yii, ε yı la wln diaktı, ε nu□o ni, 'na 'yii 'ε 'dō la. ε nō- kō -ti nyibli -mυ', -v kō 'mυ 'hυen-, -v mi, 'v 'ble 'na dabv kva, 'v gba 'mυ Daması.

¹² 'Kı 'li Daması a 'mυ, nyiblo □dv ni la 'li. 'A 'nyre mō Ananiası. ε nυe la Nyısva ni diaktı, 'ε □tui la 'v -a mυ -Juukυε* -aan tete a pεpe 'v, -Juukυε -mυ', -v ni la 'li Daması 'kwli, v hle la 'a □haan-tı.

13 Nɔ- di la 'lɪ 'mʊ -mɔ, ɛ wɛn: 'Na 'dɪayɪ Sɔlv, -na 'yii bʊ klɛ yɪ. -ɛ -bɪ ti nɪ -do a ti 'yri, 'n -tua lɛ yuyruo.

14 Kɛ- Ananiastɪ pɪɪ yɪ de, ɛ wɛn: Nyɪsʊa -mʊ', -aan 'baɪnʊ de la, ɛ nɔ- -ha 'lɪ -mʊ 'lɪ, -ɛ diɪe nu, dɛ -bʊ, ɛ -hʊɛ, ɪmʊɪ yɪ, ɛ kɔ, 'a 'Yu -mʊ', -ɛ kɔ -do 'sii 'ʊ yɪ, 'kɪ 'ʊɪ yɛ', ɪmʊɪ yɛ, ɛ kɔ, ɪmʊ 'a wɪɔn bʊ a win 'wɪn.

15 Dɛ -bʊ, ɛ -nu, ɪye, kɔ, -tɪ -mʊ', ɛ -hla, ɪwɪn, -blɛɛ yɪ -bʊ lee nyibli a pɛpɛ lɛ.

16 -Tɛ ti nɛ -bʊ, ɪnɪ 'plee 'kɪ ti ɪdʊ. Mu -bʊ da Nyɪsʊa, ɪmʊ -na -tebli 'kukui a pɛpɛ yru, 'kɪ 'ʊɪ yɛ', ʊ 'mʊ -mʊ 'nie 'lu pʊ, Nyɪsʊa 'mʊ -na -tebli 'kukui a 'mʊ 'wɔwla -nɪ.»

Kʊkɔnyɔ lee Pɔlv nɪ, -ɛ mɔ, bʊ pʊ 'a ɪhaantitie, 'kɪ 'lɪ nyibli -mʊ', -ʊ yɪ -Juukvɛ* 'pa- 'nyɪ

17 «-Tɛ dɛ a 'mʊ, ɛ -hi 'kɪ, -ɛ -bɪ 'n ɪhɪan -mɔ, 'nɪ mu 'lɪ Jrusɛdɪɔ 'kwli, 'nɪ pa 'lɪ Nyɪsʊa a 'kagbau bʊ. -Tɛ 'n yɪ Nyɪsʊa nɪ dɛ, -ɛ -bɪ 'n yɪ 'ye dɛ, -ɛ 'wɪ -tɛ -tonyiblo 'ye nɪ 'ya yanie,

18 Kʊkɔnyɔ 'ɛ 'hɪɪ 'mʊ yɪ, ɛ wɛn: 'Kɪka -nɪ, -bʊ ɪtɪ Jrusɛdɪɔ 'kwli, -ɛ nuɪo, -tɪ -bʊ, -di hla, 'kɪ 'ʊ 'mʊ kɪ, 'dɪɔ -bʊ a nyibli 'yɪ 'lɪɪ 'lɪ -wɛ, bʊ wɛnɪɛ kɪ.

19 -ɛ -bɪ kɛ 'n pɪ: Kʊkɔnyɔ, 'waa 'mumu, ʊ yɪɪe nɪ, -ɛ mɔ, 'n nɛ la Nyɪsʊa a 'kayo blɛ, nyibli -mʊ', -ʊ kuo -mʊ ɪwɪb yɪ, 'nɪ pɪ la ɪnʊ ɪjɪ' lɛ, kɔ, 'nɪ nɪ la lɔkɔ, 'nɪ yɪ la ɪnʊ bi.

20 Etienɪ -bʊ, -ɛ yɪ la nyibli -na -tɪ -tɔɔ -nɪ, ti -kɔ 'yri ʊ 'lɛ la, 'kɪ 'n nɪ la 'ʊ. Nyibli -bʊ, ʊ 'lɛ laɪa, ʊ kɔ 'mʊ 'hʊɛn-, -a mʊ pɛ la, 'nɪ ɪtɪ la 'waa wɪlawɪ 'yie.

21 -E -bi ke- Kukonyo pi 'mu yi de, e wen: Mu -hon 'ne- Jrusre, 'ki 'n di 'li -mu -tite bloblu te, 'ki 'li dako -mu' -mo, -u 'yi -Juukue 'pa-.»

Polv mo -Juukueyu*, 'e mo Romakueyu -we

22 -Ti a pere -mu', Polv hle, nyibli -huohu, nu-pu□v nva yi bu. Kee, -te e pu le'boowin a 'mu, 'ki 'u dako -mu', -u 'yi -Juukue 'pa- a -ta', -e -bi u -tua -cici a lepupu, u wen: «-Ha 'ne- -a mu nyiblo -bu 'nyi, -bu 'la□a. E 'yi yi -blee -ni, bu pu -hnhlun!»

23 -E -bi 'waa le□mumale bii ki, 'u -he 'waa 'luywlawli, 'u -tua 'a yo'lepupu, e ko, 'u pi 'pupu yo' le.

24 -E -bi Romakue a 'seyo a nyiblo gbagbu -ni wen, e -ha 'seyo, bu pa 'li Polv 'kayu bu, bu bii □ne loko, -e di□e nu, -ti -mu', -koti nyibli -mu', 'u □mumu le, 'ki 'u□v ki, e 'mu□v hla.

25 -Te u mua □ne, u 'mu 'ki□i bi, -e -bi Polv lee 'seyo a ye'nanyo -mu', -e mo 'seyo a nyiblo gbagbu a -seke, e wen: «Romakueyu, 'bu 'yi□i -bati le -puv -ni, □bi tete □no, 'ki bu bii □ne loko? 'Mo Romakueyu □no.»

26 -Te e pu 'ki le, -e -bi 'seyo a ye'nanyo a 'mu, e mu 'a nyiblo gbagbu lee mo, e wen: «Nyiblo -bu, e mo Romakueyu □no. -Bi' -di nu 'li?»

27 -Te 'seyo a nyiblo gbagbu 'win -ti a 'mu, e mu 'u Polv 'hu, 'e 'beti□e, e wen: «Lee 'mu, □bi seyi -mo Romakueyu □no?» -E -bi Polv wen: «lin.»

28 -E -bi 'waa nyiblo gbagbu a 'mu, e wen de: «'Na 'mumu -bu, 'n 'pee 'wli -huohu, -e di□e nu, 'mu Romakueyu -he a -ti.» -E -bi Polv wen: «'Na 'mumu -bu, 'mo Romakueyu □no, -e nu□o, 'na 'bai mo Romakueyu.»

29 'Tɪ- ɛ 'mʊ -yɾɛ mɔ mu, -ɛ -bɪ 'sɛyɔ -mʊ', -v mi wɛnɔɛ bi mɔ, v hlɔɔ ɔnɛ -mɔ lɛ. -Tɛ 'sɛyɔ a nyiblo gbagbu a 'mʊ, ɛ 'yɛɔɛ, -ɛ mɔ, Pɔlv mɔ Romakvɛyɔ ɔnɔ, 'tɪ- 'ɛ nuɔ, 'v mʊa ɔnɛ 'cɪn, -ɛ -bɪ hvannʊ bi 'lɪɪ 'kwli.

-Tɛ v gba la 'lɪ Pɔlv -Juukvɛ* a -gbolugbo yɪ

30 'Sɛyɔ a nyiblo gbagbu a 'mʊ, -tɪ -mʊ', -Juukvɛ yɪ Pɔlv -yɛɛ -nɪ, ɛ nɔ-, ɛ -hvɛ bu yɾu' lɛ -tɛɛ. ɛ nɔ- nuɔ, -tɛ -nyɾɛ -nyɛ, 'ɛ lee nɛ 'a 'sɛyɔ, bu ɔwɛɔɛ, kɔ, 'ɛ lee Nyɪsva a -cɔhlɔnpinyɔ* gbagbɪ, ɛ kɔ -Juukvɛ a -gbolugbo a nyibli a pɛpɛ bu 'kukue lɛ. -Tɛ v 'kukue 'kɪ lɛ, -ɛ -bɪ ɛ 'du Pɔlv ye', 'ɛ gbaɔa, 'ɛ ɔtu 'v ɔnʊɔv ye' bu.

23

1 -Tɛ ɛ ɔtu 'kɪ 'vɔv bu, -ɛ -bɪ Pɔlv 'du 'yɪi ye', 'ɛ 'yɛ -gbolugbo a nyibli, ɛ wɛn: «'Dɪayɪnʊ -na, kvɛ la 'lɪ bu, -bu yɛ kɛ -nyɾɔwɔ -bu kɪ, 'nɪ 'yɛɔɛ lɪ dɛ -hvɔn ɔdʊ, ɔbv di nu, 'kɪ 'v Nyɪsva ye', -kɔtɪ 'na ɔwlv 'mʊ 'mʊ -tɪ -yɛɛ -nɪ.»

2 Bu pʊ 'kɪ lɛ, -ɛ -bɪ -cɔhlɔnpinyɔ a nyiblo gbagbu, -ɛ mɔ Ananiastɪ, ɛ lee nyibli -mʊ', -v nɪ 'v Pɔlv 'hvɪ, ɛ wɛn: «Ba pʊ 'vɔv ɲma wɛn.»

3 -ɛ -bɪ kɛ- Pɔlv pɪɪ yɪ, ɛ wɛn: «Sʊv-. -Mɔ -bu, -ɛ nɛɛ 'lɪ nɪ 'hvɛn, Nyɪsva a ɔgbɛtʊ, nɔ- di -mʊ bi. 'Na -batɪɛpʊv-tɪ, ɔnɪ nɪ 'v -tɛ -mʊ' bu, ɔwɪ yɪ, -tɛ -aan tete nɪ 'a hɪhla. Kɛɛ, -yɪ hie 'v tete a 'mʊ bu, ɔnɪ yɪ nyibli -lee -nɪ, bu bi 'mʊ.»

4 -ɛ -bɪ nyibli a 'mʊ, -v nɪ 'v Pɔlv 'hvɪ, v wɛn: «ɔBɪ Nyɪsva a -cɔhlɔnpinyɔ a nyiblo gbagbu, nɔ- hɛ 'yɪi lɛ?»

5 -Э -bɪ Pɔlv wɛn: «'Dɪayɪvɪ -na, 'n 'yɪɫɪ -yi, bʊ di -cɔhɫɔnpɪnyɔ a nyɪblo gbagbʊ' pa. Э mɔ ɫhan-tɪ, ʊ 'crɪ laɫa nɪ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsvacrɪɛn 'kwli, -ɛ mɔ: ɫYɪ yɪ -blɛɛ -nɪ, -bʊ -ha -na dakɔ a ye'nanyɔ 'yri ɛ.»

6-8 Pɔlv yɪɫɪ nɪ, -ɛ mɔ, -gbolugbo a 'mʊ a nyɪbli -bɪ mɔ Sadusɪɫtumu* a nyɪbli, -ʊ bɪ 'ʊ mɔ Falɪsɪɫtumu* a nyɪbli. ɫTumu nɪ 'hʊɛn a 'mʊ, ʊ 'yɪ -pɛ. Sadusɪɫtumu a nyɪbli 'nɪ -pʊɫʊ lɪɫɪ ɫhan-tɪ, 'kɪ nyɪbli -bʊ, -ʊ 'kʊ, bʊ di 'lɪ 'kʊkʊnyɪbli 'nyɪ -hɔn, bʊ di 'klɔ 'hrɪ. ʊ 'nɪ pʊɫʊ lɪɫɪ ɫhan-tɪ de, 'kɪ Nyɪsva a lɛlenyɔ kɔ 'kuo 'hʊɛn-, bʊ di 'klɔ nɪ. Falɪsɪɫtumu a nyɪbli -mɔ -bɪ, -teblɪ a 'mʊ, ʊ pɪɫɪ ɫhan-tɪ. Э nɔ- kɔ -tɪ Pɔlv 'ɛ 'yaa 'lɪ win, ɛ wɛn: «'Na 'dɪayɪvɪ -na, 'mɔ Falɪsɪɫtumu a nyɪblo ɫnɪɔ. 'Na 'baɪ mɔ Falɪsɪɫtumu a nyɪblo ɫnɪɔ -wɛ. Dɛ -bʊ, -ɛ mɔ nyɪbli bʊ 'kʊ, bʊ -hɔn 'lɪ 'kʊkʊnyɪbli 'nyɪ, bʊ 'hrɪ 'klɔ, 'n kuo dɛ a 'mʊ ɫwɫʊ yɪ, 'nɪ yɪɫɪ -ple, 'kɪ 'lɪ ɫwɫʊ a 'lɪla 'kwli. 'Na ɫwɫʊ a yɪkuole a 'mʊ, ɛ nɔ- kɔ -tɪ 'a pɪ 'mʊ -bati ɛ.» -Tɛ ɛ hla 'kɪ -tɪ a 'mʊ, -ɛ -bɪ Falɪsɪɫtumu a nyɪbli kɔ Sadusɪɫtumu a nyɪbli 'hʊɛn-, ʊ -tʊa 'blɪni a nunuo, -gbolugbo a nyɪbli 'ʊ 'bɛ ɫtɪɔ, 'ʊ ɫmʊmʊɛ ɛ.

9 'Waa -cɪcɪ a lɛpʊpʊ, ɛ yɪ klɛ 'nɪ -bɪɪ -nɪ dɪakɪ, 'tɪ- tetɛɔɔnyɔ, -ʊ mɔ Falɪsɪɫtumu a nyɪbli, 'ʊ 'du ye', 'ʊ nyra -gbolugbo yɪ bʊ, ʊ wɛn: «-A mʊ -bʊ, dɛ -hʊan, nyɪblo -bʊ, bʊ di nu, -a 'nɪ 'yeɫɪ lɪɫɪ. -Bakɛ 'ku ɫdʊ, -ʊ'ʊ-, Nyɪsva a lɛlenyɔ ɫdʊ, nɔ- hlee 'lɪ Pɔlv -mɔ, 'ɛ nuɫɔ, 'ɛ hɛ -tɪ a 'mʊ.»

10 -Tɛ ʊ hla -tɪ a 'mʊ, -ɛ -bɪ -cɪcɪ bɪɪ kɪ dɪakɪ de. Э nuɫɔ nɪ, hʊannʊ 'ɛ bɪ 'lɪ 'sɛyo a nyɪblo gbagbʊ 'kwli, -kɔtɪ -gbolugbo a nyɪbli -wɛ 'lɪ bʊ 'hʊhwla Pɔlv ɛ nɪ. Э nɔ- mɔ bʊ lee nɛ 'a 'sɛyo, bʊ mu 'lɪ

nyibli a 'mu 'nyɪ, bu -ha 'lɪ Pɔlv, -ɛ diɛ nu, v 'mu 'lɪɪ 'seyo a 'kayu bu gba.

¹¹ -Tɛ v bi 'lɪ 'tɔlvɔ 'kwli, Pɔlv nɪ 'lɪ ɲmena', Kɔkɔnyɔ 'ɛ 'hru ɲɛ yɪ, ɛ wɛn: «-Na ɲwlv 'nɪ 'bie 'lɪ ɲhlɔn. -Tɛ -nu, ɲnɪ hla 'na -tɪ, 'kɪ 'nɛ- Jrusɛ 'kwli, ɛ blɛɛ yɪ, -bu hlaɲa, 'kɪ 'lɪ Rɔmɔdɔ 'kwli.»

-Juukvɛ* a nyibli gbagbɪ ɲmvɛ Pɔlv a 'lɪla lɛ

¹² -Tɛ -nyre -nyɛ, -Juukvɛ -bɪ 'kukue lɛ, 'v 'sɔv ɲɛ, -ɛ mɔ, v 'yɪ 'lɪɪ -wɛ bu di dɛ, kɔ bu 'na, 'bu mɔ, 'bu 'yɪ Pɔlv 'la.

¹³ Nyibli -mu', -v -yra -tɪ a 'mu, v -hi nyibli a -wɪ nɪ 'hɛn 'lu.

¹⁴ Nu- mu 'lɪ Nyɪsva a -cɔhlɔnpinyu* gbagbɪ kɔ 'blv a nyibli -mɔ, v wɛn: «-A 'sɔv ɲɛ nɪ, -ɛ mɔ, -a 'yɪ 'lɪɪ 'lɪ -wɛ, -ba di dɛ, 'bu mɔ, ɲba 'yɪ Pɔlv 'la.

¹⁵ 'A -tɪ, a kɔ -gbolugbo a nyibli 'hɛn-, ba mu 'lɪ Romakvɛ a 'seyo a nyiblo gbagbu -mɔ, ba lee ɲɛ, -ɛ mɔ, a -hɛ Pɔlv nɪ, a 'mu 'lɪ 'a dɛ 'kwli lɛ yru -tɛɛ. 'A -tɪ, bu ya 'a mɔɔ yɪ. 'Bu yɪ 'lɪɪ nɪ yɛ, -a di -wɛ -mɔ, -ɛ diɛ nu, -a 'muɲv 'hru wɔn 'laa -nɪ, 'tɪ -ɛ 'mu 'nɛ- nyre.»

¹⁶ Kɛɛ, -tɛ v hɛ -tɪ a 'mu, Pɔlv a 'dɪayɪ nyɔyɔ a 'yɪ nyɔyɔ, nɔ- 'wɪn Pɔlv a 'lɪla-tɪ, -tɛ v yɪɪ nɪ hɛ. ɛ nɔ- mu 'lɪ 'seyo a 'kayu -mu', -ɛ kɔ bu Pɔlv nɪ 'lɪ, 'ɛ lee ɲɛ,

¹⁷ Pɔlv 'ɛ da 'seyo a nyiblo gbagbu a -sɛkɛ -bɪ, 'ɛ lee ɲɛ, ɛ wɛn: «Gba 'lɪ gblotayu -bu 'aan nyiblo gbagbu -mɔ, -ɛ nuɔ, ɛ kɔ -tɪ bu lee ɲɛ.»

¹⁸ 'seyotayu a 'mu, 'ɛ gba 'lɪɪ 'a nyiblo gbagbu -mɔ, ɛ wɛn: «ɲɪklapi -bu, -ɛ mɔ Pɔlv, ɛ nɔ- da 'mu, 'ɛ lee 'mu, ɲbu ya -mu gblotayu -bu yɪ, -tɪ ɛ -ya, ɛ 'mu -mu -lee -nɪ,»

19 'seyo a nyiblo gbagbu a 'mu, 'e 'ble gblotayu a 'mu, 'a dabu kua, 'u bii yi, 'ti- 'e 'beti□e yi, ε wen: «-Ti a 'di -bi -ya, -hve -bu lee 'mu 'li?»

20 -ε -bi ε wen: «-Juukue a nyibli gbagbi -yra□a ni, 'ki bu di 'ne- -mu -mɔ, -ε di□e nu, u 'mu -hvan -mu -lee -ni, □mu -hvan 'u Pɔlv -Juukue a -gbolugbo yi gba, u 'mu□u le 'beti -ni, -ε di□e nu, u 'mu 'a -ti le yru -tεε.

21 Kεε, □ni 'puv 'li 'waa win a 'mu □han-ti, -ε nu□o, u -we 'li nyibli a -wli ni 'hven, 'e ni de le, u nu- di -hli, u 'mu□u klo. U 'suu □ne ni, -ε mɔ, u 'yi 'li□i 'li -we, bu di de, kɔ, bu 'na, 'bu mɔ, 'bu 'yi Pɔlv 'la. U -we -mɔ, -na win ni -do u yi -ple.»

22 -ε -bi 'seyo a nyiblo gbagbu wen: «-Ti -bu, -na -mɔ le, □ni 'lee 'ki nyiblo □du. Kεε, □hian -mɔ, -bu mu 'li 'kayu bu.»

-Te u gba la 'li Pɔlv -gubnuma Felisi yi

23 -Te ε -hi, -ε -bi 'seyo a nyiblo gbagbu a 'mu, ε da 'a -sekevu ni 'hven -bi, ε wen: «Ba 'kukue 'seyo a (200) -wli ni -pu le, kɔ -soenaanyu a (70) -wli ni ta □tu 'u -pu, ε kɔ 'seyo -mu', -u 'ble 'dio kua le, 'a nyibli a (200) -wli ni -pu. 'Aan pepe, ba -we -mɔ, mu 'u 'tolvnaɪ a ti 'yie. A di mu ke 'li Sesalidɔ 'kwli.

24 Ba -weε -soe -mɔ -we, a 'mu Pɔlv gba. -Gubnuma -mu', -ε ni 'li Sesali, -ε kɔ 'nyre mɔ Felisi, ε nɔ- kɔ -mɔ a gbε 'li□i 'li,»

25 'ε 'cru Felisi a 'mumu -mɔ, ε wen:

26 «-Gubnuma Felisi, -na 'wio. 'Mɔ Klodɪ Lisiasi □nɔ, -ε yi 'cruen -bu 'cru.

27 Nyiblo -bu, 'na 'seyo ya 'ne- -mu -mɔ, -Juukue* a nyibli gbagbi, nu- klo□o, 'u -hve bu

'la□a. KEE, 'n 'wɪn nɪ, -ε mɔ, Romakɔyɛyɛ □nɪɔ, 'nɪ gba 'lɪ 'na 'seyo, 'v -ha □nɔ□v □jɪ', -ε dɪ□e nu, v 'nɪ □ha□a 'la.

28 -Tɪ -bɔ, v yɪ□ɪ -yɛɛ -nɪ, ε nɔ- 'n -hɔɛ □bɔ yɪ. E nɔ- nu□o, 'nɪ gba 'lɪ□ɪ 'waa -gbolugbo a nyibli yɪ, v 'mɔ□v lɛ 'beti -nɪ.

29 -Tɛ v yɪ 'kɪ□ɪ lɛ nɪ 'beti -nɪ, -ε -bɪ 'n 'ye□e nɪ, -ε mɔ, v yɪ yɛɛ □nɛ -tɪ, 'kɪ 'v 'waa tete a -ta'. KEE, ε 'yɪ □dedede -nu, -bɔ blɛɛ 'kɔkɔv yɪ, kɔ, -ε blɛɛ □jɪ' a pɔpɔv yɪ.

30 Dɛ -bɪ, 'n 'wɪn de, ε nɔ- mɔ, -Juukɔɛ a nyibli gbagbɪ pɔ 'lɪ□ɪ nɪ, 'kɪ bɔ 'la□a. -Tɛ 'n 'wɪn, ε nɔ- mɔ, tɪ nɪ -do a tɪ 'yɪ, □bɔ lee 'na 'seyo, bɔ ya -mɔ□o yɪ, ε kɔ, nyibli -mɔ', -v yɪ□ɪ -tɪ -yɛɛ -nɪ, bɔ ya -mɔ -hawi.» Kɛ- 'seyo a nyiblo gbagbɔ nu 'cɪrɪ.

31 -Tɪ a 'mɔ, 'seyo a nyiblo gbagbɔ -hla, v □tuu 'v□v nɪ, 'tɔlɔwɔ nɪ -do a 'mɔ, 'kɪ v gba 'v Pɔlv, 'v mu 'lɪ Atipatrisɪdɪɔ 'kwli.

32 -Tɛ -nyɪɛ -nyɛ, 'seyo -mɔ', -v nɛɛ bɔv, v □hɪan -mɔ, 'v mu 'lɪ Jrusredɪɔ 'kwli, 'kɪ 'lɪ 'waa bɔnɪlɛ', 'seyo -mɔ', -v nɛɛ -soe, v nɔ- kɔ Pɔlv 'hɔɛn-, -v gba 'dagba 'lu -mɔ.

33 -Tɛ v nyɪɛ 'lɪ Sesalɪ, -ε -bɪ -soenaaseyo a 'mɔ, v -ha 'lɪ 'crɪɛn nɪ, 'v -nyɪ□e -gɔlvɔmɔ, 'tɪ- 'v -ha 'lɪ Pɔlv, 'v □tu 'lɪ □nɛ□ɛ -jɪ' bɔ.

34 -Tɛ -gɔlvɔmɔ a 'mɔ, ε -hre 'crɪɛn a 'mɔ, -ε -bɪ ε 'beti Pɔlv nɪ, ε wen: «'Blɔgbakɪbɪa a 'dɪ -bɪ -kɔ 'lɪ 'kwli 'lɪ?» -E -bɪ Pɔlv wen: «'Kɪ 'n kɔ 'lɪ Silisi.» -Tɛ ε 'wɪn 'kɪ,

35 -ε -bɪ ε wen: «Tɪ -mɔ' -kɔ 'yɪ nyibli -mɔ', -v yɪ -mɔ -tɪ -yɛɛ -nɪ, v dɪ 'mɔ -hawi ya, 'kɪ 'n dɪ 'v -mɔ 'v 'beti -nɪ,» 'ε lee nɛ 'a -kɔannunyibli, bɔ

gba 'lɪ̃t Helodɪ a 'kayu bu, ʊ 'mʊ̃ʊ 'yie ɪ̃tu.

24

-Juukʋɛ* yɪ yɛɛ Pɔlv -tɪ, 'kɪ 'ʊ -gʊlvɔma Felisɪ
yɪ

¹ -Tɛ -nyrɔwɪ nɪ ɪ̃hun -hi, -ɛ -bɪ Nyɪsʋa a -cɔhlɔnpinyʊ* a nyiblo gbagbʊ, ɛ nyre 'lɪ Sesalɪdɔ 'kwli nɪ. Nyiblo gbagbʊ a 'mʊ, 'a 'nyre mɔ Ananiasɪ. ɛ kɔ 'blʊ a nyibli -bɪ, kɔ hihlenyɔ -bɪ 'hʋɛn-, nʊ- -di. Hihlenyɔ a 'mʊ a 'nyre mɔ Tɛtulʊsɪ; 'kɪ 'waa pɛpɛ a 'mʊ, ʊ mu 'lɪ -gʊlvɔma Felisɪ -mɔ, -ɛ dĩɛ nʊ, ʊ 'mʊ̃ʊ Pɔlv a -hawɪ pʊ.

²⁻³ -Tɛ Felisɪ a 'mʊ, ɛ 'wɪn, -ɛ -bɪ ɛ da Pɔlv nɪ. -Tɛ Pɔlv nyre 'ʊ, -ɛ -bɪ hihlenyɔ Tɛtulʊsɪ -tʋa 'a -tɪ a yɛɛɛ, ɛ wɛn: «Nyɪbɛyʊ gbagbʊ Felisɪ, -na -kafinia. -Na -tɪ, -a kɔ kɪbʊwɛɛnɛ, 'kɪ 'nɛ- 'blʊgba -bʊ 'kwli, ɛ kɔ, -tɛ -ni 'blʊgba -bʊ, 'a naalɛ, 'kɪ 'lɪ ɪ̃tɔ 'kwli, ɛ blee nɛ -aan plɔ nɪ. 'A -tɪ, -a -nyɪ -mʊ 'wio, 'kɪ 'ʊ -teblɪ nɪ -tie, -ni -a mʊ -mɔ a -ta'.

⁴ Kɛɛ, 'nɪ -hʋãa lɪ̃tɪ ɪ̃bʊ 'waan -na ti diakɪ. ɛ nɔ- kɔ -tɪ, 'nɪ -hʋɛ -bʊ pʊ 'mʊ nʋa yɪ bʊ, 'kɪ 'lɪ ti gbi 'kwli.

⁵ -ɛ -bɪ 'kɪ, nyɪbɛyʊ -bʊ, -ɛ mɔ Pɔlv, 'a 'klɔ nyre yɪ diakɪ. ɛ nɔ- yɪ -Juukʋɛ a pɛpɛ -bʊ, -ʊ nɪ 'nɛ- 'klɔ kɪ ɪ̃gbugblo -nɪ. ɪ̃Hɪan -mɔ de, ɪ̃tumu -mʊ', -ɛ mɔ Nasalɛtɪ̃tumu, -ɛ kɔ tɔɔwin -nɪ 'dɔ, nɔ- kɔ nyiblogbagbʊdɛ ɛ ni;

⁶ ɛ kɔ, 'ɛ -hʋɛ bʊ nʊ wɛñɛ, Nyɪsʋa a 'kagbau bʊ 'kee wɛn 'ʊyɪ'siilɛ, 'kɪ 'ʊ Nyɪsʋa ye'. Dɛ a 'mʊ, ɛ nɔ- ɛ ni la, ɪ̃a klɔ lãa. [-A -hʋɛ -ba pʊʊ lãa -bati lɛ, ɪ̃wɪ yɪ, -tɛ -aan tete ni 'a hɪhla.

7 KEE, 'seyo a nyiblo gbagbu Lisiasi nɔ- kɔ 'a 'seyo 'hwen-, -v di la, 'v nu la 'klɪ, 'v -ha la -a mɔɔ -ji',

8 'ti-, 'ε lee nyibli -mu', -v yi Pɔlv -ti -yεε -ni, bu ya -mu -hawi.] 'Bu mɔ, ɲni 'betiɛ, -diɛ 'ni 'ye, -ε mɔ, -ti a pεpε -a yiɪ -yεε -ni, ε mɔ -ti a -tεε ɲniɔ.»

9 -Ti a 'mu, Tetulusi yεε Pɔlv, -Juukvε a nyibli gbagbi, -v ni -tuo ki, v wen: «'A -tεε, nɔ- ɲniɔ.»

Pɔlv -hɪhɪε ɲnv kle, -ε mɔ, ε 'yi dε -hvan ɲdv -nu

10 -Tε v pu 'ki lε, -ε -bi -gʊlvɔma nu dabu, 'ε lee Pɔlv, -ε mɔ, bu pu win. -ε -bi Pɔlv wen: «-Gʊlvɔma o, -mε 'li 'mu bu. 'N yiɛ ni, -ε mɔ, -tε -tva la 'li 'blɔgba -bu, 'a nyibli a -bati a lεpυlε, 'a 'yri -hv ni. 'A -ti, 'n kuo -mu ɲwlv yi, 'bi -yi -a mu -Juukvε* a -ti ni. 'N di -mu kle 'ni -hɪhɪa -ni, -ε mɔ, 'n 'yi dε -hvan ɲdv -nu.

11 -Wε 'li -bu 'beti lε ni, ɲmuɔv 'ye, -ε mɔ, -tε 'n mu la Jrusrε, 'n mu la Nyɪsva da mɔ, ε 'yεε -nyrɔwɪ ni -pu ɲtu 'v 'hwen lε ni -hi.

12 Nyiblo ɲdv 'yi 'mu 'ye, 'n kɔ nyiblo ɲdv 'hwen-, -ba pu gblε. -ε ɲdv 'yi 'mu 'ye, ɲbu ɲgbugblo nyibli, 'ki 'li Nyɪsva a 'kagbau bu, kɔ, 'ki 'li Nyɪsva a 'kayo bu, kɔ, 'ki 'v 'a -nε 'dɪɔ ɲdv a -tɪtε ɲdv. 'N 'yi 'a ɲdedede -nu.

13 Nyibli bu, -v yi 'mu -ti -yεε -ni, v 'yi 'liɪ 'li -wε, bu tɔɔ -mɔɔ yi, -ε mɔ, -ti -mu', v hle, ε mɔ ɲhan-ti ɲniɔ.

14 KEE 'ki, ki mɔ -mu yi, 'n hleɛ ni, -ε mɔ, Nyɪsva ni -do -mu', -aan 'bainv dε la, nɔ- kɔ -kvan 'n ni, 'ti- 'a 'hru yrayrv -mu', nyibli pu lε, -ε 'yi ɲhaan'hru 'pa-, nɔ- 'n nε. Kε- 'n ni Nyɪsva

a -kvan a nunuo. -Ti a pɛpɛ -mɔ', ɔ 'cru 'li Nyɪsɔacrɪɛn 'kwli, -ɛ mɔ Nyɪsɔa a tetecruɛn, kɔ Nyɪsɔa a winwɔlɔn-hanyɔ* a 'cruɛn 'hɔɛn- 'kwli, 'n pɔɔɔ ɔhan-ti.

15 'Ti- dɛ -mɔ', Nyɪsɔa pɔ la lɛ, ɛ di la nu, ɛ nɔ- 'n yɪ -ple, kɔ, 'n kuo ɔwɔ yɪ, -tɛ nyibli -bɔ, ɔ -nu, 'ɔ kuo ɔnɛ ɔwɔ yɪ. Dɛ a 'mɔ, ɛ nɔ- mɔ, nyibli a pɛpɛ -bɔ, -ɔ 'sii 'ɔ yɪ, 'kɪ 'ɔ Nyɪsɔa ye', ɛ kɔ, 'waa dɛ -bɔ, -ɔ 'yɪ 'ɔ yɪ 'sii -nɪ, Nyɪsɔa di -ha 'li ɔnɔ 'kɔkɔnyibli 'nyɪ, ɛ 'mɔ ɔnɔ 'kɔ -ha.

16 ɛ nɔ- kɔ -ti, 'nɪ ɔtui 'ɔ 'kɪ, -ɛ diɔɛ nu, 'na ɔwɔ 'nɪ ɔha 'mɔ -ti -yɛɛ -nɪ, 'kɪ 'ɔ Nyɪsɔa kɔ -tonyibli 'hɔɛn- ye'.

17 -Tɛ 'n -hɔn la 'li Jrusɛdɔ 'kwli, ɛ gba 'yɪ -hɔɔhɔɪ, 'ti- 'ɛ -wɛ 'li ɔbɔ ɔhɪan mɔ -mɔ, ɔbɔ mu mɔ 'li Jrusɛ, ɔbɔ gba mɔ 'wliye, -ɛ diɔɛ nu, 'mɔ 'na dakɔ -Juukɔɛ -hɛɛ -nɪ, ɛ kɔ, 'mɔ -cɔhlɔn* pi, 'kɪ 'ɔ Nyɪsɔa ye'.

18-19 -Tɛ 'n yɪ mɔ -cɔhlɔn a 'mɔ nɪ pi, 'kɪ 'li Nyɪsɔa a 'kagbaɔ bɔ, 'kɪ 'ɔ 'na yɪ'siilɛ a -ta', nyibli -hɔɔhɔɪ ɔdɔ 'yɪ mɔ 'ɔ 'mɔ 'hɔɪ -nɪ, ɛ mɔ ɔgbugblɔlɛ 'yɪ mɔ 'ɔ -tɛ a 'mɔ -nɪ -wɛ. -Juukɔɛ -bɪ, nɔ- -hɔn 'li Asibɔgba 'kwli, 'ɔ yɛɛ 'ɔ 'mɔ bɔ. -Juukɔɛ a 'mɔ, nɔ- 'na ɔwɔ -hɔɛ wɛn, -bɔ di wɛn mɔ -mɔ ye', 'bɔ mɔ, 'nɪ nu wɛn dɛ -hɔan ɔdɔ, ɔ 'mɔ wɛn 'mɔ -ti -yɛɛ -nɪ.

20 Kɛɛ, -Juukɔɛ a 'mɔ, ɔ 'yɪ 'kɪ mɔ -nɪ. 'A -ti, -Juukɔɛ -bɔ, -ɔ nɪ mɔ -tuo kɪ, -tɛblɪ -hɔɪn -bɔ, ɔ yɪ lɛ, ɔ pɔ lɛ, 'n -nu, ti -mɔ', -ɛ kɔ 'yɪ 'n mu la 'ɔ 'waa -gbolugbo gbagbɔ yɪ, bɔ hlaɔa.

21 'ɛ mɔ ɔhan-ti, 'kɪ 'ɔ -gbolugbo a 'mɔ yɪ, 'nɪ 'yaa la 'li win, 'nɪ pɔ la lɛ, -ɛ mɔ: 'N kuo ɔnɛ ɔwɔ yɪ, -ɛ mɔ, nyibli -mɔ', -ɔ 'kɔ, Nyɪsɔa di -ha -hɔan

'lı □nu 'kukunyibli 'nyı, ε 'mu □nu 'klo -ha. Nō-ko -tı 'a pı ke 'mu -bati le. □Bı -tı a 'mu, 'n hla la, ε mō yınyrede □nıo?»

²² -Te Pōlv pı 'kı le, -ε -bı -gulnoma Felıstı, -ε yi -teblı -hıhı, 'kı 'v nyibli -mu', -v kuo -Yusu □wlv yı a -ta', ε wen: «Ba -gbe. 'Bu mō, 'seyo a nyiblo gbagbu Lisiası, 'bu -di, 'tı- 'mu -bati -bu □tıo 'be.»

²³ -ε -bı, ε lee ne 'a 'seyo a ye'nanyv -bı, 'kı bu □tu Pōlv 'yie, □wı yı □jıklapı, keε, bu -ha□a me le, bu na le, ε kō, bu -ha 'a nınatumupv me le, bu -heε □ne.

-Te Pōlv hlee 'lı -gulnoma Felıstı kō 'a nvgba Drusılı -mō

²⁴ -Te -nyrōwı gbi -hi, -ε -bı -gulnoma Felıstı kō 'a nvgba Drusılı 'hıen-, v di Pōlv 'ye mō. 'A nvgba a 'mu, ε mō -Juukveyrōlv* □nıo; 'v da Pōlv, 'v 'betı□e, 'kı 'v -Yusu 'Klısv a □wlv a yıkuole a -ta'.

²⁵ -ε -bı Pōlv -tva hihle, 'ε ne□e -mō le, -ε mō, -tonyiblo bleε yı, bu □tuu 'v Nyısva, kō, bu yi 'a dıōnv a naale. -Te ε hla□a, -ε mō, Nyısva di pıv nyibli -bati le, -ε -bı hvannv bı 'lı -gulnoma Felıstı 'kwlı, ε wen: «-Wε 'lı -bv mu 'kı nı. 'Bu mō, 'nı kō ti de, 'n di -mu 'nı da.»

²⁶ ε nō- -mō -bı, 'a □wlv 'ye□e nı, -ε mō, Pōlv di -nyı□e 'wlıye. ε nō- nu□o, 'ε 'cibi 'v 'a dıda, -ε dı□e nu, v 'mu toto pı.

²⁷ ε nō- ε nu -nunu, 'yı nı 'hıen, 'ε -hi, 'tı- Romakve 'v ya -gulnoma yrayrv, 'ε bı 'v gbata kı, 'kı 'v Felıstı a -ta'. -Gulnoma a 'mu, 'a 'nyre mō Pōkısı Fetısı. Felıstı -mō -bı, ε -hıe bu blee -Juukve a plō. ε nō- nu□o, 'kı ε 'yı Pōlv □jı' -ha.

25

Pɔlv wɛn 'ni, Romakvɛ a 'kiun gbagbu, nɔ- -bu pɔv ɔnɛ -bati lɛ

¹ -Tɛ -gɔlvɔnɔma Fɛtɔsɪ a 'mɔ, ɛ nyre 'li Sesalɪdɔ 'kwli, 'a -nyrɔwɪ nɪ ta a -nyrɔwɔ, -ɛ -bɪ 'kɪ ɛ mu 'li Jrusɛdɔ 'kwli.

² 'Kɪ Nyɪsɔa a -cɔhlɔnpinyɔ* gbagbɪ kɔ -Juukvɛ* a ye'nanyɔ 'hɛn-, ɔ pɔv 'li ɔɪ Pɔlv a -hawɪ, 'ɔ lee -gɔlvɔnɔma Fɛtɔsɪ a 'mɔ, ɔ wɛn:

³ «-A -hɛɔɔɛ nɪ, -bu ya -a mɔ Pɔlv yɪ, 'kɪ 'nɛ-Jrusɛ.» Kɛɛ, sɛyɪ-sɛyɪ, ɔ -yraɔa nɪ, -ɛ mɔ, Pɔlv 'bɔ nɪ 'hru wɔn, ɔ 'mɔɔ 'la.

⁴ Kɛɛ, Fɛtɔsɪ ɔtu ɔnɔ ɔwɔn, ɛ wɛn: «'Kɪ 'li Sesalɪ, 'kɪ Pɔlv nɪ 'li ɔjɪ'. 'Na 'mumu a 'mɔ -bu, 'n 'tɛ mi Sesalɪ nɪ.

⁵ 'A -tɪ, 'aan nyibli gbagbɪ bu kvɛ 'mɔ ɔwɛn, -ɛ dɪɔɛ nu, Pɔlv 'bɔ nu dɛ -hɔan ɔdɔ, ɔ 'mɔ 'li ɔɪ -tɪ -yɛɛ -nɪ.»

⁶ -Tɛ ɛ nu -nyrɔwɪ nɪ ɔblɛnɔblɛn, -hɔv' -nyrɔwɪ nɪ -pu, 'kɪ 'li ɔnɔ 'nyɪ, -ɛ -bɪ ɛ ɔhɪan -mɔ, 'ɛ mu 'li Sesalɪ, -Juukvɛ a nyibli gbagbɪ 'ɔ kvɛɔɔɛ ɔwɛn. -Tɛ -nyɛ -nyɛ, -ɛ -bɪ ɛ nɪ bu, 'kɪ 'li 'a -batɪgbata 'kwli, 'ɛ lee nɛ 'a 'sɛyɔ, 'kɪ bu ya 'li Pɔlv 'li.

⁷ -Tɛ Pɔlv nyre 'ɔ, -ɛ -bɪ -Juukvɛ a nyibli gbagbɪ -nɪ wɛn, ɔ ɔgla 'li ɔɪ lɛ, 'ɔ yɪɔɪ -tɪ -yɛɛ -nɪ, 'kɪ 'ɔ -tɛblɪ -hɔɔhɔɪ kɪ. Kɛɛ, -tɛblɪ a pɛpɛ a 'mɔ, ɔ nɛ -mɔ lɛ, ɔ 'yɪ 'li ɔɪ 'li -wɛ, bu tɔɔ ɔnɛ Fɛtɔsɪ, -ɛ mɔ, -tɪ a -tɛɛ ɔnɔɔ.

⁸ -ɛ -bɪ Pɔlv wɛn 'nɪ: «'N 'yɪ -Juukvɛ a tɛtɛ ɔdɔ 'wla, 'n 'yɪ Nyɪsɔa a 'kagbav dɛ -hɔan ɔdɔ -mɔ -nu, kɔ, 'n 'yɪ Romakvɛ a 'kiun gbagbu a -tɪ lɛ -hɛɛ -nɪ -wɛ.»

⁹ Fetusı -mɔ -bı, ε -hʊε bu blee -Juukʊε a plɔ. ε nɔ- kɔ -tɪ 'ε 'bɛtɪ Pɔlv, ε wɛn: «□Bı -hʊε -bu mu 'lɪ Jrusɛ, -ε dɪ□ε nu, 'mʊ 'lɪ -mʊ -bati lɛ -pʊʊ -nɪ, 'kɪ 'ʊ -tɪ -bʊ a -ta'?»

¹⁰ -ε -bı Pɔlv □tu□o □wɔn, ε wɛn: «'N -hʊε□ε nɪ, 'a mʊ Romakʊε a 'kɪn gbagbu, nɔ- -bʊ pʊʊ 'mʊ -bati lɛ, 'kɪ 'lɪ 'a -batipʊkayu bu. -Na □gbɛtʊ, -yru tɪ lɛ, -ε mɔ, 'n 'yɪ -Juukʊε dɛ -hʊan □dʊ -mɔ -nʊ.

¹¹ 'Bʊ mɔ, 'nɪ nu □dedede, -ε blɛε 'kʊkʊʊ yɪ, 'n 'yɪ lɛ -pʊ, -ε mɔ, ʊ 'nɪ 'laa 'lɪ 'mʊ. Kɛε, 'bʊ mɔ, -tɪ a pɛpɛ, ʊ yɪ 'mʊ -yɛε -nɪ, 'bʊ 'yɪ -tɪ a -tɛε 'pa-, nyiblo □dʊ 'yɪ 'lɪ□ɪ 'lɪ -wɛ, bu pʊ 'mʊ -Juukʊε -jɪ', ʊ 'mʊ 'mʊ 'la a -tɪ. 'N -hʊε□ε nɪ, Romakʊε a 'kɪn gbagbu, nɔ- -bʊ pʊʊ 'mʊ -bati lɛ.»

¹² -Tɛ Pɔlv pʊ 'kɪ lɛ, -ε -bı Fetusı kɔ 'a □tɔpɔnyʊ 'hʊɛn-, ʊ 'yɪye 'li. -Tɛ ʊ 'yɪye 'li, -ε -bı ʊ wɛn: «-Tɛ -pʊ lɛ, -ε mɔ, -a mʊ Romakʊε a 'kɪn gbagbu, nɔ- -bʊ pʊʊ -mʊ -bati lɛ, 'a -tɪ, 'kɪn gbagbu a 'mʊ, nɔ- kɔ yɪ -dɪ 'lɪ mu.»

-Tɛ Pɔlv hlee 'lɪ 'kɪn Aglipa kɔ 'a 'dɪayɪ nyrɔyɪ Belenisɪ 'hʊɛn- -mɔ

¹³ -Nyrɔwɪ gbi bu -hi, -ε -bı 'kɪn Aglipa kɔ 'a 'dɪayɪ nyrɔyɪ Belenisɪ 'hʊɛn-, nʊ- 'ya Sesalɪdɔ 'kwli, 'ʊ dɪ Fetusı yɪ -mɛ -mɔ.

¹⁴ -Tɛ ʊ -hi 'kɪ 'ʊ -nyrɔwɪ gbi, -ε -bı Fetusı lee □nɛ Pɔlv a -tɪ, ε wɛn: «Nyiblo □dʊ nɪ 'nɛ-, Felisɪ 'yɪ□ɪ □jɪ' -ha, 'ε -mu.

¹⁵ -Tɛ 'n mu la 'lɪ Jrusɛ, Nyɪsʊa a -cɔhlɔnpinyʊ* gbagbɪ kɔ -Juukʊε* a ye'nanyʊ, nʊ- pʊ la 'mʊ 'a -hawɪ, 'ʊ lee 'mʊ, -ε mɔ, bu 'hɪ 'lɪ 'mʊ wɔn, -ε mɔ, ε nu dɛ -hʊan, -ε blɛε 'kʊkʊʊ yɪ.

16 'N -hɪhɪa la □nu kle, -ε mɔ, -a mu Romakue, -aan tete □niɔ, 'kɪ nyiblo -bu, ɔ yɪ -tɪ -yεε -ni, bu kɔ 'hru, bu -hɪhɪa 'a -tɪyεenyu kle, 'kɪ 'lɪ -batipɔɔɛ', 'tɪ- -a 'mu -bati 'bε.

17 -Tε 'n pu 'kɪ ɛ, -ε -bɪ 'n kɔ □nu 'hɔɛn-, -a di 'nε- Sesalɪdɪɔ 'kwli. 'N 'yɪ 'lɪ ke' ɛ -mu, -tε -nyre -nye, 'nɪ mu 'lɪ -batipɔɔɛ', 'nɪ lee 'na 'seyo, -ε mɔ, bu ya 'lɪ Pɔɔɔ 'lɪ.

18 -Tε Pɔɔɔ a 'mu, ε -nyre, tɪ nɪ -do a tɪ 'yri, -ε -bɪ 'a yraanyibli 'du ye', 'ɔ -tɔa 'a -tɪ a yεεɛ. Kεε, yɪnyre-tebli a pεpε -mu', 'n yɪ la 'lu -mɔ ɛ -hie, ɔ 'yɪ la□a 'a □dedede a -tɪ -yεε -ni.

19 Kεε, dε ɔ yɪ 'ɔ kɪ -hlee -ni, ε nɔ- mɔ, -tε ɔ nɪ nyɪɔade a nunuo, ε kɔ, nyiblo □ɔɔ, ɔ dεε -Yusu, -ε 'kɔ la, nɔ- Pɔɔɔ pu ɛ, -ε 'hri 'kɔɔ.

20 -Tε □bu di mɔ -batidɔ a 'mu, 'a 'bɪbε nu, 'n 'yɪ la□a -yɪ. ε nɔ- nu□o, 'nɪ 'beti la Pɔɔɔ, 'bu mɔ, 'bu -hɔε la□a, bu mu la 'lɪ Jrusre, -a 'mu la 'lɪ□ɪ -bati ɛ -puɔ -ni, 'kɪ 'ɔ -tebli a 'mu a -ta'.

21 Kεε, ε wen 'nɪ, ε -hɔε □bu gba 'lɪ□ɪ -a mu Romakue a 'kɪn gbagbu yɪ, ε 'mu□ɔ -bati ɛ -puɔ -ni. ε nɔ nu□o, 'nɪ lee 'na 'seyo, -ε mɔ, bu □tu□o 'yie, 'kɪ 'lɪ □jɪkayu bu, ε 'mu□ɔ gba -gbagba, -nyrɔwɔ -mu', 'n -wε 'lɪ □bu gba 'lɪ□ɪ -aan 'kɪn gbagbu yɪ, ε 'mu 'ɔ nyre.»

22 -ε -bɪ ke- 'kɪn Aglipa pɪ Fɛtusi yɪ, ε wen: «'Na 'mumu, 'n -hɔε □bu 'wɪn 'a win.» -ε -bɪ Fɛtusi wen: «-Nɪɲa, -di -hɔan 'a win 'nɪ 'wɪn.»

23 -Tε -nyre -nye, Aglipa a 'mu, ε kɔ 'a 'dɪayɪ nyrɔyɪ Belenɪsɪ 'hɔɛn-, -tε ɔ yɪ nɪ di, -ε -bɪ nyibli -tɔa 'waa -tɪ a 'yɪ'bɔale, 'ɔ pa 'lɪ -gbolugbokayu bu, ɔ kɔ 'seyo a nyibli gbagbɪ, kɔ 'dɪɔ a ye'nanyu

'hვენ-, Fetusi 'ε lee ne 'a 'seyo bu ya□a Pɔlv yi, 'v ya□a.

²⁴ -Te ε -di, -ε -bi Fetusi wen: «'Kun Aglipa, kɔ 'aan pɛpɛ -bu, -v ni -tuo -bu ki, 'aan -kafinia. A yi nyiblo -bu 'ni 'ye. E nɔ- kɔ -ti -Juukvɛ a pɛpɛ -mu', -v ni 'li Jrusɛdɔ 'kwli, kɔ, -v ni 'ne- Sesali, 'v ya 'mu -hawi, 'v pi -cici le, 'v pu le, -ε mɔ, ε kɔ bu 'ku.

²⁵ 'Mɔ -bu, 'ni 'ye□e 'li□i □dedede, bu nu, -bu blɛɛ 'kukvɔ yi. Kɛɛ, -te ε pu le, -a mu Romakvɛ a 'kun gbagbu, nɔ- -bu puv □ne -bati le, ε nɔ- nu□o, 'ni pu 'li□i 'li, 'ki □bu gba □ne□e yi.

²⁶ Seyi-seyi, de □bu di 'cri, 'ki 'v Pɔlv a 'mu ki, □bu di -aan 'kun gbagbu yi gba, 'ni 'ye□e li□i. E nɔ- nu□o, 'ni da□a, -ε di□e nu, ε 'mu -mɔ le na, ki mɔ 'a mu ye', seyi-seyi ki mɔ -mɔ 'kun Aglipa ye', -ε di□e nu, □ni 'beti□e, de 'n di 'cri, 'mu□v yi.

²⁷ E mɔ -tɛɛ, 'ki 'li 'mu 'yi, ε 'yi 'v le -nɔɔ -ni, 'ki □bu gba □jklapi -aan 'kun gbagbu yi, 'ti- -ti -mu', v yi □jklapi a 'mu -yɛɛ -ni, □bu 'ye ni -hɪhɪa□a kle -tɛɛ, 'ki 'li 'crien 'kwli.»

26

De -bu, -ε mu la 'lu -mɔ, -te Pɔlv ne la 'a -ti -mɔ le, 'ki 'v 'kun Aglipa yi

¹ -ε -bi ke- 'kun Aglipa pi Pɔlv yi, ε wen: «-We 'li -bu pu win ni, -ε di□e nu, nyibli -mu', -v yi -mu -ti -yɛɛ -ni, □mu □nu □wɔn □tu.»

-ε -bi Pɔlv 'du dabu ye', -ε di□e nu, nyibli 'mu wien ma, v 'mu□v nuv yi bu pu. -Te v ma wien, -ε -bi de -bu, -ε mu 'lu -mɔ, ε -tva 'a kle-hɪhɪale, ε wen:

2 «'Kun Aglipa, -na -kafinia. -Tebli a pepe -bu, -ε kō ki -Juukue* yi 'v 'mu -ti -yee -ni, ε mō ke 'na ploblele □niō, 'ki □bu -hihia ke -mō□ō kle,

3 -kōti -yi 'waa 'bli-tebli kō 'waa tete 'huen- ni -tēē. 'A -ti, 'n nyee -mu le, 'la □wlv, -bu pu 'mu nva yi bu -tēē.

4 Kue la 'li 'na gblode 'yie bu, -tebli a pepe, 'n nuu 'li 'na 'klō 'nyi, -Juukue a pepe yi□e ni, -ε nu□o, 'ki 'n ni la 'li Jrusre, 'ki 'li 'na dako 'nyi.

5 See la, 'v yi la 'mu. 'A -ti, 'bu mō, 'bu -hue□e, v -we 'li bu hla□a ni, -ε mō, 'ki 'n ni la 'li Falisi□tumu* a nyibli 'nyi. Ε mō □tumu □niō, -ε kō tete -hv, 'ki 'v Nyisva a dida a -ta'.

6 Kike -bu, v pu ke 'mu -bati le, -ε nu□o, de -mu', Nyisva pu la 'li -aan 'baunv, ε di la nu, ε nō- 'n yi -ple, 'ti- 'n kuo □wlv yi.

7 De a 'mu, ε nō- Yisraekue a □tugbi ni -pu □tu 'v 'huen -mu', v yi -ple, 'v kuo Nyisva □wlv yi, -ε mō, ε di de a 'mu 'ni nu. Ε nō- kō -ti 'v de□e, 'tō kō -nyre. 'Kun Aglipa o, de ni -do a 'mu, ε nō- 'n yi -ple, 'ni kuo Nyisva □wlv yi. Ε nō- kō -ti -Juukue 'v pu ke 'mu -bati le.

8 'A mu -Juukue, de- kō -ti 'a pu le, -ε mō, ε 'yi 'li□i 'li -we, 'ki -ba kuo □ne □wlv yi, -ε mō, Nyisva di 'li nyibli 'kukonyibli 'nyi 'ni -ha, ε 'mu □nu 'klō -ha?

9 Ε mō □han-ti □niō, 'na 'mumu, 'n 'ye la□a ni, -ε mō, ε nōv 'v le, 'ki □bu naa la 'li 'a -ne □dedede 'kwli, 'mu Nasaletu a -Yusu a -ti yi -wōn.

10 Ε nō- 'n ni la, 'ki 'li Jrusredio 'kwli. Nyisva a -cōhlōnpinyu* gbagbi, nu- -nyi la 'mu 'kli, 'ki □bu pu la -Yusu a nyibli -hōhōv □ji' le. 'Bu mō,

'bu pu le, u bleē 'kukub yi, -ε -bi 'na 'mumu, 'n yi wen la□a ki.

11 Ε κω ti, 'nι □tui la □nu □hιven, 'kι 'lι Nytsua a 'kayo a pepe bu, kω, 'nι nι la 'u □nu ke', 'nι yi la □nu -lee -nι, -ε mω, bu 'kee la -Yusu a □wlv a yikuole. Yrv 'n pu la □nu le, ε nι la 'klι ki. 'A -tι, ε nu la□a nι, 'nι mi la 'lι 'blugbi -bi a 'dι -bi kle, 'nι □tui la -Yusu a nyibli a 'mυ □hιven.»

-Te Polv nu -Yusu a nyiblo a -hιhιe, nω- kω -tι ε nε -mω le

(Nunu-tebli 9.1-19; 22.6-16)

12 «Ε nω- kω -tι, 'nι bi la Damastkuehru wlōn, 'n kω 'na 'bio 'hven-. Nytsua a -cōhlōnpinyo* gbagbi, nu- -nyi la 'mυ 'klι, kω, u nu- lee la 'lι 'mυ.

13 'Kιun Aglipa o, 'hru, nω- 'n nι la 'kι wlōn, muu 'u 'yrv bu nyra bu a ti 'yie, -ε -bi 'n 'ye -nyre, 'ε -hōn 'lι yakō 'kwli, 'ε yi wlōn. 'A wnwlnun -hi 'u 'yrv a wnwlnun nι, 'ε □glaa 'lι -a mυ, 'n kω 'na 'bio 'hven-,

14 -aan pepe a 'mυ, □a bi □hlōn le, 'tι- 'nι 'wn win, 'ε yi 'lι 'mυ -mω -hlee -nι, 'kι 'lι -Juukuewin 'kwli, -ε mω: Solv o, de- kω 'mω □tui □hιven 'lι? -Wen 'mυ yi, □wι yi, -te bli nι, 'ε -wen 'a kukonyo a kotu yi. Kee, 'kι 'lι daduke 'kwli, -nii 'lι□ι.

15 -ε -bi 'n 'beti nι: Nyiblo a 'dι -bi -mω 'lι? -ε -bi Kukonyo □tu 'mυ □wōn, ε wen: 'Mō -Yusu □nιo, □tui □hιven.

16 Kee, 'du ye', -bu nyra bu. 'N 'hru -mυ yi, -ε di□e nu, 'mυ -mυ 'na -kvannunyō -mō nu, de -bu, □ye ke, ε kō -tebli -bi -mυ', 'n di -mυ -tōō -nι, □mυ 'a -tι -mō le na, 'kι 'u nyibli yi.

17 'N kɔ ɔbu te 'li -mɔ 'na dakɔ -Juukɔe -mɔ, ε kɔ dakɔ -mɔ', -v 'yi -Juukɔe 'pa-. 'Bɔ mɔ, ɔni mu 'li ɔnu 'nyi, 'n kɔ ɔbu ɔtu -mɔ 'yie.

18 'N di -mɔ 'ni le, ɔmuɔv nu, v 'mɔ 'mɔ yru, kɔ, ɔmu 'li ɔnu halo 'nyi -ha, ɔmu 'li ɔnu -nyɛ yi gba, kɔ, ɔmu 'li ɔnu 'kuo -hɔn* a nyiblo gbagbu Satan a 'kli bu -ha, ɔmu 'li ɔnu Nyɔsua a 'kli bu pɔ, v 'mɔ 'mɔ ɔwlv yi -kuo -ni, Nyɔsua 'mɔ 'waa -tebli 'kukui -mɔ', v -nu a -ti -mɔ -hru, ε kɔ, v 'mɔ 'li nyibli -mɔ', Nyɔsua pɔ 'kɔbɔa ki, 'ki bu -he 'a nyibli 'nyi ni.»

-Ti -mɔ', Pɔlv hle la, 'ki 'v -Yusu ki, ε nɔ- kɔ -ti ε nɛ -mɔ le

19 -E -bɔ ke- Pɔlv pɔ 'ki de, ε wen: «'Kɔn Aglipa, -Yusu -mɔ', -ε 'hru 'mɔ yi, -ε yi la 'li 'mɔ -mɔ -hlee -ni, ε nɔ- 'n ɔtuu 'v.

20 Yi-henyibli, 'n hlee 'li -mɔ, v nu- mɔ nyibli -mɔ', -v ni 'li Damasɔdɔ 'kwli, kɔ nyibli -mɔ', -v ni 'li Jrusɛ, 'ti- 'ni hlee 'li nyibli a pɛpɛ -mɔ' -mɔ, -v ni 'li Sudeblɔgba 'kwli, ε kɔ dakɔ a nyibli -mɔ' 'hɔn-, -v 'yi -Juukɔe* 'pa-. Nyibli a 'mɔ, 'n lee ɔnu ni, 'ki bu hie 'v 'waa -tebli 'kukui, v ni bu, bu -nyi 'waa 'kɔ a pɛpɛ Nyɔsua, ε kɔ, bu nu -tebli -mɔ', -ε tɔɛ ɔne nyibli yi, -ε mɔ, ε mɔ ɔhan-ti ɔniɔ, v -nyi 'waa 'kɔ a pɛpɛ Nyɔsua ni.

21 -Ti a 'mɔ, ε nɔ- 'n yi nyibli -lee -ni. ε nɔ- kɔ -ti -Juukɔe a nyibli gbagbɔ 'v kɔ 'mɔ, 'ki 'li Nyɔsua a 'kagbau bu, 'v ɔteɔɛ 'yi, 'ki bu 'la 'mɔ.

22 Keɛ, Nyɔsua, nɔ- ɔtu 'mɔ 'yie -tutu, 'ni ye ke -nyɔwɔ -bu ki, 'ni 'tiɛ ni mɔ, -ti -mɔ', 'n -yi, 'ki 'v -Yusu ki, 'mɔv hla, 'ki 'v nyibli -mɔ', v 'ye ni daa nyibli yi, kɔ 'ki 'v nyibli gbagbɔ yi -we. -Ti -mɔ', Nyɔsua a winwɔn-hanyɔ* kɔ Moise 'hɔn-,

υ -hla, 'kɪ 'ʊ dɛ -mʊ', -ɛ di 'ʊ nyre a -ta', ɛ nɪ -do a 'mʊ, ɛ nɔ- 'n hlɛ.

²³ -Tɪ a 'mʊ, ɛ nɔ- -bu: Wanyɔ -mʊ', Nyɪsɔa pʊ la lɛ, ɛ di la ya, ɛ kɔ bu 'ye ɔhɪwɛn, 'tɪ- ɛ 'mʊ 'kʊ. ɛ nɔ- kɔ -bu mɔ yɪ-hɛnyiblo, -bu -hɔn 'lɪ 'kʊkʊnyibli 'nyɪ, -bu 'hrɪ 'klɔ. ɛ nɔ- di -Juukʊɛ -nyrɛ -nyɪ, ɛ kɔ dakɔ -mʊ' 'hʊɛn-, -ʊ 'yɪ -Juukʊɛ 'pa-.»

-Tɛ Pɔlv lee la 'kɪn Aglipa, 'kɪ bu kuo la -Yusu ɔwlv yɪ

²⁴ -Tɛ Pɔlv nɪ 'pʊplɛ lɛ, -ɛ -bɪ -gʊlvɔnɔma Fɛtʊstɪ 'yaa 'lɪ win, ɛ wɛn: «Pɔlv, -na 'lu -hɔn 'ʊ 'hru wlvn. 'Crɪn, ɔnyɪ, ɛ -hʊ nɪ dɪakɪ. ɛ nɔ- -hɛ 'ʊ -na 'lu 'hru wlvn.»

²⁵ -ɛ -bɪ Pɔlv wɛn: «Nyɪbɛyɪ gbagbu Fɛtʊstɪ o, -na -kafɪnɪa. 'Na 'lu 'yɪ 'ʊ 'hru wlvn -hɔn. -Tɪ -bu, 'n hlɛ, ɛ mɔ -tɪ a -tɛɛ ɔnɪɔ, ɛ kɔ 'ʊ nɪ.

²⁶ -Tɛblɪ a pɛpɛ -bu, -kɔtɪ 'n hlɛ, 'kɪn Aglipa yɪ 'a pɛpɛ nɪ. 'A -tɪ, hʊannʊ 'nɪ -nuɔo 'mʊ, 'nɪ yɪ mɔ ɔnɛɔɛ yɪ nɪ -hlɛɛ -nɪ. 'Nɪ -hliɔɛ lɪɪ ɔdedede 'yɪ kɪ. 'N yɪɔɛ nɪ -tɛɛ, -ɛ mɔ, ɛ yɪ -tɛblɪ a pɛpɛ a 'mʊ, -ɛ mu 'lu -mɔ nɪ, 'kɪ 'ʊ -Yusu a -ta', -ɛ nuɔo, -tɛblɪ a 'mʊ, -ɛ mu 'lu -mɔ, 'a ɔdedede 'yɪ -hli, 'kɪ 'ʊ -tɪtɛ ɔdv.

²⁷ 'Kɪn Aglipa, ɔbɪ -tɪ -mʊ', Nyɪsɔa a winwlvn-hanyʊ* -hla, -pʊɔv ɔhan-tɪ? 'N yɪɔɛ nɪ, -ɛ mɔ, -pʊɔv ɔhan-tɪ.»

²⁸ -ɛ -bɪ Aglipa ɔtuɔo ɔwɔn, ɛ wɛn: «ɛ 'yɪ 'lɪ tɪ -hʊɔhʊɪ ɔdv 'lɪ -hie, ɔmʊɔv nu, 'mʊɔv -hʊa, 'kɪ ɔbv -hɛ -Yusu 'Kɪsɔ a nyiblo.»

²⁹ -ɛ -bɪ Pɔlv wɛn: «'Ye ɔbu ɛ mɔ -tɛ tɪ nɛ -bu, 'ye ɔbu ɛ 'yɪ -tɛ tɪ nɛ -bu 'pa-, 'n dɛ Nyɪsɔa nɪ, 'kɪ 'ʊ -na -ta', ɛ kɔ 'kɪ 'ʊ nyibli a pɛpɛ -bu, -ʊ pɪ 'mʊ

nba yi bu a -ta', -ε di□e nu, -te 'n nu 'mu, υ 'mu 'mu le ni -we. Kee, υ 'ni 'puυ 'li □nu □ji' le.»

³⁰ -Te Pɔlv pu 'ki le, -ε -bi -gulunuma bi 'li yi, 'kɔn, kɔ 'a 'diayi nyɔɔyɔ Belenisi 'hɛn-, kɔ nyibli a pepe -mu', -υ ni 'υ -tuo a 'mu ki, υ 'du ye',

³¹ 'υ bii yi, -ε -bi ke- υ pi: «Nyiblo -bu, ε 'yi □dedede -nu, -ε bleε 'kɔkɔυ kɔ □ji 'hɛn- yi.»

³² Ke- 'kɔn Aglipa pi, 'ε yi -gulunuma Fetusi -lee -ni, ε wen: «Nyiblo -bu, -a di wen□ε bu 'ni te, 'bu mɔ, 'bu 'yi wen le -pu, -ε mɔ, Romakɔε a 'kɔn gbagbu, nɔ- -bu puυ □ne -bati le.»

27

-Te υ gbe la 'li Pɔlv Rɔmɔdiɔ 'kwli

¹ U -yra la□a ni, -ε mɔ, -a di mu la 'li Rɔmɔ, 'ki 'li Yitaliblugba 'kwli, 'υ -ha 'li Pɔlv kɔ □juklapu -bi 'hɛn-, 'υ □tu 'li □nu 'seyo a ye'nanyɔ -bi -ji' bu, -ε mɔ 'seyo a nyiblo gbagbu a -sekε, ε 'mu □nu Rɔmɔdiɔ 'kwli gba. 'Seyo a ye'nanyɔ a 'mu a 'nyre mɔ Suliusi. 'Ki ε ni 'li Romakɔε a 'kɔn gbagbu a 'seyo 'nyi.

² -A 'ya 'li 'mu 'kwli. 'Mu a 'mu, 'ki ε -hɔn 'li Adramitidiɔ 'kwli. Ε kɔ bu 'yraa Asiblugba □hlɔn le, -ε di□e nu, ε 'mu ble -nyinyra -ni, 'ki 'υ Asiblugba a 'wafi a gblegble yi ble. -Te -a yi ni mi, -a kɔ Alitaki 'hɛn-, -a mu -mu. 'Ki nyibeyu a 'mu, ε kɔ 'li Tesaloniki, 'ki 'li Maseduaniblugba 'kwli.

³ -Te -nyre -nye, -ε -bi -a nyre 'li Sidɔdiɔ 'kwli ni. 'Seyo a ye'nanyɔ Suliusi -ni wen, ε nɔε Pɔlv a de ni. Ε nɔ- nu□o, 'ε -ha□a me le, 'ε 'hri 'li 'mu

'kwli, -ε di□e nu, ε 'mu 'a nunatumupu 'ye, -tebli ni -tie -mu', ε 'yi -ko, υ 'mu □ne□e -nyi.

⁴ -Te ε -hi, -ε -bi -a bi 'hru wlon. Kee, pepe -wen -a mu yi diaki. Ε no- nu□o, □a 'bee ki, □a naa 'li Sipreblugba 'hvi. Ε mo 'niedugbo gbagbu □ni□. Ε no- ko 'kibia -bi, 'ki -a na 'li, -te pepe 'yi 'li -hvu -ni a -ti.

⁵ 'Ti-, 'yrukvtio -mu', -ε ni 'υ Silisiblugba ko Pafiliblugba a -gbati, □a 'be□e □ti□, □a nyre 'li Mila, 'ki 'li Lisiblugba 'kwli.

⁶ 'Ki 'seyo a ye'nanyo -ni wen, ε 'yee 'li 'mu -bi. 'Ki ε -hon 'li Alesadri, 'ki 'li Esipublugba 'kwli. 'Ki ε mi 'li Yitaliblugba 'kwli. 'Mu a 'mu, ε no- ko 'kwli 'seyo a ye'nanyo 'yaa 'li -a mu 'li.

⁷ 'Ki 'li -nyrowi -hvo hvi 'kwli, -aan -ne 'mu 'ni -hu□o la. 'A -ti, -a 'ye □hven -yeye, □a 'be Kiniditio 'yi. -Te pepe 'ye ni wen -a mu, 'ki -ba 'sii 'υ yi, -ba mu, ε no- ko -ti □a 'bee ki, □a naa 'li Kletiblugba 'hvi, -ε mo 'niedugbo gbagbu, □a naa 'li 'a 'kibia -bi 'mu ki, -ε ko ki pepe 'yi 'li -hu diaki, □a -hi Salumoni le.

⁸ Pepe a -ti, □a ni □hven a 'yiye le, □a mi gbεεgbε, □a nyre 'li 'wafi -mu', υ δεε □Haan'wafi yi, -ε 'mυε Lasedito yre.

⁹ 'Yru a ynyre-ti, -a 'waan la ti -hvo hvi 'hru wlon. Ti -mu' -ko 'yri pepe yi 'υ -hii -ni diaki, no- nyre 'υ. 'A -ti, 'mu a gbugba 'yakla ni diaki. Ti -mu', -Juukve* yi 'υ □cii* -ni, 'a ti -hi la ni. Ε no nu□o, Polu 'ε -gbεε □nu, ε wen:

¹⁰ «-A 'bio -na o, 'n yi□i 'ni 'ye, -ε mo, 'dagba -bu, ε di 'ni 'yakla -ni. 'Mu -bu, ε ko 'a gbugba-tebli, ko -a mu 'hven-, -a -we 'li -ba -we bu ni.»

11 Kεε, -ti -mu', 'muunaanyo gbagbu, ko 'muikonyo 'huen-, u -hla, ε no- 'seyo a ye'nanyo kuo □wlv yi, 'ε -hi 'u -ti -mu', Polv hla wen.

12 'Wafi a 'mu yi, ε 'yi -tee -nu, 'ki 'mu bu ni 'u, ce ko pepe gbagbu a ti bu nyre 'u. Ε no- nu□o, nyibli -huohui, -u ni 'li 'mu a 'mu 'kwli, 'u hle□ε, -ε mo, bu -hon 'u -te a 'mu -wlu, -ε di□e nu, 'bu -we 'li□i, u 'mu 'li Fenisiduo a 'wafi yi nyre, -ε ni 'li Kletublugba ni -do a 'mu 'kwli. -Te 'wafi a 'mu, ε ni 'u, 'ki 'yru pu 'li -gbu, 'ki 'li 'yru a bupeeε a diidektibia ki, ko 'a kamlaktibia ki 'huen-. Ε no- nu□o, 'ki pepe 'ye ni -hii 'li diaki, 'mu a nyibli 'u pu le: «Ε nu -tee, -ba nyre 'li, 'ti- ce ko pepe gbagbu a ti 'mu 'u nyre.»

-Te duduo bi 'li 'yru ki

13 Ti a 'mu 'yri, -ε -bi pepe gbi -hon 'li 'yru a bunyraale', 'ε -tva -hihie. -Ε -bi nyibli -mu', -u ni 'li 'mu 'kwli, 'waa □wlv 'ye□e ni, -ε mo, de -mu', u pu wen 'li, ε no- u di nu. Ε no- nu□o, 'mu a du -mu', -ε ni□e, 'mu 'ε nyre bu, 'u -ha□a 'nie, □a -tva mumuo, □a 'yree Kletublugba □hlon le.

14 -Te -a yi 'ki ni mi, ti ni -do a ti 'yri, -ε -bi duduo -hon 'li 'yru a 'hrule a kamlaktibia ki, 'ki 'li dugba 'lu, 'ε -tva -huhuo diaki,

15 'ε -tva 'li 'mu a yble'bliile, 'ki 'li 'yru ki. Ε no- nu□o, □a 'yi 'li 'a yi-wonwon 'li -we. 'A -ti, -a -ha pepe a 'mu me le, -te ε 'yee 'li, 'ε gba 'li -a mu.

16 -Ti a 'mu, ε no- nu□o, □a naa 'li 'nidugbo, u deε Koda, 'a 'yru a bunyraale'. 'Ki pepe 'yi 'li -hu. 'Ki 'li 'mu a -moko 'yri, ε ko 'blagbi, 'ε muε 'li bu. -A 'ye □huen, □a -jri 'blagbi a 'mu, □a 'yaa 'li□i

'mu 'kwli, a mba a bu, -e di e nu, 'yru a 'du
'ni ha a yi nyre.

17 -Te u 'yaa ne, 'u nu 'pati, 'u glaa 'li 'mu
e. U yi pie huannu, 'ki bu bi 'li Libiblugba a
'yrukuto -mu', -e ko ki 'puwon -huu 'li. E no- ko
-ti 'mu a danu -mu', u pu yo', 'u to ne, 'u -ha
pepe me e, -te e 'yee 'li, 'e gba 'li -a mu.

18 Pepe a 'mu, e 'tie -wen -a mu yi diaki. E no-
nuo, -te -nyre -nye, 'u -twa 'mu a gbugba-tebli
-bi a 'nie a lepuu.

19 -Te -nyre -nye de, -e -bu u pu 'mu a -tebli -bu
'nie e de, danu bi 'li yi, 'pati, ko ti.

20 -A 'yi 'yru ko nyahro 'huen- 'ye, 'e gba
-nyrowi. Pepe bu 'tie ni 'ki ki a -ti, -a 'yi 'ki
wlu yi -kuo -ni, -ba di 'u wlon ta.

21 Nyiblo du 'yi de -di, 'e gba -nyrowi, -e -bu
Polu 'du ye', 'e nyra bu, e wen: «-A 'bio -na, -te 'n
hle mo, -e mo, -ba ni mo 'li Kletiblugba bu, a
ko ba pu mo 'mu nua yi bu. 'Bu mo, 'ba pu mo
'mu nua yi bu, -a 'yi wen 'li 'li -we, -ba 'ye wen
huwen -bu, -a yi 'ki 'ye.

22 'N nyee ne 'a mu e, 'aan wlu 'ni 'bie 'li hlun,
-e nuo, nyiblo du 'yi 'li 'li -we bu 'waan ne 'a
-hnhlu, kee, 'mu ni -do -bu, e no- di 'wan.

23 E mo han-ti nu, -koti Nyisua -bu, -e mo
'na Kukonyo, ko, -e ko -kuan 'n ni, 'a lelenyo 'hru
'mu yi, 'ki 'li 'tolwo -bu 'kwli,

24 'e lee 'mu, e wen: Polu, nu 'pie 'li huannu.
-Blae yi, -bu nyre 'li Romakue a 'kun gbagbu yi.
'Ya 'u 'lu de, Nyisua 'win -na lenyaawin ni, 'e
wen e ki. 'A -ti, nyibli a pepe -bu, -u ko -mu
'huen-, a ni 'ne- 'mu -bu 'kwli, 'waa 'yee du 'yi
'li 'li -we bu 'ku.

25 'A -ti, -a 'bio -na, 'aan □wli 'ni 'bie 'li □hlon. 'N kuo Nytsua □wlv yi. -Ti -bu, 'a lelenyo lee 'mu, ε di 'ni -nue -ni.

26 Kεε, -aan -ne 'mu -bu, 'ki 'li 'nidugbo □du 'yie, 'ki ε di 'li -wεε -ni.»

27 Ε mo la 'ki 'tolwli ni -pu □tu 'u -hen a 'tolwlo □niw, kεε, pepe 'tie gbe 'li -a mu 'yru ki. 'Yrukutlo a 'mu, u dεε □ne Adria. Muu 'u 'to-heyri 'yie, -ε -bi 'muanaanyu yru□o ni, -ε mo, -a yi 'mυε 'gbahlon yre,

28 'u mba 'plukuo 'patu -mo bu, 'u pu□u 'nie, -ε di□e nu, -te 'nie nu 'kwlibuhuhlo, u 'mu□u 'ye. -ε -bi u 'ye□e ni, -ε mo, 'yrukutlo a 'mu, 'a 'kwlibuhuhlo mo 'metriwi a (37) -wlv □tu 'u -pu □tu 'u □hlon'huen. -Te 'mu mu 'li ye' de gbe, -ε -bi u pu□u 'nie de. -Te u pu□u 'nie, -ε -bi u 'ye□e ni, -ε mo, 'a 'kwlibuhuhlo mo 'metriwi a (28) -wlv □tu 'u □blen□blen.

29 U yi pie huannu, 'ki -aan -ne 'mu bu □gbεε 'hi yre. Ε no- ko -ti 'u pu 'mu a dui ni -hen 'nie, 'ki 'li 'mu a 'mu a -moko 'yri, 'u neε 'ki □wli le, 'u -hve□e, 'ki -nyre bu -nye 'wuwli.

30 'Muanaanyu -hve□e ni, bu bi 'li 'blagbi 'kwli, bu 'gba cigbe. Ε no- ko -ti, 'u pu 'blagbi a 'mu 'nie. Ε mo 'li -yruku 'kwli □niw, u nu 'li□i 'li. □Ni 'ye□e -wen, 'mu a dui ni -hen a 'mu, -u ni 'li 'a -moko 'yri, ε no- u mi □wle mo, u 'mu 'li□i 'lu 'yri gba.

31 Kεε, ke- Polu pi 'seyo a nyiblo gbagbu, ε ko 'a 'seyo 'huen- yi, ε wen: «'Bu mo, nyibli -bu 'bu 'yi 'ne- 'mu -bu 'kwli bu -ni, a 'yi 'li□i 'li -we, ba wa.»

32 Ε no- mo 'seyo bu 'be 'patu -mu', u -nu, u mba 'blagbi a 'mu ble, 'u -ha□a me le, 'ε -mu.

33 -Te -nyre yi ni -nye, -ε -bi Pɔɔɔ da nyibli a pɛpɛ ni, ε wen: «'N nyɛɛ nɛ 'a mu lɛ, ba di dɛ, -ε nuɔ, -tɛ a 'kee la 'li dɛ a didie, ε -wɛ 'ki 'li -nyrɔwi ni -pu ɔtu 'v -hɛn.

34 'A -ti, 'n nyɛɛ nɛ 'a mu lɛ, ba di dɛ. 'Ba -hɔɛ ba pu -hɔnhɔn, -ε -bi ba di dɛ. 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -ε mɔ, nyiblo ɔdu a 'lu-pupui a 'yɛɛ ni -do 'yi 'liɔ 'li -wɛ bu 'wan.»

35 Bu pu 'ki lɛ, -ε -bi ε 'du 'fɔɔ ye', 'ε -nyi Nyɔsua 'wio, 'ki 'v nyibli a pɛpɛ ye', 'ε 'bɛɔɛ ɔtiɔ lɛ, 'ti- 'ε -tɔa 'a didie.

36 Ti ni -do a ti 'yri, 'klɔ bi nyibli a pɛpɛ yra lɛ, 'v -tɔa dɛ a didie.

37 -A mu nyibli a pɛpɛ -mu', -v ni 'li 'mu a 'mu 'kwli, -a -wɛ 'li nyibli a (276) -hɔtrɔwi ni 'hɔɛn nɛ nyibli a -wli ni ta ɔtu 'v -pu ɔtu 'v ɔhlon-do.

38 -Te v di dɛ, v ɔmla, ε nɔ- mɔ dii-tebli a blɛ a pɛpɛ -mu', -ε ni 'li 'mu 'kwli, bu puɔv 'nie lɛ, -ε diɔe nu, 'mu 'mu 'huhue -ni.

-Te 'mu bi la 'li 'hi 'nyi, ε wɛ la

39 -Te -nyre -nye, -ε -bi 'muɔnaanyɔ tɛɛ 'li 'gbahlɔn ni, kɛɛ, 'blɔgbakɔtiɔ bu di 'li ki 'hru -ni, v 'yiɔ -yi. Kɛɛ, v 'yeɔe ni, -ε mɔ, 'yru pu 'li -gbu, 'ti- 'yrukɔtiɔ a 'mu, ε dɔa kiɔwɛɛnɛ. -ε -bi v -yraɔa ni, bu ɔtɛɔɛ 'yi, bu nuɔ, 'mu bu -gbi -tite -mu', 'nie 'yi 'v 'kwli bu -hlɔɔ -ni,

40 'v ɔwɛ 'mu a dui, 'v hie 'li ɔnu 'yru -mɔ blɛ, 'ti- 'v ɔwɛ want -mu', -ε pi 'v 'mu 'hru wlɔn lɛ, 'v pu danɔ yɔ', 'ki 'li 'mu a 'mu 'yri, -ε diɔe nu, pɛpɛ 'mu 'li 'mu 'gbahlɔn yi -gbaa -ni, 'v mi 'li 'gbahlɔn yi.

41 Kɛɛ, 'niekɔtiɔ ɔdu, -ε kɔ -mɔ 'pɔwɔn -hɔv 'li, 'ki v nyre 'v 'ni-hɔn 'yakɔ ni 'hɔɛn -gbati. 'Ki 'v

-tite a 'mu, 'ki 'mu -gbii 'u. 'A 'luyikutio, no- bi 'li 'puwon 'nyu. E nu□o nu, 'mu a 'mu, 'e 'yi 'li -ta'-huhnhon 'li -we. 'A -ti, 'a ke'de, no- 'yru a 'du wowa le.

⁴² □iklapu a pepe -mu', 'seyo -hwe bu 'lila □nu le, -e di□e nu, 'a nyiblo □du 'ni □ha lu, e 'ni □ha □nu -ji' □ta.

⁴³ Kee, Romakwe a 'seyo a ye'nanyo -mu', e no- mo -bi, e -hwe bu wa Polu, -koti e nwe ne 'a de nu. E no- nu□o, 'e 'yi 'seyo me le -ha, 'ki de -mu', u yi 'lu -mo le -hie, bu nu□o. E no- ko -ti, 'e lee nyibli -mu', -u yi lule, bu mo yi-henyibli -mu', -bu bi 'nie, u 'mu 'li 'gbahlon mu.

⁴⁴ -U -bi -mu', -u 'yi lule -yi, u ko bu pe 'u 'plaunkabi ki ble, e ko 'mu a tikabi 'hwen-, u 'mu 'li 'gbahlon mu. De a 'mu, e no- 'waa pepe, u -nu, 'u mu 'li 'gbahlon. □Dedede 'yi nyiblo □du le -hren.

28

De -mu', -e nu la Polu, 'ki 'li 'nidugbo -mu', u dee Maliti ki

¹ -Te -a nyre 'li 'gbahlon, □dedede 'yi nyiblo □du le -hren, 'ki -a 'wun 'li, -e mo, 'nidugbo a 'mu, 'a 'nyre mo Maliti.

² Nyibli -nu 'li 'blugba a 'mu ki, u 'ble -a mu kwa -tee. 'Nu yi 'u 'ni bi, ce yi 'ni □ti. 'A -ti, u 'tie na, 'u da -a mu, -a 'mu na 'wen,

³ Polu 'e 'du klakidu ye', 'e pu 'li□i 'to. E no- ko 'kwli hre -hon 'li, hihiu a -ti, 'e mle 'a dabu, 'ti- 'e -pete□e -mo le.

⁴ -Te nyibli -mu', -u ko 'blu a 'mu, u 'ye hre a 'mu, -e -pete 'a dabu -mo le, -e -bi ke- u pu 'waa

dlɔnu lɛ, v wɛn: «Nyiblo -bu, ɛ di mɔ -balɔnyɔ. ɛ nɔ- nuɔ, ɔhan-ti ɔhɔn, 'ɛ 'yɪ 'yru -hie, kɛɛ, 'kuo -diɛ 'la.»

⁵ Kɛɛ, Pɔlv bubla 'a dabu a 'mɔ, hre 'bɔɛ -mɔ bu nɪ, hre a 'mɔ 'ɛ bi 'lɪ 'tɔ. Hre a 'mɔ, 'a 'nyɪ 'yɪ 'vɔv ɔdedede 'hɔɪ -nuu -nɪ yruyru.

⁶ Nyibli -mɔ', -v nɪ -tuo kɪ, v wɛn 'nɪ, 'a dabu di 'nɪ ɔpu, ɛ kɔ, ɛ di bi ɔhlɔn, ti nɪ -do a ti 'yri, ɛ 'mɔ 'kɔ. Kɛɛ, -tɛ v -ple 'v ti -hɔɔhɔɪ lɛ, -ɛ -bɪ v 'yeɛ nɪ, -ɛ mɔ, ɔdedede 'yɪ 'lu -mɔ -mu. Nɔ- mɔ bu -ha win kle, bu pɔ lɛ, -ɛ mɔ, Pɔlv mɔ 'ku -bɪ ɔnɔ.

⁷ 'Mɔɛ 'v -tɛ a 'mɔ yɪ, 'kɪ 'blɔgba a 'mɔ a -gɔlvɔma a -yaa nɪ 'v. -Gɔlvɔma a 'mɔ, 'a 'nyrɛ mɔ Publiustɪ. Nɔ- 'ble -a mɔ kɔa -tɛɛ, 'kɪ 'lɪ 'a 'kayu bu, ɔa -hi 'lɪ -nyrɔwɪ nɪ ta.

⁸ Publiustɪ a 'mɔ, 'a 'baɪ a 'hɔɪ yɪ 'nɪ hren. 'A -tɪ, ɛ pɛ bu, -tɛklekwli -niɛ, Pɔlv 'ɛ muɔ 'ye mɔ, 'ɛ pɔvɔv dabu 'lu bu, 'ɛ da Nyɪsɔa, 'a 'kɔɛ 'ɛ -wɛ.

⁹ -Tɛ dɛ a 'mɔ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ 'hɔɪhrennyibli a pɛpɛ, -v nɪ 'lɪ 'blɔgba a 'mɔ 'kwli, v di 'v Pɔlv 'hɔɪ -wɛ, 'waa 'kɔɛ 'ɛ -wɛ,

¹⁰ 'v -nyɪ -a mɔ 'vɔtuulɛ a gblegble, muu 'v ye', -tɛblɪ a pɛpɛ, -a -hɔɛ, 'kɪ 'v -aan 'dagba a -ta', 'v -nyɪ -a mɔɔ.

-Tɛ Pɔlv nyre la 'lɪ Rɔmɔdlɔ 'kwli

¹¹ 'Niedugbo -bu, -ɛ mɔ Malɪtɪ, -a -hii 'lɪ ɔhɔnpɔɪ nɪ ta. ɔHɔnpɔɪ nɪ ta a 'mɔ, 'a 'lu-yrɛɛɛ', -ɛ -bɪ 'mɪ -hɔn 'lɪ Alɛsadrɪdlɔ 'kwli. Nɔ- gba -a mɔ. 'Mɪ a 'mɔ, 'a 'nyrɛ mɔ Diosiki. 'Kɪ ɛ nɪ la 'lɪ 'niedugbo a 'mɔ, 'a 'wafɪ ɔdɔ yɪ, ɔɛ a ti 'yri.

12 Ε νο- gba -a mu, □a nyre 'li Silakusidto 'kwli, □a -hii 'li -nyrowi ni ta.

13 -Te -a -hon 'li -wlu, -a 'yraa 'gbahlon le -yraayraa, □a nyre 'li Yrekiodto 'kwli. -Te -nyre -nye, -ε -bi pepe -mu', -ε -hon 'li 'yru a bunyraale', ε -tva -hiiie, 'ε nu□o, □a -hii 'u -nyrowi ni 'huen 'nie ki, 'ti- □a nyre 'li Pusolidto 'kwli.

14 'Ki 'li 'dto a 'mu 'kwli, -a yεε 'li -Yusu a nyibli bu, 'u lee ne -a mu, 'ki -ba -hii 'u □nu 'wee 'mumu 'hu, □a wen□ε ki. -Te 'wee a 'mu, ε -yre, -ε -bi -a bi 'hru wlon de, □a mi 'li Romudto 'kwli.

15 -Te -Yusu a nyibli, -u ni 'li Romudto 'kwli, u 'win, -ε mo, 'ki -a yi 'li di, -ε -bi u di -a mu ye' 'be mo. -A ko nyibli -bi 'huen-, 'ki -a □ηmee 'u -tite -mu', u δεε Apiuskuehru a 'Mai, -u -bi ko -a mu 'huen-, □a bibi yi bu, 'ki 'u -tite -mu', u δεε 'Dagbi a 'Kayo ni Ta. -Te Polu 'ye □nu, -ε -bi ε -nyi Nyisva 'wio, -kotu de a 'mu, ε -nyi□e 'kl,

16 □a -mu -mumu, □a nyre 'li Romudto 'kwli. -Te -a nyre 'ki 'li, -ε -bi Romukue a 'kumpu -ha Polu me le, 'ki ε ni -do bu ni 'li 'kayu -bi bu, 'seyotayu -bi 'mu□u 'yie □tu.

-Te Polu ne la Nyisva a -ti -mo le, 'ki 'li Romudto 'kwli

17 -Te -nyrowi ni ta -hi, -ε -bi Polu da -Juukue* a nyibli gbagbi ni, 'ki bu di 'li□i -mo. -Te u 'kukue le, -ε -bi ke- ε pi □nu yi, ε wen: «'Diayinu -na, □han-ti □hon, 'n 'yi de -huan -aan dako ko -aan 'banu a tete 'huen- -mo -nu, keε, -Juukue a nyibli gbagbi klo 'mu ni, 'ki 'li Jrusre, 'u pu 'mu Romakue a 'kumpu -ji',

18 Romakue 'v puv 'mu -bati le, 'v 'ye□e, -ε mō, 'n 'yi de -huan □du -nu, -ε bleε 'kukuv yi. Ε nō- kō -ti, 'v -hve bu te la 'mu bu.

19 Kee, -Juukue 'yi de a 'mu ki -wen. Ε nō- kō -ti, 'ni pu le, -ε mō, Romakue a 'kūn gbagbu -bu, -ε ni 'ne- Rōmudō 'kwli, ε nō- di 'mu -bati le -puv -ni. Ε 'yi □bu -hva 'na dakō, -v mō -Juukue a -ti a yeεε a -ti.

20 Ε nō- nu□o, 'ni -hva□a, □bu 'ye 'a mu, 'mu 'a mō□o -tōo -ni. 'Ε mō -teε, 'v muv 'mu, -kōti de -mu', dakō a pepe, -v mō Yisraekue, v kuo □wlv yi, nō- 'n yi nyibli le -lee -ni.»

21 -Ε -bi v □tu□o □wōn, v wen: «-Aan 'diayuv -Juukue -mu', -v ni 'li Sudeblugba 'kwli, v 'yi -a mu 'crīen yi -ya, 'ki 'v -na -ta', ε kō, v 'yi nyiblo □du -lee -ni, 'ki bu lee ne -a mu -tebli -mu', -nu a -ti, kō, bu hla -na -ti -huv □du.

22 Kee, -a -hve -ba pu -mu nva yi bu -teε, -ε di□e nu, de -bu, -yi 'lu -mō le -hie, □mu -a mu -lee -ni, -kōti -a yi□e ni, -ε mō, □tumudv -bu, -pi, v -wen 'a nyibli yi, 'ki 'v 'a -ne -tite □du,»

23 v kō Polv 'hven-, 'v pu 'li -nyrōwō, -ε kō 'kwli v di 'v yi bu -bibi -ni de.

-Te -nyrōwō a 'mu, ε nyre 'v, -ε -bi 'waa pepe, 'ki v mu 'li Polv -mō. Kue 'li -nyrajru 'yie bu, -bu ye -winse ki, Polv 'ε -hūte □nu kle, -te Nyisva nu -tonyibli a win a kikōle. Moise a tetecrīen, kō Nyisva a winwlon-hanyv* a 'crūn 'hven-, nu- kō 'kwli ε neε 'li, 'ε hle -Yusu a -ti, v 'mu□v □wlv yi -kuo -ni, -ε mō, -ti -mu', ε hle, ε mō -ti a -teε □nō.

24 -Ti a 'mu, ε -hla, -v -bi kuo □ne □wlv yi, -ε mō, -ti a -teε □nō. Kee, -v -bi ni 'v, v 'ni -kuo□o li -ti a 'mu □wlv yi.

25 -Te v yi ni mi, v 'ni -yuyru□o win' le, 'ki 'li 'waa diɔnu 'nyi. E no- ko -ti, 'e yi la □nu -lee -ni, -e mo: «Nyɔsua a -Hihiu* ko 'v □wɔn, -te e nee la 'li Nyɔsua a winwlɔn-hanyɔ Esai 'li, 'e yi la 'li -aan 'bainv -mo -hlee -ni.

26 Ke- Nyɔsua a -Hihiu a 'mu, e pi la:

Mu -bu lee dako -bu,

-e mo, -ti -bu, 'n di hla,

a di 'ni 'win -tee,

kee, a 'yi 'li□ti 'li -we, ba yru□o' le;

de -bu, 'n di nu, a di□e 'ni 'ye -tee,

kee, a 'yi 'li□ti 'li -we, ba yru□o le,

27 -e nu□o, dako -bu, 'waa □wli 'gboklo ni diaki,

'v ka 'waa nuɔ yre,

-e di□e nu, 'waa nuɔ 'ni □ha -ti 'win,

'v ka 'waa 'yii ki,

-e di□e nu, 'waa 'yii 'ni □ha de 'ye,

e ko, 'waa □wli 'ni □ha -ti' le yru.

'Bu 'ye ni nu wen -tebli a 'mu,

v di -me wen 'mu yi,

'mu wen□e nu, v 'mu wen 'v yi 'sii -ni,

'ki 'v 'mu ye'.

Ke- Nyɔsua -pu.»

28 -E -bi ke- Pɔlv pi de: «Ba ko 'a yiyie, titie -mu', -e hle□e, -te Nyɔsua di nyibli a wɔwa nu, v pu□v dako -mo' ni -we, -v 'yi -Juukue 'pa-. U nu-mo -bi, v di pu□v nua yi bu.» [

29 -Te Pɔlv hla -ti a 'mu, -e -bi -Juukue -tua mumuo, 'v pi gble, 'ki 'li 'waa diɔnu 'nyi.]

30 'Ki 'li Romɔdiɔ 'kwli, 'yri ni 'hɛn, e no- e -hii 'li 'a 'kayu bu. 'Kayu a 'mu, e yi□ti 'ni 'pee -ni. -Tonyibli a pepe -mu', -v -hɛ -bu 'ye□e, e yi 'ble □nu kua -tee.

31 Ε 'νι -pie□e huannu, ε κω, nyiblo □du 'nu
-ka□a l□u yi, 'ki bu lee nyibli ε, -ε mω, Nyisua,
nω- κω nyibli a pεpe win ki, κω, 'ki bu tω
Kukonyω -Yusu 'Klisu a -ti.

Krumen, Plapo

Krumen, Plapo: Nyɔɔa a ɔhaantɔ New Testament

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Plapo Krumen

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-08

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 7 May 2025 from source files
dated 8 May 2025

12483b24-15d6-5b11-9f45-7a44a4ee6792